

Lokalna diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych dla Gminy Świdnica



Raport z analizy danych



Świdnica 2026.



Fundusze Europejskie
dla Dolnego Śląska



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską



**DOLNY
ŚLĄSK**

Zamówienie jest dofinansowane z projektu pn.:
Rozwój lokalnych usług społecznych w Gminie Świdnica poprzez utworzenie CUS
nr FEDS.07.07-IP.02.0015/25-00

w ramach
Priorytetu nr 7 Fundusze Europejskie na rzecz rynku pracy i wyłączenia społecznego na Dolnym
Śląsku

Działania nr 7.7 Rozwój usług społecznych i zdrowotnych
Programu Fundusze Europejskie dla Dolnego Śląska 2021–2027
współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus

Opracowanie:



Spis treści

1. Wprowadzenie	4
1.1 Cel i zakres diagnozy	4
1.2 Źródła danych.....	6
1.3 Charakterystyka Gminy Świdnica.....	7
2. Polityka prorodzinna	9
3. Wspieranie rodziny	14
4. System pieczy zastępczej.....	19
5. Pomoc społeczna	22
6. Promocja i ochrona zdrowia	28
7. Wspieranie osób z niepełnosprawnościami.....	32
8. Edukacja publiczna.....	36
9. Przeciwdziałanie bezrobociu	40
10. Kultura	44
11. Kultura fizyczna i turystyka.....	48
12. Pobudzanie aktywności obywatelskiej	50
13. Mieszkalnictwo	54
14. Ochrona środowiska	58
15. Reintegracja zawodowa i społeczna.....	64
16. Wyniki badań ilościowych	66
16.1 Pełnoletni mieszkańcy gminy.....	66
16.2 Dzieci i młodzież.....	85
16.3 Przedstawiciele podmiotów realizujących lub planujących realizację usług społecznych.....	103
17. Wyniki badań jakościowych.....	116
17.1 Specyfika gminy i jej kluczowe wyzwania	116
17.2 Ocena aktualnej oferty usług społecznych	117
17.3 Zapotrzebowanie na usługi społeczne	118
17.4 Potencjał instytucji gminnych, społeczności lokalnej i podmiotów gospodarczych	123
17.5 Informowanie mieszkańców o ofercie CUS.....	125
18. Wnioski z diagnozy.....	125
19. Rekomendacje.....	138

1. Wprowadzenie

1.1 Cel i zakres diagnozy

Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych stanowi podstawę opracowania Planu wdrażania Centrum Usług Społecznych w Gminie Świdnica. Jej celem jest kompleksowe rozpoznanie potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych, identyfikacja najważniejszych problemów i wyzwań społecznych, określenie potencjału wspólnoty samorządowej oraz ocena dostępności, jakości i adekwatności usług społecznych świadczonych na terenie gminy.

Diagnoza została opracowana w oparciu o analizę dostępnych danych statystycznych i administracyjnych, informacje pozyskane od lokalnych instytucji i podmiotów działających na rzecz mieszkańców, a także wyniki badań ilościowych i jakościowych przeprowadzonych wśród członków wspólnoty samorządowej oraz przedstawicieli lokalnych instytucji i organizacji. Zastosowanie różnorodnych metod badawczych pozwoliło na wielowymiarowe rozpoznanie sytuacji społecznej oraz uchwycenie zarówno skali występowania poszczególnych zjawisk, jak i doświadczeń, opinii, potrzeb i oczekiwań mieszkańców.

Zakres diagnozy został opracowany z uwzględnieniem przepisów Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. W związku z tym analiza obejmuje obszary usług społecznych wskazane w art. 2 ust. 1 ustawy, co umożliwia całościowe rozpoznanie potrzeb wspólnoty samorządowej oraz istniejącego potencjału niezbędnego do projektowania i rozwijania lokalnego systemu usług społecznych.

Przeprowadzona diagnoza służyła rozpoznaniu aktualnej sytuacji społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb mieszkańców oraz dostępnych zasobów i możliwości ich zaspokajania. Analiza pozwoliła na określenie obszarów wymagających dalszego wsparcia, a także na wskazanie kierunków rozwoju oferty usług społecznych w ramach Centrum Usług Społecznych (CUS). Istotą usług społecznych jest odpowiadanie na potrzeby mieszkańców poprzez zapewnienie im odpowiednio dopasowanego, bezpośredniego wsparcia. Kategoria ta obejmuje szerszy zakres działań niż tradycyjnie rozumiana pomoc społeczna, jednak nie jest tożsama z całością usług użyteczności publicznej. W praktyce oznacza to koncentrację na działaniach służących poprawie jakości życia, wspieraniu samodzielności oraz wzmacnianiu uczestnictwa mieszkańców w życiu społeczności lokalnej.

Zgodnie z przepisami ustawy usługi społeczne charakteryzują się określonymi cechami. Są to świadczenia realizowane w ramach sfery społecznej, obejmującej zakresy wskazane przez ustawodawcę, a ich istotą jest bezpośrednie świadczenie na rzecz odbiorcy. Mają one charakter niematerialny, dlatego nie obejmują świadczeń pieniężnych ani pomocy rzeczowej. Ponadto usługi powinny być realizowane przez osoby posiadające kwalifikacje odpowiednie do rodzaju wykonywanych zadań, zgodnie z wymaganiami wynikającymi z obowiązujących przepisów.

Takie podejście do usług społecznych pozwala postrzegać je nie tylko jako formę reagowania na występujące problemy, lecz również jako narzędzie wzmacniania potencjału mieszkańców i całej wspólnoty lokalnej. Z tego względu wyniki przeprowadzonej diagnozy stanowią podstawę do określenia priorytetów oraz planowania działań odpowiadających na zidentyfikowane potrzeby społeczne.

Diagnoza obejmuje następujące obszary usług społecznych:

1. politykę prorodziną;
2. wspieranie rodziny;
3. system pieczy zastępczej;
4. pomoc społeczną;
5. promocję i ochronę zdrowia;
6. wspieranie osób z niepełnosprawnościami;
7. edukację publiczną;
8. przeciwdziałanie bezrobociu;
9. kulturę;
10. kulturę fizyczną i turystykę;
11. pobudzanie aktywności obywatelskiej;
12. mieszkalnictwo;
13. ochronę środowiska;
14. reintegrację zawodową i społeczną.

Analiza poszczególnych obszarów koncentruje się nie tylko na identyfikacji problemów społecznych, lecz przede wszystkim na rozpoznaniu potrzeb mieszkańców w zakresie usług społecznych oraz ocenie potencjału wspólnoty samorządowej. Obejmuje ona w szczególności analizę dostępności i jakości istniejących usług, identyfikację obszarów wymagających rozwoju lub uzupełnienia oferty, ocenę zasobów instytucjonalnych, kadrowych i organizacyjnych, a także rozpoznanie możliwości współpracy z organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej i innymi lokalnymi partnerami w celu rozwijania oferty usług społecznych w przyszłości.

Usługi społeczne są formą wsparcia organizowaną w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców, przy czym ich istotą jest możliwie precyzyjne dopasowanie do sytuacji konkretnej osoby, rodziny lub grupy wymagającej określonego rodzaju pomocy. Ich zakres może być zróżnicowany i obejmować zarówno usługi odpowiadające na powszechnie występujące potrzeby, jak i specjalistyczne formy wsparcia skierowane do osób znajdujących się w określonej sytuacji życiowej. Istotnym elementem tego systemu jest możliwość elastycznego kształtowania oferty w zależności od zmieniających się uwarunkowań i potrzeb występujących na poziomie lokalnym.

W tym ujęciu CUS pełni rolę podmiotu integrującego, organizującego i koordynującego dostępne usługi. Jego zadaniem jest nie tylko zapewnienie dostępu do istniejących form wsparcia, ale również

aktywne poszukiwanie rozwiązań odpowiadających na nowe lub indywidualne potrzeby mieszkańców, m.in. poprzez współpracę z organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej czy przedsiębiorcami. W praktyce CUS powinien być miejscem, do którego mieszkaniec może zgłosić swoją potrzebę, a następnie uzyskać pomoc w znalezieniu i zorganizowaniu odpowiedniej usługi – również wtedy, gdy nie jest ona obecnie dostępna w lokalnym systemie wsparcia.

Szczególne znaczenie w diagnozie ma perspektywa mieszkańców, ponieważ to ich potrzeby i oczekiwania powinny stanowić punkt wyjścia do projektowania lokalnego systemu usług społecznych. Wyniki badań pozwalają zatem określić, jakie usługi są najbardziej potrzebne, do jakich grup mieszkańców powinny być kierowane oraz w jakiej formie powinny być organizowane i świadczone.

Diagnoza ma zatem charakter praktyczny i stanowi narzędzie wspierające podejmowanie decyzji dotyczących funkcjonowania Centrum Usług Społecznych. Jej wyniki pozwalają na planowanie działań w oparciu o rzeczywiste potrzeby i zasoby lokalnej wspólnoty, a także na tworzenie systemu usług społecznych, który będzie bardziej dostępny, kompleksowy, zintegrowany i elastyczny wobec zmieniających się warunków społecznych.

1.2 Źródła danych

Diagnoza potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie usług społecznych została opracowana z wykorzystaniem analizy danych zastanych (desk research), danych pozyskanych od lokalnych instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu usług społecznych oraz wyników badań ilościowych i jakościowych przeprowadzonych na terenie gminy. Przyjęta metodyka miała na celu uzyskanie możliwie pełnego i wielowymiarowego obrazu potrzeb mieszkańców, dostępności usług społecznych oraz zasobów i potencjału lokalnej wspólnoty, które mogą zostać wykorzystane w procesie rozwoju Centrum Usług Społecznych.

Podstawę opracowania stanowiły dane ilościowe i jakościowe pochodzące ze źródeł publicznych, lokalnych oraz bezpośrednio od mieszkańców i przedstawicieli instytucji. W szczególności wykorzystano:

- dane statystyczne Głównego Urzędu Statystycznego, w tym Banku Danych Lokalnych;
- dane i sprawozdania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świdnicy;
- dane Urzędu Gminy Świdnica oraz jednostek organizacyjnych gminy;
- informacje i dane Powiatowego Urzędu Pracy w Świdnicy;
- dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej Gminy Świdnica,
- informacje przekazane przez instytucje publiczne, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty zaangażowane w realizację usług społecznych;
- wyniki badań ilościowych przeprowadzonych wśród:
 - pełnoletnich mieszkańców gminy,

- dzieci i młodzieży,
 - przedstawicieli podmiotów realizujących lub planujących realizację usług społecznych.
- wyniki badań jakościowych, obejmujących opinie, doświadczenia i spostrzeżenia mieszkańców oraz przedstawicieli lokalnych instytucji i podmiotów działających w obszarze usług społecznych.

Badania ilościowe pozwoliły na określenie skali i charakteru potrzeb mieszkańców, poziomu znajomości i korzystania z dostępnych usług społecznych, oceny ich dostępności i jakości, a także rozpoznanie oczekiwań dotyczących kierunków rozwoju oferty Centrum Usług Społecznych. Badania jakościowe umożliwiły natomiast pogłębienie wyników analizy ilościowej poprzez poznanie doświadczeń i opinii uczestników badania, identyfikację przyczyn występowania określonych problemów oraz rozpoznanie barier w dostępie do usług i potencjałów lokalnej wspólnoty.

Metodyka opracowania diagnozy opierała się na zasadzie triangulacji źródeł i metod badawczych, polegającej na zestawieniu oraz porównaniu informacji pochodzących z różnych źródeł, instytucji i metod badawczych. Pozwoliło to na zwiększenie wiarygodności formułowanych wniosków oraz spojrzenie na potrzeby wspólnoty samorządowej z różnych perspektyw – zarówno poprzez analizę danych zastanych, jak i bezpośrednie poznanie opinii mieszkańców oraz podmiotów realizujących usługi społeczne.

Analiza danych została przeprowadzona zarówno w ujęciu statycznym, przedstawiającym aktualny stan poszczególnych obszarów usług społecznych, jak i dynamicznym, umożliwiającym identyfikację zmian zachodzących na terenie gminy w ostatnich latach. Tam, gdzie dostępność danych na to pozwalała, wykorzystano informacje obejmujące okres kilkuletni, co umożliwiło określenie kierunków i tendencji rozwojowych oraz wskazanie obszarów, w których zapotrzebowanie na usługi społeczne może ulegać zmianom.

1.3 Charakterystyka Gminy Świdnica

Gmina Świdnica jest gminą wiejską położoną w południowej części województwa dolnośląskiego, w powiecie świdnickim. Jej charakterystyczną cechą jest położenie wokół Miasta Świdnica, które stanowi siedzibę administracyjną gminy, jednak pozostaje od niej odrębną jednostką terytorialną. Gmina zajmuje powierzchnię 20,8 km². Od północy graniczy z gminami Jaworzyna Śląska i Żarów, od wschodu – z gminami Marcinowice i Dzierżoniów, od południa – z gminami Pieszyce i Walim, natomiast od zachodu – z Miastem Wałbrzych oraz Gminą Świebodzice. W granicach gminy znajduje się 35 miejscowości skupionych w 33 sołectwach.

Pod względem fizycznogeograficznym Gmina Świdnica położona jest u podnóża Sudetów. Większa część jej obszaru znajduje się na Przedgórzu Sudeckim, obejmującym Równinę Świdnicką i Obniżenie Podsudeckie, natomiast południowa część gminy leży na terenie Pogórza Wałbrzyskiego i Gór Sowich. Zróżnicowane ukształtowanie terenu oraz walory krajobrazowe i kulturowe tworzą korzystne warunki

do rozwoju turystyki, rekreacji i różnych form aktywnego wypoczynku. Złożona budowa geologiczna obszaru gminy wiąże się również z występowaniem różnorodnych surowców naturalnych, m.in. piasku i żwiru, gnejsu, kaolinu oraz magnezytów. Obecnie nie są one jednak wydobywane na większą skalę.

Gmina Świdnica zachowuje przede wszystkim rolniczy charakter, przy jednoczesnym postępującym zróżnicowaniu lokalnej gospodarki. Na jej terenie funkcjonują liczne gospodarstwa rolne, a także przedsiębiorstwa prowadzące działalność produkcyjną, usługową i handlową. Ważnym atutem gospodarczym jest bezpośrednie sąsiedztwo Świdnicy oraz dogodne połączenia komunikacyjne z innymi ośrodkami regionu, w tym z Wałbrzychem, Dzierżoniowem i Wrocławiem. Bliskość większych miast sprzyja rozwojowi przedsiębiorczości, a także umożliwia mieszkańcom korzystanie z szerszego rynku pracy.

Istotnym elementem potencjału gminy jest również jej dostępność transportowa. Przez jej teren przebiegają ważne szlaki komunikacyjne, zapewniające sprawne połączenia z pobliskimi miejscowościami oraz większymi ośrodkami regionu. Szczególne znaczenie mają droga krajowa nr 35 oraz drogi wojewódzkie nr 382 i 379, umożliwiające dogodny dojazd m.in. do Świdnicy, Wałbrzycha i Dzierżoniowa. Dodatkowym atutem jest niewielka odległość od autostrady A4, która zapewnia dogodne połączenie z Wrocławiem oraz innymi częściami kraju.

2. Polityka prorodzinna

Polityka prorodzinna to działania państwa mające na celu wspieranie rodzin i poprawę sytuacji demograficznej kraju. Jej celem jest ograniczenie niskiej dzietności i starzenia się społeczeństwa poprzez tworzenie warunków sprzyjających posiadaniu i wychowywaniu dzieci. Obejmuje rozwiązania finansowe, prawne i instytucjonalne zachęcające do zakładania rodzin.

Analiza ruchu naturalnego ludności w latach 2021-2025 wskazuje na niekorzystne tendencje demograficzne, związane przede wszystkim ze spadkiem liczby urodzeń oraz utrzymującym się ujemnym przyrostem naturalnym. W 2025 r. w gminie urodziło się 89 dzieci, tj. o 28,8% mniej niż w 2021 r. Jednocześnie liczba zgonów zmniejszyła się o 21,9%, do poziomu 153 osób. W efekcie przyrost naturalny pozostawał ujemny i w 2025 r. wyniósł -64 osoby. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców osiągnął wartość -3,5, co było wynikiem korzystniejszym niż w powiecie świdnickim (-7,1) oraz województwie dolnośląskim (-5,1).

Niekorzystne tendencje w zakresie przyrostu naturalnego są częściowo kompensowane przez dodatnie saldo migracji. W latach 2021-2025 liczba osób osiedlających się w gminie przewyższała liczbę osób ją opuszczających. W 2025 r. z gminy wymeldowały się 194 osoby, natomiast zameldowało się 315, co oznacza dodatnie saldo migracji na poziomie 121 osób. Wskaźnik salda migracji na 1 000 mieszkańców wyniósł 6,7, podczas gdy w powiecie świdnickim osiągnął -1,2, a w województwie dolnośląskim 1,3.

Przedstawione dane wskazują, że mimo niekorzystnego bilansu urodzeń i zgonów gmina pozostaje atrakcyjna osiedleńczo. Dodatnie saldo migracji może częściowo ograniczać skutki ujemnego przyrostu naturalnego, jednak w dłuższej perspektywie konieczne jest monitorowanie zmian struktury wieku mieszkańców oraz podejmowanie działań sprzyjających rodzinom i osobom młodym.

Ważnym elementem lokalnej polityki prorodzinnej jest zapewnienie dostępności do usług opieki nad dziećmi, które wspierają rodziców w godzeniu obowiązków rodzinnych i zawodowych. Na terenie gminy funkcjonuje jedna placówka opieki nad dziećmi do lat 3 – Żłobek Gminny w Pszennie, dysponujący 96 miejscami. W 2024 r. odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką żłobkową wyniósł 28,9%, co oznacza wzrost o 13,5 pp. w stosunku do 2021 r. Była to wartość zbliżona do średniej dla powiatu świdnickiego (28,5%) i województwa dolnośląskiego (29,6%). W latach 2021-2024 liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej wzrosła o 30% i w 2025 r. wyniosła 91. Jednocześnie należy zauważyć, że w analizowanym okresie zmniejszyła się ogólna liczba dzieci w wieku do lat 3 – o 35,5%, do poziomu 293 w 2025 r.

Istotnym elementem systemu wsparcia rodzin jest również dostęp do edukacji i opieki przedszkolnej. W 2025 r. na terenie gminy funkcjonowało 5 przedszkoli, w tym 3 samorządowe: Publiczne Przedszkole w Bystrzycy Dolnej, Przedszkole Bajkowa Dolinka w Pszennie oraz Przedszkole w Witoszowie

Dolnym. Łącznie placówki te dysponowały 450 miejscami. Uzupełnieniem oferty były 4 oddziały przedszkolne funkcjonujące w 3 szkołach podstawowych, zapewniające kolejne 100 miejsc.

Pomimo dostępnej infrastruktury przedszkolnej poziom uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym pozostaje niższy niż w jednostkach wyższego szczebla. W 2024 r. odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 73,7%, podczas gdy w powiecie świdnickim było to 97,6%, a w województwie dolnośląskim – 98,3%. Jednocześnie w latach 2021-2025 liczba dzieci w wieku 3-6 lat systematycznie się zmniejszała – o blisko 18%, do poziomu 621 osób w 2025 r. Spadek liczby dzieci w wieku przedszkolnym jest zgodny z szerszymi tendencjami demograficznymi, jednak niski poziom objęcia wychowaniem przedszkolnym wskazuje na potrzebę dalszego monitorowania dostępności i wykorzystania miejsc w placówkach.

W 2025 r. mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym stanowili 19,0% ogółu ludności, co oznacza spadek o 1,1 pp. w porównaniu z 2021 r. Jednocześnie odsetek ten pozostawał wyższy niż w powiecie świdnickim (16,0%) oraz województwie dolnośląskim (16,7%). W analizowanym okresie zmniejszył się również udział ludności w wieku produkcyjnym – o 0,6 pp., do poziomu 59,6%. Odmienną tendencję odnotowano w przypadku ludności w wieku poprodukcyjnym, której udział wzrósł o 1,7 pp., osiągając w 2025 r. poziom 21,4%. Wartość ta była jednak niższa niż średnia dla powiatu świdnickiego (26,8%) oraz województwa dolnośląskiego (25,0%). Przedstawione dane wskazują na postępujące zmiany w strukturze demograficznej mieszkańców, w tym stopniowy wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym.

Istotnym instrumentem polityki prorodzinnej są świadczenia rodzinne, których celem jest częściowe pokrycie kosztów związanych z utrzymaniem i wychowaniem dzieci oraz zapewnienie wsparcia rodzinom znajdującym się w trudniejszej sytuacji materialnej. Do katalogu tych świadczeń należą m.in. zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny oraz specjalny zasiłek opiekuńczy, przyznawane na zasadach określonych w obowiązujących przepisach prawa. Ich realizacja stanowi ważny element systemu wsparcia społecznego, przyczyniając się do ograniczania ryzyka ubóstwa, wspierania rodzin w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz poprawy warunków życia mieszkańców gminy.

W latach 2020-2024 liczba rodzin z dziećmi korzystających z zasiłków rodzinnych zmniejszyła się o 58%, osiągając w 2024 r. poziom 139 rodzin. Równocześnie udział dzieci w wieku do 17 lat, na które rodzice pobierali zasiłek rodzinny, w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku wyniósł 8,1%, co oznaczało dalszy spadek względem lat poprzednich. Jednym z czynników wpływających na ograniczenie liczby beneficjentów są obowiązujące kryteria dochodowe uprawniające do otrzymania świadczenia. Relatywnie niskie progi dochodowe, przy jednoczesnym wzroście poziomu wynagrodzeń, w tym płacy minimalnej, sprawiają, że część rodzin przekracza ustawowe kryterium dochodowe i traci możliwość korzystania z zasiłków rodzinnych. W konsekwencji spadek liczby beneficjentów nie musi oznaczać

proporcjonalnego zmniejszenia zapotrzebowania rodzin na wsparcie. Może być on również efektem niedostosowania kryteriów dochodowych do zmieniających się warunków ekonomicznych gospodarstw domowych.



Potencjały i zasoby:

- funkcjonujący żłobek gminny dysponujący 96 miejscami,
- rozwinięta sieć placówek wychowania przedszkolnego,
- stosunkowo wysoki udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym na tle powiatu i województwa,
- dodatnie saldo migracji wskazujące na atrakcyjność osiedleńczą gminy,
- istniejąca infrastruktura oświatowa i społeczna, która może stanowić bazę do rozwijania usług,



Bariery i problemy:

- spadek liczby urodzeń i zmniejszająca się liczba dzieci,
- koncentracja części usług w określonych miejscowościach, potencjalnie ograniczająca ich dostępność dla mieszkańców pozostałych części gminy,
- spadek liczby rodzin korzystających ze świadczeń finansowych, który może powodować, że potrzeby rodzin pozostające poza systemem świadczeń są słabiej widoczne,



Potrzeby mieszkańców:

- łatwy dostęp do informacji o istniejących usługach i formach wsparcia dla rodzin,
- dostępne i elastyczne formy opieki nad dziećmi, umożliwiające rodzicom godzenie życia rodzinnego i zawodowego,
- równomierny dostęp do usług opieki nad dziećmi dla mieszkańców różnych części gminy.

POLITYKA PRORODZINNA

URODZENIA OGÓŁEM



89

2025

ZGONY OGÓŁEM



153

2025

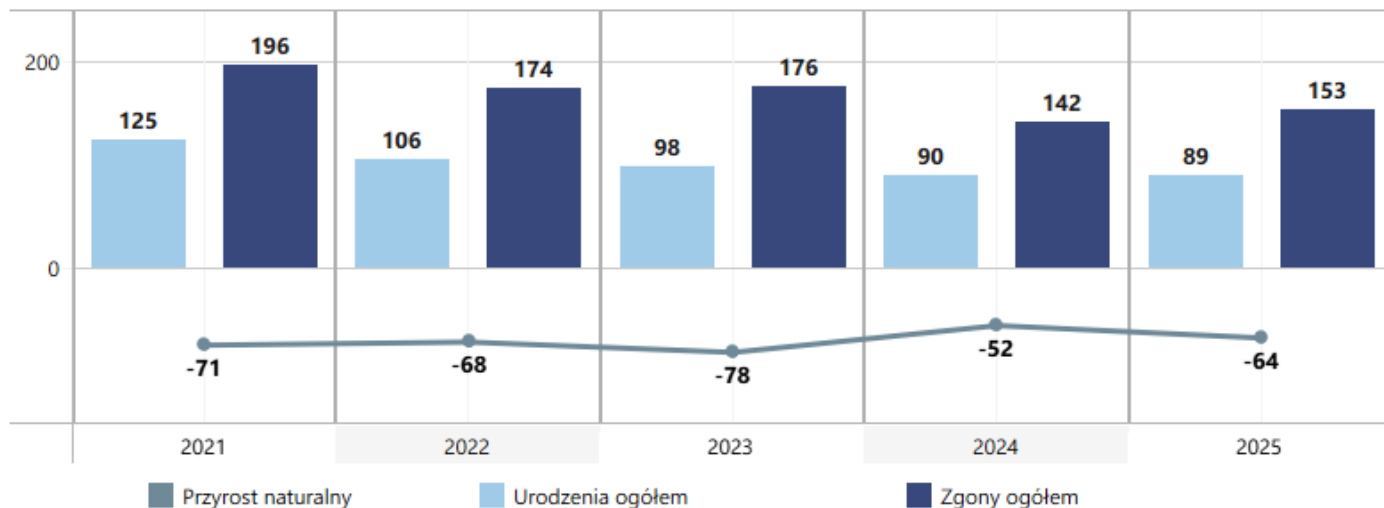
PRZYROST NATURALNY



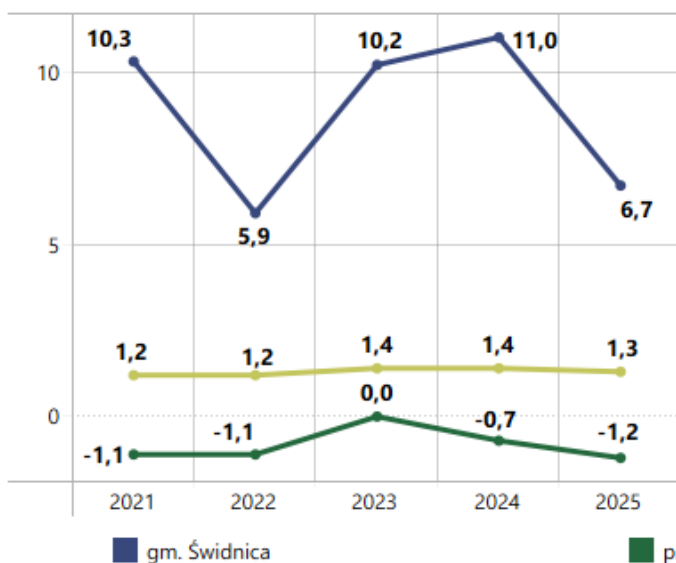
-64

2025

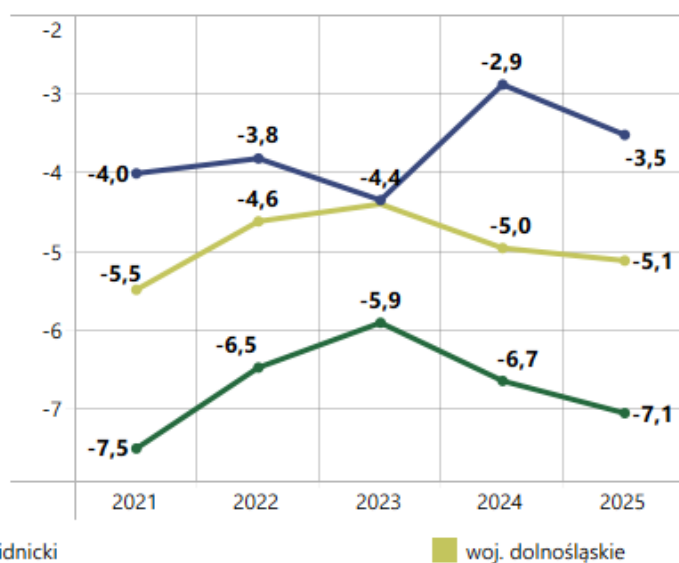
Ruch naturalny ludności



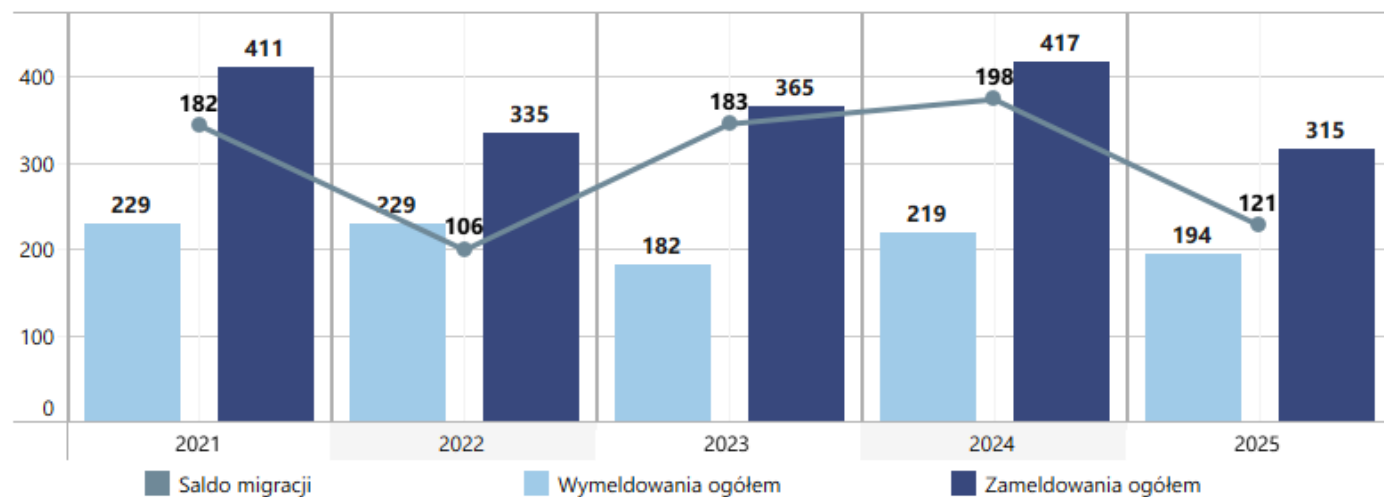
Saldo migracji na 1000 ludności



Przyrost naturalny na 1000 ludności



Ruch wędrowny ludności



POLITYKA PRORODZINNA

DZIECI 3-6 LAT



621

2025

MIEJSCA W ŻŁOBKACH



96

2025

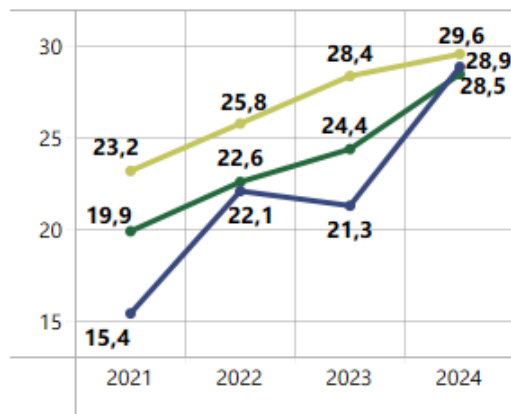
MIEJSCA W PRZEDSZKOLACH



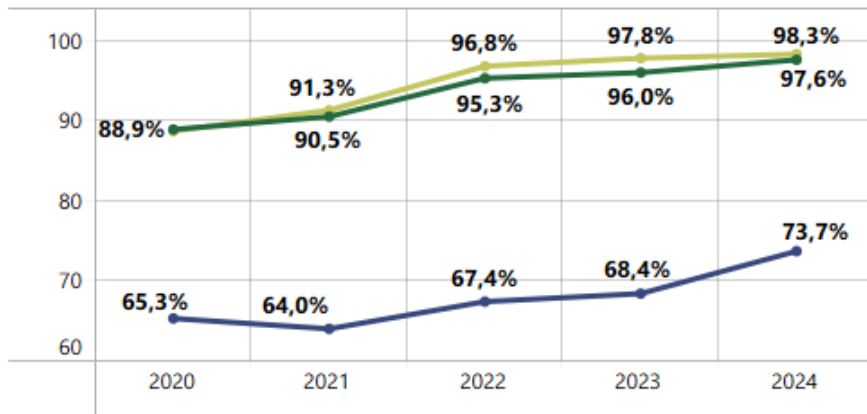
550

2025

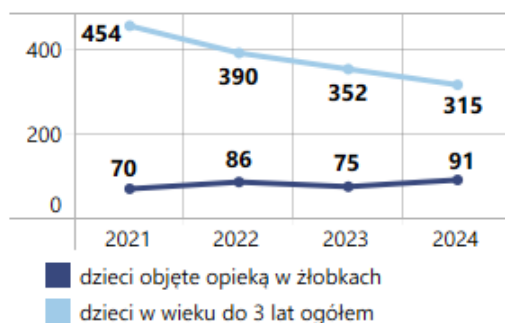
Odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych opieką w żłobkach



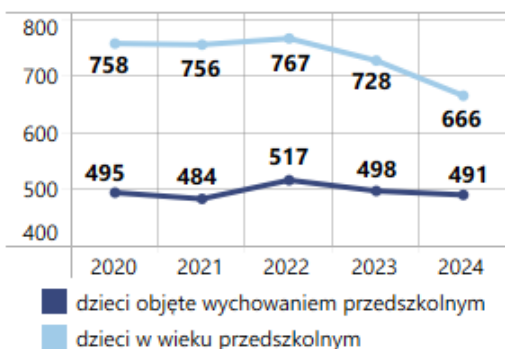
Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym



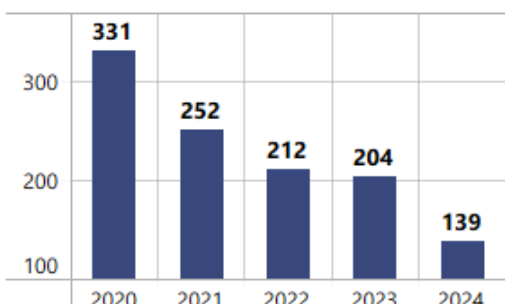
Opieka żłobkowa



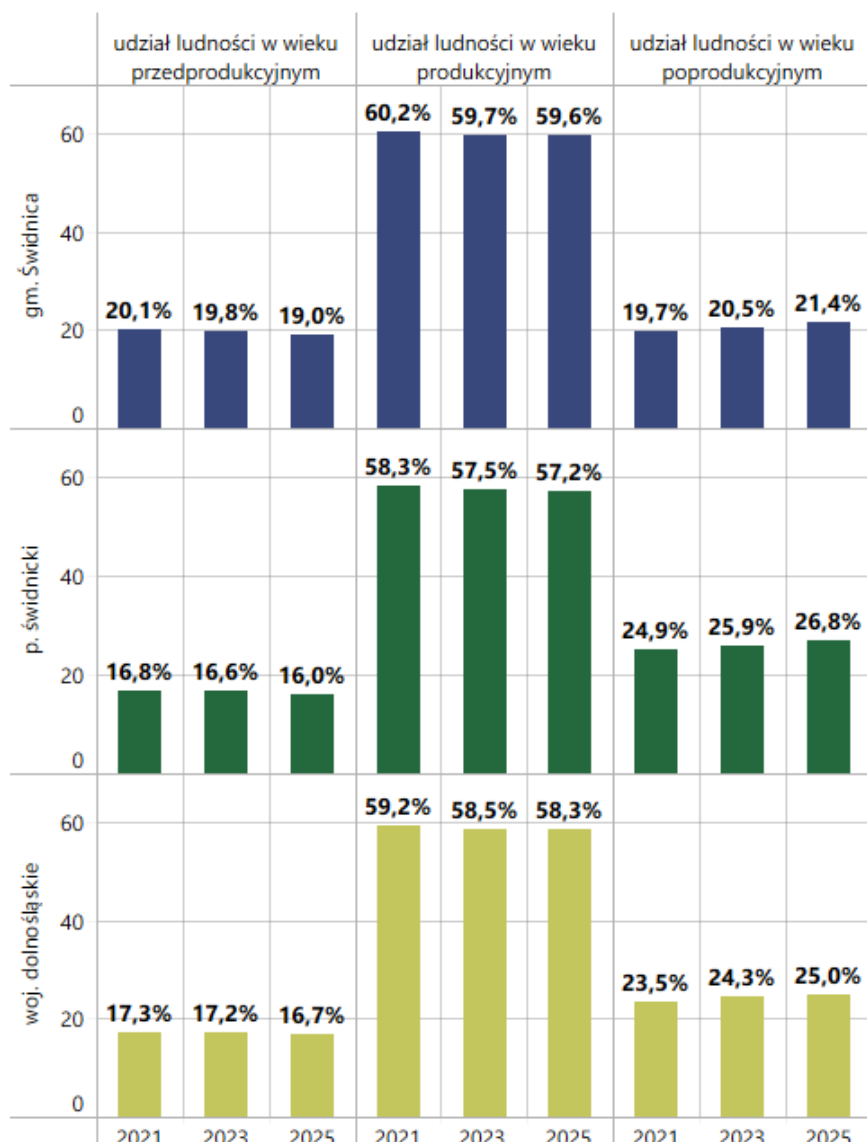
Opieka przedszkolna



Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci



Udział % ludności -wg ekonomicznych grup wieku-



3. Wspieranie rodziny

Wspieranie rodziny obejmuje działania mające na celu poprawę warunków życia oraz ułatwienie codziennego funkcjonowania rodzin z dziećmi. Może przyjmować formę wsparcia finansowego, opieki nad dziećmi czy pomocy w łączeniu pracy zawodowej z życiem rodzinnym. Jego celem jest zmniejszenie obciążeń rodzin i poprawa ich jakości życia.

W latach 2021-2023 liczba rodzin objętych pomocą społeczną systematycznie malała, natomiast od 2024 r. ponownie obserwowany jest jej wzrost. W 2025 r. wsparciem objęto 215 rodzin, o 18,8% więcej niż rok wcześniej. Na zwiększenie liczby osób potrzebujących pomocy wpłynęły m.in. skutki powodzi z 2024 r. Liczba osób w rodzinach objętych wsparciem wzrosła o 15,2%, do 417 osób.

Istotną kategorię osób korzystających ze wsparcia stanowiły rodziny doświadczające problemów opiekuńczo-wychowawczych. Liczba takich rodzin utrzymywała się na stosunkowo wysokim poziomie, a wskazana przyczyna należała do czterech najczęściej występujących powodów korzystania z pomocy społecznej. W latach 2021–2024 liczba rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi stopniowo się zmniejszała. W 2025 r. nastąpiło jednak wyraźne odwrócenie tej tendencji – liczba rodzin wymagających wsparcia z tego powodu wzrosła o 26,5% w stosunku do roku poprzedniego i osiągnęła poziom 86 rodzin.

Zaobserwowane zmiany wskazują, że mimo wcześniejszego ograniczania skali korzystania z pomocy społecznej, w ostatnich dwóch latach ponownie wzrosła liczba rodzin wymagających wsparcia. Szczęólnego znaczenia nabierają przy tym problemy opiekuńczo-wychowawcze, których skala w 2025 r. zwiększyła się znacznie szybciej niż ogólna liczba rodzin objętych pomocą. Wskazuje to na potrzebę dalszego wzmacniania działań profilaktycznych, środowiskowych i wspierających rodziny w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Jedną z form wsparcia jest asystentura rodzinna. Asystent rodziny to osoba, która towarzyszy rodzinie doświadczającej trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Jego zadaniem nie jest wyręczanie rodziców, lecz wspieranie ich w nabywaniu i rozwijaniu umiejętności potrzebnych do samodzielnego rozwiązywania problemów oraz prawidłowego funkcjonowania rodziny. Celem asystentury rodzinnej jest przede wszystkim wzmocnienie rodziny, zwiększenie jej samodzielności oraz zapobieganie pogłębianiu się trudności, które mogłyby prowadzić do konieczności zapewnienia dzieciom pieczy zastępczej. W latach 2021-2025 liczba rodzin objętych asystenturą rodzinną była zróżnicowana. W analizowanym okresie wynosiła od 7 rodzin w 2024 r. do 13 rodzin w 2025 r. Wzrost liczby rodzin objętych wsparciem w 2025 r. może wskazywać na zwiększone zapotrzebowanie na tego rodzaju pomoc oraz na aktywniejsze korzystanie z dostępnych instrumentów wspierania rodziny.

Istotnym elementem lokalnego systemu wsparcia rodzin z dziećmi jest pomoc w formie dożywiania, która stanowi ważne uzupełnienie działań podejmowanych na rzecz zapewnienia dzieciom odpowiednich warunków rozwoju. W ostatnich latach GOPS realizował program „Posiłek w szkole i w domu”, w ramach którego dzieci z rodzin znajdujących się w trudniejszej sytuacji mogły korzystać z bezpłatnych posiłków. W 2025 r. wsparciem w ramach programu objęto 100 dzieci, co oznacza, że liczba korzystających utrzymywała się na poziomie zbliżonym do lat poprzednich. Stabilna liczba odbiorców wskazuje na utrzymujące się zapotrzebowanie na tego rodzaju pomoc i potwierdza znaczenie dożywiania jako jednego z elementów lokalnego systemu wsparcia rodzin z dziećmi.

Na terenie gminy nie funkcjonuje placówka wsparcia dziennego skierowana do dzieci i młodzieży. Brakuje miejsca, w którym dzieci, szczególnie po zakończeniu zajęć szkolnych, mogłyby bezpiecznie i w sposób zorganizowany spędzać czas, korzystać z pomocy w nauce, rozwijać zainteresowania i uzdolnienia, a także uczestniczyć w zajęciach wspierających ich rozwój emocjonalny, społeczny i edukacyjny. Brak tego rodzaju placówki oznacza ograniczoną dostępność lokalnych, systematycznych i łatwo dostępnych form wsparcia dla dzieci oraz ich rodzin. Szczególnie istotne jest to w przypadku rodzin, które z różnych powodów potrzebują dodatkowego wsparcia w organizacji opieki nad dziećmi, mają trudności w realizowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych lub nie dysponują wystarczającymi zasobami, aby zapewnić dzieciom dostęp do różnorodnych zajęć pozalekcyjnych i rozwojowych.

Poza gminą, w mieście Świdnica, zlokalizowane są placówki pomocy rodzinom takie jak Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Świdnicy, które prowadzi działalność z zakresu wsparcia rodzin, zapewnienia opieki zastępczej i udzielaniu pomocy osobom z niepełnosprawnościami – nastawiony jest zwłaszcza na pomoc rodzinom z dziećmi i wsparciu w przezwyciężaniu problemów opiekuńczo-wychowawczych. Przy PCPR w Świdnicy funkcjonuje także Ośrodek Interwencji Kryzysowej przeznaczony dla mieszkańców całego powiatu.

W gminie funkcjonuje Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej Gminy Świdnica, którego zadaniem jest koordynowanie działań instytucji i służb w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej, udzielanie wsparcia osobom doświadczającym przemocy oraz podejmowanie działań wobec osób stosujących przemoc.

Jednym z narzędzi wykorzystywanych w systemie przeciwdziałania przemocy domowej jest procedura Niebieskiej Karty, uruchamiana w przypadku podejrzenia występowania przemocy domowej. W latach 2021-2025 liczba prowadzonych procedur Niebieskiej Karty wahała się od 32 do 53. W 2025 r. odnotowano 51 procedur, co wskazuje na utrzymujące się zapotrzebowanie na działania związane z rozpoznawaniem i przeciwdziałaniem przemocy domowej oraz zapewnianiem wsparcia osobom i rodzinom dotkniętym tym problemem. W latach 2022-2025 liczba osób dotkniętych przemocą domową wzrosła z 72 do 96, co może wskazywać zarówno na utrzymywanie się skali problemu, jak i większą skuteczność jego ujawniania. W tym samym okresie liczba osób stosujących przemoc

pozostawała na zbliżonym poziomie – w 2025 r. było to 51 osób. Dane te potwierdzają potrzebę dalszego rozwijania lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej oraz współpracy instytucji odpowiedzialnych za pomoc osobom i rodzinom dotkniętym tym problemem

Oprócz przemocy domowej na terenie gminy występuje również zjawisko przemocy rówieśniczej w środowisku szkolnym. Jest ono trudne do rozpoznania i monitorowania, ponieważ dzieci i młodzież nie zawsze informują dorosłych o doświadczanych problemach, m.in. z obawy przed reakcją rówieśników, wstydem czy nasileniem konfliktu. Zjawisko może przyjmować różne formy – od wyśmiewania, poniżania, izolowania i agresji słownej, po przemoc fizyczną i cyberprzemoc. Na skalę problemu wskazują wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów Szkoły Podstawowej w Pszennie w ramach *Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej w Gminie Świdnica na lata 2024-2028*. Blisko 1/3 badanych uczniów nie czuje się w swojej szkole bezpiecznie z uwagi na przemoc rówieśniczą, w tym cyberprzemoc, co wskazuje na potrzebę wzmacniania działań profilaktycznych i systemu wsparcia dzieci i młodzieży. Niepokojącym zjawiskiem jest również coraz częstsze nadmierne korzystanie przez dzieci i młodzież z telefonów komórkowych, internetu oraz gier komputerowych.

Zjawiska te wskazują na potrzebę prowadzenia działań edukacyjnych i profilaktycznych skierowanych zarówno do dzieci i młodzieży, jak i rodziców oraz nauczycieli, a także wzmacniania możliwości wczesnego rozpoznawania problemów i zapewnienia odpowiedniego wsparcia pedagogicznego i psychologicznego.



Potencjały i zasoby:

- funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej,
- dostęp do specjalistycznego wsparcia PCPR i Ośrodka Interwencji Kryzysowej w Świdnicy,
- funkcjonowanie asystentury rodzinnej oraz systemu wsparcia rodzin z dziećmi,
- współpraca lokalnych instytucji w zakresie wsparcia rodzin i przeciwdziałania przemocy,



Bariery i problemy:

- trudności części rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- utrzymujące się zapotrzebowanie na wsparcie rodzin, w tym asystenturę rodzinną i pomoc żywnościową,
- występowanie przemocy rówieśniczej wśród uczniów, w tym cyberprzemocy,
- ograniczona dostępność lokalnego wsparcia psychologicznego, pedagogicznego i rozwojowego dla dzieci i rodzin,
- brak na terenie gminy placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży,



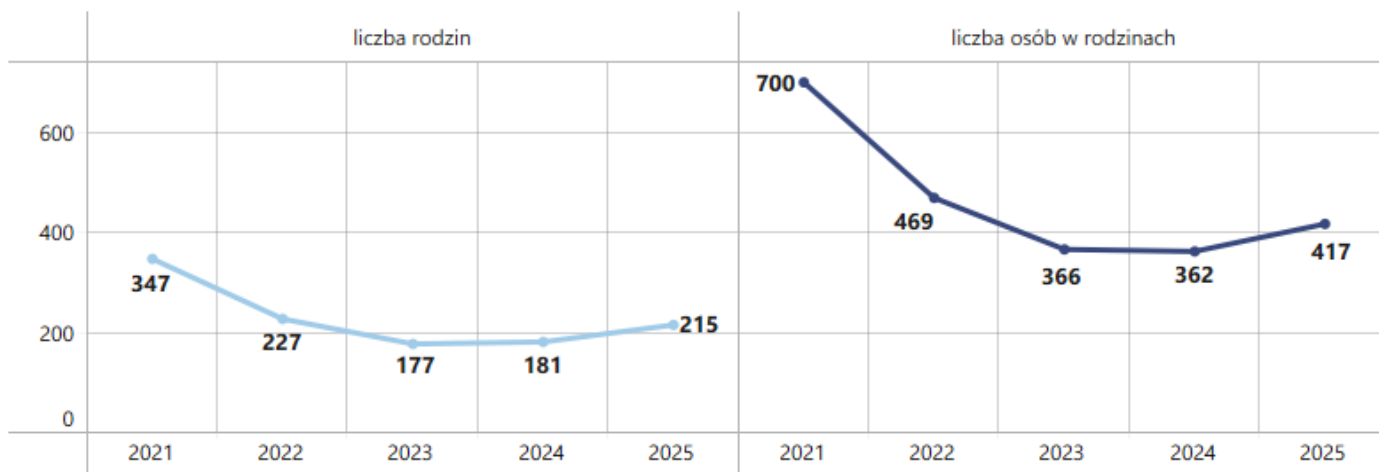
Potrzeby mieszkańców:

- rozwój kompleksowego i łatwo dostępnego wsparcia dla rodzin z dziećmi,
- zwiększenie dostępu do pomocy psychologicznej, pedagogicznej i specjalistycznej,
- rozwój asystentury rodzinnej i działań wzmacniających kompetencje opiekuńczo-wychowawcze rodziców,
- utworzenie placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży,
- rozwój profilaktyki i wsparcia w zakresie przemocy domowej, rówieśniczej i cyberprzemocy,
- prowadzenie działań edukacyjnych dla dzieci, rodziców i nauczycieli dotyczących bezpieczeństwa cyfrowego i zdrowego korzystania z technologii.

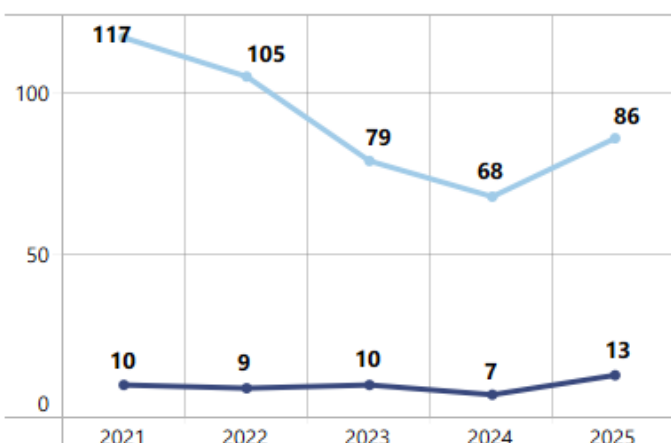
WSPIERANIE RODZINY



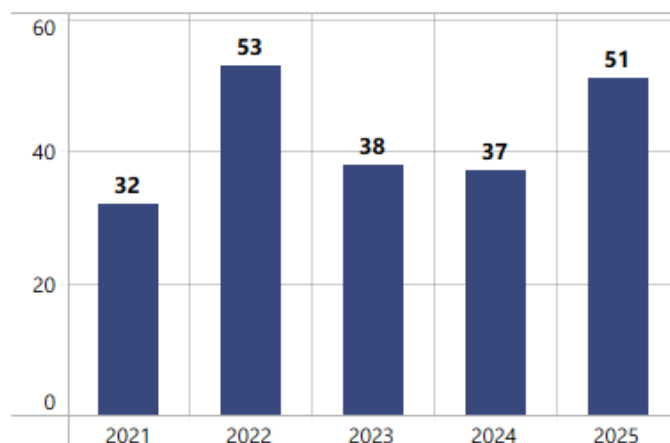
Struktura rodzin objętych pomocą społeczną



Liczba rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi oraz objętych asystenturą rodzinną

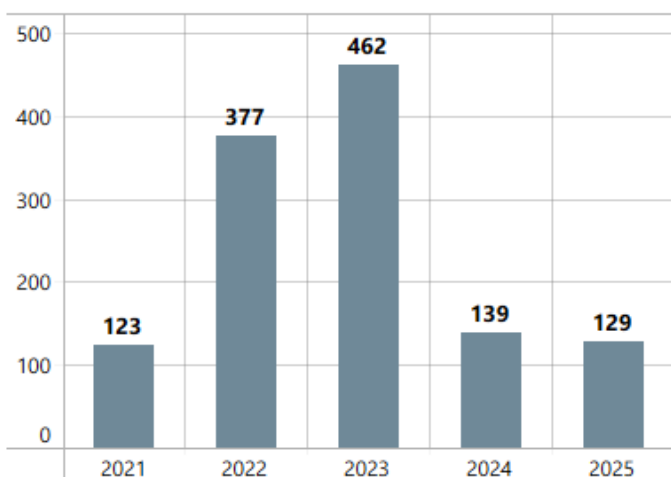


Liczba "Niebieskich Kart"

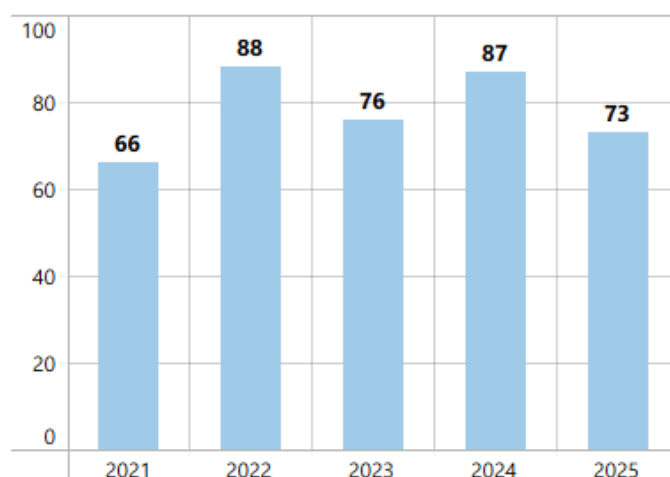


■ liczba rodzin objętych asystenturą rodzinną
■ liczba rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi

Liczba kart dużej rodziny



Liczba dzieci korzystających z dożywiania



4. System pieczy zastępczej

System pieczy zastępczej stanowi element systemu wspierania rodziny i jest uruchamiany w sytuacji, gdy rodzice nie są w stanie zapewnić dziecku właściwej opieki i wychowania. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno mieć charakter czasowy i służyć stworzeniu warunków do powrotu dziecka do rodziny biologicznej, o ile jest to zgodne z jego dobrem. Równolegle podejmowane są działania mające na celu przezwyciężenie trudności występujących w rodzinie oraz odbudowę jej zdolności do prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Pieczą zastępczą może mieć formę rodzinną – obejmującą rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe oraz rodzinne domy dziecka – lub instytucjonalną, realizowaną w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Zadaniem gminy jest przede wszystkim prowadzenie działań profilaktycznych i wspierających rodziny, tak aby ograniczać konieczność umieszczania dzieci poza rodziną. Wsparcie obejmuje m.in. pracę asystenta rodziny, pomoc społeczną i poradnictwo specjalistyczne.

W 2025 r. w pieczy zastępczej przebywało 31 dzieci, co oznacza spadek w porównaniu z latami 2022–2024. W przypadku rodzinnej pieczy zastępczej liczba dzieci objętych tą formą opieki w analizowanym okresie wahała się od 1 dziecka w 2021 r. do 8 dzieci w 2023 r. W 2025 r. w rodzinnej pieczy zastępczej przebywało 3 dzieci. Dane te wskazują na zmienną skalę korzystania z pieczy zastępczej i jednocześnie podkreślają znaczenie działań profilaktycznych, których celem jest wzmacnianie rodzin i ograniczanie konieczności czasowego oddzielania dzieci od rodziców.

System pieczy zastępczej w Polsce opiera się na współpracy gmin i powiatów, których zadania są odmienne, ale wzajemnie się uzupełniają. Gmina koncentruje się przede wszystkim na wspieraniu rodziny w jej środowisku lokalnym i zapobieganiu sytuacjom, które mogą prowadzić do umieszczenia dziecka poza rodziną. Powiat natomiast odpowiada za organizację i funkcjonowanie pieczy zastępczej, w tym zapewnienie opieki dzieciom pozbawionym właściwej opieki rodzicielskiej, organizowanie rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz wspieranie jej funkcjonowania. Najbliższe placówki opiekuńczo-wychowawcze zlokalizowane są w Świdnicy, co zapewnia dostęp do instytucjonalnych form pieczy zastępczej na poziomie powiatowym.



Potencjały i zasoby:

- funkcjonujący system pieczy zastępczej na poziomie gminy i powiatu,
- działania profilaktyczne i wspierające rodziny, w tym praca asystenta rodziny,
- bliskość placówek opiekuńczo-wychowawczych w Świdnicy,
- spadek liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej w 2025 r.,



Bariery i problemy:

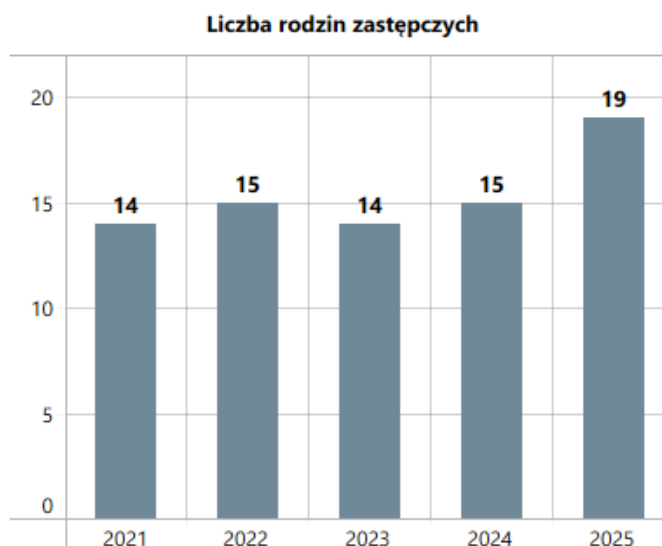
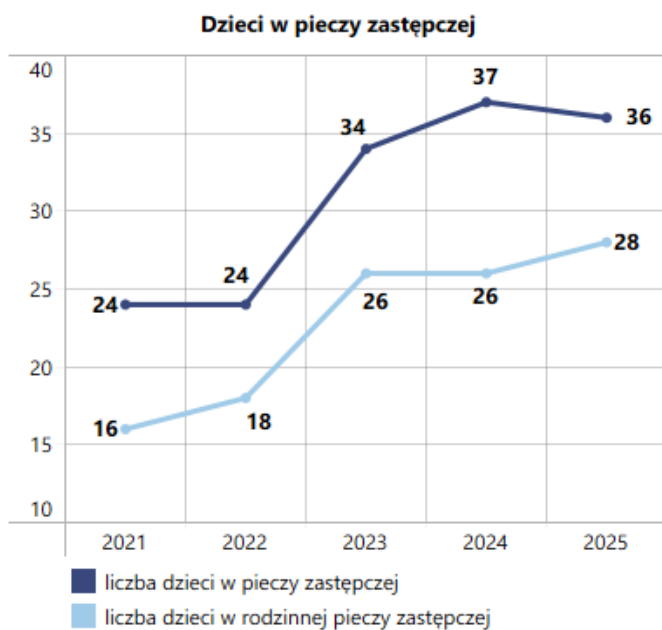
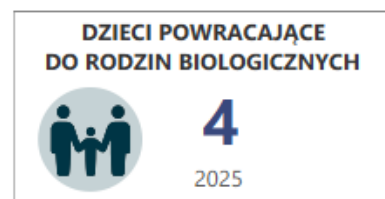
- występowanie rodzin mających trudności w prawidłowym pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- ryzyko pogłębiania się problemów rodzinnych prowadzących do konieczności umieszczenia dziecka w pieczy,
- zmienna liczba dzieci wymagających pieczy zastępczej,



Potrzeby mieszkańców:

- wzmacnianie rodzin w prawidłowym pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- rozwój działań profilaktycznych zapobiegających umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej,
- wsparcie dzieci przebywających w pieczy zastępczej oraz działania na rzecz ich powrotu do rodzin biologicznych,
- rozwijanie współpracy między gminą, powiatem i instytucjami wspierającymi rodziny.

SYSTEM PIECZY ZASTĘPCZEJ



źródło danych: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Świdnicy

5. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest istotnym elementem lokalnego systemu wsparcia mieszkańców, którego zadaniem jest udzielanie pomocy osobom i rodzinom borykającym się z trudnościami życiowymi, których nie są one w stanie pokonać samodzielnie, wykorzystując własne zasoby i możliwości. Jej celem jest nie tylko zapewnienie pomocy materialnej, lecz także ograniczanie zjawiska wykluczenia społecznego, rozwijanie samodzielności oraz wspieranie integracji jednostek i rodzin z lokalną społecznością. Działania podejmowane w ramach pomocy społecznej obejmują świadczenia pieniężne i rzeczowe, pracę socjalną, a także różnorodne formy aktywizacji osób potrzebujących wsparcia.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2024 r. wskaźnik liczby beneficjentów pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniósł 228 osób. Wartość ta była niższa niż w latach 2020-2022, co wskazuje na utrzymującą się w dłuższej perspektywie tendencję spadkową w zakresie korzystania z systemu pomocy społecznej. Jednocześnie w porównaniu z 2023 r. odnotowano niewielki wzrost wartości wskaźnika. Pomimo tego wzrostu sytuacja na analizowanym obszarze pozostawała korzystniejsza niż średnio w powiecie świdnickim i województwie dolnośląskim. W 2024 r. wskaźnik dla powiatu świdnickiego wyniósł 311 beneficjentów na 10 tys. ludności, natomiast dla województwa dolnośląskiego – 234.

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej odzwierciedla przede wszystkim skalę korzystania ze świadczeń i usług dostępnych w ramach systemu pomocy społecznej, a nie pełną skalę występowania trudności społecznych i ekonomicznych wśród mieszkańców. Część osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji może nie korzystać z pomocy instytucjonalnej, m.in. ze względu na brak wiedzy o dostępnych formach wsparcia, niechęć do korzystania z pomocy, obawy przed stygmatyzacją czy brak możliwości spełnienia określonych warunków formalnych.

Jedną z form pomocy społecznej jest praca socjalna, ukierunkowana na wspieranie osób i rodzin w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych, wzmacnianiu ich samodzielności oraz aktywizowaniu do podejmowania działań na rzecz poprawy własnej sytuacji. W kontekście rozwoju CUS stanowi ona ważny element kompleksowego systemu usług społecznych, łączącego indywidualne wsparcie z działaniami profilaktycznymi, aktywizującymi i środowiskowymi.

W latach 2021-2023 liczba rodzin objętych pracą socjalną malała, natomiast od 2024 r. obserwowany jest ponowny wzrost. W 2025 r. wsparciem objęto 215 rodzin, o 18,8% więcej niż rok wcześniej, jednak nadal o 25,1% mniej niż w 2021 r. Wzrost liczby rodzin korzystających z tej formy pomocy wynikał w dużej mierze z konsekwencji klęski żywiołowej – powodzi z 2024 r., która spowodowała znaczące straty i zwiększyła zapotrzebowanie na wsparcie mieszkańców dotkniętych jej skutkami. Oznacza to, że wzrost ten nie musi świadczyć o trwałym zwiększeniu zapotrzebowania na pracę socjalną, lecz w znacznej części odzwierciedlał konieczność reagowania na sytuację kryzysową i jej następstwa.

Jednocześnie utrzymujące się zapotrzebowanie na indywidualne, pozafinansowe wsparcie wskazuje na potrzebę dalszego rozwijania usług społecznych, szczególnie w zakresie profilaktyki, aktywizacji i wzmacniania samodzielności mieszkańców.

W perspektywie wieloletniej, obejmującej lata 2021-2025, wśród form wsparcia społecznego dominowały świadczenia pieniężne. W 2025 r. korzystało z nich 147 rodzin, podczas gdy świadczenia niepieniężne otrzymywało 108 rodzin. W latach 2021-2024 liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych systematycznie się zmniejszała, łącznie o 35%. W 2025 r. nastąpiło jednak wyraźne odwrócenie tej tendencji – liczba rodzin otrzymujących świadczenia pieniężne wzrosła o 27,8% w porównaniu z rokiem poprzednim. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń niepieniężnych była w analizowanym okresie bardziej stabilna i wahała się od 93 do 120 rodzin. W 2025 r. odnotowano niewielki wzrost – o niespełna 2% w stosunku do 2024 r. Oznacza to, że pomimo zmian w skali korzystania ze świadczeń pieniężnych, zapotrzebowanie na pomoc w formie świadczeń niepieniężnych pozostawało na relatywnie stałym poziomie.

W latach 2021-2025 do najczęstszych przyczyn korzystania z pomocy społecznej w gminie należały przede wszystkim długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Wskazuje to na utrzymujące się zapotrzebowanie na wsparcie zarówno w związku z trudnościami materialnymi, jak i problemami zdrowotnymi oraz trudnościami w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Są to problemy, które często współwystępują i mogą wzajemnie się pogłębiać, zwiększając ryzyko długotrwałego korzystania z systemu pomocy społecznej.

Na strukturę powodów przyznawania pomocy w latach 2024-2025 wpłynęło również zdarzenie o charakterze klęski żywiołowej – powódź, która wystąpiła w 2024 r. W jej wyniku część mieszkańców poniosła znaczące straty, w tym uszkodzenia lub zniszczenia budynków mieszkalnych i mienia. Skutki tego zdarzenia znalazły odzwierciedlenie w liczbie przypadków, w których pomoc społeczna została przyznana z powodu klęski żywiołowej, zarówno bezpośrednio po wystąpieniu powodzi, jak i w kolejnym roku. Tym samym lata 2024–2025 wyróżniały się na tle wcześniejszego okresu nie tylko skalą występowania tradycyjnych problemów społecznych, ale także koniecznością reagowania na skutki sytuacji kryzysowej dotyczącej mieszkańców gminy.

W 2025 r. najwięcej rodzin uzyskało pomoc z powodu ubóstwa – 155 rodzin, co potwierdza, że trudności materialne pozostawały najważniejszym czynnikiem uzasadniającym korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej. Drugą pod względem liczby rodzin przyczyną była długotrwała lub ciężka choroba, która była podstawą udzielenia pomocy 113 rodzinom. Wysoka liczba przypadków w tej kategorii wskazuje na istotne znaczenie problemów zdrowotnych dla sytuacji ekonomicznej i społecznej gospodarstw domowych, zwłaszcza w przypadku ograniczenia możliwości podjęcia lub kontynuowania pracy, zwiększonych kosztów leczenia i konieczności zapewnienia opieki osobie chorej. Kolejną istotną przyczyną była bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, dotycząca 86

rodzin. Może ona wskazywać na potrzebę wzmacniania kompetencji rodzicielskich, rozwijania usług wspierających rodziny oraz zapewniania pomocy dostosowanej do sytuacji dzieci i opiekunów.

Struktura przyczyn przyznawania pomocy w 2025 r. wskazuje więc, że działania systemu pomocy społecznej powinny koncentrować się przede wszystkim na ograniczaniu skutków ubóstwa, wspieraniu osób i rodzin dotkniętych problemami zdrowotnymi oraz wzmacnianiu rodzin w prawidłowym realizowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Jednocześnie, w związku z doświadczeniami powodzi z 2024 r., istotne pozostaje również utrzymywanie zdolności do szybkiego reagowania na sytuacje kryzysowe i zdarzenia losowe, które mogą dodatkowo pogłębiać istniejące problemy społeczne.

Część mieszkańców gminy wymaga systematycznego wsparcia w wykonywaniu podstawowych czynności życiowych. W latach 2021-2025 usługami opiekuńczymi objęto łącznie 144 osoby, w tym 27 osób w 2025 r. Wskazuje to na utrzymujące się zapotrzebowanie na usługi środowiskowe, pozwalające osobom o ograniczonej samodzielności możliwie długo funkcjonować w miejscu zamieszkania. Jednocześnie na terenie gminy nie funkcjonuje dom pomocy społecznej; najbliższa publiczna placówka znajduje się w Jaskulinie i jest zarządzana przez Powiat Świdnicki.

W analizowanym okresie wzrosła liczba osób kierowanych przez GOPS do DPS – z 7 w 2021 r. do 13 w 2025 r. Towarzyszył temu wzrost wydatków na ich pobyt z 1,2 mln zł do 2,1 mln zł. Rosnące wydatki przy jednoczesnym zwiększeniu liczby osób kierowanych do DPS wskazują, że zapewnienie usług opiekuńczych i innych form wsparcia środowiskowego może mieć nie tylko wymiar społeczny, ale również istotne znaczenie dla ograniczania kosztów opieki instytucjonalnej. Z perspektywy polityki społecznej zasadne jest zatem dalsze rozwijanie usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania, a także poszerzanie oferty wsparcia środowiskowego i odciążającego dla osób niesamodzielnych oraz ich rodzin. Rozwój takich form pomocy może sprzyjać wydłużeniu okresu samodzielnego funkcjonowania mieszkańców, poprawie jakości ich życia, a w uzasadnionych przypadkach także ograniczeniu konieczności korzystania z kosztownej opieki całodobowej.

Kolejnym elementem systemu pomocy społecznej jest zapewnienie schronienia osobom doświadczającym bezdomności lub znajdującym się w sytuacji zagrożenia utratą podstawowego bezpieczeństwa bytowego. Wsparcie to ma charakter interwencyjny i służy przede wszystkim zabezpieczeniu podstawowych potrzeb życiowych oraz ochronie zdrowia i życia. Obejmuje możliwość czasowego pobytu w noclegowniach, schroniskach i ogrzewalniach, a także zapewnienie warunków sprzyjających stabilizacji sytuacji życiowej i podjęciu dalszych działań pomocowych.

W latach 2021-2025 liczba osób, którym udzielono schronienia, wzrosła z 7 do 18, co wskazuje na zwiększenie skali tego rodzaju potrzeb. Osoby w kryzysie bezdomności korzystały przede wszystkim z Noclegowni przy Towarzystwie Pomocy im. św. Brata Alberta – Kole w Świdnicy. Na terenie gminy nie funkcjonuje placówka zapewniająca tego typu schronienie, co oznacza konieczność korzystania

z infrastruktury pomocowej poza jej obszarem. Wzrost liczby osób wymagających zabezpieczenia schronienia wskazuje na potrzebę rozwijania lokalnego systemu wczesnego reagowania, wsparcia interwencyjnego i działań zapobiegających pogłębianiu się kryzysu bezdomności.

GOPS w Świdnicy realizuje również pomoc doraźną w sytuacjach nagłych. W 2024 r. część mieszkańców Gminy Świdnica została poszkodowana w wyniku powodzi, podobnie jak mieszkańcy wielu innych gmin na Dolnym Śląsku. W latach 2024-2025 rządowe wsparcie dla osób poszkodowanych w powodzi obejmowało m.in. wypłaty na zaspokojenie najpilniejszych potrzeb, a także bezzwrotne środki przeznaczone na odbudowę mienia i przeprowadzenie niezbędnych remontów. Pomocą doraźną objęci byli również obywatele Ukrainy przebywający na terenie Gminy Świdnica. Wsparcie udzielane było w ramach środków z Funduszu Pomocy obywatelom Ukrainy i obejmowało pomoc odpowiadającą na ich bieżące potrzeby oraz sytuację życiową. W 2025 r. z pomocy skorzystało 11 świadczeniobiorców



Potencjały i zasoby:

- działalność GOPS, w tym doświadczenie kadry,
- długookresowy spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej,
- dostępność różnych form wsparcia m.in. świadczeń pieniężnych, pracy socjalnej, usług opiekuńczych, pomocy kryzysowej,
- możliwość rozwoju usług środowiskowych,
- doświadczenie w reagowaniu na sytuacje kryzysowe takie jak powódź w 2024 r.,



Bariery i problemy:

- występujące ubóstwo i trudności materialne rodzin,
- długotrwała lub ciężka choroba wielu beneficjentów pomocy społecznej, stwarzająca potrzebę stałego wsparcia, mogąca prowadzić do konieczności korzystania z opieki instytucjonalnej,
- duża liczba potrzebujących pomocy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, co wskazuje na deficyty kompetencji rodzicielskich i konieczność wsparcia rodzin z dziećmi,
- zapotrzebowanie na pomoc kryzysową,
- brak Domu Pomocy Społecznej na terenie gminy i placówki zapewniającej schronienie osobom w kryzysie bezdomności,
- utrzymujące się zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze,



Potrzeby mieszkańców:

- rozwój usług opiekuńczych i środowiskowych, zapewniających wsparcie osobom niesamodzielnym i ich rodzinom w miejscu zamieszkania,
- rozwijanie kompetencji rodzicielskich oraz dostęp do specjalistycznej pomocy dla rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
- rozwój profilaktyki i pracy socjalnej,
- wsparcie osób zagrożonych bezdomnością, w tym działania wspierające powrót do samodzielnego funkcjonowania,
- zwiększenie wiedzy mieszkańców o dostępnej pomocy, ograniczanie barier w jej uzyskaniu, w tym lepszy dostęp do informacji,
- sprawne reagowanie na sytuacje kryzysowe, możliwość szybkiego udzielania pomocy w przypadku nagłych wydarzeń takich jak np. klęska żywiołowa.

POMOC SPOŁECZNA

RODZINY OBJĘTE
PRACĄ SOCJALNĄ



215

2025

RODZINY OTRZYMUJĄCE POMOC
Z POWODU CHOROBY



113

2025

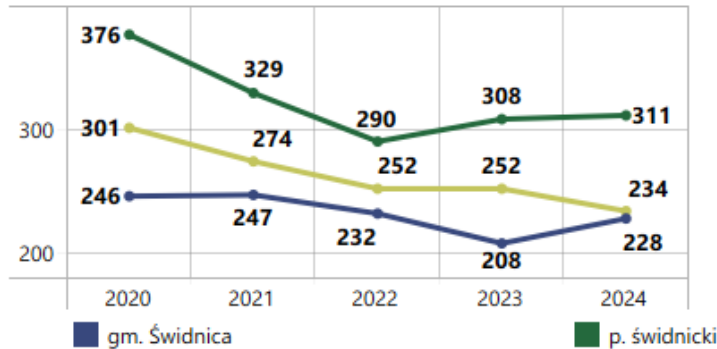
OSOBY W KRYZYSIE
BEZDOMNOŚCI



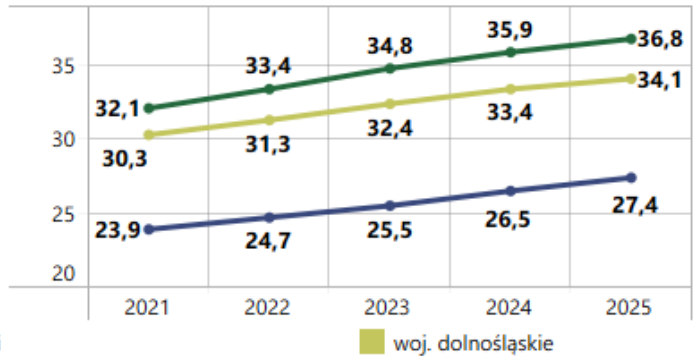
18

2025

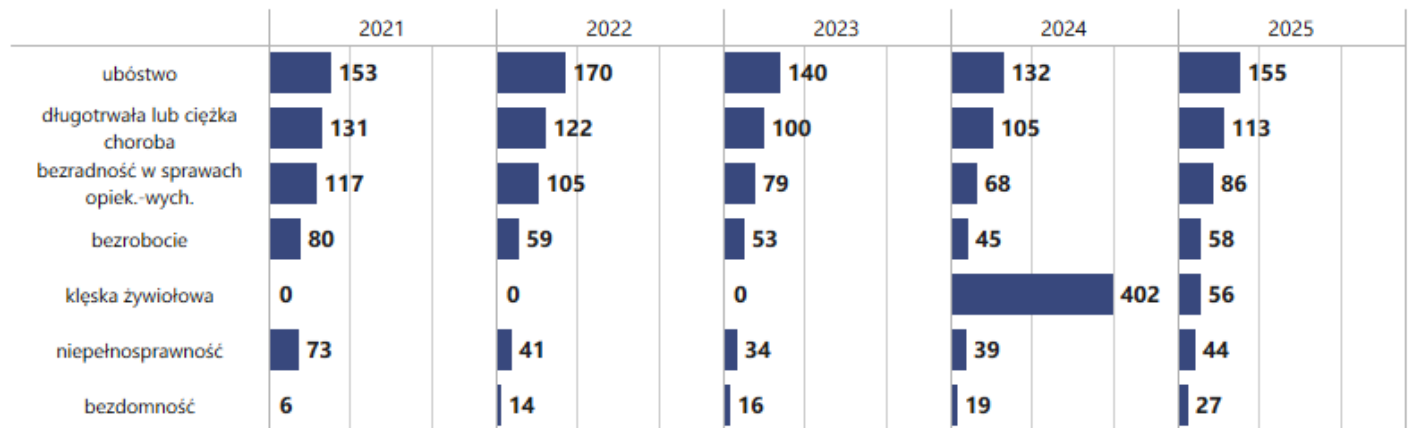
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej
-na 10 tys. ludności-



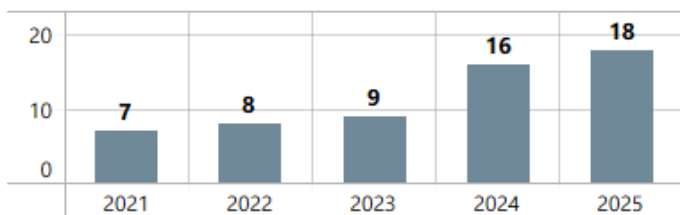
Współczynnik obciążenia demograficznego
osobami starszymi



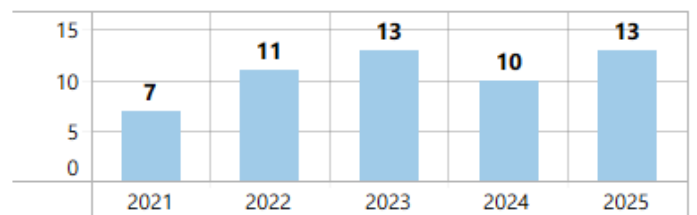
Rodziny, którym przynano pomoc -wg głównych przyczyn-



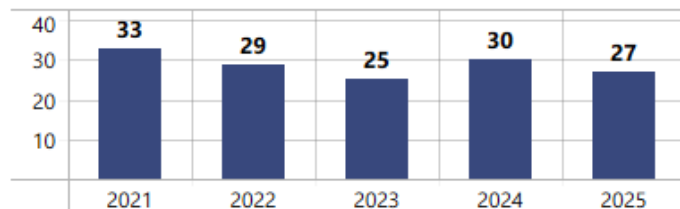
Liczba osób bezdomnych



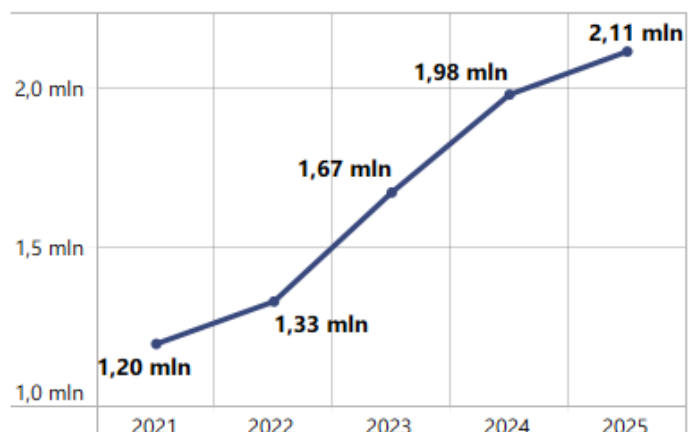
Liczba osób skierowanych do Domów Pomocy Społecznej



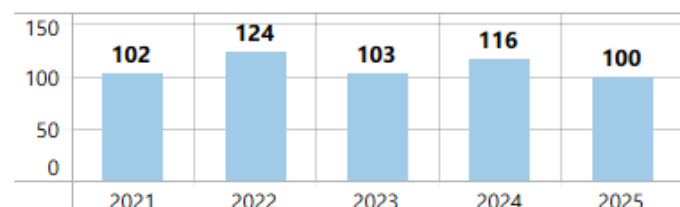
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi



Kwota przeznaczona przez gminę
na Domy Pomocy Społecznej [pln]



Liczba osób korzystających z posiłków



6. Promocja i ochrona zdrowia

Promocja i ochrona zdrowia to działania ukierunkowane na poprawę zdrowia mieszkańców, ograniczanie ryzyka występowania chorób oraz kształtowanie właściwych nawyków i zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywa w tym zakresie zapewnienie mieszkańcom dostępu do opieki zdrowotnej, a także realizowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych. Efektywne podejmowanie tych działań wpływa na podnoszenie jakości życia mieszkańców oraz rozwój i wzmacnianie lokalnego kapitału społecznego.

Na terenie gminy usługi medyczne świadczą trzy placówki: NZOZ Wiejski Ośrodek Zdrowia w Lutonii Dolnej, NZOZ "Medi-Mex" w Pszennie, oraz 1 praktyka lekarska. Liczba przychodni POZ w 2025 r. wyniosła 6, tak samo jak liczba lekarzy POZ. W 2025 r. na 1 000 mieszkańców przypadało 0,3 lekarza. Według danych GUS w latach 2021-2025 liczba porad lekarskich udzielanych na terenie gminy wahała się między 30 tys. a 32,8 tys. W 2025 r. na jednego mieszkańca przypadało 1,7 porad lekarskich – znacznie mniej niż wskaźnik dla powiatu świdnickiego (8,3) i województwa dolnośląskiego (8,8). Niska liczba porad może wynikać z faktu, że mieszkańcy korzystają także z usług medycznych zlokalizowanych w mieście Świdnica, w tym m.in. SP ZOZ w Świdnicy składającego się z Regionalnego Szpitala Specjalistycznego "Latawiec" w Świdnicy oraz Szpitala Reumatologiczno-Rehabilitacyjnego w Żarowie.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na szerszy problem dostępności do usług medycznych, związany m.in. z ograniczoną liczbą personelu medycznego, długim czasem oczekiwania na wizyty oraz ograniczoną dostępnością części świadczeń, zwłaszcza specjalistycznych. W efekcie mieszkańcy gminy mogą być zmuszeni do korzystania z opieki zdrowotnej poza jej terenem, co może dodatkowo wpływać na niższy poziom wykorzystania lokalnych placówek. Problem ten ma charakter nie tylko lokalny, ale wpisuje się w szersze wyzwania systemu ochrony zdrowia, w tym niedobór kadry medycznej i nierównomierny dostęp do świadczeń. W przypadku mieszkańców gminy szczególne znaczenie ma zatem dobra dostępność komunikacyjna do placówek medycznych w Świdnicy i innych pobliskich miejscowościach, które uzupełniają ofertę lokalnej opieki zdrowotnej.

Z danych Narodowego Funduszu Zdrowia wynika, że najczęściej występującym problemem zdrowotnym wśród mieszkańców gminy jest nadciśnienie tętnicze. W 2025 r. odnotowano 2,3 tys. osób z rozpoznanym nadciśnieniem, co oznacza wzrost o 19,2% w porównaniu z 2021 r. W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców liczba osób chorujących na nadciśnienie wyniosła 127,5. Drugim pod względem liczby osób schorzeniem była cukrzyca. W 2025 r. dotyczyła ona 765 mieszkańców, czyli o 14,5% więcej niż w 2021 r. Wskaźnik liczby osób z rozpoznaną cukrzycą wyniósł 42,1 na 1 000 mieszkańców. Trzecie miejsce zajmowały choroby nowotworowe – w 2025 r. odnotowano 251 osób z takim rozpoznaniem. W porównaniu z 2021 r. oznacza to wzrost o 36,4%, a wskaźnik w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wyniósł 13,8.

Na szczególną uwagę zasługuje również wyraźny wzrost liczby osób z rozpoznaną otyłością. W analizowanym okresie liczba ta zwiększyła się z 43 osób w 2021 r. do 118 osób w 2025 r., co oznacza wzrost o 175%. Dynamika tego zjawiska wskazuje na narastające znaczenie problemów zdrowotnych związanych z nadmierną masą ciała i może stanowić istotne wyzwanie dla lokalnej polityki zdrowotnej i działań profilaktycznych.

Liczba mieszkańców chorujących na depresję w analizowanym okresie była bardziej stabilna i wahała się od 120 do 142 osób. Oznacza to, że w przypadku tego problemu zdrowotnego nie obserwowano równie jednoznacznego trendu wzrostowego jak w przypadku nadciśnienia, cukrzycy, chorób nowotworowych czy otyłości.

Przedstawione dane wskazują, że sytuacja zdrowotna mieszkańców gminy jest w znacznym stopniu związana z chorobami przewlekłymi, w szczególności z nadciśnieniem tętniczym i cukrzycą. Jednocześnie stosunkowo wysoka dynamika wzrostu liczby osób z chorobami nowotworowymi oraz otyłością wskazuje na potrzebę wzmacniania działań z zakresu profilaktyki, wczesnego wykrywania chorób oraz promocji zdrowego stylu życia. Istotnym obszarem pozostaje również zdrowie psychiczne, w tym monitorowanie skali występowania depresji i zapewnienie mieszkańcom dostępu do odpowiedniego wsparcia.

W ramach działań na rzecz promocji i ochrony zdrowia na terenie gminy corocznie realizowany jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, którego celem jest ograniczanie skali problemów związanych z uzależnieniami. Nadużywanie alkoholu oraz zażywanie narkotyków mogą prowadzić do pogorszenia stanu zdrowia fizycznego i psychicznego, uzależnienia, problemów rodzinnych i społecznych, a także trudności w nauce i pracy. Mogą również zwiększać ryzyko przemocy domowej, zachowań ryzykownych, wypadków oraz wykluczenia społecznego. Program obejmuje działania profilaktyczne, edukacyjne i pomocowe, skierowane do mieszkańców gminy, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży i rodzin zagrożonych problemem uzależnień.

Istotną rolę w realizacji działań profilaktycznych pełni Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która podejmuje działania na rzecz ograniczania problemów wynikających z nadużywania alkoholu. Komisja prowadzi działania informacyjne i motywacyjne wobec osób zmagających się z problemem alkoholowym, wspiera ich w podejmowaniu leczenia i kieruje do odpowiednich form pomocy. Współpracuje również z instytucjami i służbami działającymi na rzecz osób i rodzin dotkniętych uzależnieniami oraz podejmuje działania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej i ochroną osób najbardziej narażonych na jej skutki. Co ważne, główną przyczyną wszczęcia procedury Niebieskiej Karty jest nadużywanie alkoholu. Wskazuje to na silny związek pomiędzy problemem alkoholowym a występowaniem przemocy domowej i podkreśla potrzebę

dalszego prowadzenia działań profilaktycznych oraz interwencyjnych. W latach 2021-2025 GKRPA skierowała 58 wniosków o leczenie odwykowe – najmniej w 2023 r. (4), najwięcej w 2025 r. (16).



Potencjały i zasoby:

- funkcjonujące na terenie gminy placówki ochrony zdrowia,
- dostęp do specjalistycznej opieki medycznej w najbliższej okolicy gminy – m.in. w Świdnicy,
- realizacja programów profilaktyki uzależnień,
- działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- współpraca lokalnych instytucji i służb,



Bariery i problemy:

- długi czas oczekiwania na wizyty i ograniczony dostęp zwłaszcza do lekarzy specjalistów,
- duża skala tzw. chorób cywilizacyjnych, szczególnie nadciśnienia i cukrzycy,
- występowanie problemów zdrowia psychicznego,
- silny związek nadużywania alkoholu z przemocą domową,



Potrzeby mieszkańców:

- poprawa dostępności opieki zdrowotnej i specjalistycznej,
- rozwój profilaktyki i badań wczesnego wykrywania chorób,
- promocja zdrowego stylu życia, aktywności fizycznej i prawidłowego odżywiania, co jest szczególnie istotne w kontekście chorób cywilizacyjnych,
- zwiększenie dostępu do wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego,
- kontynuacja działań dotyczących uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej.

PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA

PRZYCHODNIE POZ



6

2025

OSOBY CHORUJĄCE NA NADCIŚNIENIE



2 317

2025

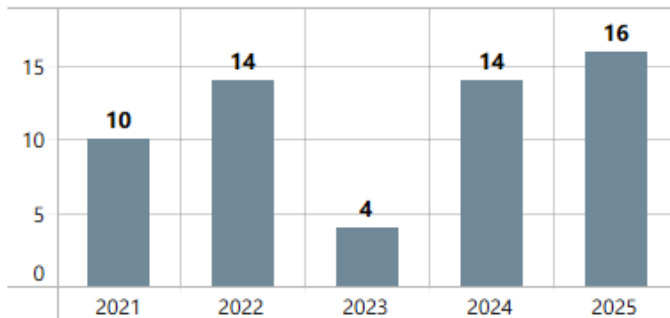
LEKARZE POZ



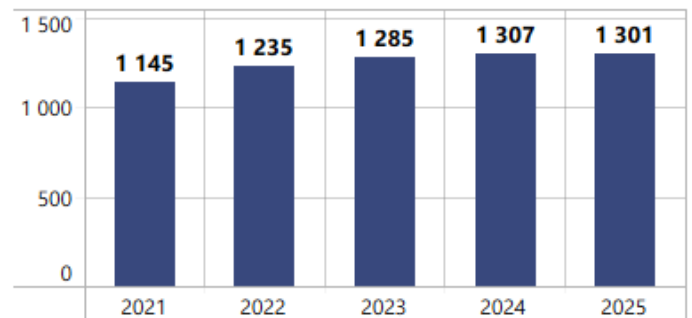
6

2025

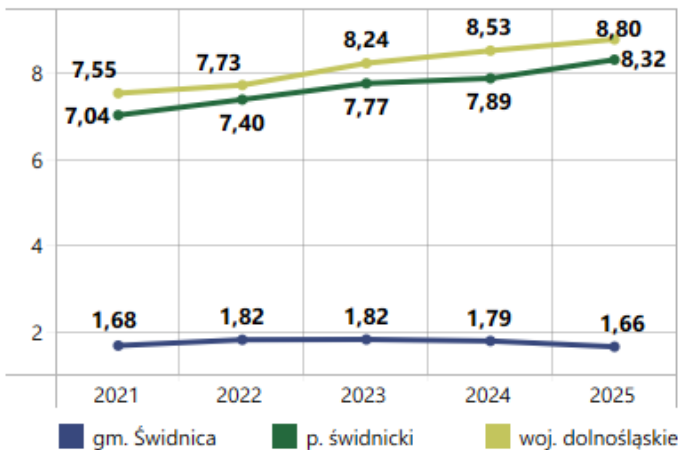
Liczba wniosków o leczenie odwykowe



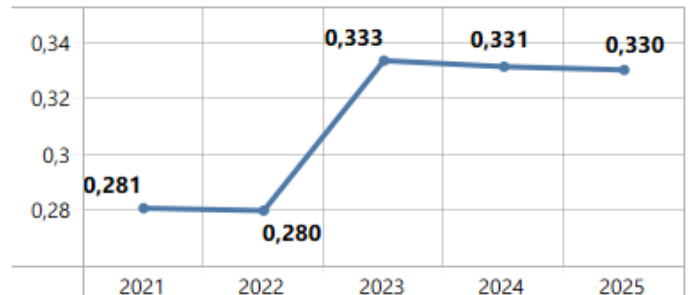
Liczba osób objętych rehabilitacją



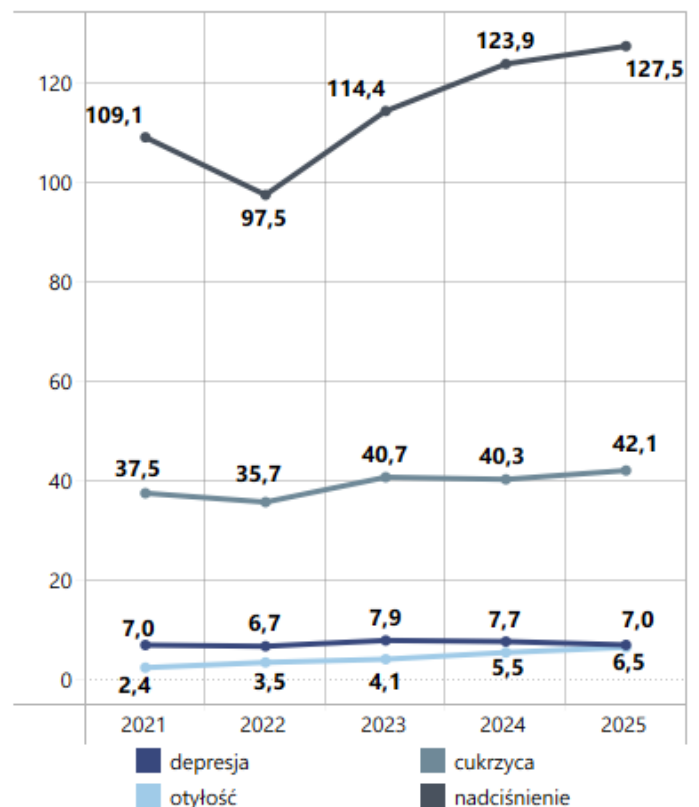
Porady lekarskie na mieszkańca



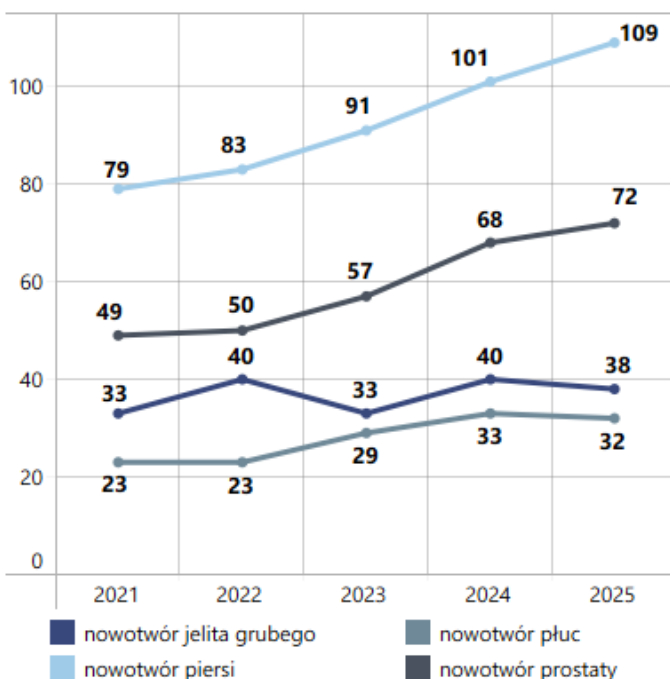
Liczba lekarzy POZ na 1000 mieszkańców



Chorowalność na choroby cywilizacyjne na 1000 mieszkańców



Chorowalność na wybrane choroby nowotworowe



7. Wspieranie osób z niepełnosprawnościami

Wsparcie osób z niepełnosprawnościami ma na celu poprawę jakości ich życia, zwiększenie samodzielności oraz umożliwienie aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Obejmuje m.in. świadczenia, usługi opiekuńcze i asystenckie, rehabilitację, likwidację barier oraz pomoc dla rodzin i opiekunów. Ważne jest także zapewnienie dostępu do edukacji, ochrony zdrowia, pracy i usług społecznych, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb.

W latach 2021-2025 odnotowano wzrost liczby osób, którym przyznano świadczenie z powodu niepełnosprawności – z 382 osób w 2021 roku do 429 osób w 2025 r. Oznacza to wzrost o 47 osób, czyli o 12,3% w analizowanym okresie. Tendencja ta wskazuje na zwiększającą się skalę potrzeb związanych z funkcjonowaniem osób z niepełnosprawnościami oraz koniecznością zapewnienia im odpowiedniego wsparcia. Należy podkreślić, że niepełnosprawność często współwystępuje z innymi trudnościami, takimi jak długotrwała choroba, ograniczona samodzielność, ubóstwo, bezrobocie, samotność lub konieczność stałej opieki ze strony członków rodziny. Szczególnego znaczenia nabiera także wsparcie rodzin i opiekunów, którzy często pełnią kluczową rolę w zapewnianiu osobom z niepełnosprawnościami bezpieczeństwa i możliwości codziennego funkcjonowania.

W ostatnich latach GOPS realizował program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”, będący formą wsparcia finansowaną z Funduszu Solidarnościowego. Umożliwia osobom z niepełnosprawnościami oraz dzieciom z orzeczeniem korzystanie z pomocy osobistego asystenta w codziennym funkcjonowaniu. Program obejmował wsparcie osób z niepełnosprawnościami w codziennym funkcjonowaniu i samoobsłudze, w tym pomoc w czynnościach pielęgnacyjnych i higienicznych. Asystent wspierał również uczestników w przemieszczaniu się, załatwianiu spraw, robieniu zakupów, wizytach u lekarza oraz uczestnictwie w życiu społecznym i kulturalnym. Celem programu jest zwiększenie samodzielności i aktywności osób z niepełnosprawnościami, ułatwienie ich udziału w życiu społecznym oraz ograniczenie skutków niepełnosprawności i przeciwdziałanie dyskryminacji. W 2025 r. wsparciem objęto 11 osób w ramach 5,1 tys. godzin usług asystencji – w latach 2023-2025 wzrosła zarówno liczba osób objętych wsparciem, jak i realizowanych godzin. Wzrosła także liczba asystentów osób z niepełnosprawnościami – z 3 do 9.

Kolejnym elementem systemu wsparcia dochodowego jest zasiłek pielęgnacyjny, będący świadczeniem z systemu świadczeń rodzinnych. Jego celem jest częściowe pokrycie wydatków związanych z koniecznością zapewnienia opieki i pomocy osobie w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zasiłek przysługuje m.in. osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom, które ukończyły 75 rok życia, niezależnie od kryterium dochodowego, i jest wypłacany w ustawowo określonej wysokości. W analizowanym okresie, obejmującym lata 2021-2025, zasiłek pielęgnacyjny przyznawano średnio 339 osobom rocznie. W 2025 r. świadczenie otrzymywało 337 osób, a więc liczba beneficjentów pozostawała na poziomie zbliżonym do średniej z całego analizowanego okresu.

Wskazuje to na względną stabilność zapotrzebowania na tę formę wsparcia i utrzymywanie się liczby osób korzystających ze świadczenia na podobnym poziomie. Warto jednak dodać, że od 2019 r. zasiłek pielęgnacyjny nie był waloryzowany, co przy wzroście kosztów życia oznacza stopniowe zmniejszanie się jego realnej wartości i możliwości pokrywania związanych z opieką dodatkowych wydatków.

Odminną tendencję można zaobserwować w przypadku świadczeń pielęgnacyjnych. W latach 2021-2025 liczba przyznawanych świadczeń wzrosła z 87 do 127. Na zwiększenie skali tego wsparcia wpłynęły przede wszystkim zmiany w systemie świadczeń rodzinnych, w tym wprowadzenie nowego świadczenia pielęgnacyjnego. Wzrost liczby świadczeń może świadczyć zarówno o zmianie zasad dostępu do wsparcia, jak i o zwiększeniu skali korzystania z instrumentów przeznaczonych dla osób wymagających opieki oraz ich opiekunów. Rosnące zapotrzebowanie na świadczenia pielęgnacyjne dodatkowo wskazuje na potrzebę wzmacniania lokalnego systemu pomocy osobom z niepełnosprawnościami i ich rodzinom, tak aby wsparcie nie ograniczało się wyłącznie do transferów pieniężnych, lecz obejmowało również rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych, rehabilitacyjnych i wspierających niezależne funkcjonowanie.

Dostępność architektoniczna budynków użyteczności publicznej w gminie jest zróżnicowana. Część obiektów nadal wymaga dostosowania, m.in. poprzez likwidację progów i innych barier, zapewnienie odpowiednich ciągów komunikacyjnych, podjazdów, wind oraz dostosowanych toalet. W 2025 r. spośród 27 budynków użyteczności publicznej 19, tj. 70%, było dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, natomiast 30% obiektów nadal wymaga poprawy dostępności. Ograniczenia te mogą utrudniać korzystanie z usług publicznych osobom z niepełnosprawnościami, seniorom oraz osobom o ograniczonej mobilności. Zasadne jest zatem sukcesywne zwiększanie dostępności obiektów oraz uwzględnianie zasad projektowania uniwersalnego w planowanych inwestycjach i remontach.



Potencjały i zasoby:

- działalność GOPS w zakresie wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin,
- realizowany program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością” wspierający samodzielność i aktywność społeczną osób ze specjalnymi potrzebami,
- dostosowanie większości budynków użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (70% budynków),



Bariery i problemy:

- rosnąca liczba osób wymagających wsparcia z powodu niepełnosprawności,

- współwystępowanie niepełnosprawności z ubóstwem, bezrobociem, samotnością i ograniczoną samodzielnością,
- duże obciążenie rodzin i opiekunów związane z koniecznością zapewnienia stałej opieki,
- ograniczona liczba osób objętych usługą asystenta osobistego w stosunku do skali potrzeb,
- bariery architektoniczne – 30% budynków użyteczności publicznej nadal nie jest w pełni dostępnych,



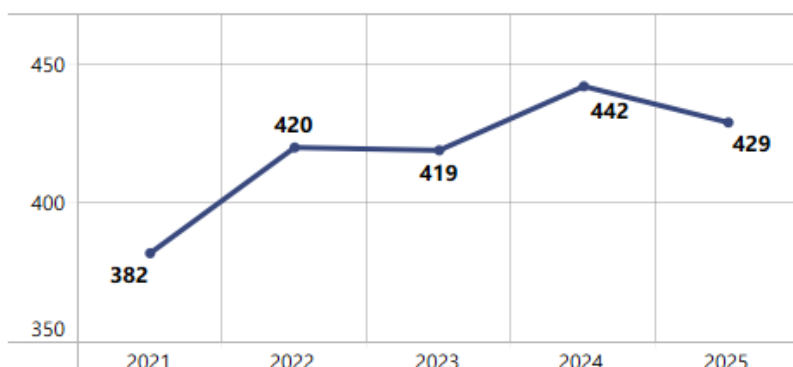
Potrzeby mieszkańców:

- zwiększenie dostępności usług asystenckich, opiekuńczych i rehabilitacyjnych,
- wsparcie osób z niepełnosprawnościami w zwiększaniu samodzielności i aktywnym uczestnictwie w życiu społecznym,
- odciążenie rodzin i opiekunów poprzez rozwój usług wspierających,
- poprawa dostępności architektonicznej budynków i usług publicznych,
- rozwój kompleksowego systemu wsparcia, wykraczającego poza pomoc finansową.

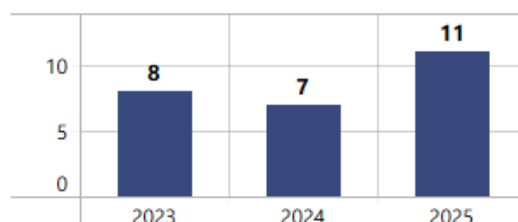
WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI



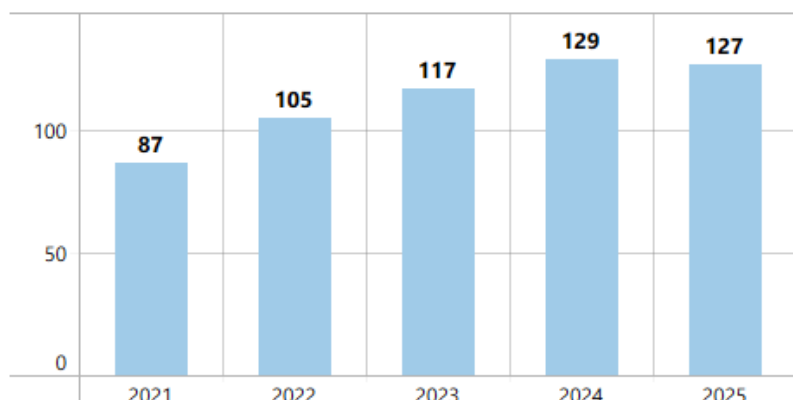
**Liczba osób z przyznanym świadczeniem
z powodu niepełnosprawności**



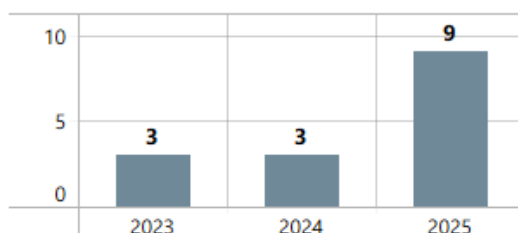
**Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych
asystencją osobistą**



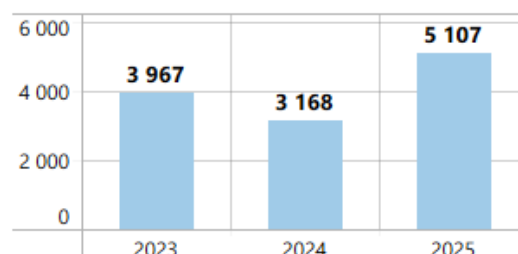
Liczba osób korzystających ze świadczeń pielęgnacyjnych



Liczba asystentów osób z niepełnosprawnością



Liczba godzin asystencji



źródło danych: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świdnicy

8. Edukacja publiczna

Edukacja publiczna to zorganizowany system działań podejmowanych przez państwo i instytucje publiczne, którego celem jest zapewnienie obywatelom prawa do nauki oraz podnoszenie poziomu wykształcenia społeczeństwa. Obejmuje zarówno formalne kształcenie, jak i inicjatywy służące rozwijaniu kompetencji niezbędnych do funkcjonowania na rynku pracy i w życiu społecznym. Jej istotną rolą jest zmniejszanie nierówności w dostępie do edukacji oraz wspieranie rozwoju społecznego i gospodarczego.

Gmina Świdnica prowadzi sześć szkół podstawowych: w Bystrzycy, Grodziszczewie, Lutonii Dolnej, Mokreszowie, Pszennie i Witoszowie Dolnym. Według danych GUS w latach 2020-2024 liczba uczniów szkół podstawowych wzrosła o 8,3% do poziomu 1,5 tys. Wzrost ten wskazuje na utrzymujące się zapotrzebowanie na lokalne usługi edukacyjne oraz konieczność zapewnienia odpowiedniej infrastruktury, kadry i oferty wsparcia dla dzieci i młodzieży.

Współczynnik skolaryzacji brutto w 2024 r. wyniósł 84,0%. Jego relatywnie niska wartość wynika przede wszystkim z faktu, że część dzieci mieszkających na terenie gminy uczęszcza do szkół poza jej obszarem, m.in. w Mieście Świdnica. Wskaźnik nie odzwierciedla więc w pełni rzeczywistego poziomu uczestnictwa dzieci w edukacji. Jednocześnie wzrost liczby uczniów wskazuje na potrzebę dalszego monitorowania sytuacji demograficznej oraz dostosowywania sieci szkół i ich oferty do potrzeb mieszkańców.

W celu wspierania uczniów w rozwijaniu ich uzdolnień, motywowaniu do dalszej nauki oraz promowaniu aktywności sportowej szkoły przyznają stypendia naukowe i sportowe. Stanowią one istotny element systemu wspierania dzieci i młodzieży, ponieważ nie tylko doceniają dotychczasowe osiągnięcia, ale również mogą zachęcać uczniów do dalszego rozwijania swoich zainteresowań, talentów i kompetencji. W 2025 r. przyznano 503 stypendia, co oznacza wzrost o 82 świadczenia w stosunku do 2024 r. (421) oraz o 106 w porównaniu z 2023 r. (397). Zwiększająca się liczba przyznawanych stypendiów może świadczyć zarówno o większej liczbie uczniów spełniających kryteria uzyskania tego rodzaju wsparcia, jak i o skuteczności działań szkół ukierunkowanych na rozwijanie potencjału dzieci i młodzieży.

W ostatnich latach obserwuje się systematyczny wzrost liczby dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W latach 2021–2025 liczba dzieci objętych tą formą wsparcia wzrosła z 72 do 126, co oznacza wzrost o 54 dzieci, czyli o 75%. Tendencję wzrostową odnotowano również w odniesieniu do liczby dzieci korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej – w analizowanym okresie ich liczba zwiększyła się o 4,4%, osiągając poziom niespełna 1,5 tys. dzieci.

Zjawisko to może być związane zarówno z rzeczywistym zwiększeniem liczby dzieci wymagających specjalistycznego wsparcia, jak i z rosnącą świadomością rodziców oraz nauczycieli w zakresie potrzeb

rozwojowych i edukacyjnych dzieci, postępem w obszarze diagnostyki oraz większą dostępnością specjalistycznej pomocy. Rosnąca liczba wydawanych orzeczeń oraz zwiększająca się skala korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej wskazują na potrzebę dalszego rozwijania i dostosowywania lokalnego systemu wsparcia dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Szczęólnego znaczenia nabiera zapewnienie dzieciom odpowiednich warunków do nauki, rozwoju i funkcjonowania społecznego, z uwzględnieniem ich indywidualnych możliwości i potrzeb. Wymaga to m.in. dalszego wzmacniania indywidualizacji procesu kształcenia oraz zapewnienia dostępu do pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej i terapeutycznej.

Ważnym elementem systemu wsparcia powinno być również wzmacnianie kompetencji rodziców i opiekunów. Rodziny powinny mieć zapewniony łatwy dostęp do rzetelnej informacji dotyczącej dostępnych form pomocy, możliwości diagnostycznych i terapeutycznych oraz zasad korzystania ze wsparcia oferowanego przez szkoły, poradnie i inne instytucje. Istotne są także konsultacje i działania wspierające rodziców w podejmowaniu decyzji dotyczących edukacji i rozwoju dziecka.

Rosnąca liczba dzieci wymagających specjalistycznego wsparcia stanowi istotne wyzwanie dla samorządu, placówek oświatowych oraz podmiotów realizujących usługi społeczne. Wymaga to odpowiedniego zabezpieczenia zasobów organizacyjnych, kadrowych i finansowych, a także rozwijania współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dzieci i rodzin.

Jednym z ustawowych zadań Gminy Świdnica jest organizacja bezpłatnego transportu uczniów do szkół oraz zapewnienie im opieki w czasie przewozu, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. W 2025 r. z transportu organizowanego przez Gminę korzystało 790 uczniów, a zatem o 4,5% więcej niż w 2021 r. Realizacja tego zadania ma szczególne znaczenie w przypadku dzieci i młodzieży zamieszkujących w miejscowościach oddalonych od placówek oświatowych, a także uczniów, którzy ze względu na swoje potrzeby edukacyjne wymagają zapewnienia odpowiednich warunków dojazdu do szkoły. Organizacja transportu szkolnego stanowi tym samym istotny element zapewnienia równego dostępu do edukacji, niezależnie od miejsca zamieszkania ucznia.

W ostatnich latach Gmina realizowała szereg inwestycji i projektów służących rozwojowi lokalnego systemu oświaty. Działania obejmowały m.in. poprawę efektywności energetycznej i funkcjonalności budynków oświatowych, modernizację infrastruktury, doposażenie szkół w materiały i nowoczesny sprzęt edukacyjny oraz budowę placów zabaw.

Gmina angażowała się również w liczne projekty ponadlokalne, poszerzające ofertę edukacyjną i stwarzające uczniom dodatkowe możliwości rozwoju. Wśród przykładowych przedsięwzięć można wskazać m.in. „Poznaj Dolny Śląsk”, w ramach którego organizowano wycieczki regionalne, „Misję – działamy EKO”, realizowaną we współpracy z Gminą Walim i Fundacją „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego, a także „Podróże z klasą”, umożliwiające uczniom udział w wyjazdach do miejsc

związanych z nauką, kulturą i tradycją. Gmina uczestniczyła również w „Rządowym Programie Laboratoria Przyszłości”, dzięki któremu szkoły zostały wyposażone w nowoczesny sprzęt techniczny.

Podejmowane działania przyczyniły się do poprawy warunków nauki, zwiększenia dostępności nowoczesnych narzędzi edukacyjnych oraz stworzenia uczniom większych możliwości rozwoju, aktywności i zdobywania doświadczeń poza tradycyjnym środowiskiem szkolnym.



Potencjały i zasoby:

- funkcjonująca sieć sześciu szkół podstawowych na terenie gminy,
- udział gminy w projektach i programach ponadlokalnych poszerzających możliwości rozwoju dzieci i młodzieży,
- system stypendiów naukowych i sportowych wspierających rozwój uzdolnień,
- zasoby infrastrukturalne szkół, obejmujące zarówno zmodernizowane i wyposażone placówki, jak i potencjał dalszego rozwoju bazy dydaktycznej,
- rosnąca liczba uczniów szkół podstawowych,



Bariery i problemy:

- rosnąca liczba dzieci wymagających kształcenia specjalnego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- niewystarczające zasoby kadrowe, organizacyjne i finansowe w stosunku do rosnących potrzeb specjalistycznego wsparcia,
- potrzeba dalszego dostosowywania oferty edukacyjnej do zróżnicowanych potrzeb uczniów,
- zróżnicowany dostęp do edukacji wynikający z rozproszonego charakteru gminy i odległości od placówek,



Potrzeby mieszkańców:

- dalsza modernizacja i wyposażanie szkół oraz rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej,
- zapewnienie wysokiej jakości i dostępnej edukacji dla dzieci i młodzieży,
- rozwój pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej i terapeutycznej,
- zwiększenie wsparcia dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- rozwijanie wiedzy i umiejętności rodziców i opiekunów oraz zapewnienie im łatwego dostępu do informacji i specjalistycznego wsparcia,
- rozwijanie współpracy szkół, rodzin, samorządu i instytucji wspierających dzieci i młodzież.

EDUKACJA PUBLICZNA

SZKOŁY PODSTAWOWE



6

2024

UCZNIOWIE SP



1 508

2024

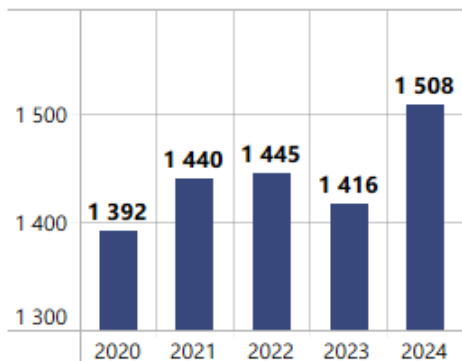
DZIECI OBJĘTE POMOCĄ PSYCH.-PED.



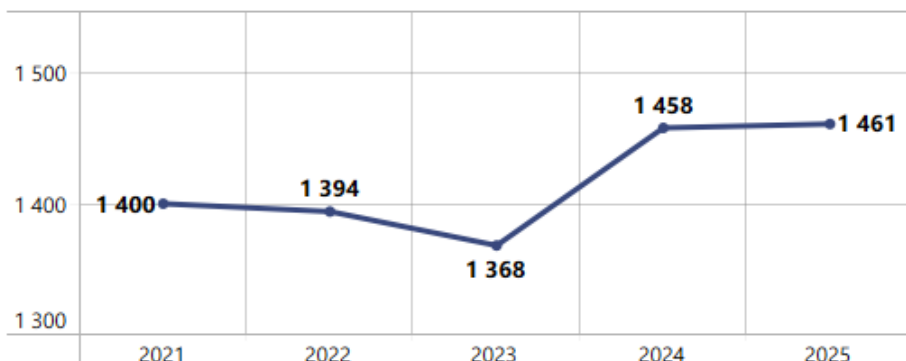
1 461

2025

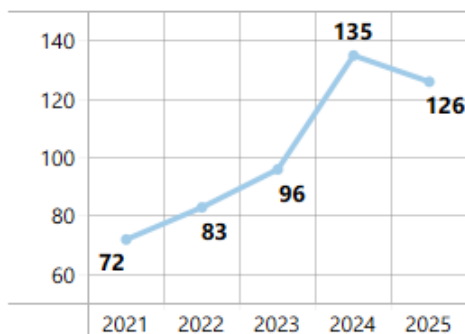
Uczniowie szkół podstawowych



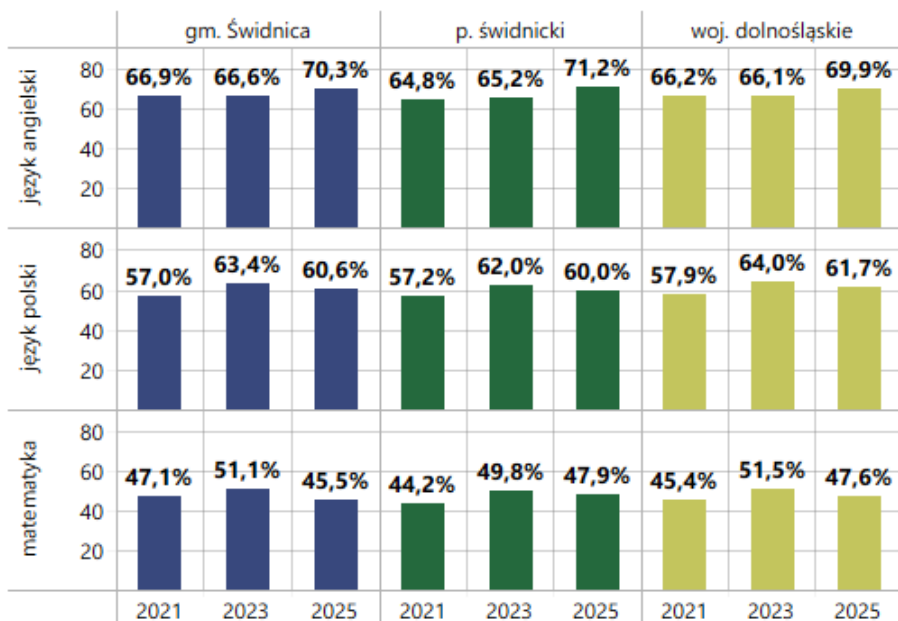
Liczba dzieci objętych pomocą psychologiczno-pedagogiczną



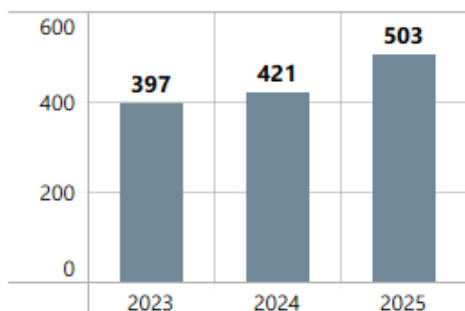
Liczba dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi



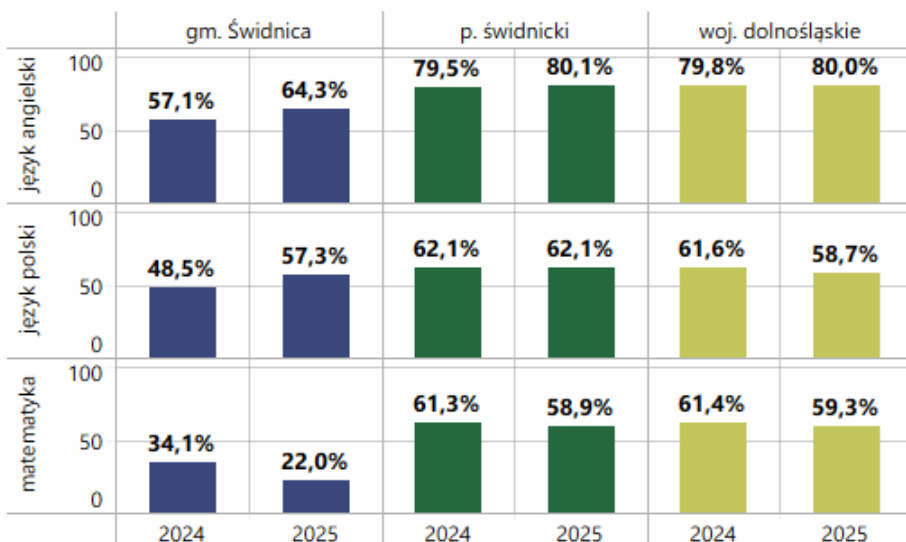
Wyniki egzaminu ósmoklasisty



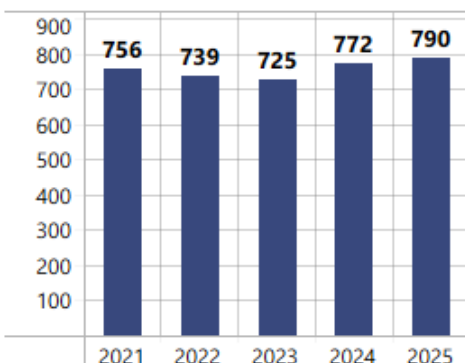
Liczba przyznanych stypendiów naukowych i sportowych



Wyniki egzaminu maturalnego



Liczba uczniów dowożonych



9. Przeciwdziałanie bezrobociu

Bezrobocie stanowi jeden z istotnych problemów społecznych, który oddziałuje nie tylko na sytuację ekonomiczną osób pozostających bez zatrudnienia, lecz także na funkcjonowanie ich rodzin i całych społeczności lokalnych. Długotrwałe pozostawanie bez pracy może przyczyniać się do pogorszenia poziomu życia, ograniczenia uczestnictwa w życiu społecznym, zwiększenia zależności od systemu pomocy społecznej, a w konsekwencji także do wzrostu ryzyka wykluczenia społecznego.

W latach 2021-2025 sytuacja na lokalnym rynku pracy uległa wyraźnemu pogorszeniu. Liczba bezrobotnych mieszkańców gminy zwiększyła się z 279 osób w 2021 r. do 390 osób w 2025 r., co oznacza wzrost o blisko 40%. Tendencja ta znalazła odzwierciedlenie również we wzroście udziału osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – z 2,6% w 2021 r. do 3,6% w 2025 r. Wzrost udziału osób bezrobotnych nie był jednak zjawiskiem charakterystycznym wyłącznie dla gminy – w analizowanym okresie zwiększył się on również na poziomie powiatu świdnickiego oraz województwa dolnośląskiego. Oznacza to, że pogorszenie sytuacji na rynku pracy miało szerszy, ponadlokalny charakter. Jednocześnie warto zauważyć, że w 2025 r. udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie (3,6%) pozostawał niższy niż w powiecie świdnickim (4,7%) oraz nieznacznie niższy niż w województwie dolnośląskim (3,8%).

Niepokojące zmiany widoczne są także w odniesieniu do osób pozostających bez pracy przez dłuższy czas. W latach 2021-2024 liczba długotrwale bezrobotnych zmniejszyła się o 27%, co mogło wskazywać na czasową poprawę sytuacji tej grupy. Tendencja ta uległa jednak odwróceniu w 2025 r., kiedy liczba długotrwale bezrobotnych wzrosła aż o 38% w stosunku do roku poprzedniego, osiągając poziom 138 osób. Tak gwałtowny wzrost może świadczyć o narastających trudnościach w powrocie części mieszkańców na rynek pracy oraz zwiększającym się ryzyku utrwalania się bezrobocia.

Analiza struktury bezrobotnych według wieku wskazuje ponadto, że wzrost liczby osób pozostających bez pracy dotyczył zarówno mieszkańców starszych, jak i osób młodych. Liczba bezrobotnych w wieku co najmniej 50 lat zwiększyła się o 24,7%, osiągając w 2025 r. poziom 101 osób. Grupa ta może napotykać szczególne bariery w powrocie na rynek pracy, związane m.in. z niedopasowaniem kwalifikacji do aktualnych potrzeb pracodawców, ograniczoną mobilnością zawodową czy dłuższym okresem pozostawania poza zatrudnieniem.

Jeszcze większą dynamikę wzrostu odnotowano wśród osób poniżej 30 roku życia. Ich liczba zwiększyła się aż o 86,5%, do 97 osób. Tak znaczący przyrost bezrobocia wśród młodych mieszkańców należy uznać za szczególnie istotny z punktu widzenia polityki społecznej, ponieważ wczesne doświadczenie bezrobocia może utrudniać stabilne wejście na rynek pracy i zwiększać ryzyko długotrwałej bierności zawodowej. Jednoczesny wzrost liczby bezrobotnych zarówno wśród osób

młodych, jak i mieszkańców w wieku 50+, wskazuje na potrzebę różnicowania działań aktywizacyjnych i dostosowania ich do specyfiki poszczególnych grup.

W latach 2021-2024 odnotowano systematyczny spadek liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia. W 2025 r. nastąpiło jednak odwrócenie dotychczasowej tendencji. Z powodu bezrobocia ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 58 rodzin, co oznacza wzrost o 28,9% w porównaniu z 2024 r. Dane te wskazują na ponowne zwiększenie liczby gospodarstw domowych, które z uwagi na pozostawanie bez pracy znalazły się w sytuacji wymagającej wsparcia ze strony systemu pomocy społecznej. Zaobserwowany wzrost w 2025 r. może stanowić sygnał pogorszenia sytuacji części mieszkańców i wskazuje na potrzebę dalszego monitorowania skali bezrobocia oraz jego wpływu na zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej.

Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych prowadzona jest głównie przez Powiatowy Urząd Pracy w Świdnicy, który podejmuje działania mające na celu odejmując działania mające na celu zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców, ułatwienie im powrotu na rynek pracy oraz ograniczenie ryzyka długotrwałego bezrobocia. W ramach prowadzonego wsparcia osoby bezrobotne mogą korzystać m.in. z pośrednictwa pracy, poradnictwa zawodowego, szkoleń i kursów podnoszących lub zmieniających kwalifikacje, a także różnych form zatrudnienia subsydiowanego i staży. Działania te mają służyć zarówno poprawie kompetencji i kwalifikacji osób pozostających bez pracy, jak i lepszemu dopasowaniu ich potencjału do potrzeb lokalnego rynku pracy. W 2025 r. z różnych form aktywizacji zawodowej skorzystało 283 mieszkańców. Była to liczba niższa niż odnotowana w latach 2021-2022, jednak jednocześnie wyższa niż w 2023-2024 r. Wzrost ten wynika przede wszystkim z rosnącego poziomu bezrobocia i pogorszenia sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Uzupełnieniem działań podejmowanych przez Powiatowy Urząd Pracy są prace społecznie użyteczne, kierowane do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, które nie pobierają zasiłku dla bezrobotnych i jednocześnie korzystają ze świadczeń pomocy społecznej. Ich realizacja odbywa się we współpracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Świdnicy z Powiatowym Urzędem Pracy w Świdnicy i stanowi formę aktywizacji oraz integracji społeczno-zawodowej. Prace przynoszą również wymierne korzyści lokalnej społeczności, m.in. poprzez poprawę estetyki miejscowości. W 2025 r. z tej formy aktywizacji korzystało 15 osób.



Potencjały i zasoby:

- relatywnie niższy poziom bezrobocia niż w powiecie i województwie,
- dostępność usług aktywizacji zawodowej i poradnictwa oferowanych przez PUP,
- współpraca PUP i GOPS w zakresie aktywizacji osób znajdujących się w trudnej sytuacji,



Bariery i problemy:

- wyraźny wzrost liczby osób bezrobotnych – z 279 osób w 2021 r. do 390 osób w 2025 r.,
- nasilanie się bezrobocia wśród osób młodych i osób w wieku 50+,
- możliwe niedopasowanie kwalifikacji i kompetencji części mieszkańców do potrzeb lokalnego rynku pracy,
- ograniczona mobilność zawodowa mieszkańców, szczególnie osób starszych,



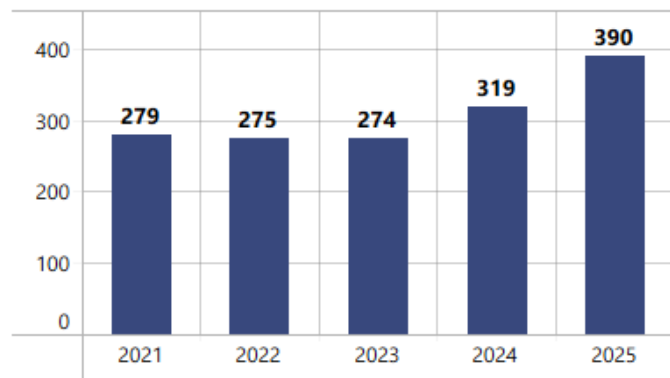
Potrzeby mieszkańców:

- intensyfikacja działań na rzecz ograniczania bezrobocia długotrwałego,
- rozwój szkoleń, kursów dostosowanych do potrzeb rynku pracy,
- rozwój staży, subsydiowanego zatrudnienia i prac społecznie użytecznych,
- wzmacnianie współpracy między PUP, GOPS, gminą i pracodawcami.

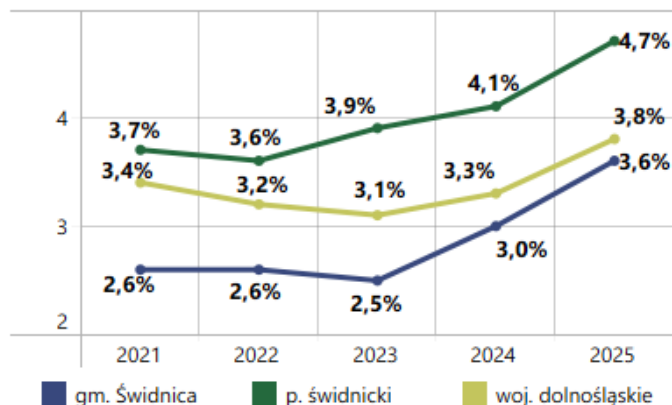
PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU



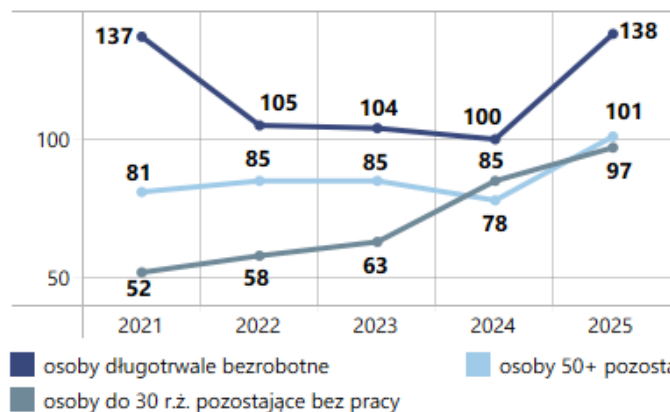
Liczba osób bezrobotnych



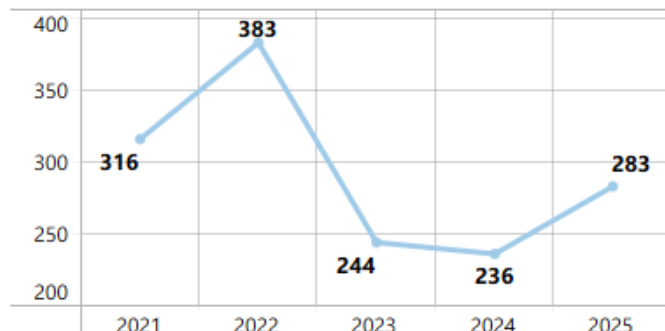
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym



Wybrane kategorie bezrobotnych



Liczba osób korzystających z aktywizacji zawodowej



źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS 2021-2025, Powiatowy Urząd Pracy w Świdnicy

10. Kultura

Kultura stanowi ważny element funkcjonowania lokalnej społeczności, wpływając na integrację mieszkańców, rozwijanie ich zainteresowań oraz budowanie poczucia tożsamości i przynależności. Na terenie gminy działania związane z upowszechnianiem kultury realizują przede wszystkim Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji oraz Gminna Biblioteka Publiczna. Instytucje te organizują liczne wydarzenia kulturalne, edukacyjne i integracyjne, a także umożliwiają mieszkańcom korzystanie z bogatych zbiorów bibliotecznych oraz udział w różnorodnych zajęciach i inicjatywach kulturalnych.

W 2025 r. na terenie Gminy Świdnica funkcjonowały 3 podmioty prowadzące działalność kulturalną (sekcja R, dział 90 PKD). W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców oznaczało to wskaźnik na poziomie 1,7, a więc wyraźnie niższy niż średnia dla powiatu świdnickiego (5,1) oraz województwa dolnośląskiego (7,4). Dane te wskazują na relatywnie niewielką liczbę formalnie wyodrębnionych podmiotów działających w obszarze kultury.

Istotną rolę w upowszechnianiu kultury oraz tworzeniu oferty spędzania czasu wolnego pełni Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji, który prowadzi działalność w oparciu o sieć 25 świetlic wiejskich. Oferta GOKSiR skierowana jest do mieszkańców w różnym wieku i obejmuje m.in. zajęcia wokalne i taneczne, a także działalność kilku zespołów śpiewaczo-tanecznych. Rozbudowana sieć świetlic umożliwia prowadzenie aktywności kulturalnej również poza głównymi ośrodkami gminy, sprzyjając integracji lokalnych społeczności i uczestnictwu mieszkańców w życiu kulturalnym.

Drugą ważną instytucją jest Gminna Biblioteka Publiczna wraz z trzema filiami, która pełni funkcję nie tylko miejsca udostępniania księgozbioru, lecz także lokalnego ośrodka dostępu do kultury i wiedzy. W latach 2021-2023 liczba czytelników wzrastała, jednak od 2023 r. obserwowany jest wyraźny trend spadkowy. W 2025 r. z usług biblioteki korzystało 692 czytelników – o 8,9% mniej niż w 2021 r. oraz aż o 25,0% mniej niż w 2023 r., kiedy odnotowano najwyższą wartość tego wskaźnika. Jednocześnie w latach 2021-2025 zmniejszyła się liczba wypożyczeń księgozbioru – o 20,6%, do poziomu 14,2 tys. woluminów. Tendencje te mogą wskazywać na potrzebę dalszego rozwijania i uatrakcyjniania oferty bibliotecznej oraz dostosowywania jej do zmieniających się sposobów korzystania z kultury.

Aktywność kulturalna gminy znajduje również odzwierciedlenie w liczbie organizowanych wydarzeń. Według oficjalnych danych GUS w latach 2021-2025 na jej terenie odbyło się łącznie 100 imprez kulturalnych – w 2025 r. zorganizowano 20 imprez. Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców gminy oraz jej rozproszony charakter przestrzenny, jest to stosunkowo niewielka liczba wydarzeń, która może wskazywać na ograniczoną skalę i częstotliwość oferty kulturalnej. Szczególnie istotne jest zatem dalsze rozwijanie działalności kulturalnej oraz zwiększanie liczby wydarzeń organizowanych w poszczególnych miejscowościach, tak aby oferta była bardziej dostępna dla mieszkańców całej gminy.

Analizując ofertę kulturalną dostępną na terenie gminy, można zauważyć, że w znacznym stopniu jest ona skierowana do dzieci, podczas gdy starsza młodzież i osoby dorosłe mają do dyspozycji znacznie mniej zajęć i wydarzeń kulturalnych. Wskazuje to na potrzebę dalszego rozwijania i różnicowania oferty poprzez wprowadzanie nowych form zajęć, warsztatów i wydarzeń, odpowiadających na zainteresowania oraz potrzeby różnych grup wiekowych. Poszerzenie oferty mogłoby przyczynić się do zwiększenia uczestnictwa mieszkańców w życiu kulturalnym oraz stworzenia większych możliwości aktywnego spędzania czasu i integracji lokalnej społeczności.

Warto zwrócić uwagę, że główne siedziby obu gminnych instytucji kultury (Gminnego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji oraz Gminnej Biblioteki Publicznej) znajdują się w granicach administracyjnych Miasta Świdnica, a więc poza obszarem Gminy Świdnica. Oznacza to, że istotna część działalności instytucjonalnej w zakresie kultury jest organizacyjnie i przestrzennie powiązana z miastem. Taka sytuacja może wskazywać na uzależnienie gminnej oferty kulturalnej od zaplecza i infrastruktury zlokalizowanej poza jej granicami, co ogranicza możliwość rozwijania własnej, niezależnej bazy instytucjonalnej na terenie gminy. Jednocześnie rozproszona sieć świetlic wiejskich częściowo odpowiada na tę potrzebę, jednak nie zastępuje w pełni funkcji, jakie mogłaby pełnić samodzielna instytucja kultury zlokalizowana na terenie gminy.

Znaczącym ośrodkiem aktywności kulturalnej w gminie Świdnica jest również Fundacja „Krzyżowa” dla Porozumienia Europejskiego. Jej działalność koncentruje się na wspieraniu międzynarodowej współpracy, organizowaniu spotkań i wymiany młodzieży oraz upowszechnianiu dziedzictwa historycznego i kulturowego Kręgu Krzyżowej. W ramach fundacji funkcjonuje Międzynarodowe Centrum Spotkań Młodzieży, które przygotowuje programy edukacyjne i kulturalne, w tym spotkania młodzieżowe, seminaria historyczne oraz różnego rodzaju wydarzenia artystyczne i kulturalne. Łącznie na terenie gminy w 2025 r. funkcjonowało 29 organizacji pozarządowych związanych z działalnością kulturalną – więcej niż w latach poprzednich.



Potencjały i zasoby:

- Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji i rozbudowana sieć 25 świetlic wiejskich, umożliwiająca prowadzenie działań kulturalnych w różnych miejscowościach,
- Gminna Biblioteka Publiczna z trzema filiami,
- aktywność Fundacji „Krzyżowa” i Międzynarodowego Centrum Spotkań Młodzieży,
- rosnąca liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury – 29 podmiotów w 2025 r.,



Bariery i problemy:

- stosunkowo niewielka liczba i częstotliwość wydarzeń kulturalnych,
- rozproszenie przestrzenne gminy utrudniające równy dostęp do oferty kulturalnej,
- główne siedziby gminnych instytucji kultury znajdują się poza terenem gminy, w Mieście Świdnica,
- potrzeba dostosowania oferty kulturalnej do zmieniających się zainteresowań i sposobów spędzania czasu wolnego, w tym rozwinięcia oferty dla starszej młodzieży i osób dorosłych,



Potrzeby mieszkańców:

- zwiększenie liczby wydarzeń i inicjatyw kulturalnych w poszczególnych miejscowościach,
- rozwijanie i uatrakcyjnianie oferty bibliotecznej oraz kulturalnej,
- rozwój lokalnej infrastruktury i zaplecza instytucjonalnego kultury,
- tworzenie oferty odpowiadającej potrzebom różnych grup wiekowych i zainteresowaniom mieszkańców,
- wspieranie organizacji pozarządowych i inicjatyw mieszkańców w zakresie kultury.

KULTURA

NGO W OBSZARZE KULTURY



29

2025

WYDARZENIA KULTURALNE



20

2025

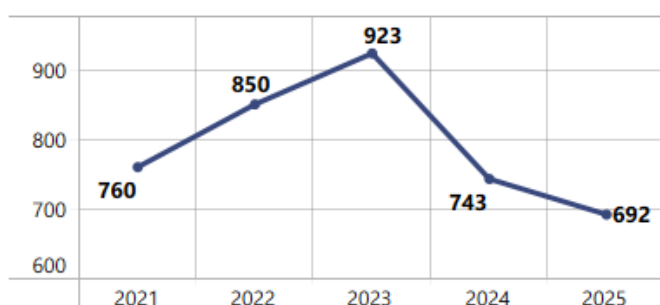
CZYTELNICY



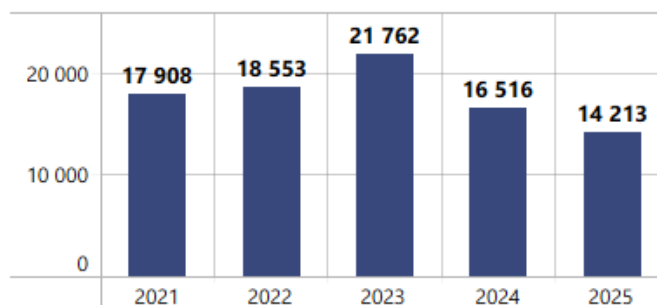
692

2025

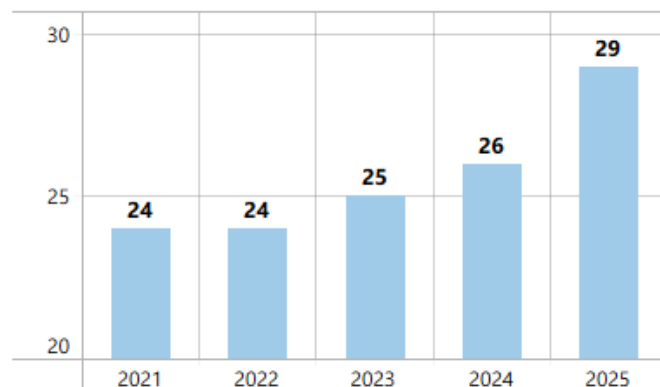
Czytelnicy bibliotek publicznych w ciągu roku



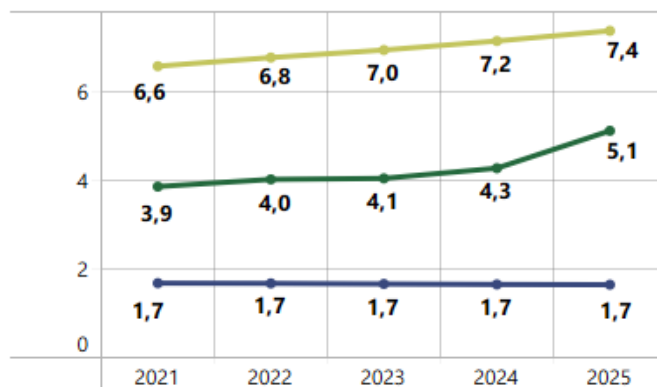
Czytelnicy bibliotek publicznych w ciągu roku



Liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze kultury



Liczba podmiotów z sekcji R dział 90 na 10 tys. mieszkańców



■ gm. Świdnica ■ p. świdnicki ■ woj. dolnośląskie

źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS 2021-2025, Raport o Stanie Gminy Świdnica

11. Kultura fizyczna i turystyka

Dostęp do infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego wpływa na jakość życia mieszkańców, sprzyja aktywności fizycznej, integracji społecznej oraz budowaniu więzi lokalnych. Rozwój turystyki, oparty na walorach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych gminy, może natomiast wzmacniać jej atrakcyjność, promować lokalne dziedzictwo oraz wspierać rozwój przedsiębiorczości i aktywizację mieszkańców. W efekcie sport, rekreacja i turystyka stanowią ważne elementy rozwoju społecznego i gospodarczego gminy.

Na koniec 2025 r. na terenie gminy funkcjonowały 32 obiekty sportowe, w tym 25 boisk, kompleks boisk sportowych, hala sportowa i basen w Witoszowie Dolnym oraz 4 sale gimnastyczne. Dostępna infrastruktura stanowi podstawę aktywności sportowej i rekreacyjnej mieszkańców. W gminie działały również 24 kluby sportowe, a ich liczba pozostawała na zbliżonym poziomie w porównaniu z poprzednimi latami. Jednocześnie w latach 2021-2025 odnotowano wzrost liczby uczestników zajęć sportowych o 10,3%, do 472 osób, oraz liczby wydarzeń sportowych o 23,3%, do 328. Dane te wskazują na stopniowy wzrost aktywności sportowej mieszkańców i wykorzystania dostępnej infrastruktury.

W ostatnich latach Gmina Świdnica konsekwentnie rozwija również infrastrukturę sportową, rekreacyjną i integracyjną, odpowiadając na potrzeby mieszkańców poszczególnych miejscowości. Jednym z przykładów jest projekt „Rozwój infrastruktury integracji, aktywności społecznej i fizycznej na terenie Gminy Świdnica”, obejmujący Komorów, Mokreszów, Witoszów Dolny, Boleścin i Lutomię Górną. W ramach projektu zaplanowano m.in. budowę i modernizację boisk, świetlic wiejskich, wiat rekreacyjnych, placów zabaw i siłowni zewnętrznych oraz zagospodarowanie terenów zielonych. Inwestycje te mają zwiększyć możliwości aktywnego spędzania czasu, sprzyjać integracji mieszkańców i wzmacniać więzi społeczne. Równolegle gmina realizowała przedsięwzięcia zwiększające jej atrakcyjność rekreacyjną i turystyczną, m.in. budowę kompleksu sportowego Orlik w Grodziszczu, infrastruktury rekreacyjno-sportowej w Modliszowie oraz pumptracku w Lubachowie, a także przygotowywała inwestycje związane z rozwojem infrastruktury turystycznej w Niegoszowie i Wiśniowej.

Gmina Świdnica posiada korzystne warunki do rozwoju turystyki, rekreacji i aktywności sportowej, wynikające z położenia w sąsiedztwie Gór Sowich i Wałbrzyskich, Świdnicy oraz dwóch parków krajobrazowych – Ślęzańskiego i Książańskiego. Istotnym zasobem są liczne szlaki piesze i rowerowe, które stanowią potencjał do zwiększania ruchu turystycznego i rozwoju aktywnego wypoczynku. Na terenie gminy znajdują się m.in. fragmenty Szlaku Zamków Piastowskich, Szlaku Ułanów Legii Nadwiślańskiej oraz ścieżka przyrodniczo-dydaktyczna „Jezioro Daisy”. Rozwijana jest również infrastruktura rowerowa, w tym międzynarodowy szlak EuroVelo 9, trasy MTB „Niebieska Świdnica” i „Czarna Świdnica” oraz trzy trasy typu singletrack: Cynkowa, Srebrna i Ołowiana. W 2025 r. długość infrastruktury turystycznej na terenie gminy, obejmującej m.in. szlaki turystyczne i trasy rowerowe, wyniosła 106 km. Wartość ta wskazuje na dynamiczny rozwój infrastruktury służącej rekreacji

i turystyce – jeszcze w 2021 r. jej łączna długość wynosiła zaledwie 24,9 km. Oznacza to wzrost o ponad 81 km, czyli ponad czterokrotny w ciągu analizowanego okresu.



Potencjały i zasoby:

- rozwinięta infrastruktura sportowa – 32 obiekty, w tym boiska, hala, sale gimnastyczne i basen,
- działalność klubów sportowych, rosnąca liczba uczestników zajęć i wydarzeń sportowych,
- rozwijana infrastruktura rekreacyjna i integracyjna, m.in. place zabaw, siłownie zewnętrzne, wiaty i tereny zielone,
- rozbudowana sieć szlaków pieszych i rowerowych – w 2025 r. łącznie 106 km,
- atrakcyjne walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz bliskość Gór Sowich i Wałbrzyskich,



Bariery i problemy:

- potrzeba dalszego rozwoju i modernizacji infrastruktury odpowiadającej na rosnącą aktywność mieszkańców,
- niewykorzystany w pełni potencjał turystyczny i rekreacyjny gminy,
- konieczność zapewnienia odpowiedniego utrzymania i dostępności istniejącej infrastruktury,



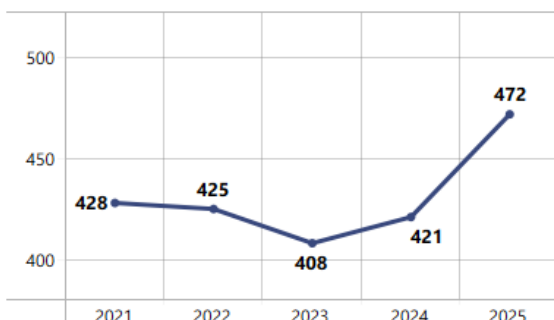
Potrzeby mieszkańców:

- rozwój oferty zajęć sportowych i rekreacyjnych dla różnych grup wiekowych,
- dalsza rozbudowa infrastruktury rowerowej, pieszej i turystycznej,
- tworzenie atrakcyjnych miejsc sprzyjających integracji mieszkańców,
- zwiększanie dostępności miejsc aktywnego spędzania czasu we wszystkich miejscowościach gminy.

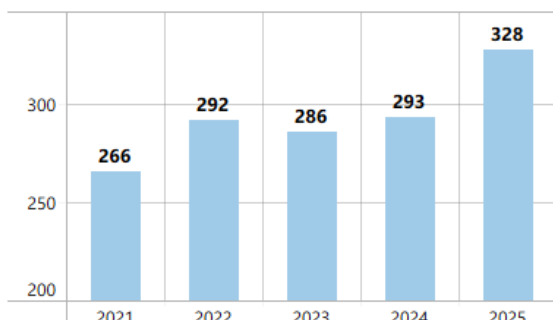
KULTURA FIZYCZNA I TURYSTYKA



Uczestnicy zajęć sportowych



Liczba wydarzeń sportowych



12. Pobudzanie aktywności obywatelskiej

Pobudzanie aktywności obywatelskiej stanowi istotny element budowania kapitału społecznego i wzmacniania zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne. Obejmuje wspieranie inicjatyw społecznych, wolontariatu, współpracy oraz udziału mieszkańców w działaniach na rzecz dobra wspólnego. Sprzyja wzmacnianiu więzi społecznych, poczucia sprawczości i współodpowiedzialności za rozwój lokalnej społeczności.

W 2025 r. na terenie Gminy Świdnica funkcjonowały 63 fundacje, stowarzyszenia i inne organizacje społeczne, do czego zalicza się także 21 Kół Gospodyń Wiejskich i 8 Ochotniczych Straży Pożarnych. Oznacza to wzrost ich liczby o 26% w porównaniu z 2021 r., co wskazuje na stopniowe zwiększanie się aktywności obywatelskiej i potencjału lokalnego sektora społecznego. Jednocześnie, w odniesieniu do liczby mieszkańców, poziom nasycenia organizacjami społecznymi pozostawał niższy niż w jednostkach wyższego rzędu. W 2025 r. na 1 000 mieszkańców przypadało 3,5 organizacji, podczas gdy wartość tego wskaźnika dla powiatu świdnickiego wyniosła 4,6, a dla województwa dolnośląskiego – 5,4. Może to wskazywać na niewykorzystany potencjał w zakresie rozwoju lokalnej aktywności społecznej, integracji mieszkańców oraz tworzenia i wzmacniania oddolnych inicjatyw.

Istotnym elementem lokalnej aktywności społecznej są organizacje i grupy działające bezpośrednio w sołectwach, takie jak Koła Gospodyń Wiejskich oraz jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Podmioty te pełnią nie tylko funkcje związane ze swoją podstawową działalnością, lecz także stanowią ważne miejsca integracji mieszkańców, kultywowania lokalnych tradycji oraz podejmowania inicjatyw na rzecz społeczności lokalnych. Ich obecność może być szczególnie istotna w kontekście wzmacniania więzi społecznych na obszarach wiejskich i przeciwdziałania osłabieniu aktywności mieszkańców.

Ważnym obszarem aktywizacji i integracji mieszkańców jest również działalność klubów seniora. Na terenie gminy funkcjonują kluby seniora m.in. w Bystrzycy Dolnej, Bystrzycy Górnej, Pszennie, Grodziszczu oraz Lutomi Górnej. Stanowią one przestrzeń do rozwijania aktywności społecznej osób starszych, budowania relacji międzyludzkich oraz przeciwdziałania izolacji społecznej. Rozwój tego typu inicjatyw nabiera szczególnego znaczenia w kontekście zmian demograficznych i rosnącej potrzeby tworzenia oferty odpowiadającej na potrzeby starzejącej się części społeczności lokalnej.

Gmina Świdnica współpracuje z organizacjami pozarządowymi na podstawie Programu współpracy Gminy Świdnica z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Program jest przyjmowany corocznie przez Radę Gminy i określa zasady oraz obszary współpracy samorządu z sektorem społecznym. Współpraca obejmuje m.in. kulturę, sport, edukację, ochronę środowiska, bezpieczeństwo publiczne oraz pomoc społeczną. Stwarza to organizacjom pozarządowym możliwość aktywnego uczestnictwa w realizacji zadań publicznych i odpowiadania na potrzeby mieszkańców.

Gmina podejmuje także współpracę z innymi samorządami, zwłaszcza w ramach Aglomeracji Wałbrzyskiej i gmin partnerskich. Współpraca ta ma na celu przede wszystkim wspólne rozwiązywanie

problemów wykraczających poza granice administracyjne jednej gminy, wymianę doświadczeń i dobrych praktyk, a także koordynowanie działań w obszarach istotnych dla rozwoju lokalnego i ponadlokalnego. Członkostwo i aktywność Gminy Świdnica w strukturach współpracy międzygminnej sprzyjają również wzmocnieniu jej pozycji w relacjach z instytucjami regionalnymi i krajowymi oraz zwiększają możliwości realizacji projektów o większej skali.

Jednym z istotnych mierników aktywności obywatelskiej mieszkańców jest frekwencja wyborcza, która może odzwierciedlać poziom zainteresowania sprawami publicznymi oraz gotowość mieszkańców do uczestnictwa w życiu społecznym i podejmowania decyzji dotyczących funkcjonowania wspólnoty samorządowej. W wyborach samorządowych przeprowadzonych w 2024 r. frekwencja w Gminie Świdnica wyniosła 51,6% w każdej z czterech kategorii wyborów, tj. w wyborach wójta, Rady Gminy, Rady Powiatu oraz Sejmiku Województwa Dolnośląskiego. Oznacza to, że nieco ponad połowa uprawnionych mieszkańców wzięła udział w głosowaniu w każdej z tych kategorii. Poziom frekwencji był nieco wyższy niż wartości odnotowane na poziomie powiatu świdnickiego i województwa dolnośląskiego. Również w wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2025 r. mieszkańcy Gminy Świdnica wykazali się relatywnie wysoką aktywnością wyborczą. Zarówno w pierwszej, jak i drugiej turze frekwencja była wyższa niż w powiecie świdnickim, natomiast nieco niższa w porównaniu ze średnią dla województwa dolnośląskiego.

Inaczej przedstawia się aktywność mieszkańców w zakresie bardziej bezpośrednich form partycypacji społecznej. W latach 2021-2025 na terenie Gminy Świdnica przeprowadzono łącznie 6 konsultacji społecznych. Skala wykorzystania konsultacji społecznych w analizowanym okresie pozostaje ograniczona, zwłaszcza w kontekście potrzeby systematycznego włączania mieszkańców w procesy decyzyjne. Niska liczba konsultacji może wskazywać na niewystarczające wykorzystanie możliwości prowadzenia dialogu z mieszkańcami poza formalnym procesem wyborczym. Zasadne jest zatem dalsze rozwijanie i upowszechnianie konsultacji społecznych jako narzędzia współpracy samorządu z mieszkańcami.



Potencjały i zasoby:

- rosnąca liczba organizacji pozarządowych – 63 podmioty w 2025 r.,
- aktywnie działające Koła Gospodyń Wiejskich i jednostki OSP, wzmacniające integrację i lokalną aktywność,
- funkcjonujące kluby seniora, wspierające aktywność i integrację osób starszych,
- współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi w ramach corocznego programu współpracy,
- współpraca międzygminna, m.in. w ramach Aglomeracji Wałbrzyskiej i gmin partnerskich,



Bariery i problemy:

- niewystarczające wykorzystanie potencjału mieszkańców do tworzenia i rozwijania inicjatyw oddolnych,
- ograniczone wykorzystanie narzędzi partycypacji społecznej w procesach decyzyjnych,
- zagrożenie izolacją społeczną części osób starszych,
- niższy poziom nasycenia organizacjami społecznymi w porównaniu z powiatem i województwem,



Potrzeby mieszkańców:

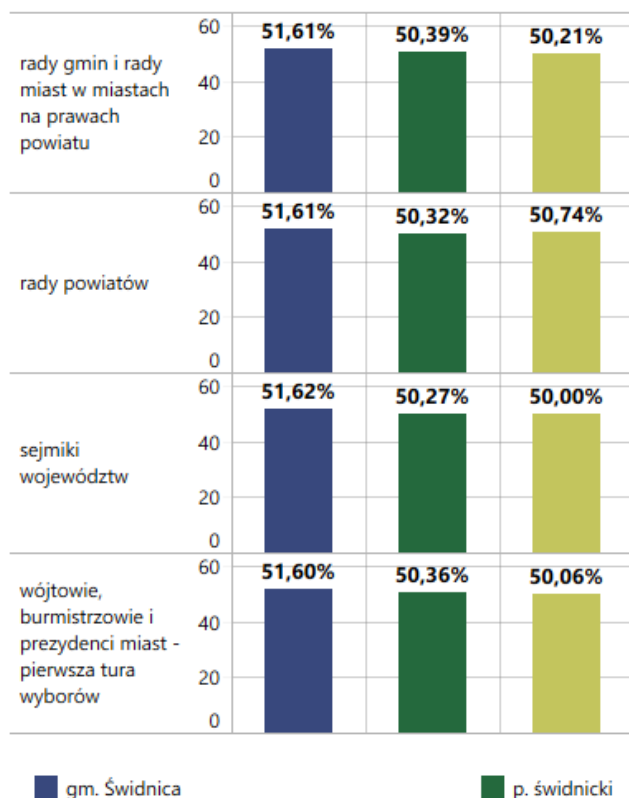
- rozwój konsultacji społecznych i innych form partycypacji obywatelskiej,
- zwiększenie możliwości udziału mieszkańców w podejmowaniu decyzji dotyczących gminy,
- dalsze wspieranie organizacji pozarządowych, KGW, OSP i lokalnych grup nieformalnych,
- wzmacnianie integracji mieszkańców i więzi sąsiedzkich,
- rozwój działań aktywizujących osoby starsze i przeciwdziałających izolacji społecznej.

POBUDZANIE AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ

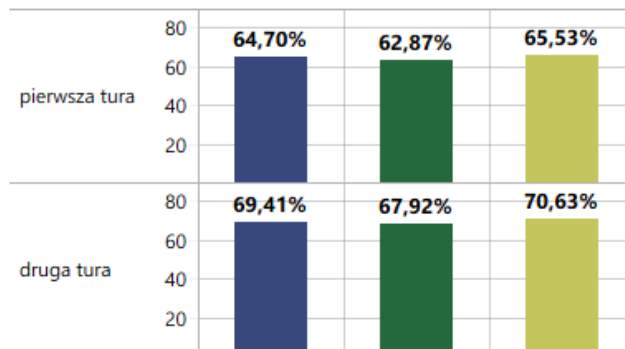


Frekwencja wyborcza

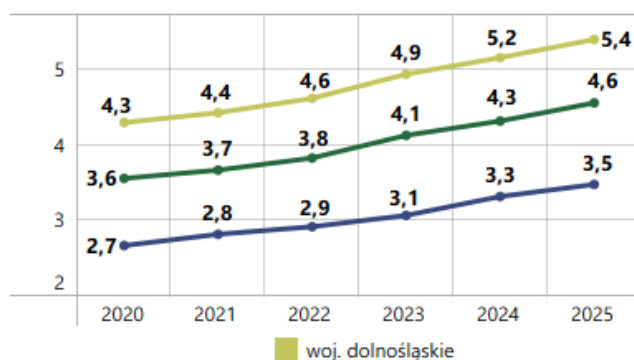
- wybory samorządowe 2024r. -



- wybory prezydenckie 2025r. -



Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 ludności



źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS 2021-2025

13. Mieszkalnictwo

Mieszkalnictwo stanowi jeden z kluczowych elementów polityki społecznej, wpływając w znaczący sposób na jakość życia, poczucie bezpieczeństwa oraz integrację społeczną mieszkańców. Zapewnienie dostępu do odpowiednich warunków mieszkaniowych umożliwia zaspokojenie podstawowych potrzeb, sprzyja aktywności społecznej i zawodowej, a także zmniejsza ryzyko ubóstwa oraz wykluczenia społecznego. Z kolei ograniczona dostępność mieszkań, ich niezadowalający stan techniczny czy trudności w uzyskaniu lokalu mogą przyczyniać się do nasilenia problemów społecznych.

W latach 2021-2024 obserwowano spadek liczby mieszkań komunalnych, jednak w 2025 r. nastąpiło odwrócenie tego trendu – zasób wzrósł o 13,6% w stosunku do 2024 r., osiągając 142 mieszkania, w tym 47 lokali socjalnych. Istotnym działaniem w tym zakresie było zakończenie w grudniu 2025 r. budowy dwóch bloków komunalnych w Pszennie, dofinansowanych ze środków Banku Gospodarstwa Krajowego w ramach Funduszu Dopłat. Inwestycja przyczyniła się do zwiększenia dostępności mieszkań dla osób i gospodarstw domowych znajdujących się w trudniejszej sytuacji ekonomicznej i życiowej.

Pomimo poprawy sytuacji w 2025 r., zasób mieszkań komunalnych nadal wymaga dalszego rozwoju i dostosowywania do potrzeb mieszkańców. W najbliższych latach planowane jest kontynuowanie działań na rzecz zwiększania liczby dostępnych lokali komunalnych, w tym poprzez realizację kolejnych inwestycji mieszkaniowych oraz pozyskiwanie środków zewnętrznych na ich finansowanie. Zwiększanie dostępności mieszkań o niższych kosztach najmu jest istotnym elementem przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, ograniczania ryzyka bezdomności oraz wzmacniania bezpieczeństwa mieszkaniowego mieszkańców.

W latach 2021-2025 liczba składanych wniosków o przyznanie mieszkania komunalnego oraz liczba osób oczekujących na lokal utrzymywały się na relatywnie stabilnym poziomie, co wskazuje na utrzymujące się, niezaspokojone zapotrzebowanie na mieszkania z zasobu komunalnego. W 2025 r. odnotowano 26 wniosków o przyznanie mieszkania komunalnego, natomiast liczba osób oczekujących na lokal wyniosła 44. Oznacza to, że skala potrzeb mieszkaniowych w tym zakresie pozostaje istotna i nie wykazuje w analizowanym okresie wyraźnej tendencji spadkowej. Utrzymywanie się liczby osób oczekujących powyżej liczby nowych wniosków może dodatkowo wskazywać na kumulowanie się niezaspokojonych potrzeb mieszkaniowych i niewystarczającą dostępność lokali komunalnych.

Na terenie gminy nie funkcjonują mieszkania wspomagane ani treningowe, co wskazuje na niezaspokojoną potrzebę w zakresie lokalnego systemu usług społecznych. Brak tego rodzaju form wsparcia ogranicza możliwości zapewnienia osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej warunków sprzyjających stopniowemu usamodzielnianiu się oraz rozwijaniu umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania.

Ważnym elementem systemu wsparcia osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej są dodatki mieszkaniowe. Stanowią one formę pomocy finansowej skierowaną do gospodarstw domowych, które z powodu ograniczonych dochodów mają trudności z pokrywaniem kosztów utrzymania lokalu, w tym czynszu, ogrzewania czy innych opłat mieszkaniowych. Wsparcie to ma na celu nie tylko odciążenie budżetów domowych, ale również zwiększenie stabilności mieszkaniowej i ograniczenie ryzyka utraty lokalu. Z tego względu dodatki mieszkaniowe stanowią istotny instrument przeciwdziałania trudnościom ekonomicznym i wykluczeniu mieszkaniowemu.

W latach 2021-2025 liczba osób korzystających z dodatków mieszkaniowych pozostawała na stosunkowo stabilnym poziomie. W 2025 r. ze świadczenia tego korzystało 20 osób, co wskazuje na niewielkie zmiany w skali zapotrzebowania na tę formę wsparcia w analizowanym okresie. Jednocześnie wyraźnie zwiększyła się wartość środków przeznaczanych na wypłatę dodatków mieszkaniowych. W 2025 r. wyniosła ona 43,7 tys. zł, co oznacza wzrost o 38,9% w porównaniu z początkiem analizowanego okresu. Stabilna liczba świadczeniobiorców przy jednoczesnym wzroście wydatków może wskazywać na rosnące koszty utrzymania mieszkań oraz wyższą wartość przyznawanych świadczeń. Jednocześnie obowiązujące kryteria dochodowe i mieszkaniowe ograniczają liczbę osób uprawnionych do otrzymania tego rodzaju wsparcia.



Potencjały i zasoby:

- nowe inwestycje mieszkaniowe – zakończenie budowy dwóch bloków komunalnych w Pszennie zwiększające dostępność lokali dla osób w trudniejszej sytuacji życiowej,
- możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych – doświadczenie w wykorzystaniu dofinansowania Banku Gospodarstwa Krajowego w ramach Funduszu Dopłat stanowi istotny potencjał do realizacji kolejnych inwestycji,
- funkcjonujący system dodatków mieszkaniowych,



Bariery i problemy:

- niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych w stosunku do zapotrzebowania,
- utrzymująca się liczba osób oczekujących na mieszkanie – 44 osoby w 2025 r.,
- brak mieszkań wspomaganych i treningowych,
- rosnące koszty utrzymania mieszkań i związane z nimi obciążenia gospodarstw domowych (rosnące opłaty za ogrzewanie, prąd itd.),
- ograniczona dostępność dodatków mieszkaniowych z uwagi na kryteria dochodowe,



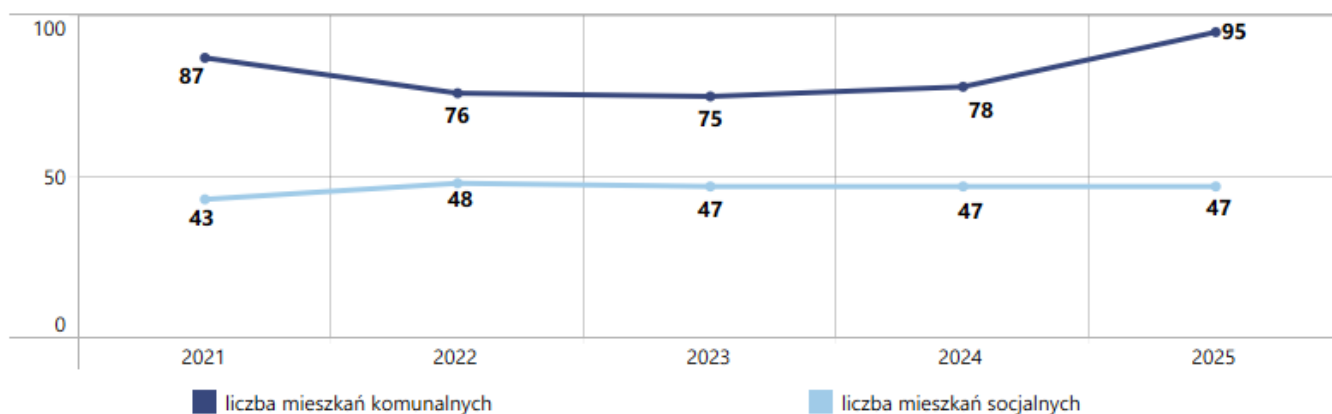
Potrzeby mieszkańców:

- rozwój mieszkań wspomaganych i treningowych jako formy wsparcia osób mających trudności w samodzielnym funkcjonowaniu,
- zwiększenie dostępności mieszkań komunalnych i socjalnych,
- kontynuowanie inwestycji mieszkaniowych oraz skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój zasobu komunalnego.

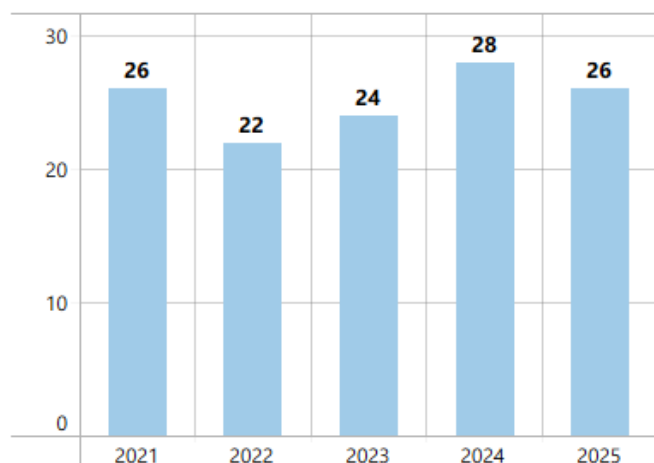
MIESZKALNICTWO



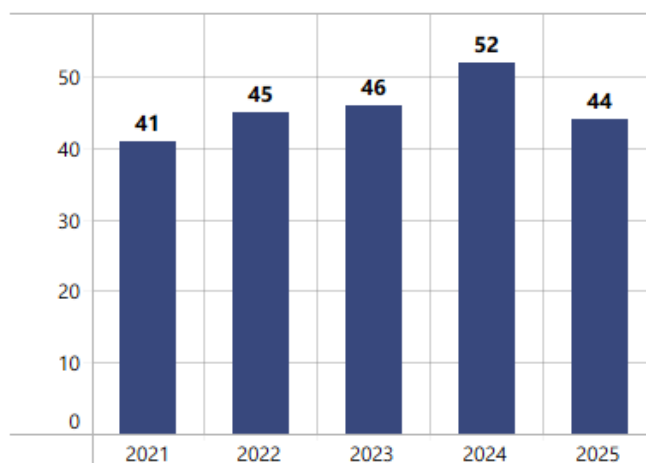
Liczba mieszkań



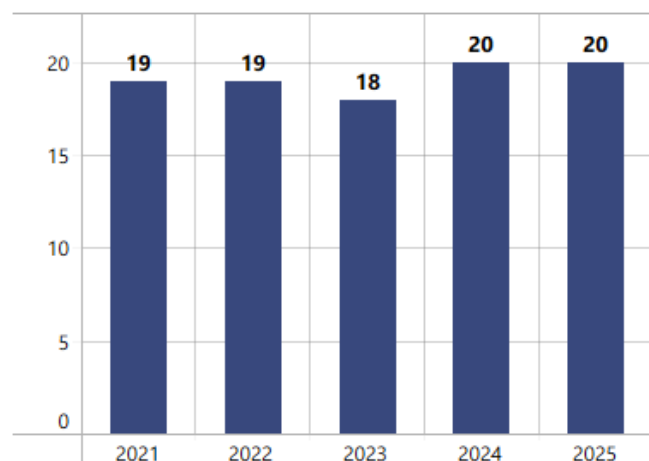
Liczba wniosków mieszkaniowych



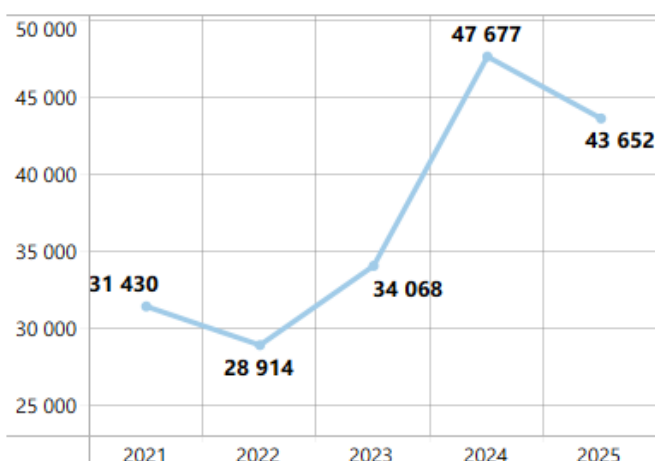
Liczba osób oczekujących na mieszkanie



Liczba osób pobierających dodatki mieszkaniowe



Kwota przeznaczona na dodatki mieszkaniowe [pln]



źródło danych: UG Świdnica

14. Ochrona środowiska

Ochrona środowiska jest istotnym elementem jakości życia mieszkańców, wpływając bezpośrednio na ich zdrowie, bezpieczeństwo, komfort życia oraz atrakcyjność miejsca zamieszkania. Stan zieleni, jakość powietrza i wody, sprawna infrastruktura wodno-kanalizacyjna, właściwa gospodarka odpadami czy rozwój odnawialnych źródeł energii mają znaczenie zarówno dla codziennego funkcjonowania mieszkańców, jak i dla długofalowego rozwoju obszaru.

Gmina Świdnica wyróżnia się wysokimi walorami przyrodniczymi, wynikającymi z obecności licznych i zróżnicowanych form ochrony przyrody. Na jej terenie znajdują się m.in. Książański Park Krajobrazowy wraz z otuliną, rezerwat „Jeziorko Daisy”, Obszar Chronionego Krajobrazu „Góry Bardzkie i Sowich”, obszary Natura 2000 „Ostoja Nietoperzy Gór Sowich” i „Modraszki koło Opoczki”, a także pomniki przyrody. Wschodnia część gminy objęta jest również otuliną Ślęzańskiego Parku Krajobrazowego. Istotnym zasobem środowiskowym są także tereny leśne – w 2025 r. lesistość gminy wyniosła 22,7%. Bogactwo przyrodnicze stanowi ważny potencjał rozwoju turystyki, rekreacji i edukacji ekologicznej, jednocześnie wymagając uwzględniania zasad ochrony środowiska w planowaniu przestrzennym i realizacji inwestycji.

Infrastruktura wodociągowa i kanalizacyjna jest istotnym elementem infrastruktury technicznej gminy, mającym bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców, stan środowiska oraz zapewnienie odpowiednich warunków sanitarnych. W latach 2021-2025 długość sieci wodociągowej w Gminie Świdnica zwiększyła się o 2,4%, osiągając 248,3 km. W tym samym okresie liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych wzrosła o 13,0%, do około 3,6 tys., co wskazuje na postępujące rozszerzanie dostępności infrastruktury wodociągowej. Zaopatrzenie mieszkańców w wodę zapewniają ujęcia zlokalizowane przy stacjach uzdatniania w Miłochowie, Komorowie i Jagodniku. Większość obszaru gminy posiada rozwiniętą i nowoczesną sieć wodociągową oraz ujęcia o odpowiedniej wydajności, umożliwiające zapewnienie dostaw wody w związku ze wzrostem zapotrzebowania, wynikającym m.in. ze zwiększającej się liczby mieszkańców. Pozytywnym zjawiskiem jest poprawa efektywności funkcjonowania sieci.

Po wzroście udziału strat wody w latach 2021–2024, w 2025 r. odnotowano ich wyraźne ograniczenie – o 15,8 pp. w stosunku do roku poprzedniego, do poziomu 8,3%. Poprawa ta wiąże się z zakończoną w 2025 r. rozbudową sieci wodociągowej na terenie gminy. Rozwój infrastruktury oraz ograniczenie strat wody należy ocenić jako korzystne zjawiska z punktu widzenia bezpieczeństwa wodnego gminy i racjonalnego gospodarowania zasobami.

W latach 2021–2025 systematycznie rozwijała się również infrastruktura kanalizacyjna. W 2025 r. długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Świdnica wyniosła 92,2 km, co oznacza wzrost o 7,1% w porównaniu z 2021 r. W tym samym okresie liczba przyłączy kanalizacyjnych prowadzących

do budynków mieszkalnych zwiększyła się aż o 23%, osiągając poziom około 1,5 tys. Wzrost liczby przyłączy wskazuje na stopniowe zwiększanie dostępności zbiorowego systemu odprowadzania ścieków i poprawę wyposażenia mieszkańców w podstawową infrastrukturę sanitarną.

W 2025 r. siecią kanalizacyjną objętych było 14 spośród 35 miejscowości na terenie gminy. Na obszarach, na których rozwój sieci zbiorczej jest ograniczony, realizowano działania wspierające budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, stanowiących alternatywne rozwiązanie w zakresie gospodarowania ściekami. Rozwój obu form infrastruktury pozwala stopniowo zwiększać poziom wyposażenia gminy w rozwiązania służące właściwemu zagospodarowaniu ścieków, co ma znaczenie zarówno dla warunków życia mieszkańców, jak i ochrony środowiska. Według danych GUS w 2024 r. do sieci kanalizacyjnej podłączone było 35,2% budynków mieszkalnych – mniej niż w powiecie (67,0%) i województwie (63,6%).

Jednocześnie wyzwaniem pozostaje stan techniczny i niezawodność funkcjonowania sieci kanalizacyjnej. W 2025 r. liczba awarii w przeliczeniu na 1 km sieci wyniosła w gminie 2,7, podczas gdy zarówno w powiecie świdnickim, jak i w województwie dolnośląskim wskaźnik ten kształtował się na poziomie 0,4. Oznacza to wyraźnie większą częstotliwość awarii na terenie gminy, wskazując na potrzebę dalszych działań modernizacyjnych i inwestycyjnych, ukierunkowanych na poprawę niezawodności infrastruktury oraz ograniczenie kosztów związanych z jej eksploatacją.

Ważnym elementem funkcjonowania lokalnej gospodarki komunalnej jest również sprawny i efektywny system gospodarowania odpadami. W 2025 r. z gospodarstw domowych na terenie Gminy Świdnica zebrano łącznie 8,1 tys. ton odpadów, co oznacza wzrost o 40% w porównaniu z 2021 r. Zwiększająca się ilość wytwarzanych odpadów stanowi istotne wyzwanie dla organizacji systemu gospodarowania odpadami, w szczególności w zakresie ich odbioru, zagospodarowania oraz ograniczania ilości odpadów trafiających do procesów unieszkodliwiania.

Jednocześnie korzystnym zjawiskiem jest wyraźny wzrost udziału odpadów zbieranych selektywnie. W latach 2021-2025 ich udział w ogólnej masie odpadów zebranych z gospodarstw domowych zwiększył się z 33,3% do 49,0%. Wskazuje to na rosnące znaczenie selektywnej zbiórki oraz stopniowe zwiększanie poziomu segregacji odpadów. Utrzymanie tego trendu, wraz z działaniami na rzecz ograniczania ilości powstających odpadów i zwiększania poziomu ich ponownego wykorzystania i recyklingu, pozostaje istotnym kierunkiem rozwoju lokalnej gospodarki odpadami.

W kontekście ochrony środowiska istotnym elementem infrastruktury technicznej jest również sposób zaopatrzenia w ciepło. Gmina nie posiada centralnego systemu ciepłowniczego, a budynki ogrzewane są z wykorzystaniem lokalnych kotłowni, indywidualnych źródeł ciepła oraz pomp ciepła. Z pomp ciepła korzystają m.in. szkoły w Grodziszczu i Pszennie oraz świetlica w Witoszowie Dolnym. Sposób ogrzewania budynków ma znaczenie dla jakości powietrza i poziomu emisji zanieczyszczeń. Stan

jakości powietrza jest ważnym elementem środowiskowym, który wpływa bezpośrednio na zdrowie mieszkańców.

Według polskich norm średnie roczne stężenie zanieczyszczeń nie powinno przekraczać:

- 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w przypadku pyłu PM10,
- 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ w przypadku pyłu PM2,5,
- 1 ng/m^3 w przypadku benzopirenu w pyłe PM10.

Warto dodać, że zgodnie z bardziej restrykcyjnymi normami rekomendowanymi przez WHO:

- PM10 nie powinno przekraczać 15 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- PM2,5 nie powinno przekraczać 5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$,
- Benzopirenu w pyłe PM10 – brak normy, ponieważ nawet bardzo niskie stężenia mają negatywny wpływ na zdrowie człowieka.

Z danych Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska za 2025 r., opartych na wynikach obiektywnego szacowania jakości powietrza, wynika, że na terenie Gminy Świdnica odnotowano przekroczenie krajowego poziomu docelowego benzo(a)pirenu w pyłe PM10. Przekroczone zostały również zalecane przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) średnioroczne poziomy stężeń pyłu PM10 i PM2,5.

Tabela 1 Statystyki wybranych wyników obiektywnego szacowania wykonanego w oparciu o wyniki modelowania jakości powietrza w 2025 r. w Gminie Świdnica

rr			PM2,5 średnia roczna [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]			B(a)P średnia roczna [ng/m^3]		
min	max a	średnia	min	max a	średnia	min	max a	średnia
14,6	22,5	16,9	7,9	13,8	9,8	0,88	3,18	1,27

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie dolnośląskim. Raport wojewódzki za rok 2025.

Wyniki te mogą być związane z dominującym udziałem indywidualnych źródeł ogrzewania wykorzystujących paliwa stałe, których wpływ na jakość powietrza jest szczególnie widoczny w sezonie grzewczym. W 2025 r. na blisko 10 tys. punktów źródeł ciepła niemal 5,7 tys. stanowiły budynki ogrzewane paliwem stałym – 56,7% wszystkich budynków. Gazem ogrzewanych było 13,6% budynków, a innymi paliwami 29,7%.

W ostatnich latach na terenie gminy prowadzono działania związane z wymianą wysokoemisyjnych źródeł ciepła i termomodernizacją budynków. W ramach ograniczania niskiej emisji w 2025 r. gmina zlikwidowała 20 wysokoemisyjnych źródeł ciepła, przeznaczając na ten cel 139,9 tys. zł. Od 2021 r. w gminie funkcjonuje również punkt konsultacyjny programu „Czyste Powietrze”, za pośrednictwem którego w 2025 r. złożono 252 wnioski o dofinansowanie wymiany ogrzewania i termomodernizacji. Ponadto od 2023 r. realizowany jest program „Ciepłe Mieszkanie” – do końca 2025 r. wpłynęły 82 wnioski o dofinansowanie wymiany źródeł ciepła. Podejmowane działania wskazują na stopniową poprawę efektywności energetycznej budynków i ograniczanie emisji zanieczyszczeń, co stanowi istotny element działań na rzecz poprawy jakości środowiska i warunków życia mieszkańców.

W celu zwiększenia niezależności energetycznej gminy w 2025 r. założono Spółdzielnię Energetyczną Gminy Świdnica, w której skład wchodzi także przedstawiciele Gminy Marcinowice i Gminy Żarów. Funkcjonowanie spółdzielni energetycznej może przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa i niezależności energetycznej Gminy Świdnica. Jej działalność będzie opierać się m.in. na lokalnej produkcji energii z OZE na potrzeby członków, co dzięki korzystnym zasadom rozliczeń może ograniczyć koszty energii. Spółdzielnia będzie również stwarzać możliwość pozyskiwania środków na rozwój instalacji OZE, przygotowanie inwestycji oraz działania służące osiągnięciu większej samowystarczalności energetycznej. Ponadto na terenie powiatu świdnickiego działa Klaster Świdnicka Energia Odnawialna, którego celem jest tworzenie ekologicznego i stabilnego środowiska energetycznego, wspierającego zrównoważony rozwój oraz efektywną współpracę pomiędzy uczestnikami klastra. Funkcjonowanie tego typu inicjatyw wzmocnia lokalny potencjał w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii i budowania lokalnego rynku energii. Według danych Urzędu Regulacji Energetyki wynika, że na koniec czerwca 2026 r. w Gminie Świdnica funkcjonowała jedna instalacja odnawialnych źródeł energii – elektrownia wodna w Lubachowie o mocy 1,233 MW. Dane te nie obejmują jednak mikroinstalacji (o mocy mniejszej niż 50 kW) i instalacji prosumenckich (produkujących prąd na użytek własny).

Dostęp do infrastruktury telekomunikacyjnej i internetu stanowi obecnie istotny element codziennego funkcjonowania mieszkańców oraz dostępności usług publicznych i społecznych. Rozwój sieci szerokopasmowych umożliwia korzystanie z e-usług, edukacji, pracy zdalnej, usług zdrowotnych i komunikacji, a także ogranicza ryzyko wykluczenia cyfrowego. Szczególne znaczenie ma zapewnienie odpowiedniej jakości i dostępności internetu na terenie całej gminy, w tym w mniejszych i bardziej oddalonych miejscowościach, gdzie dostęp do infrastruktury cyfrowej może być bardziej ograniczony. Według danych Ministerstwa Cyfryzacji, na koniec czerwca 2026 r. rzeczywisty zasięg internetu szerokopasmowego w gminie obejmował 86,6% punktów adresowych. Jednocześnie w przypadku 11,7% punktów adresowych nie odnotowano dostępu do sieci szerokopasmowej, co wskazuje na utrzymujące się obszary wymagające dalszego rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej. W gminie planowane są inwestycje związane z poprawą dostępu do internetu – na terenie gminy zgłoszono plany komercyjne obejmujące 991 punktów adresowych oraz plany realizowane ze środków publicznych obejmujące 882 punkty adresowe¹.



Potencjały i zasoby:

- wysokie walory przyrodnicze, liczne formy ochrony przyrody oraz zasoby leśne, koncentrujące się w zachodniej i południowej części gminy,

¹ Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do internetu – raport za II kwartał 2026 r.

- rozwinięta infrastruktura wodociągowa oraz wysoka wydajność ujęć wody, umożliwiające zaspokojenie rosnącego zapotrzebowania,
- rosnące znaczenie selektywnej zbiórki odpadów, w tym zwiększający się udział odpadów segregowanych w ogólnej masie odpadów,
- podejmowane w ostatnich latach działania na rzecz poprawy jakości powietrza, w tym wymiana źródeł ciepła oraz termomodernizacja budynków,
- rozwijający się potencjał odnawialnych źródeł energii (OZE), m.in. dzięki funkcjonowaniu Spółdzielni Energetycznej Gminy Świdnica oraz udziałowi w Kłastrze Świdnicka Energia Odnawialna,
- rosnący dostęp do internetu szerokopasmowego – w 2026 r. zasięg obejmuje 86,6% punktów adresowych,



Bariery i problemy:

- niski poziom skanalizowania gminy – około 35% budynków jest podłączonych do sieci kanalizacyjnej,
- utrzymująca się niska emisja, związana przede wszystkim z wykorzystaniem indywidualnych źródeł ogrzewania oraz dominacją paliw stałych,
- ograniczenia wynikające z konieczności ochrony przyrody – obecność różnych form ochrony przyrody wymaga uwzględniania zasad ochrony środowiska w procesie inwestycyjnym i planowaniu przestrzennym,



Potrzeby mieszkańców:

- dalsza rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej, szczególnie w miejscowościach nieobjętych zbiorczym systemem kanalizacji,
- ograniczanie strat wody oraz racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami wodnymi;
- dalszy rozwój OZE oraz termomodernizacja budynków,
- ochrona i zachowanie walorów przyrodniczych gminy,
- zapewnienie powszechnego dostępu do szybkiego internetu oraz przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.

OCHRONA ŚRODOWISKA

OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE



3 856 ha

2025

WNIOSKI O WYMIANĘ OGRZEWANIA I MODERNIZACJĘ



252

2025

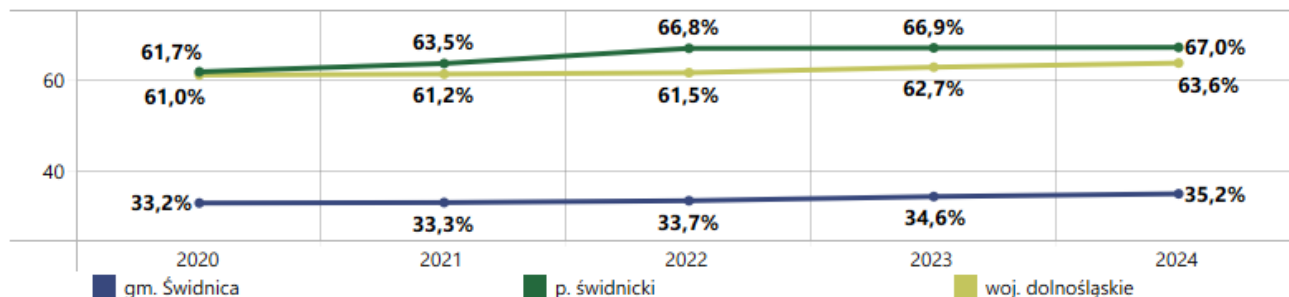
GOSPODARSTWA DOMOWE OGRZEWANE KOTŁAMI NA PALIWO STAŁE



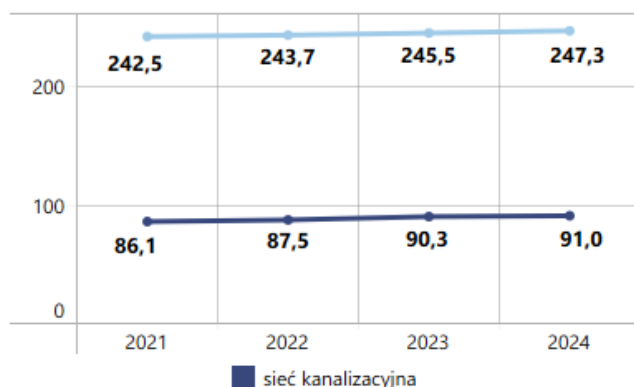
5 654

2025

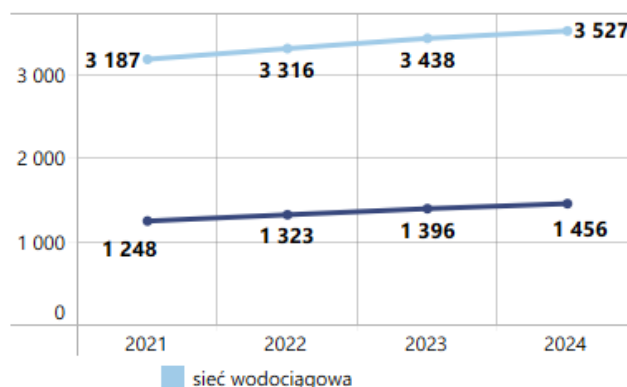
Budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji w % ogółu budynków mieszkalnych



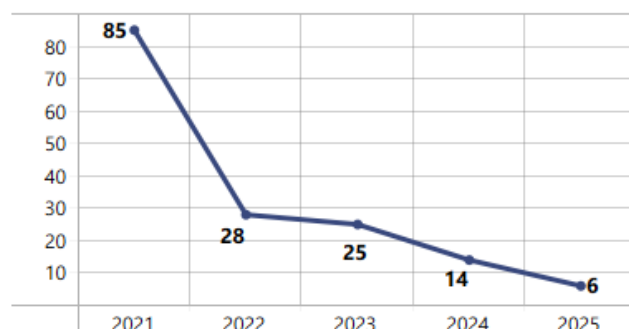
Długość czynnej sieci



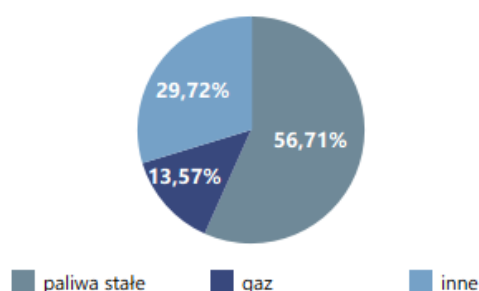
Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania



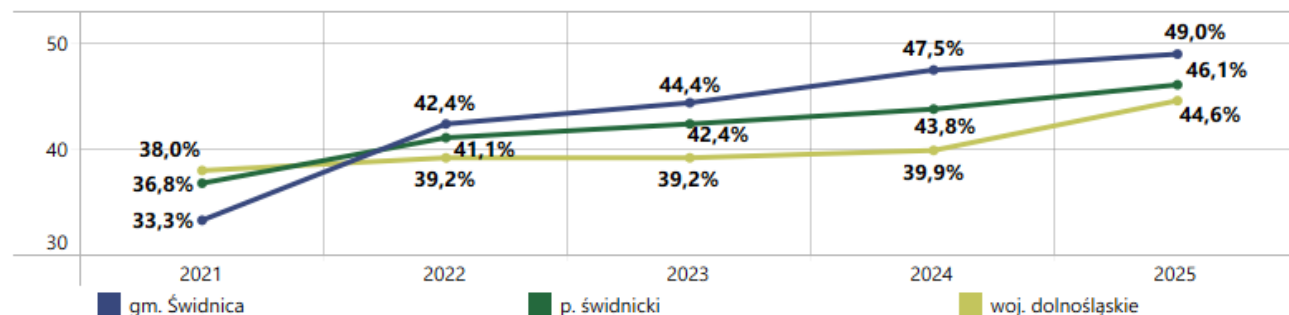
Liczba zasiłków celowych (opał)



Struktura źródeł ciepła według rodzaju paliwa - 2025r.-



Odpady zebrane selektywnie z gospodarstw domowych w relacji do ogółu odpadów z gosp domowych



źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS 2021-2025, Raporty o stanie gminy Świdnica

15. Reintegracja zawodowa i społeczna

Reintegracja zawodowa i społeczna jest istotnym obszarem polityki społecznej, ukierunkowanym na umożliwienie osobom narażonym na wykluczenie społeczne ponownego, samodzielnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Proces ten obejmuje między innymi rozwijanie i odbudowę kompetencji społecznych, zwiększanie aktywności życiowej, podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz udzielanie wsparcia w znalezieniu i utrzymaniu zatrudnienia.

Na terenie gminy funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej w Mokrzeszowie prowadzony przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Świdnicy, stanowiący ważną formę wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami. Jest to placówka pobytu dziennego, z której korzysta 40 dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną. Warsztat zapewnia uczestnikom 40 godzin zajęć tygodniowo, ukierunkowanych na rozwijanie samodzielności i zaradności osobistej, kompetencji społecznych i zawodowych oraz podtrzymywanie sprawności psychofizycznej. Działalność WTZ ma na celu wspieranie uczestników w osiąganiu możliwie największej niezależności w życiu codziennym, funkcjonowaniu w rodzinie i środowisku lokalnym oraz aktywnym uczestnictwie w życiu społecznym. Ponadto w miarę możliwości przygotowuje uczestników warsztatów do podjęcia zatrudnienia lub szkolenia zawodowego. W latach 2021-2025 liczba uczestników WTZ pozostawała na względnie stabilnym poziomie. W poszczególnych latach liczba ta wahała się od 45 do 48 osób, co wskazuje na utrzymujące się zapotrzebowanie na tego rodzaju wsparcie.

Ponadto na terenie gminy nie funkcjonują obecnie zinstytucjonalizowane formy wsparcia ukierunkowane na reintegrację społeczną i zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, takie jak m.in. kluby integracji społecznej, spółdzielnie socjalne czy zakłady aktywności zawodowej. Brak tego rodzaju podmiotów ogranicza lokalny system wsparcia w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców, szczególnie osób pozostających poza rynkiem pracy, długotrwale bezrobotnych, doświadczających trudności w samodzielnym funkcjonowaniu lub wymagających stopniowego powrotu do aktywności zawodowej.

Niewystarczająca dostępność wyspecjalizowanych form reintegracji na terenie gminy ogranicza możliwości rozwijania kompetencji społecznych i zawodowych, odbudowy samodzielności oraz przygotowania do podjęcia i utrzymania zatrudnienia. Wskazuje to na potrzebę rozwijania lokalnego systemu usług społecznych o formy wsparcia odpowiadające na potrzeby osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.



Potencjały i zasoby:

- funkcjonowanie na terenie gminy Warsztatu Terapii Zajęciowej w Mokrzeszowie,
- istniejąca baza do rozwijania współpracy międzyinstytucjonalnej i tworzenia nowych usług społecznych,
- potencjał do rozwijania współpracy z pracodawcami,



Bariery i problemy:

- brak na terenie gminy zinstytucjonalizowanych form reintegracji społecznej i zawodowej, takich jak klub integracji społecznej, spółdzielnia socjalna czy zakład aktywności zawodowej,
- ograniczone możliwości powrotu na rynek pracy i zdobywania doświadczenia zawodowego,
- niewystarczająca oferta wsparcia dla osób długotrwale bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem,



Potrzeby mieszkańców:

- rozszerzenie lokalnej oferty reintegracji społecznej i zawodowej,
- rozwój form wsparcia, takich jak klub integracji społecznej, programy aktywizacji zawodowej, zatrudnienie wspierane czy inne rozwiązania umożliwiające stopniowy powrót do aktywności,
- zwiększenie możliwości zdobywania doświadczenia zawodowego poprzez praktyki, staże, zajęcia przygotowujące do pracy i inne formy aktywizacji.

REINTEGRACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA



źródło danych: UG Świdnica, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świdnicy

16. Wyniki badań ilościowych

16.1 Pełnoletni mieszkańcy gminy

Informacje o respondentach

W badaniu wzięło udział 551 osób, w tym 519 mieszkańców Gminy Świdnica (94,2% respondentów) oraz 16 osób spoza gminy. Pozostałe 16 osób nie udzieliło odpowiedzi na to pytanie. Wśród respondentów prawie 44,5% z nich mieszkało w gminie od urodzenia, a 28,3% stanowiły osoby mieszkające powyżej 10 lat. Oznacza to, że zdecydowana większość badanych była związana z Gminą Świdnica od wielu lat i mogła oceniać zachodzące w niej zmiany z perspektywy długotrwałych doświadczeń.

Prawie 63,1% badanych stanowiły kobiety, a mężczyźni odpowiadali za 36,9% próby. Pod względem stanu cywilnego prawie 50% osób pozostawało w związku małżeńskim, a pod względem wieku, najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 35-44 lat (29,5%). Drugą najliczniejszą grupą były osoby w wieku 45-54 lat (22,1%), a następnie 25-34 lat (15,8%), 55-64 lat (15%) oraz 65 lat i więcej (12,6%). Z kolei udział najmłodszych grup wieku był najmniejszy. 4,8% badanych miało 18-24 lat, a jedna osoba miała poniżej 18 lat.

Większość respondentów posiadała wykształcenie wyższe (41,4%), a 32,4% – średnie lub średnie branżowe. Natomiast wykształcenie zasadnicze zawodowe lub branżowe zadeklarowało 17,1% badanych, a gimnazjalne lub podstawowe 9,1%. Pod względem statusu na rynku pracy największą grupę respondentów stanowiły osoby pracujące (52,1%). Drugą, pod względem liczebności grupą, byli emeryci i renciści (15,6%). Pozostałe grupy stanowiły od 2,9% do 7,4%.



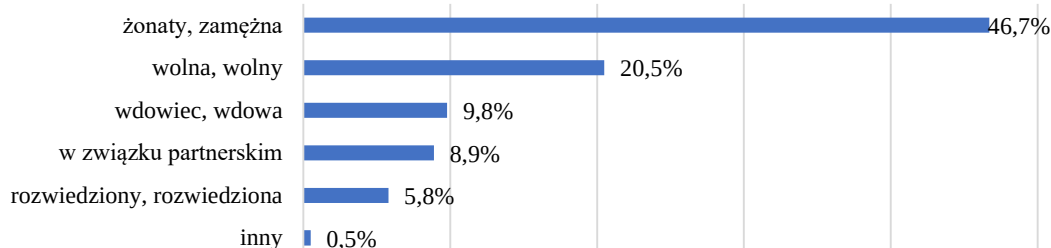
Czy jest Pan(i) mieszkańcem/mieszkanką Gminy Świdnica?



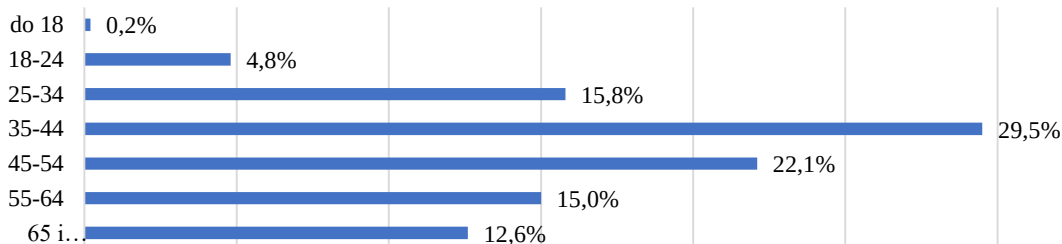
Od jak dawna zamieszkuje Pan(i) gminę?



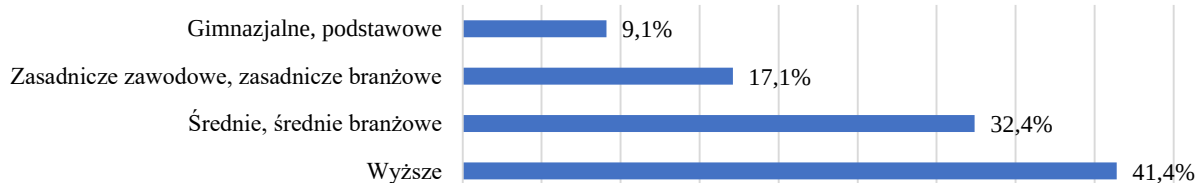
Stan cywilny



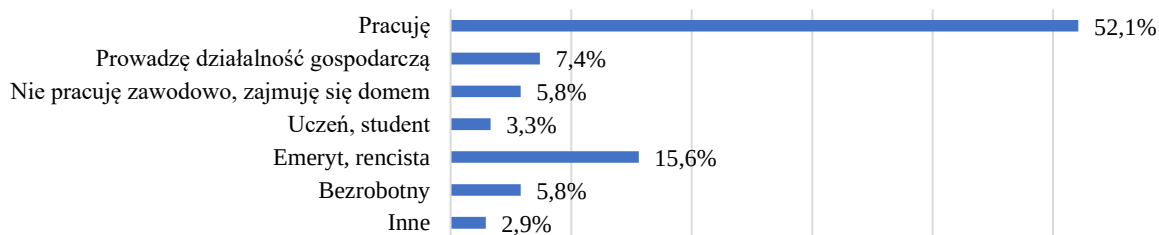
Przedział wiekowy



Wykształcenie



Status na rynku pracy



Źródło: badania własne, n=551.

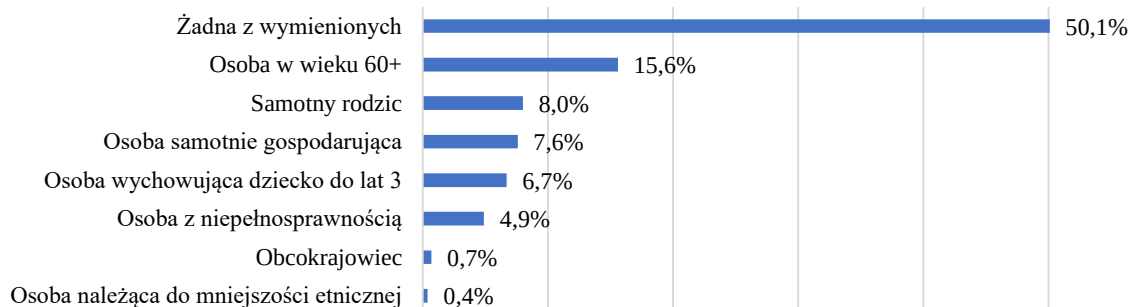
Największa część respondentów określiła sytuację swojego gospodarstwa domowego jako średnią (41,9%). Dobrą lub bardzo dobrą sytuację zadeklarowało łącznie 30,7% badanych. Z kolei 21,1% żyło skromnie, a 6,3% bardzo biednie. Wyniki wskazują, że większość gospodarstw zaspokaja bieżące potrzeby, jednak znaczna część nie dysponuje dużą swobodą finansową. Ponadto prawie połowa respondentów należała co najmniej do jednej z grup narażonych na marginalizację lub wykluczenie społeczne, z czego największą grupę stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej (15,6%).

Które z wymienionych określeń najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania pieniędzmi w Pana(i) gospodarstwie domowym?



Źródło: badania własne, n=521.

Czy należy Pan(i) do którejś z wymienionych grup:

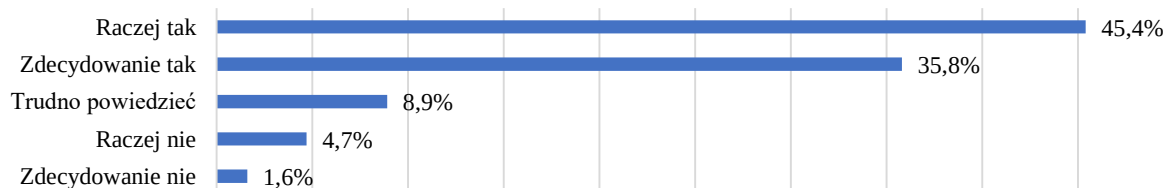


Źródło: badania własne, n=551.

Usługi społeczne w gminie

Analizując kwestie związane z jakością usług społecznych dostępnych w Gminie Świdnica warto podkreślić, że ponad 80% respondentów ocenia gminę jako dobre miejsce do życia. Odpowiedź „zdecydowanie tak” wskazało 35,8% badanych, a „raczej tak” – 45,4%. Odmienne zdania było łącznie 6,3% respondentów, w tym 4,7% wybrało odpowiedź „raczej nie”, a 1,6% – „zdecydowanie nie”. Przewaga pozytywnych ocen świadczy o stosunkowo dobrym postrzeganiu gminy przez mieszkańców.

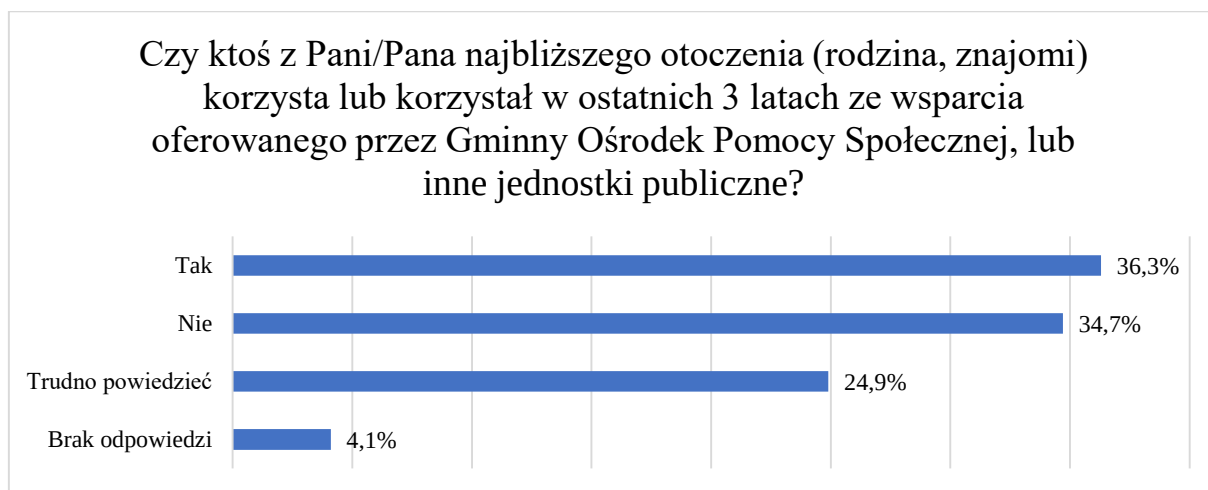
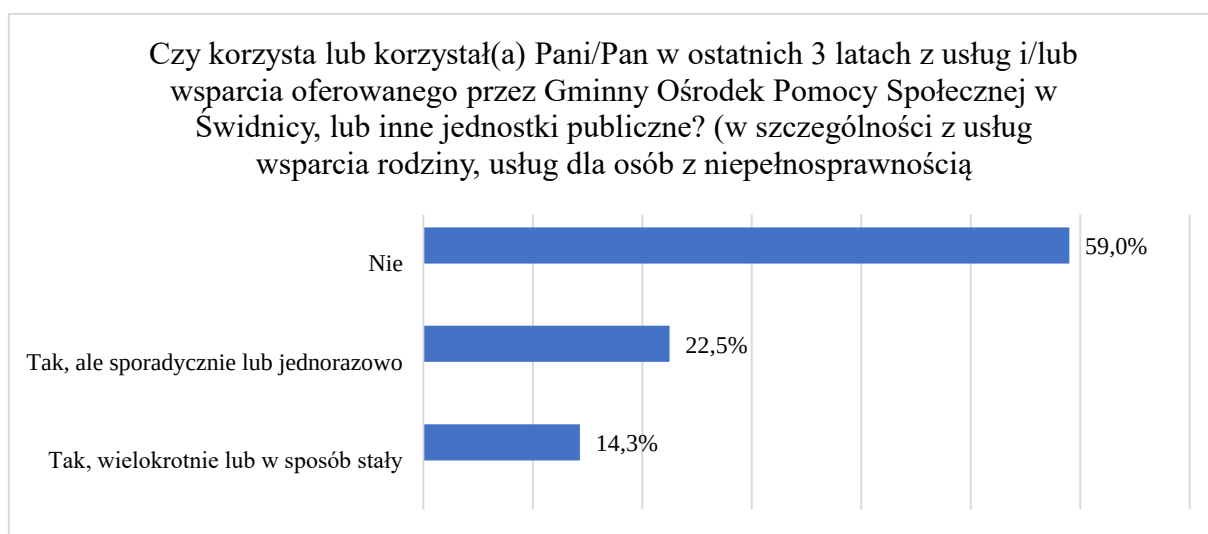
Czy uważa Pani/Pana, że Gmina Świdnica jest dobrym miejscem do życia?



Źródło: badania własne, n=551.

Łącznie 36,8% badanych w ostatnich 3 latach korzystało z usług i/lub wsparcia ofertowanego przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świdnicy lub usług oferowanych przez inne jednostki publiczne, z czego 22,5% korzystało sporadycznie lub jednorazowo, a 14,3% w sposób stały. Wśród usług, których dotyczyło pytanie, znajdowały się w szczególności usługi wsparcia rodziny, usługi dla osób z niepełnosprawnościami, pomocy psychologicznej i inne. Z kolei 59% w ogóle nie miało takiej potrzeby. Jednocześnie 36,3% osób z najbliższego otoczenia respondentów (rodzina, znajomi) korzystało z takiego wsparcia.

Oznacza to, że większość badanych nie ma bezpośrednich doświadczeń związanych z korzystaniem z usług wsparcia dostępnych na terenie gminy. Część z nich może jednak posiadać opinie na ten temat, uzyskiwane od najbliższego otoczenia.



Źródło: badania własne, n=551.

Usługi dedykowane ogółowi mieszkańców

W dalszej części ankiety zadaniem respondentów było wskazanie usług dedykowanych ogółowi mieszkańców, których ich zdaniem brakuje (nie ma ich, nie są dostępne, ale jest na nie zapotrzebowanie) lub nie brakuje (są dostępne) na terenie Gminy Świdnica.

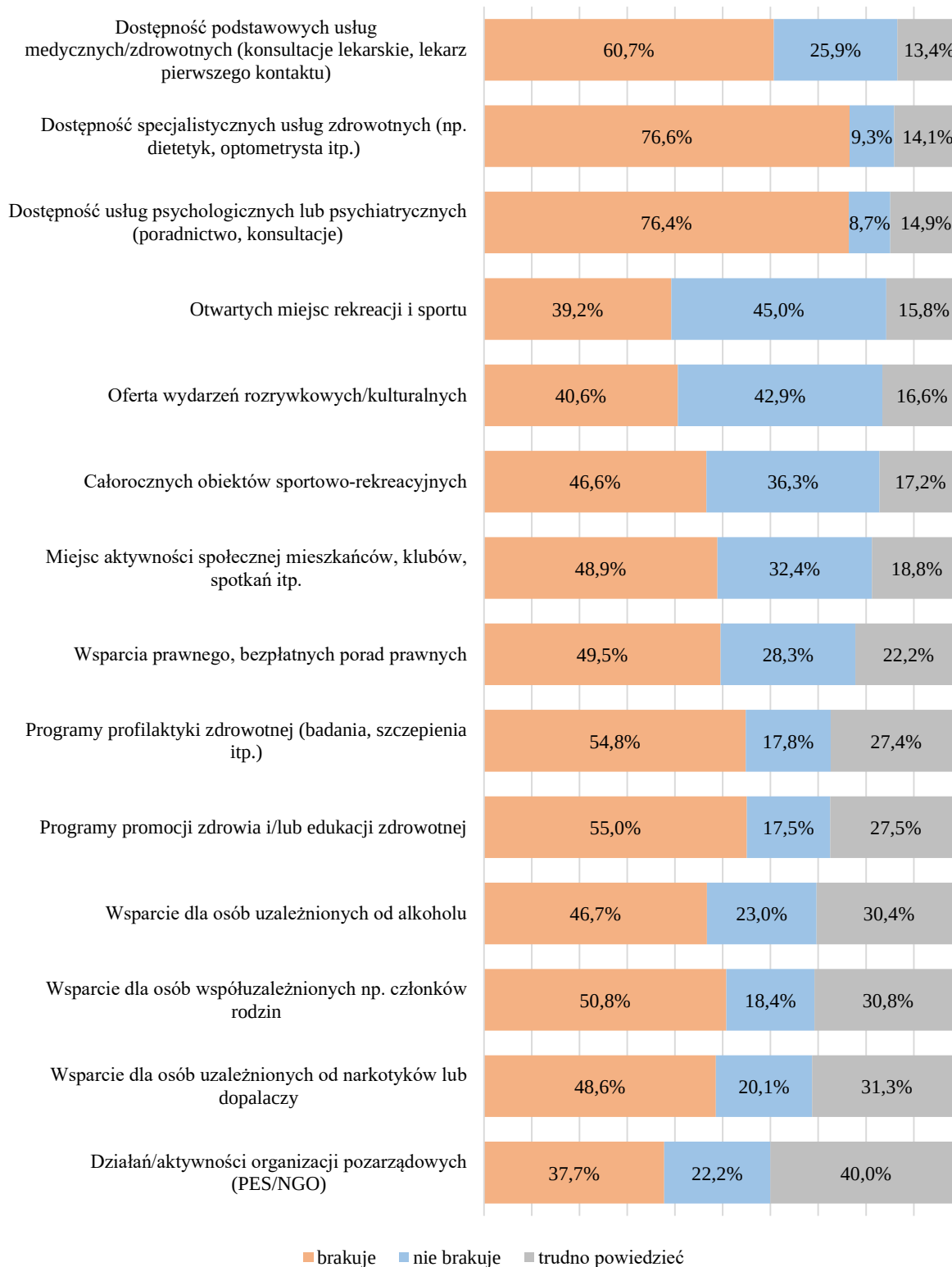
Wyniki badań wskazują, że mieszkańcy w większości obszarów dostrzegali braki w dostępności usług. Największe z nich dotyczyły następujących obszarów:

- Dostępność specjalistycznych usług zdrowotnych (np. dietetyk, optometrysta itp.) – 76,6% odpowiedzi,
- Dostępność usług psychologicznych lub psychiatrycznych (poradnictwo, konsultacje) – 76,4%,
- Dostępność podstawowych usług medycznych/zdrowotnych (konsultacje lekarskie, lekarz pierwszego kontaktu) – 60,7%,
- Programy promocji zdrowia i/lub edukacji zdrowotnej – 55%,
- Programy profilaktyki zdrowotnej (badania, szczepienia itp.) – 54,8%,
- Wsparcie dla osób współzależnych np. członków rodzin – 50,8%,
- Wsparcia prawnego, bezpłatnych porad prawnych – 49,5%,
- Miejsc aktywności społecznej mieszkańców, klubów, spotkań itp. – 48,9%,
- Wsparcie dla osób uzależnionych od narkotyków lub dopalaczy – 48,6%,
- Wsparcie dla osób uzależnionych od alkoholu – 46,7%,
- Całorocznych obiektów sportowo-rekreacyjnych – 46,6%.

Relatywnie korzystniej oceniono dostępność otwartych miejsc rekreacji i sportu oraz ofertę wydarzeń rozrywkowych i kulturalnych. Kolejno 45% i 42,9% respondentów wskazało, że tego rodzaju oferty nie brakuje.

Można zatem przyjąć, że opinia respondentów skoncentrowana jest wokół potrzeb rozszerzenia dostępności usług zdrowotnych, psychologicznych i psychiatrycznych, a także działań z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia. Istotne znaczenie ma również rozwój wsparcia dla osób dotkniętych problemem uzależnień i ich rodzin. W mniejszym stopniu natomiast oczekiwano na rozszerzenie pakietu działań z zakresu infrastruktury rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej.

Z poniższego katalogu usług społecznych skierowanych do ogółu mieszkańców gminy, proszę wskazać te, których Pani/Pana zdaniem brakuje (nie ma ich, nie są dostępne, ale jest na nie zapotrzebowanie) oraz nie brakuje (są dostępne) na terenie Gminy Świdnica:



Źródło: badania własne, n=551.

Oprócz powyższego katalogu usług, badane osoby w pytaniu otwartym poproszone zostały o wskazanie takich usług, które powinny pojawić się dodatkowo. Łącznie odpowiedziało na nie 85 respondentów. Najwięcej z nich dotyczyło:

- Sportu, rekreacji i aktywności fizycznej dla osób w każdym wieku (akrobatyka, taniec, piłka nożna, rysunek, basen, nordic walking, place zabaw, itp.) – 15,3%,
- Oferty kulturalnej, edukacyjnej i warsztatów dla młodzieży i dorosłych (zajęcia informatyczne, językowe, podnoszące kwalifikacje zawodowe, itp.) – 12,9%,
- Opieki nad seniorami i osobami samotnymi – 11,8%,
- Świetlic, miejsc spotkań i integracji mieszkańców – 10,6%,
- Dostępu do usług medycznych, rehabilitacji i profilaktyki zdrowotnej – 9,4%,
- Transportu publicznego i komunikacji z miastem (w tym bezpłatnego dla osób starszych, wykluczonych komunikacyjnie) – 9,4%,
- Wsparcia rodzin (wielodzietnych, doznających przemocy, stypendia) – 7,1%,
- Bezpieczeństwa i czystości w przestrzeni publicznej, ochrony środowiska (palenia śmieci, nielegalnych wysypisk śmieci) – 5,9%,
- Infrastruktury rowerowej i drogowej, ścieżek rowerowych, ścieżek zdrowia, itp. – 4,7%,
- Wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów (w tym usług wytchnieniowych, bezpłatnej rehabilitacji) – 4,7%,
- Pomocy rzeczowej, prawnej i w sprawach urzędowych, dostępu do informacji – 4,7%,
- Profilaktyki i wsparcia w uzależnieniach (także od komputera/telefonu) – 3,5%.

Odpowiedzi na pytanie otwarte uzupełniają wyniki uzyskane w pytaniu zamkniętym, jednak ze względu na znacznie mniejszą liczbę wskazań należy traktować je jako dodatkowe źródło informacji, a nie jako podstawę do bezpośredniego porównywania skali poszczególnych potrzeb.

Usługi dedykowane dzieciom i rodzinom

Kolejna część ankiety dotyczyła usług kierowanych dla dzieci i rodzin. Podobnie jak w przypadku usług dla ogółu mieszkańców, w większości obszarów mieszkańcy dostrzegali braki. Dotyczyły one przede wszystkim:

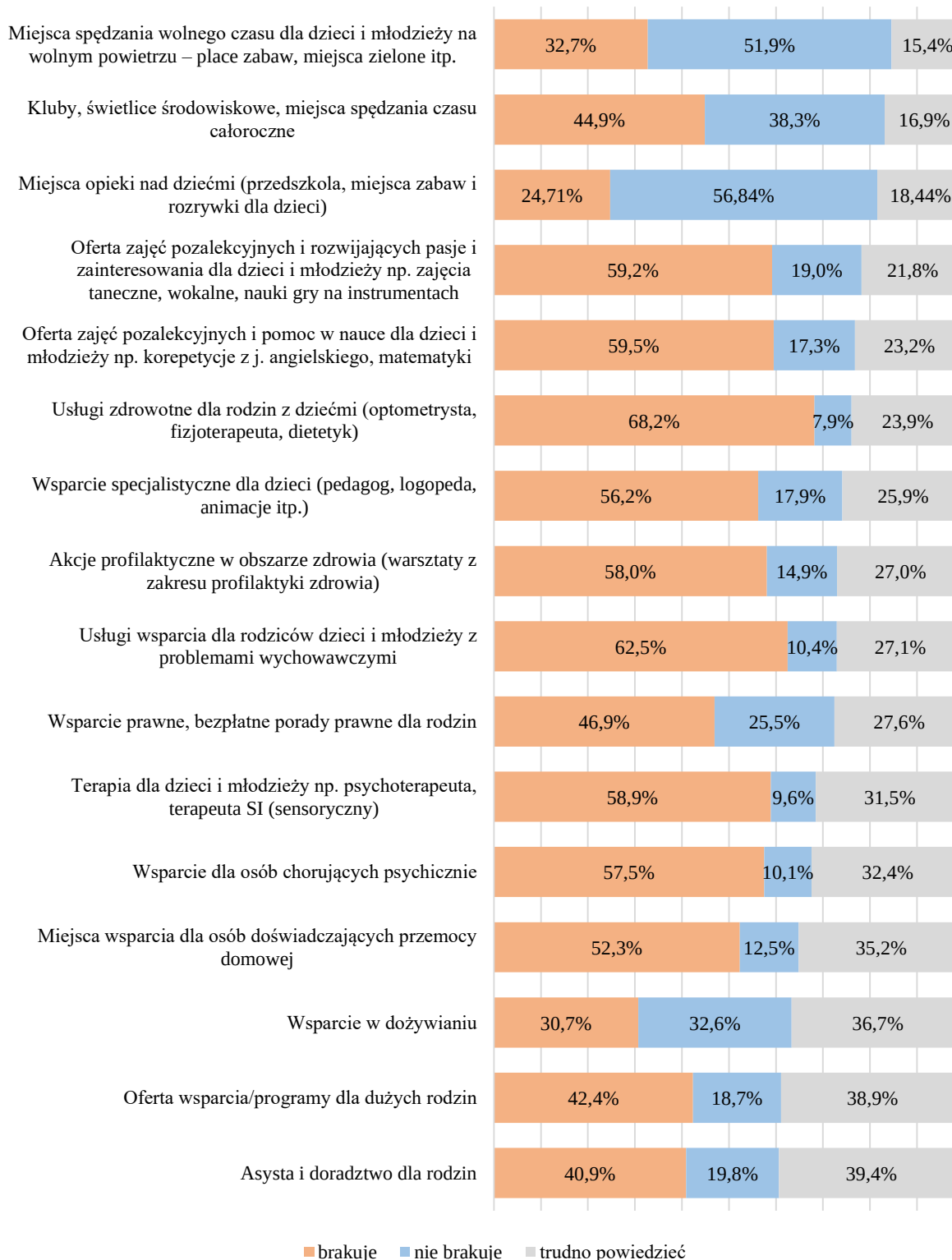
- Usług zdrowotnych dla rodzin z dziećmi (optometrysta, fizjoterapeuta, dietetyk) – 68,2% odpowiedzi,
- Usług wsparcia dla rodziców dzieci i młodzieży z problemami wychowawczymi – 62,5%,
- Oferty zajęć pozalekcyjnych i pomocy w nauce dla dzieci i młodzieży np. korepetycje z j. angielskiego, matematyki – 59,5%,
- Oferty zajęć pozalekcyjnych i rozwijających pasje i zainteresowania dla dzieci i młodzieży np. zajęcia taneczne, wokalne, nauki gry na instrumentach – 59,2%,
- Terapii dla dzieci i młodzieży np. psychoterapeuta, terapeuta SI (sensoryczny) – 58,9%,

- Akcji profilaktycznych w obszarze zdrowia (warsztaty z zakresu profilaktyki zdrowia) – 58%,
- Wsparcia dla osób chorujących psychicznie – 57,5%,
- Wsparcia specjalistycznego dla dzieci (pedagog, logopeda, animacje itp.) – 56,2%,
- Miejsc wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej – 52,3%,
- Wsparcia prawnego, bezpłatnych porad prawnych dla rodzin – 46,9%,
- Klubów, świetlic środowiskowych, miejsc spędzania czasu całorocznych – 44,9%,
- Oferty wsparcia/programów dla dużych rodzin – 42,4%,
- Asysty i doradztwa dla rodzin – 40,9%.

Z kolei najmniej brakuje miejsc opieki nad dziećmi (przedszkoli, miejsc zabaw i rozrywki dla dzieci) oraz miejsc spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży na wolnym powietrzu – placów zabaw, miejsc zielonych itp. Na te dwa obszary wskazało kolejno 56,8% i 51,9% respondentów (odpowiedź „nie brakuje”).

Można zatem wskazać, że w opiniach respondentów kluczowe potrzeby rodzin i dzieci koncentrują się wokół zwiększenia dostępności specjalistycznego wsparcia zdrowotnego, psychologicznego i terapeutycznego, pomocy dla rodziców doświadczających trudności wychowawczych oraz rozwoju oferty edukacyjnej i zajęć wspierających rozwój dzieci i młodzieży. Lepiej oceniana jest natomiast dostępność przedszkoli i miejsc spędzania czasu wolnego.

Z poniższego katalogu usług społecznych dedykowanych dzieciom i rodzinom, proszę wskazać te, których Pani/Pana zdaniem brakuje (nie ma ich, nie są dostępne, ale jest na nie zapotrzebowanie) oraz nie brakuje (są dostępne) na terenie Gminy Świdnica:



Źródło: badania własne, n=551.

W uzupełnieniu oferty usług dedykowanych dzieciom i rodzinom, respondenci mogli wskazać w pytaniu otwartym dodatkowe usługi społeczne (niepieniężne), których brakuje w Gminie Świdnica. Na to pytanie udzieliły odpowiedzi 53 osoby, a najwięcej z nich dotyczyło:

- Zajęć pozalekcyjnych, edukacyjnych i rozwijających (kółka, warsztaty, półkolonie) – 22,6%,
- Wsparcia dużych rodzin, samotnych rodziców oraz rodzin z niepełnosprawnymi dziećmi (bezpłatne porady, korepetycje, żłobek, mniejsze opłaty za media, większe rabaty np. na wejścia na basen, lodówki społeczne/socjalne, itp.) – 17%,
- Całorocznych miejsc spotkań i świetlic dla dzieci i młodzieży – 15,1%,
- Oferty sportowo-rekreacyjnej oraz kulturalno-rozrywkowej dla osób w każdym wieku (wsparcie w rozwoju młodych sportowców, place zabaw, joga, pilates, nordic walking, wycieczki lokalne z przewodnikiem, wyjazdy do muzeów, itp.) – 15,1%,
- Wsparcia psychologicznego i specjalistycznego dla dzieci i młodzieży – 13,2%,
- Profilaktyki zdrowotnej (w tym zdrowia psychicznego i uzależnień cyfrowych) – 7,5%,
- Rehabilitacji, fizjoterapii, dietetyka (w tym bezpłatnych konsultacji i zajęć) – 5,7%,
- Bezpłatnych porad prawnych – 3,8%.

Usługi dedykowane seniorom i osobom z niepełnosprawnościami

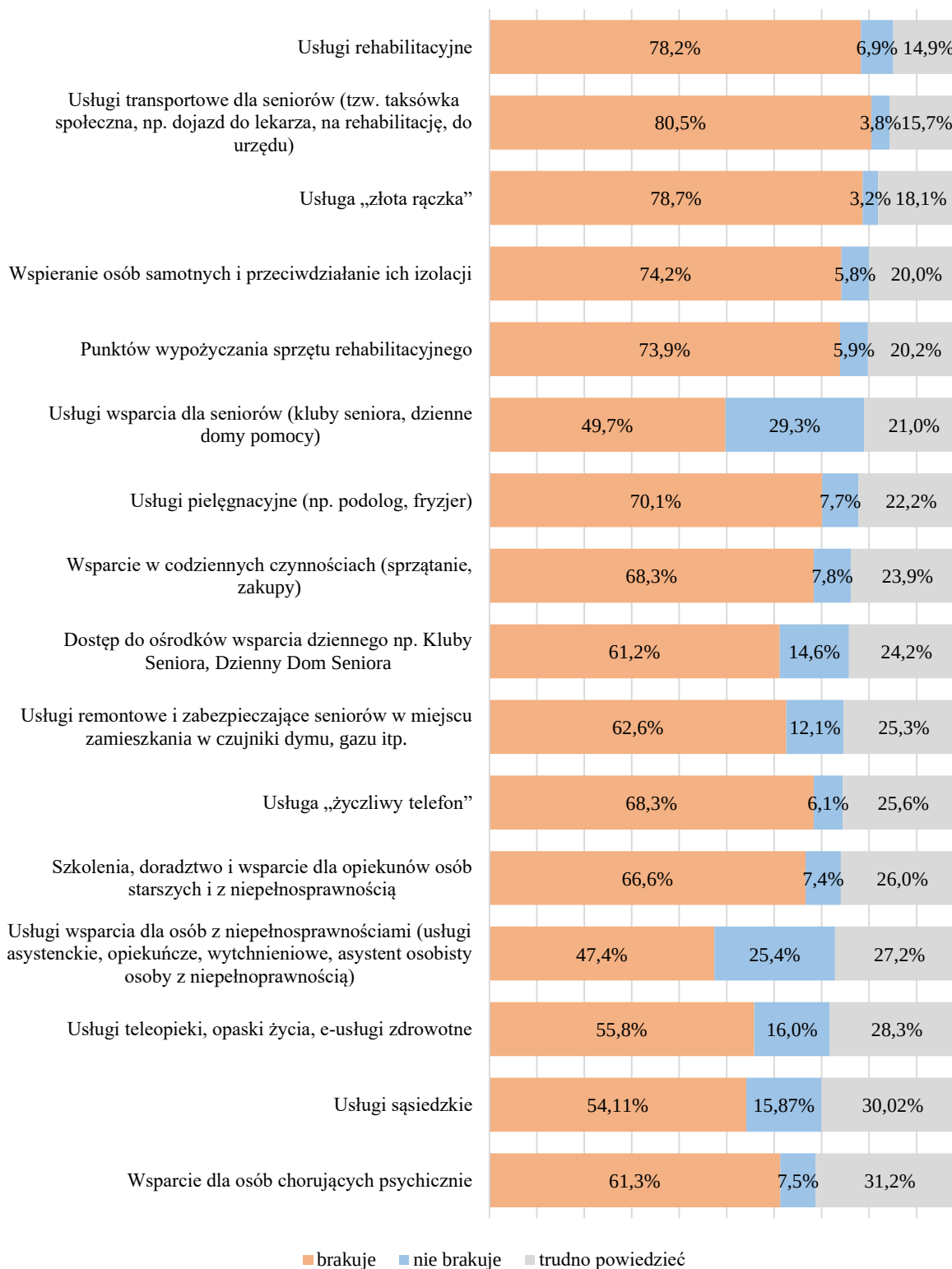
Uzupełnieniem wcześniejszych pytań, był blok poświęcony dostępności usług dedykowanych seniorom i osobom z niepełnosprawnościami. Zadaniem respondentów było wskazanie usług, których ich zdaniem brakuje dla tej grupy mieszkańców gminy. W tym przypadku we wszystkich obszarach dominowała odpowiedź „brakuje”, co wskazuje na duże potrzeby w zakresie wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Wśród najczęściej wymienianych braków w ofercie usług znalazły się te dotyczące:

- Usług transportowych dla seniorów (tzw. taksówka społeczna, np. dojazd do lekarza, na rehabilitację, do urzędu) – 80,5%,
- Usługi typu „złota rączka” – 78,7%,
- Usług rehabilitacyjnych – 78,2%,
- Wspierania osób samotnych i przeciwdziałania ich izolacji – 74,2%,
- Punktów wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego – 73,9%,
- Usług pielęgnacyjnych (np. podolog, fryzjer) – 70,1%.

W przypadku pozostałych usług, odsetek wskazań dotyczących ich braku wynosił 47,4% do 68,3%. Wyniki pokazują, że potrzeby tej grupy dotyczą przede wszystkim wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, przeciwdziałania samotności i izolacji społecznej oraz rozwój usług umożliwiających jak najdłuższe pozostanie tych osób w miejscu zamieszkania.

Z poniższego katalogu usług społecznych dedykowanych seniorom i osobom z niepełnosprawnościami, proszę wskazać te, których Pani/Pana zdaniem brakuje (nie ma ich, nie są dostępne, ale jest na nie zapotrzebowanie) oraz nie brakuje (są dostępne) na terenie G



Źródło: badania własne, n=551.

Uzupełnieniem powyższego pytania było pytanie otwarte, w którym respondenci mogli wskazać inne usługi społeczne, których ich zdaniem brakuje seniorom i osobom z niepełnosprawnościami. Łącznie uzyskano 33 odpowiedzi, które dotyczyły następujących obszarów:

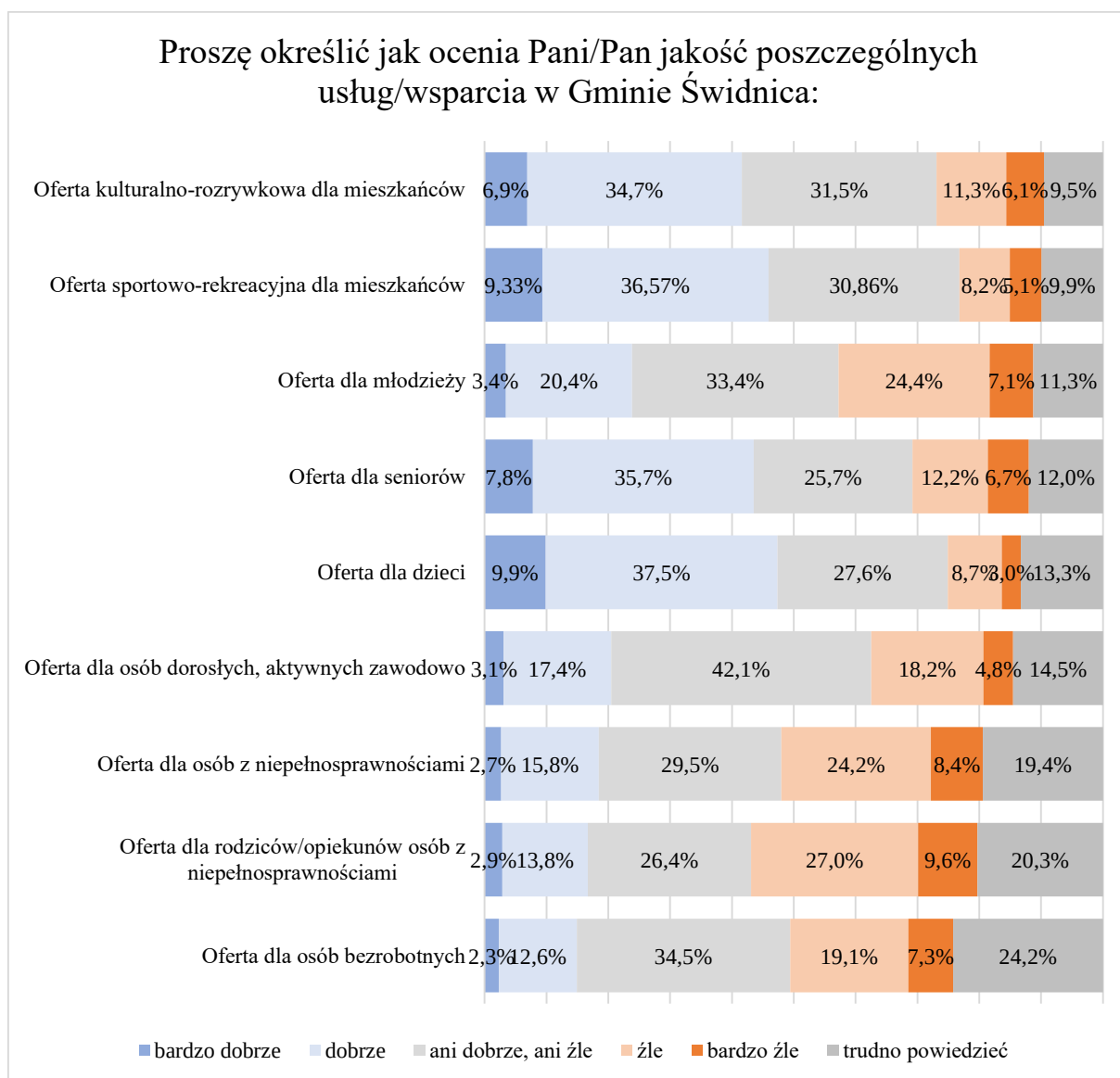
- Pomoc w codziennych czynnościach i opieka domowa (zakupy, posiłki, opiekunowie, "złota rączka") – 30,3%,
- Integracja, aktywizacja i wydarzenia dla seniorów (wycieczki, zajęcia, UTW) – 24,2%,
- Rehabilitacja (także domowa) i opieka zdrowotna – 15,2%,
- Transport (dojazd do lekarza, urzędu, sklepu) – 12,1%,
- Pomoc sąsiedzka i wolontariat (opieka wytchnieniowa) – 9,1%,
- Dostępność przestrzeni (chodniki, podjazdy, przejścia) – 6,1%,
- Informacja o dostępnych usługach – 3%.

Uzyskane odpowiedzi potwierdzają wcześniejsze wyniki. Pokazują one, że największe potrzeby seniorów i osób z niepełnosprawnościami dotyczą usług środowiskowych mających na celu wsparcie w codziennym funkcjonowaniu i umożliwienie jak najdłuższego pozostawania tych osób w miejscu zamieszkania.

Jakość usług w gminie oraz zapotrzebowanie na usługi

Ponadto w ankiecie należało również określić jakość poszczególnych usług lub oferty wsparcia w Gminie Świdnica. Większość wskazań dotyczyła oceny neutralnej tj. „ani dobrze, ani źle”, co może oznaczać przeciętną ocenę usług przez mieszkańców albo ograniczoną znajomość ich zakresu. Spośród ogółu wymienionych kategorii, najkorzystniej oceniono ofertę dla dzieci (łącznie 47,3% ocen bardzo dobrych i dobrych). Na drugim miejscu znalazła się oferta sportowo-rekreacyjna dla mieszkańców (45,9%), a na kolejnych: oferta dla seniorów (43,5%) oraz oferta kulturalno-rozrywkowa (41,6%).

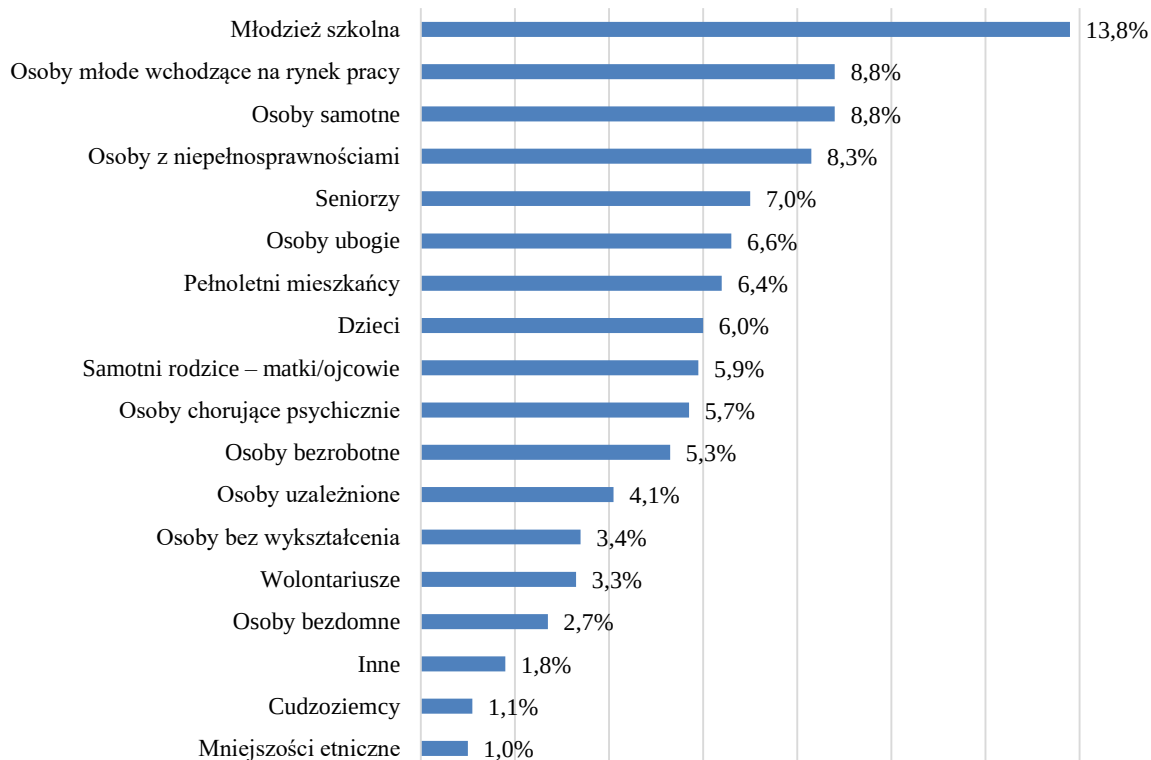
Z kolei najwięcej ocen negatywnych dotyczyło oferty dla rodziców i opiekunów osób z niepełnosprawnościami (łącznie 36,6% odpowiedzi „źle” lub „bardzo źle”), a następnie oferty dla osób z niepełnosprawnościami (32,6%) i młodzieży (31,5%). Wyniki wskazują, że rozwinięcia wymagają przede wszystkim usługi kierowane do osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów oraz młodych mieszkańców wchodzących w okres dorosłości.



Źródło: badania własne, n=551.

Respondenci zostali również poproszeni o uszczegółowienie, dla jakich grup społecznych w gminie brakuje oferty. Każda z badanych osób mogła wskazać maksymalnie 3 odpowiedzi. Najczęściej wskazywano młodzież szkolną (13,8%), osoby młode, wchodzące na rynek pracy i osoby samotne (po 8,8%) oraz z niepełnosprawnościami (8,3%). W dalszej kolejności znaleźli się seniorzy, osoby ubogie, pełnoletni mieszkańcy oraz dzieci (między 6% a 7% odpowiedzi). Pozostałe grupy społeczne uzyskały poniżej 6% odpowiedzi. Rozkład odpowiedzi wskazuje, że mieszkańcy dostrzegają niedobór działań skierowanych przede wszystkim do osób młodych oraz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym lub o ograniczonej samodzielności.

Dla jakich grup społecznych w gminie brakuje oferty w szczególności – można wskazać 3 odpowiedzi:



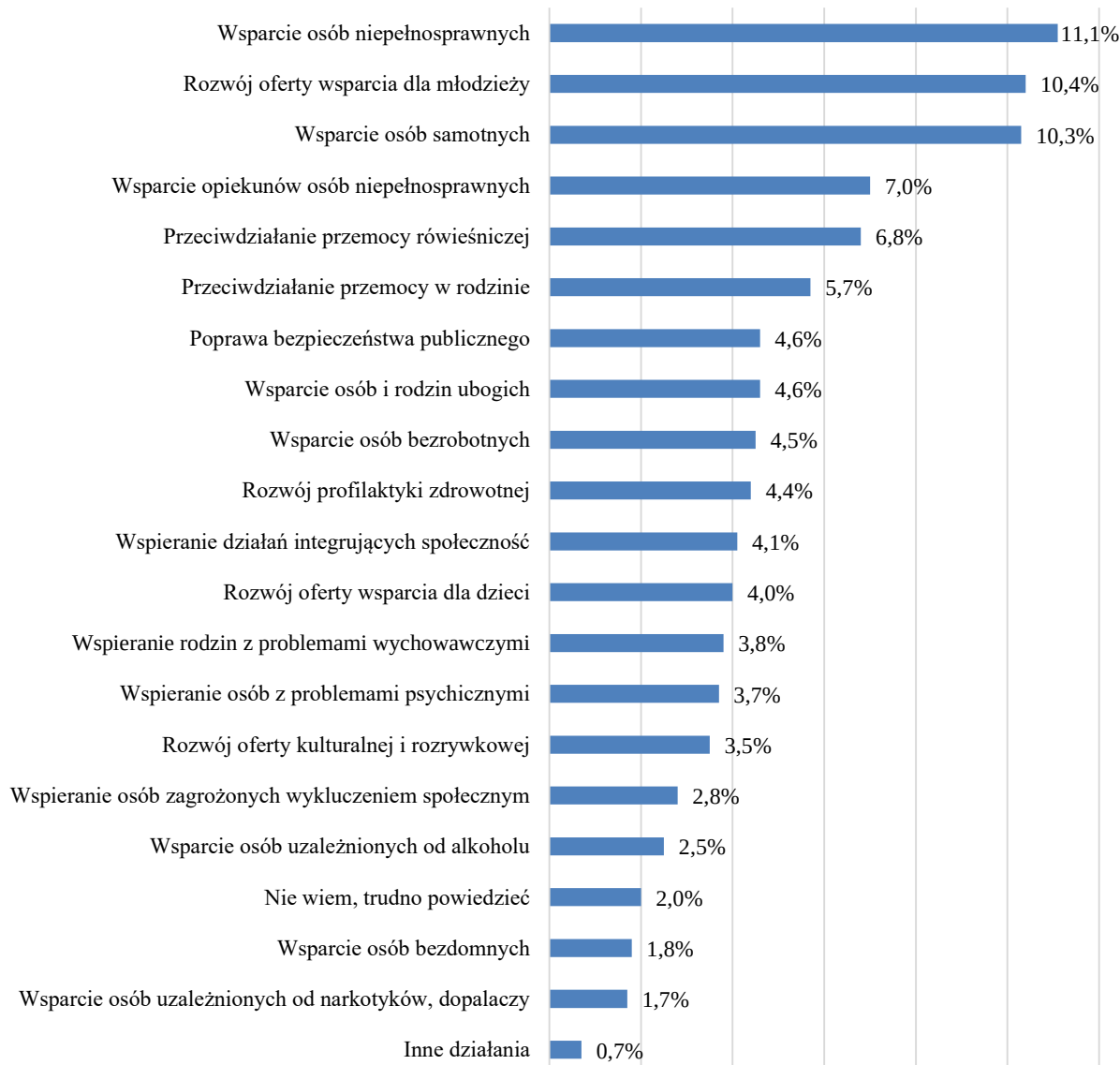
Źródło: badania własne, n=1571.

W kolejnym pytaniu respondenci zostali poproszeni o określenie priorytetów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Świdnica. Każda z badanych osób mogła wskazać maksymalnie trzy elementy.

Najwięcej wskazań dotyczyło wsparcia osób z niepełnosprawnościami (11,1%), rozwoju oferty wsparcia dla młodzieży (10,4%) oraz wsparcia osób samotnych (10,3%). W dalszej kolejności było to: wsparcie opiekunów osób z niepełnosprawnościami (7%), przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej (6,8%) oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (5,7%). Pozostałe obszary uzyskały poniżej 5% odpowiedzi.

Priorytety wskazywane przez mieszkańców są więc zbieżne z wcześniej rozpoznawanymi brakami w ofercie usług. Szczególnego wsparcia wymagają przede wszystkim osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie, a także młodzież i osoby samotne. Istotnym obszarem pozostaje również przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej i przemocy w rodzinie.

Które z wymienionych elementów / obszarów powinny zostać potraktowane jako najważniejsze w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Świdnica? – można wskazać 3 najważniejsze odpowiedzi



Źródło: badania własne, n=1619.

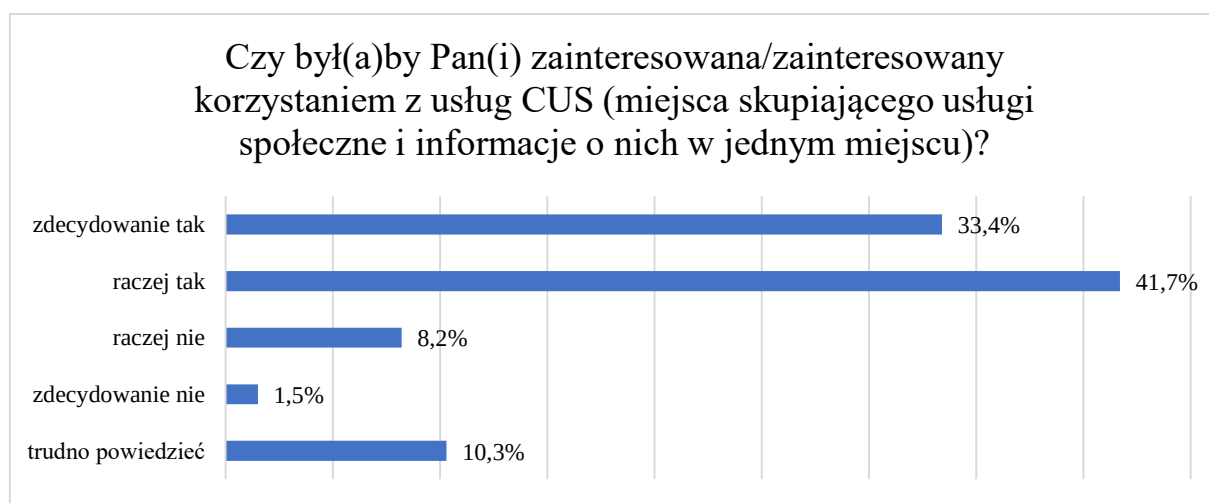
Ankietowani w pytaniu otwartym mogli również wskazać inne obszary, poza wyżej wymienionymi, które ich zdaniem powinny zostać potraktowane priorytetowo. Odpowiedzi udzieliło 35 osób i najczęściej dotyczyły one:

- wsparcia rodzin – w kryzysie, wielodzietnych, samotnych matek, pomoc w znalezieniu mieszkania, karta dużej rodziny, żłobek, itp. (20%),
- seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów (17%),
- wsparcia dzieci i młodzieży – rozwoju, organizacji zajęć, udostępniania świetlic (14,3%),
- opieki medycznej, rehabilitacji i profilaktyki zdrowotnej (11,4%),

- bezpieczeństwa i obrony cywilnej (8,6%),
- integracji społeczności i tworzenia miejsc kultury w sołectwach – przeciwdziałanie samotności, świetlice środowiskowe, opiekunowie, itp. (8,6%),
- komunikacji autobusowej w gminie (2,9%),
- wsparcia osób bezrobotnych (2,9%).

Potrzeba powołania CUS

Kolejną częścią ankiety było zidentyfikowanie stopnia zainteresowania mieszkańców utworzeniem CUS w Gminie Świdnica. Łącznie 75,1% badanych wskazało, że jest zainteresowana korzystaniem z usług CUS. Potwierdza to zasadność tworzenia tego typu placówki w gminie.



Źródło: badania własne, n=551.

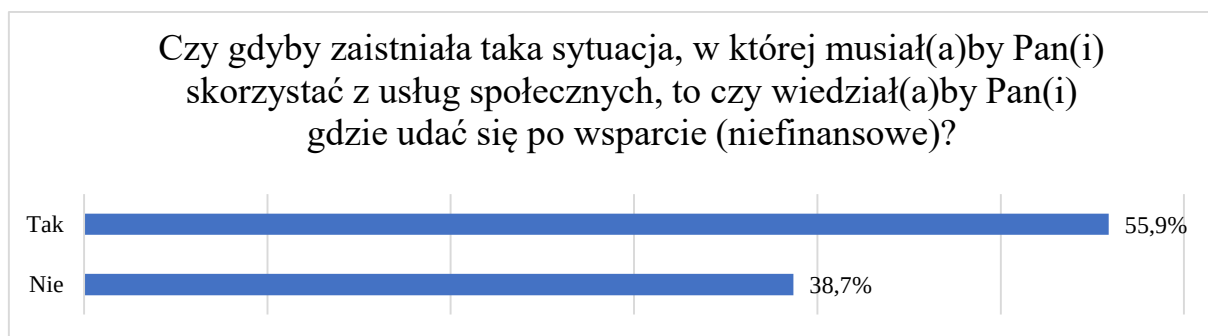
W pytaniu otwartym respondenci zostali również poproszeni o wskazanie usług, z których potencjalnie chcieliby skorzystać w ramach funkcjonowania CUS. Łącznie zgłoszono 105 propozycji. Wśród najczęściej wymienianych odpowiedzi znalazła się oferta dla dzieci i młodzieży, wsparcie psychologiczne i porady psychologiczne, usługi związane z rehabilitacją i fizjoterapią, oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna i integracyjna dla mieszkańców oraz oferta dla osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.



Źródło: badania własne, n=105.

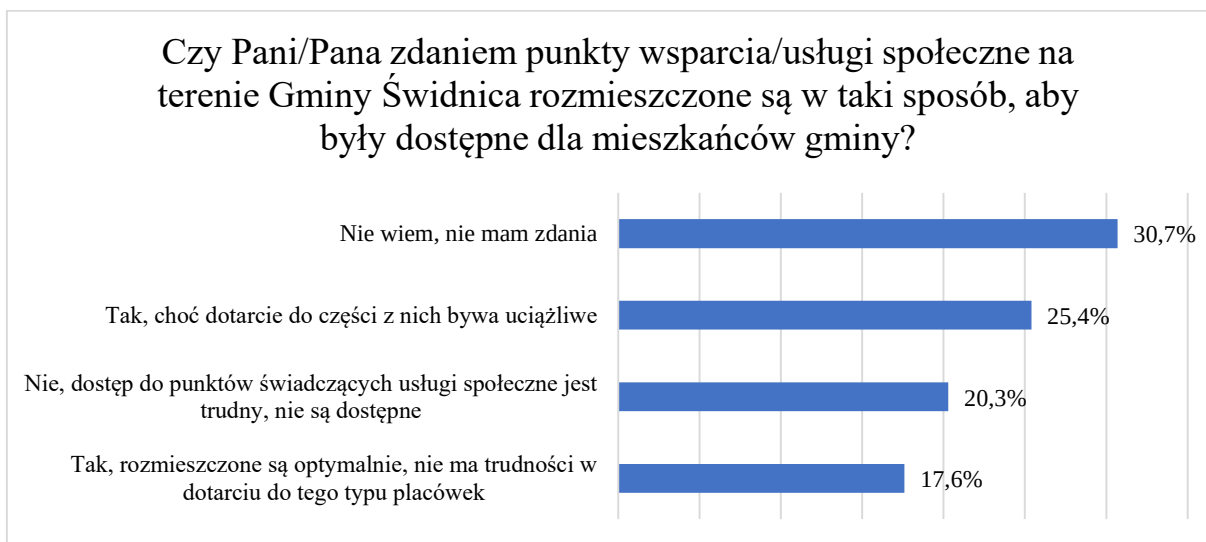
Dostęp do informacji i dostępność punktów usługowych

Istotnym elementem dostępności usług społecznych jest również wiedza mieszkańców o zakresie ofertowanego wsparcia oraz możliwość dotarcia do miejsc, w których usługi są świadczone. Ponad połowa badanych (55,9%) zadeklarowała, że w sytuacji potrzeby skorzystania z usług społecznych wiedziałaby, gdzie udać się po wsparcie. Jednocześnie 38,7% osób wskazało, że nie posiada takiej wiedzy. Dla znacznej części mieszkańców problemem może być więc wskazanie miejsca, do którego mogą zwrócić się o pomoc. Świadczy to o konieczności wzmocnienia działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących istniejących i planowanych usług społecznych na terenie gminy.



Źródło: badania własne, n=551.

Opinie dotyczące dostępności punktów wsparcia i usług społecznych były natomiast zróżnicowane. Jedynie 17,6% badanych uznało, że są one rozmieszczone optymalnie i nie ma trudności w dotarciu do tego typu placówek. Kolejne 25,4% oceniło ich rozmieszczenie pozytywnie z zastrzeżeniem, że dotarcie do nich bywa uciążliwe. Natomiast 20,3% respondentów wskazało, że dostęp do punktów świadczących usługi społeczne jest trudny i nie są one dostępne. Największa grupa badanych nie potrafiła jednoznacznie ocenić tej kwestii (30,7%). Wyniki wskazują, że istotnym wyzwaniem pozostaje poprawa dostępności usług społecznych dla mieszkańców.



Źródło: badania własne, n=551.

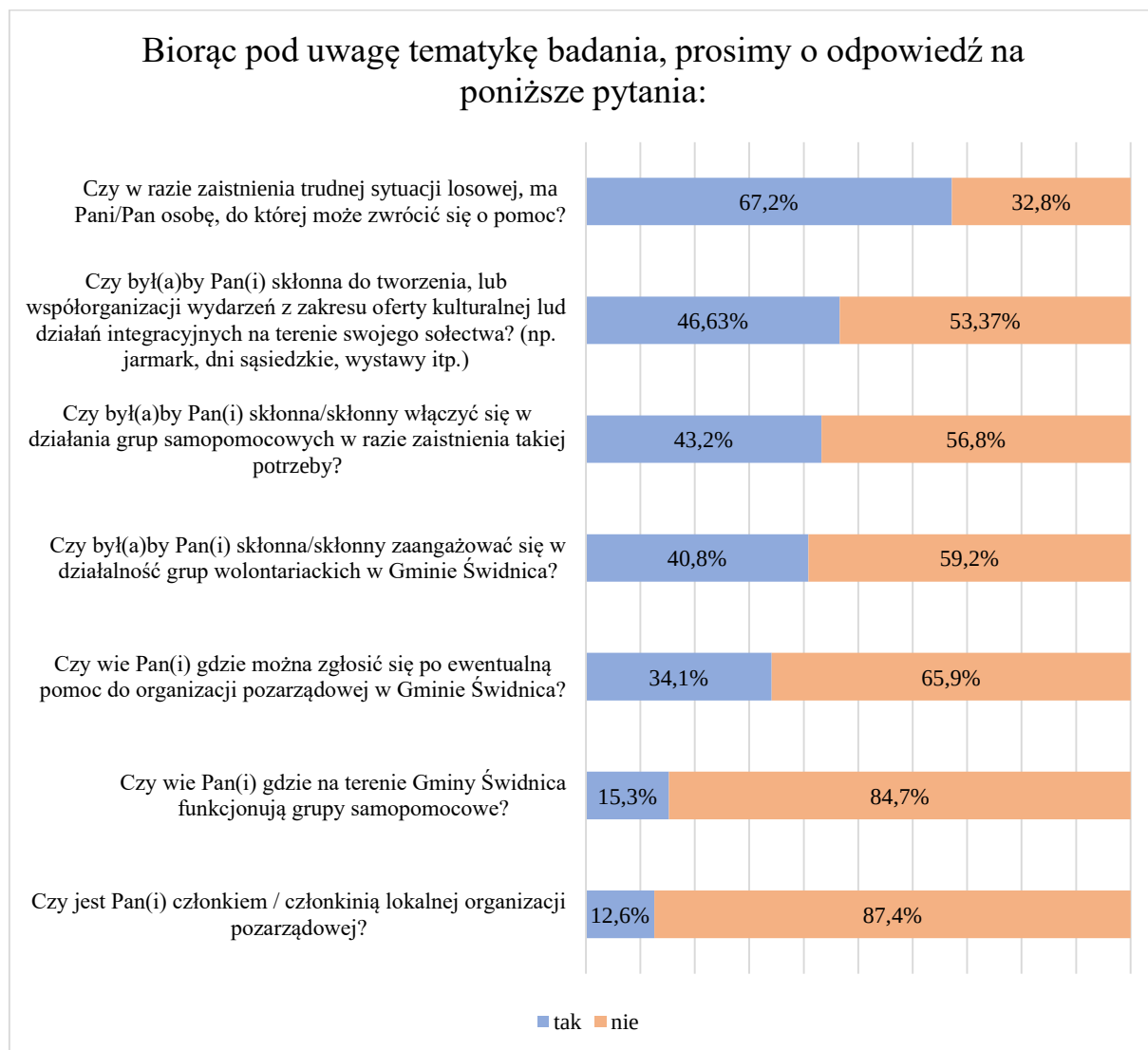
Aktywność społeczna mieszkańców

Ostatnie pytanie ankiety miało charakter przekrojowy i koncentrowało się wokół zagadnień związanych z aktywnością społeczną mieszkańców, ich zdolnością do samoorganizacji, a także szeroko rozumianym kapitałem społecznym. Wyniki wskazują, że większość respondentów dobrze orientuje się, do kogo mogą zwrócić się w razie trudnej sytuacji losowej. Prawie 70% badanych zadeklarowało, że ma osobę, do której może zwrócić się o pomoc, jednak niemal co trzeci respondent (32,8%) nie posiada takiego wsparcia.

Jednocześnie widoczny jest potencjał mieszkańców do zaangażowania się w życie społeczne gminy. Gotowość do tworzenia lub współorganizacji wydarzeń kulturalnych i integracyjnych na terenie swojego sołectwa zadeklarowało 46,6% badanych, do włączenia się w działalność grup samopomocowych 43,2%, z kolei do zaangażowania się w działalność wolontariacką – 40,8%. Należy jednak pamiętać, że deklarowana gotowość do udziału w takich działaniach nie musi przekładać się na rzeczywiste zaangażowanie.

Jednocześnie wiedza mieszkańców o istniejących organizacjach i grupach samopomocowych jest stosunkowo niewielka. Prawie 70% badanych nie wie, gdzie można zgłosić się po pomoc do organizacji pozarządowej, a ponad 80% nie zna miejsc funkcjonowania grup samopomocowych. Członkostwo w lokalnej organizacji pozarządowej zadeklarowało natomiast 12,6% respondentów. Wyniki wskazują

więc, że mimo gotowości części mieszkańców do współdziałania, aktywność społeczna wymaga dalszego wzmocnienia. Istotne znaczenie może mieć w tym zakresie tworzenie warunków do podejmowania oddolnych inicjatyw, rozwijanie wolontariatu i grup samopomocowych oraz lepsze informowanie o możliwościach zaangażowania. Może to sprzyjać budowaniu więzi lokalnych oraz zwiększaniu zdolności mieszkańców do wzajemnego wsparcia.



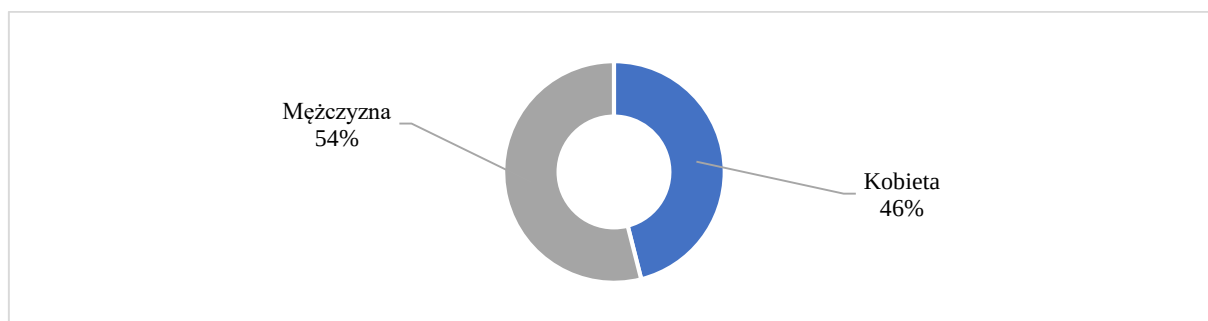
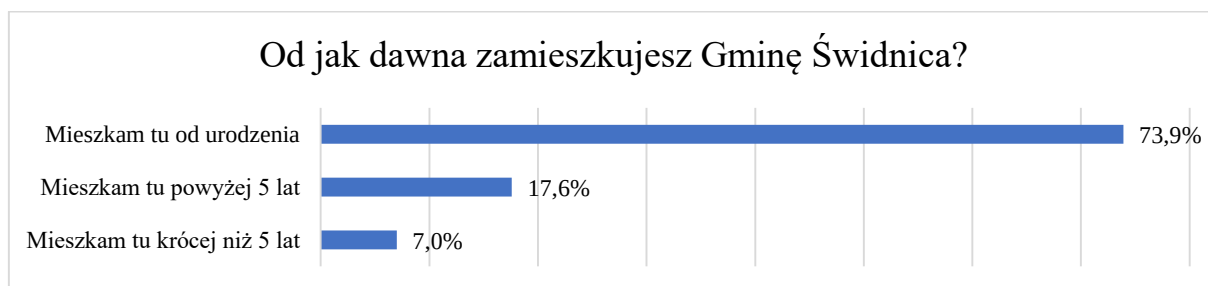
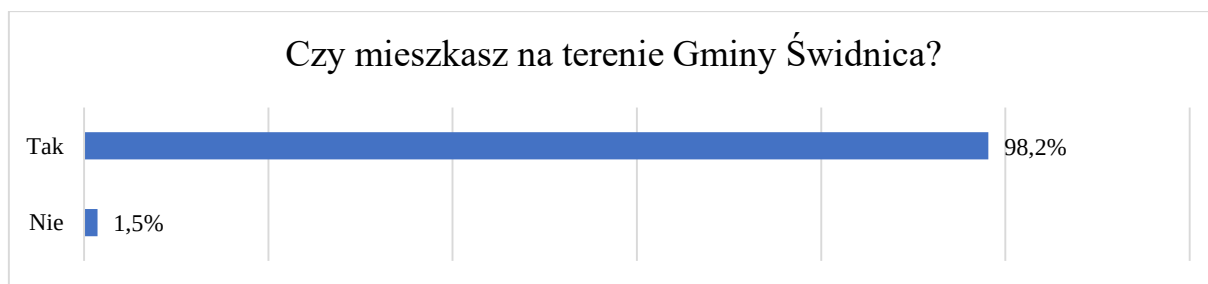
Źródło: badania własne, n=551.

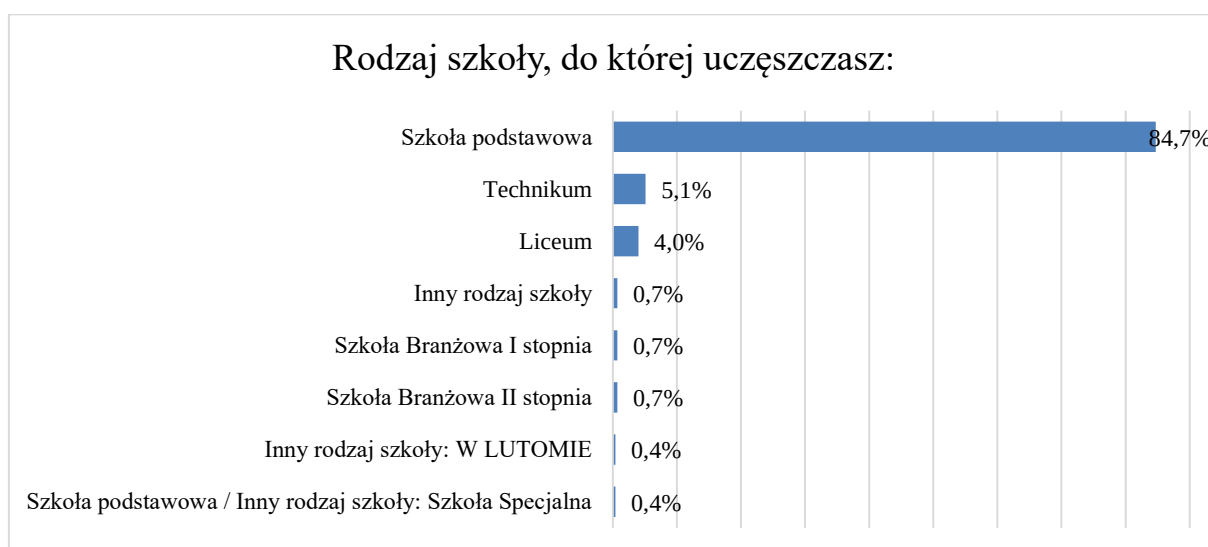
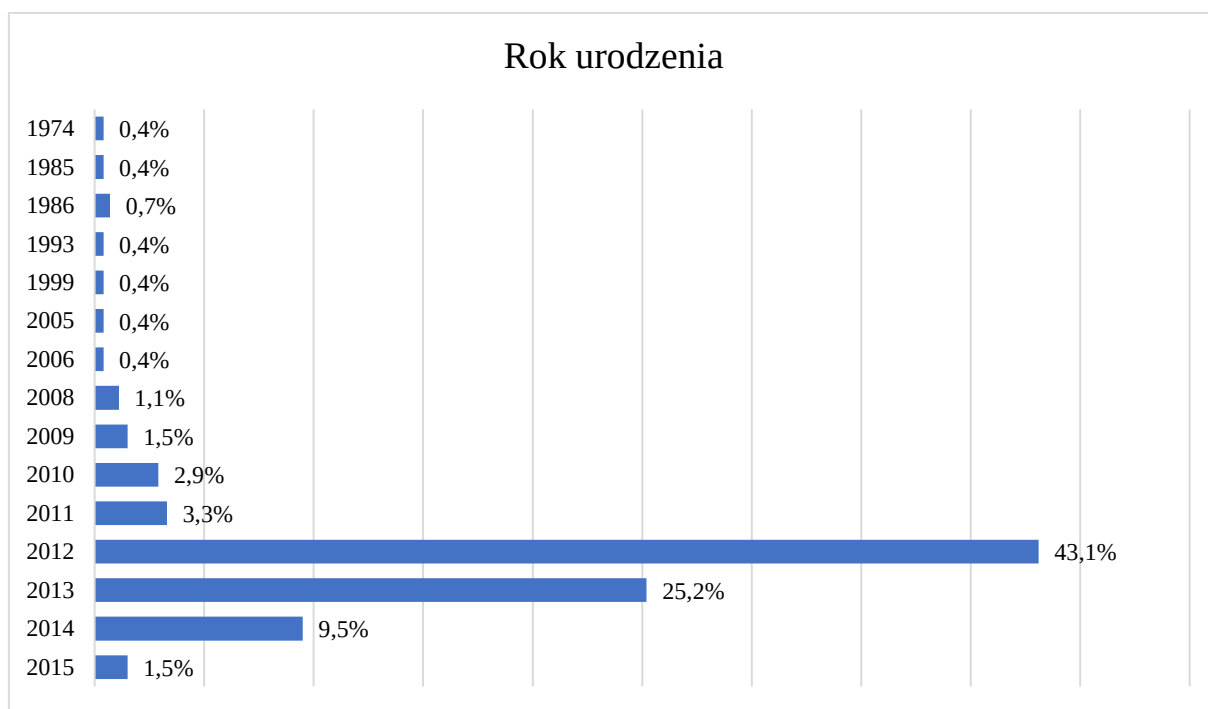
16.2 Dzieci i młodzież

Informacje o respondentach



W badaniu dzieci i młodzieży brały udział 273 osoby, w tym 268 mieszkańców Gminy Świdnica (98,2%). Większość ankietowanych z Gminy Świdnica mieszkała tu od urodzenia (73,9%), 17,6% powyżej 5 lat, a 7% krócej niż 5 lat. Pod względem płci, rozkład był bardziej wyrównany niż w badaniu dorosłych mieszkańców. Kobiety stanowiły 46% ankietowanych, a mężczyźni 54%. Najliczniej reprezentowane były roczniki 2012 (43,1%) i 2013 (25,2%), które łącznie stanowiły ponad 2/3 respondentów. Pozostałe roczniki miały niewielki udział, co oznacza, że większość respondentów miała 13-14 lat i uczęszczała do szkoły podstawowej (84,7%). Z kolei niewielki odsetek osób biorących udział w badaniu miał powyżej 18 lat (8 osób, tj. 2,9%). Badanie w największym stopniu odzwierciedla więc perspektywę starszych roczników uczniów szkół podstawowych, którzy w niedalekiej przyszłości staną przed wyborem szkoły ponadpodstawowej, a tym samym znajdują się w okresie istotnych zmian edukacyjnych, społecznych i rozwojowych.

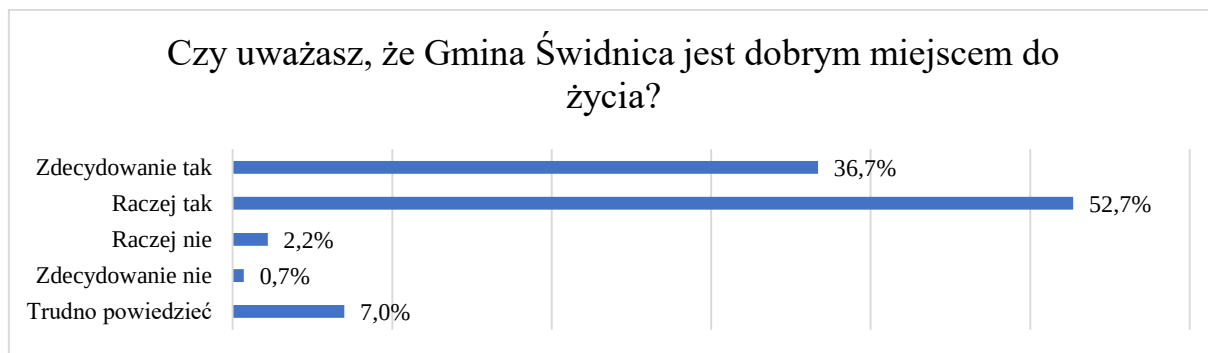




Źródło: badania własne, n=273.

Usługi społeczne

Ocena Gminy Świdnica jako miejsca do życia była wśród dzieci i młodzieży bardziej pozytywna niż w przypadku dorosłych mieszkańców. Pozytywnych odpowiedzi udzieliło łącznie 89,4% badanych, w tym 36,7% osób wskazało „zdecydowanie tak”. Odpowiedzi negatywne stanowiły łącznie 2,9%. Wyniki wskazują, że dzieci i młodzież bardzo dobrze oceniają Gminę Świdnica jako miejsce do życia.



Źródło: badania własne, n=273.

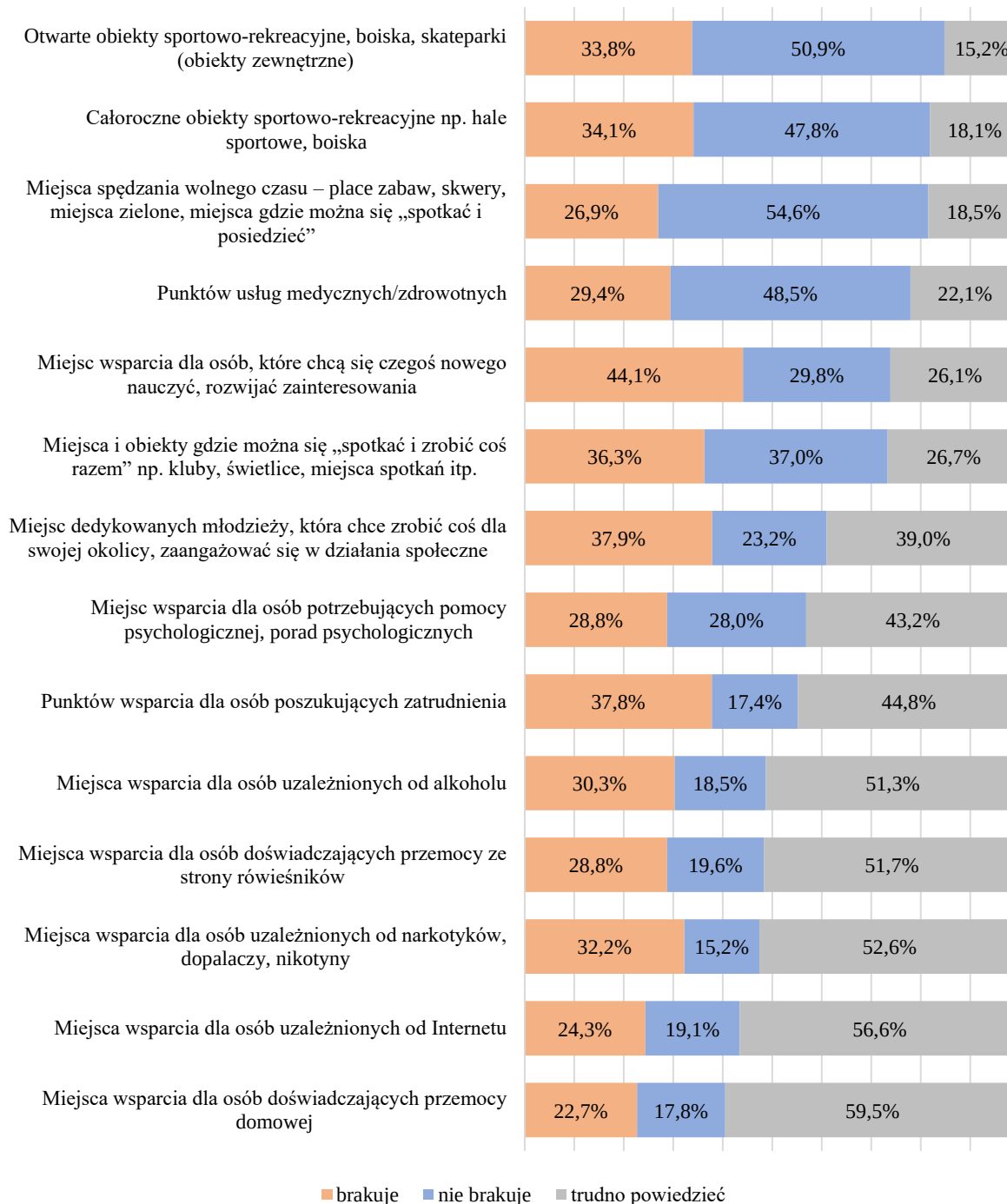
W pytaniu otwartym należało uzasadnić odpowiedź, którą wskazało się w poprzednim pytaniu. Odpowiedzi udzieliły łącznie 204 osoby. Większość osób wskazała, że Gmina Świdnica jest dobrym miejscem do życia, ponieważ jest tutaj wszystko, co potrzebne do życia (28,4%) oraz cenią sobie spokój i bezpieczeństwo (21,1%). Kolejną pozytywną stroną była dostępność infrastruktury i usług tj. dobrze rozwinięta komunikacja autobusowa i pociągowa, dużo sklepów oraz innych usług komercyjnych, itp. (15,7%). Doceniona została również oferta rekreacyjna, sportowa i kulturalna tj. trasy rowerowe, basen, place zabaw, świetlice, boiska do gry, parki, itp. (10,8%), walory środowiskowe i estetyczne (piękne widoki, dużo zieleni, itp. – 9,3%), relacje społeczne i przywiązanie do miejsca (6,4%) oraz położenie i dostępność komunikacyjna (3,9%).

Z drugiej strony wskazywano na niedostatki warunków życia w gminie. Najczęściej podkreślano niewystarczającą liczbę sklepów i miejsc do spędzania czasu dla młodzieży (2,9%) oraz problemy społeczne i niskie poczucie bezpieczeństwa ze względu na alkoholizm i patologie (1,5%).

Respondenci zostali również poproszeni o wskazanie miejsc lub usług, których ich zdaniem brakuje lub są dostępne na terenie gminy. Wyniki wskazują, że dzieci i młodzież stosunkowo dobrze oceniają dostępność miejsc związanych z wypoczynkiem i aktywnością fizyczną. Ponad połowa badanych uznała, że na terenie gminy nie brakuje miejsc spędzania czasu wolnego takich jak place zabaw, skwery, miejsca zielone, miejsca gdzie można się „spotkać i posiedzieć” (54,6%), a także otwartych obiektów sportowo-rekreacyjnych, boisk i skateparków (50,9%). Stosunkowo dobrze oceniono również dostępność punktów usług medycznych i zdrowotnych (48,5%), całorocznych obiektów sportowo-rekreacyjnych takich jak hale sportowe, boiska (47,8%) oraz miejsc i obiektów, gdzie można się „spotkać i zrobić coś razem” np. klubów, świetlic (37%).

Najczęściej dostrzegane braki dotyczyły z kolei miejsc wsparcia dla osób, które chcą się czegoś nowego nauczyć, rozwijać zainteresowania (44,1%). W przypadku pozostałych kategorii dotyczących głównie specjalistycznych form wsparcia, najczęściej wskazywaną odpowiedzią była odpowiedź „trudno powiedzieć”. Może to świadczyć o ograniczonej wiedzy dzieci i młodzieży na temat dostępności części usług na terenie gminy, co wskazuje na potrzebę zwiększenia działań informacyjnych o dostępnych formach wsparcia oraz miejscach, w których można z nich skorzystać.

Z poniższej listy wskaż miejsca lub usługi, których Twoim zdaniem brakuje na terenie Gminy Świdnica (nie są dostępne, choć są potrzebne) lub nie brakuje (są dostępne). Proszę oceń każdy z wymienionych elementów.



Źródło: badania własne, n=273.

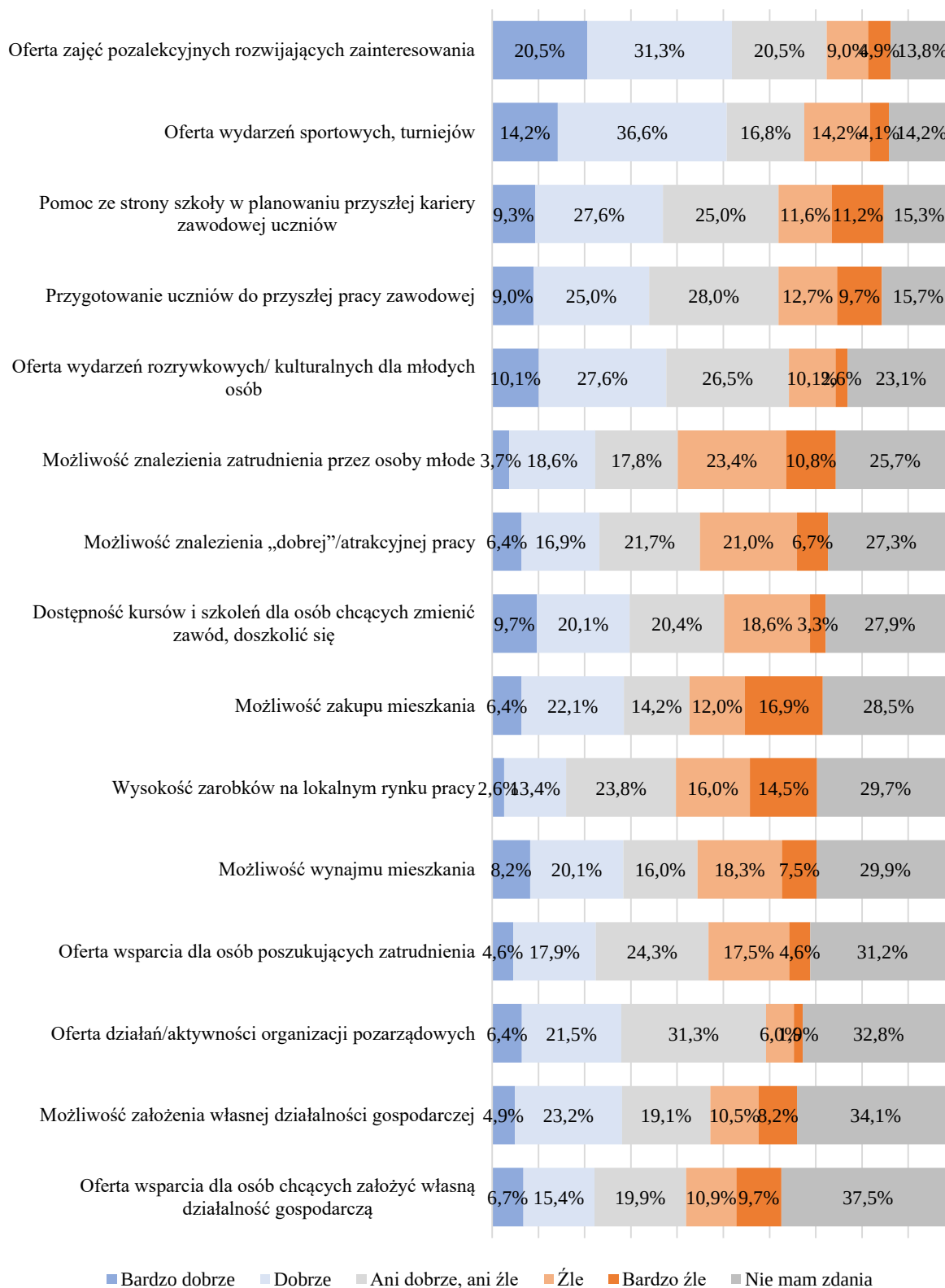
Dodatkowo w pytaniu otwartym młodzież mogła wskazać jakich jeszcze usług, poza wyżej wymienionymi, brakuje w Gminie Świdnica. Na pytanie łącznie odpowiedziały 172 osoby, z czego najwięcej dotyczyło:

- sportu i aktywności fizycznej m.in. brak basenów, boisk do koszykówki, placów zabaw, hali sportowej, parków trampolin, skateparku, orlika, miejsc do spacerowania, itp. (39%),
- oferty kulturalno-rozrywkowej i rekreacyjnej m.in. brak zoo, parków rozrywki, parków, szkółki teatralnej, kręgielni, miejsc spotkań dla młodzieży, eventów dla młodzieży, itp. (18%),
- edukacji i rozwoju zainteresowań m.in. brak darmowych kółek zainteresowań, nauki gry na pianinie i innych instrumentach, biblioteki, przygotowania do wykonywania zawodu, pomocy w znalezieniu pracy, itp. (17,4%),
- handlu, gastronomii i usług komercyjnych m.in. brak sklepów spożywczych, medycznych, empiku, parku rozrywki, kawiarni, restauracji, itp. (10,5%),
- komunikacji publicznej (3,5%),
- zdrowia, pomocy psychologicznej i opieki społecznej m.in. brak domu dziecka, domu samotnej matki, hospicjum, domu spokojnej starości, itp. (2,9%).

Kolejne pytanie dotyczyło oceny oferty zajęć i działań skierowanych do osób młodych. Większość wskazań była neutralna. Odpowiedź „ani dobrze, ani źle” lub „trudno powiedzieć” zaznaczyło łącznie między 31% a 64,2% badanych, co może oznaczać przeciętną ocenę większości usług albo ograniczoną znajomość ich zakresu. Spośród ogółu wymienionych kategorii, najkorzystniej oceniono ofertę zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania (odpowiedzi „bardzo dobrze” oraz „dobrze” stanowiły 51,9% wskazań) oraz ofertę wydarzeń sportowych, turniejów (50,7%). Stosunkowo nisko oceniono z kolei możliwość znalezienia zatrudnienia przez osoby młode (34,2% odpowiedzi „źle” lub „bardzo źle”) oraz wysokość zarobków na lokalnym rynku pracy (30,5%).

Wyniki pokazują zatem, że młodzi mieszkańcy najlepiej oceniają ofertę związaną z rozwijaniem zainteresowań, sportem i spędzaniem czasu wolnego, natomiast większe trudności dostrzegają w obszarze przyszłego wejścia na rynek pracy, poziomu wynagrodzeń oraz możliwości znalezienia zatrudnienia. Należy więc wzmacniać działania przygotowujące młodzież do wejścia na rynek pracy, w tym doradztwo zawodowe, rozwijanie kompetencji oraz rozwijać współpracę z instytucjami publicznymi i przedsiębiorcami w tym zakresie.

W jaki sposób oceniasz ofertę zajęć i działań skierowanych do osób młodych w Gminie Świdnica?
Proszę ocenić każdy z wymienionych elementów.



Źródło: badania własne, n=273.

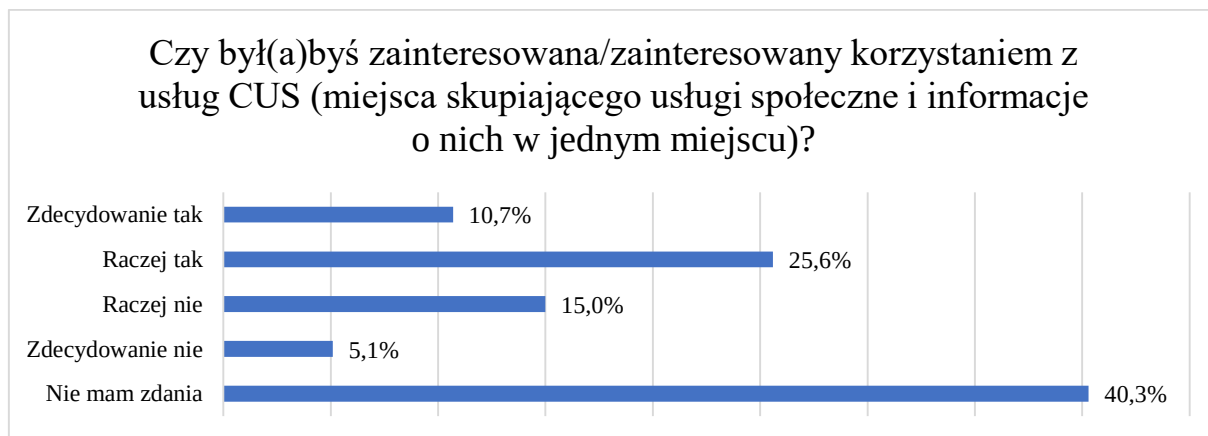
W pytaniu otwartym ankietowani mogli również wskazać, jakich jeszcze usług brakuje im na terenie Gminy Świdnica, oprócz wyżej wymienionych. Odpowiedziało na nie 77 osób i w większości dotyczyły one:

- pracy, przedsiębiorczości i orientacji zawodowej m.in. brak pracy tymczasowej dla młodzieży, przygotowania do przyszłej pracy zawodowej i dorosłego życia, itp. (35% odpowiedzi),
- sportu i aktywności fizycznej m.in. brak skateparku, pump tracku, hali sportowej, boisk, placów zabaw, ścieżek rowerowych, zajęć sportowych po lekcjach w szkołach, itp. (22,1%),
- oferty rekreacyjnej i kulturalno-rozrywkowej m.in. brak miejsc do spotkań po szkole, koncertów, wydarzeń kulturalnych, warsztatów, itp. (19,5%),
- edukacji i rozwoju zainteresowań m.in. brak miejsc do rozwijania hobby, zajęć z obronności, z dojrzewania, z przedsiębiorczości, itp. (11,7%),
- niewystarczającej oferty gastronomicznej i handlowej m.in. brak punktów z jedzeniem np. kebabów, brak sklepów, itp. (5,2%),
- pomocy psychologicznej m.in. brak darmowej pomocy psychologicznej, brak psychoterapeutów, spotkań z pedagogami, itp. (3,9%),
- mieszkalnictwa m.in. ubogi rynek mieszkaniowy (2,6%).

Centrum Usług Społecznych

Kolejna część ankiety dotyczyła potrzeby utworzenia Centrum Usług Społecznych na terenie Gminy Świdnica. W przeciwieństwie do dorosłych mieszkańców gminy, którzy wykazali pod tym względem duże zainteresowanie, opinia dzieci i młodzieży była umiarkowana. Łącznie 36,3% badanych zadeklarowało zainteresowanie korzystaniem z usług CUS, w tym 10,7% odpowiedziało „zdecydowanie tak”.

Brak zainteresowania wyraziło łącznie 20,1% respondentów, natomiast największa grupa badanych (40,3%) nie miała zdania w tej kwestii. Może to wynikać z niewielkiej znajomości idei CUS przez osoby młode oraz zakresu usług, które mogłyby być w nim świadczone. Wskazuje to na potrzebę prowadzenia działań informacyjnych skierowanych bezpośrednio do dzieci i młodzieży oraz przedstawiania oferty CUS w sposób dostosowany do ich wieku i potrzeb.

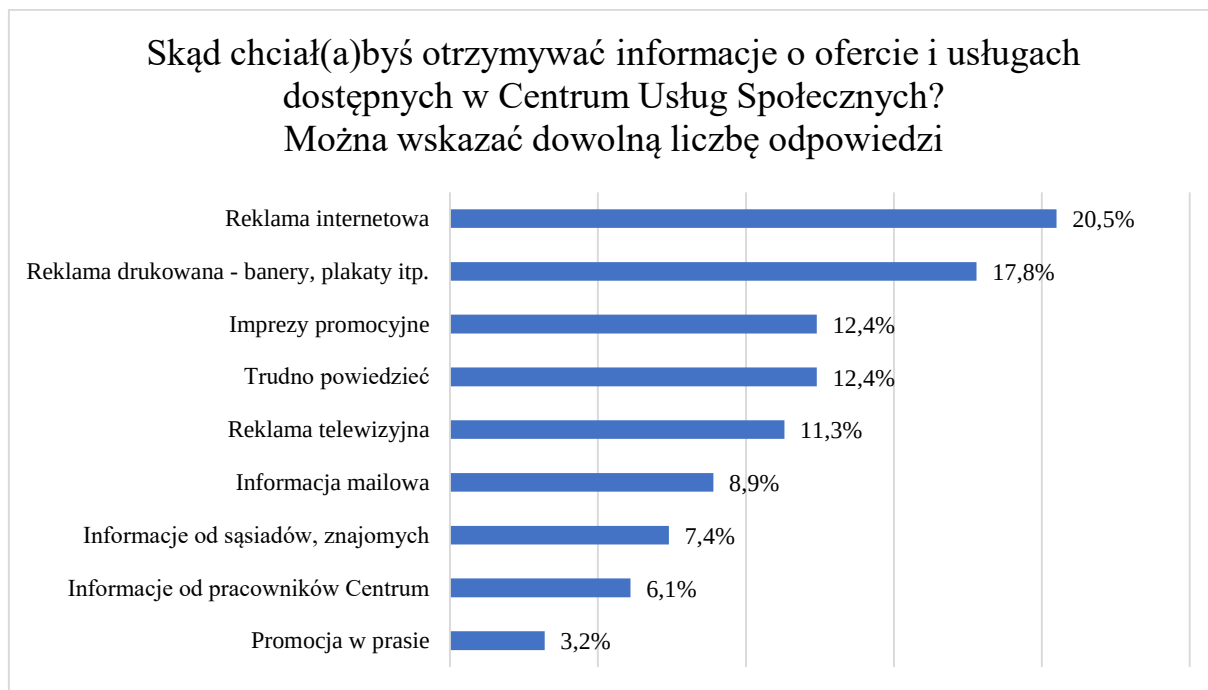


Źródło: badania własne, n=273.

W następnym pytaniu respondenci mogli wskazać usługi, którymi byłoby ewentualnie zainteresowani w ramach oferty CUS. Miało ono charakter otwarty, a odpowiedzi na nie 42 osoby. Wskazania dotyczyły w szczególności:

- pracy, przedsiębiorczości i rozwoju zainteresowań m.in. pracy dla młodych, przygotowania do zawodu, stypendiów dla biedniejszych dzieci, pomocy w znalezieniu zajęć odpowiednich do zainteresowań, itp. (40,5%),
- sportu i aktywności fizycznej m.in. darmowych zajęć sportowych, zajęć z tenisa stołowego, piłki nożnej (założenie drużyny piłkarskiej), zajęć tanecznych, toru kartingowego, itp. (23,8%),
- usług pomocy i wsparcia m.in. pomoc seniorom, szlachetna paczka, wolontariat, itp. (19%),
- oferty rekreacyjnej i kulturalno-rozrywkowej m.in. nowych miejsc spotkań i rozrywki, koncertów, usług poświęconych integracji młodego pokolenia, itp. (11,9%),
- usług transportu publicznego tj. więcej połączeń autobusowych (4,8%).

W przypadku kanałów informacyjnych, w ramach których należałoby upowszechniać informacje o CUS wśród dzieci i młodzieży, największe znaczenie mają kanały internetowe (20,5%). Powinny być one uzupełniane przez materiały drukowane, takie jak banery i plakaty (17,8%) oraz działania prowadzone bezpośrednio na terenie gminy, tj. imprezy promocyjne (12,4%).



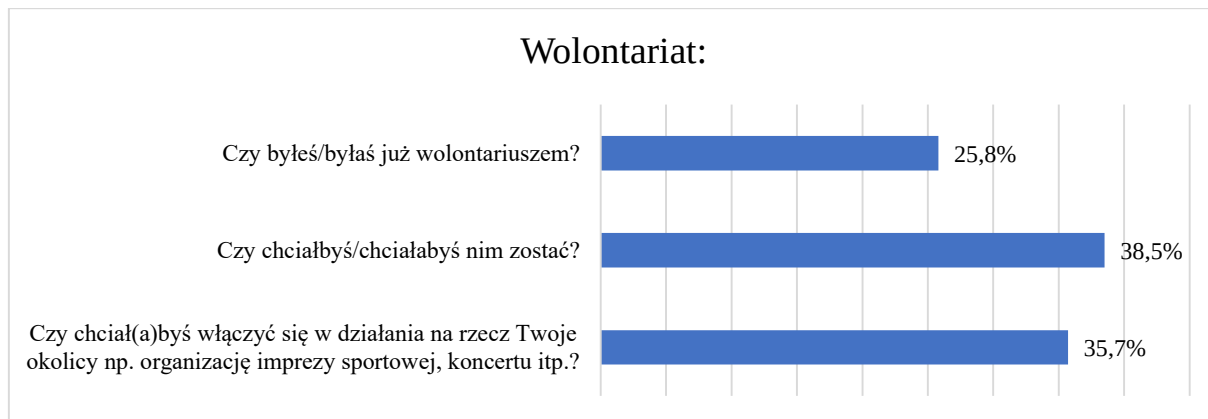
Źródło: badania własne, n=595.

Wolontariat

Kolejna część ankiety dotyczyła zaangażowania młodzieży w wolontariat. Wyniki pozwalają ocenić poziom aktywności społecznej młodych osób oraz potencjał do rozwijania wolontariatu.

W zakresie dotychczasowych doświadczeń, co czwarta badana osoba zadeklarowała, że była już wcześniej wolontariuszem, a wolę zaangażowania się w działania wolontariackie wyraziło 38,5% osób. Ponadto 35,7% respondentów chciałoby włączyć się w działania na rzecz swojej okolicy np. poprzez organizację imprez sportowych, koncertów lub innych wydarzeń.

Wyniki wskazują więc na stosunkowo duży potencjał zaangażowania społecznego dzieci i młodzieży. Część młodych osób jest gotowa włączać się w działania na rzecz swojej okolicy, co wskazuje na potrzebę dawania im większych możliwości angażowania się w wolontariat, inicjatywy lokalne i organizację wydarzeń.



Źródło: badania własne, n=273.

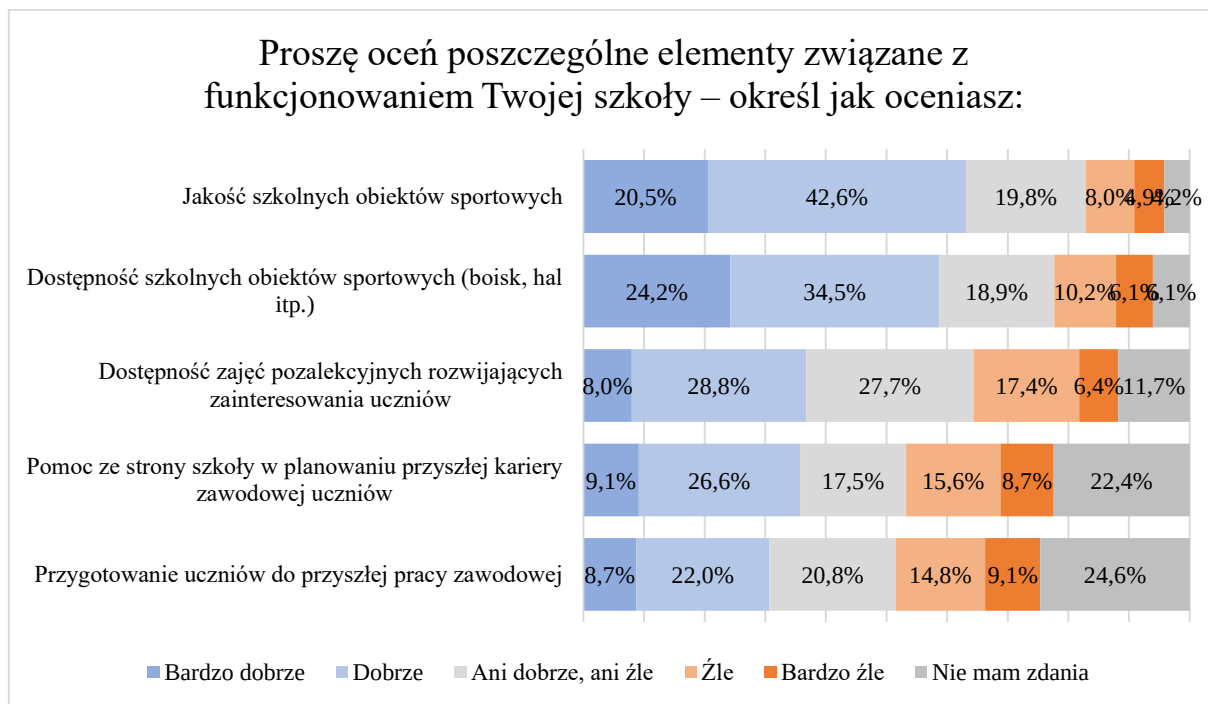
Wśród osób zainteresowanych podjęciem wolontariatu lub działań na rzecz swojej okolicy, 33,6% z nich chciałaby angażować się w pomoc społeczności lokalnej (seniorom, osobom w szpitalach, potrzebującym, itp.), 31,8% – opiekę nad zwierzętami (wyprowadzanie psów ze schronisk, pomoc w schroniskach, itp.), 26,2% – organizację wydarzeń lokalnych (koncertów, festynów, zbiórek, akcji charytatywnych, itp.), 4,7% – wolontariat sportowy (organizacja imprez sportowych, turniejów sportowych, itp.) oraz 3,7% w działania na rzecz środowiska (porządek, dbanie o przestrzeń).

Respondenci zapytani natomiast o miejsca w okolicy, w których można zostać wolontariuszem lub włączyć się w działania na rzecz okolicy, najczęściej wskazywali szkołę (62,4%) i lokalne miejsca na terenie gminy m.in. OSP, Gminny Ośrodek Kultury, fundacja, itp. (29,6%). Nieznaczna część wskazywała również na schronisko dla zwierząt (8%).

Edukacja

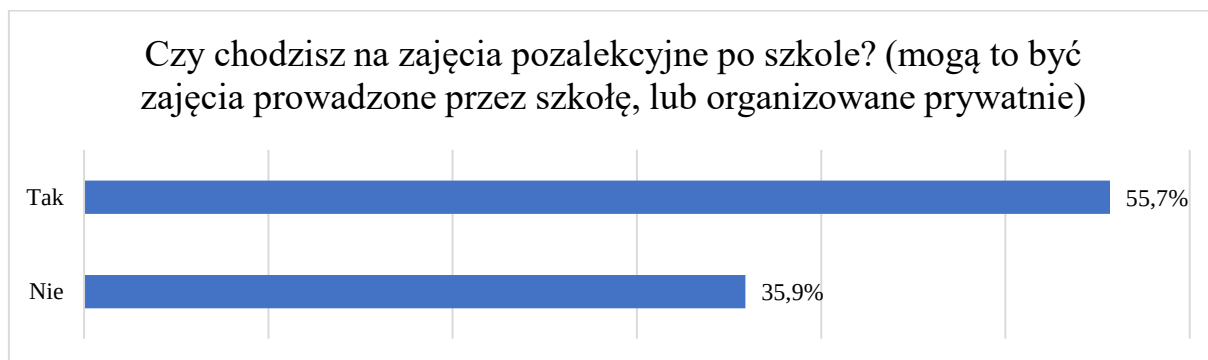
W kolejnej części ankiety respondenci odpowiadali na pytania dotyczące funkcjonowania szkół, uczestnictwa w zajęciach pozalekcyjnych i gotowości młodych osób do wejścia na rynek pracy. Uzyskane wyniki pozwalają wskazać mocne strony lokalnej oferty edukacyjnej z perspektywy uczniów oraz obszary wymagające dalszego rozwoju.

W ramach poszczególnych elementów związanych z funkcjonowaniem szkół, najlepiej oceniono jakość i dostępność szkolnych obiektów sportowych (łącznie kolejno 63,1% i 58,7% odpowiedzi „bardzo dobrze” i „dobrze”). Z kolei najniższą ocenę zdobyła pomoc ze strony szkoły w planowaniu przyszłej kariery zawodowej uczniów (łącznie 24,3% jako „źle” lub „bardzo źle”) oraz przygotowanie uczniów do przyszłej pracy zawodowej i dostępność zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania uczniów (po 23,9%). Wyniki wskazują na potrzebę rozwoju doradztwa zawodowego, wsparcia uczniów w wyborze ścieżki kariery i rozwoju zainteresowań oraz tworzenia możliwości praktycznego poznawania przez młodzież zawodów i lokalnego rynku pracy.



Źródło: badania własne, n=273.

Kolejne pytania odnosiły się do uczestnictwa młodzieży w zajęciach pozalekcyjnych. Ponad połowa badanych zadeklarowała, że chodziła na zajęcia pozalekcyjne, a 35,9% nie korzystało z takiej oferty. Pozostała część ankietowanych odmówiła odpowiedzi.



Źródło: badania własne, n=273.

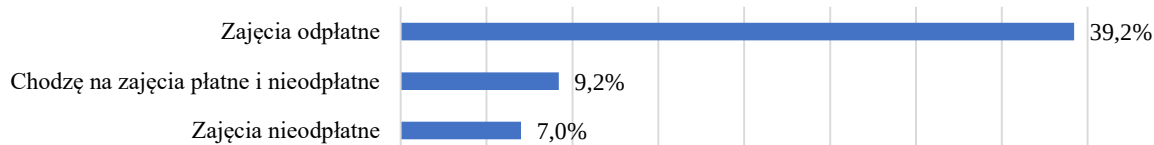
Wśród najczęściej wskazywanych zajęć pozalekcyjnych, na które chodzili uczniowie znalazły się zajęcia sportowe (32,7%) i językowe (26,9%). W przeważającej części były to zajęcia odpłatne (39,2%) i organizowane przez kluby sportowe (27,4%). W dalszej kolejności znalazł się korepetytor (15%) i szkoła lub organizacja prywatna (12,1%). Można zatem wnioskować, że dostęp do dodatkowej oferty zajęć dla młodzieży zależy głównie od możliwości finansowych rodzin oraz dostępności oferty wśród lokalnych organizacji i osób prywatnych. Może to ograniczać udział części uczniów w zajęciach rozwijających ich zainteresowania i kompetencje.

Jeżeli chodzisz, to czy są to (zaznacz wszystkie pasujące odpowiedzi):



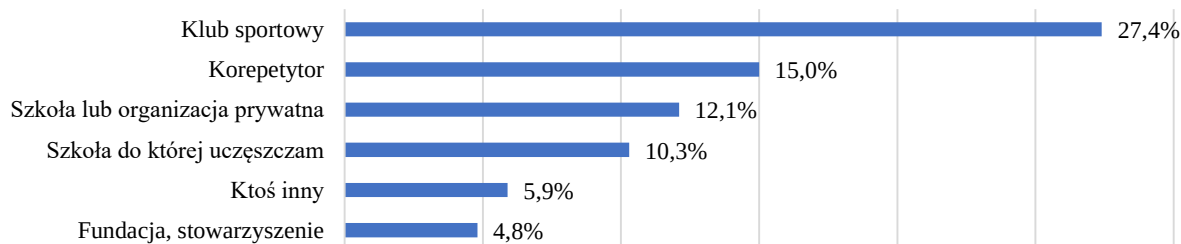
Źródło: badania własne, n=290.

Czy są to:



Źródło: badania własne, n=273.

Kto organizuje/prowadzi te zajęcia?



Źródło: badania własne, n=273.

Na pytanie otwarte o zajęcia, których zdaniem dzieci i młodzieży brakuje w ich okolicy, najczęściej pojawiały się:

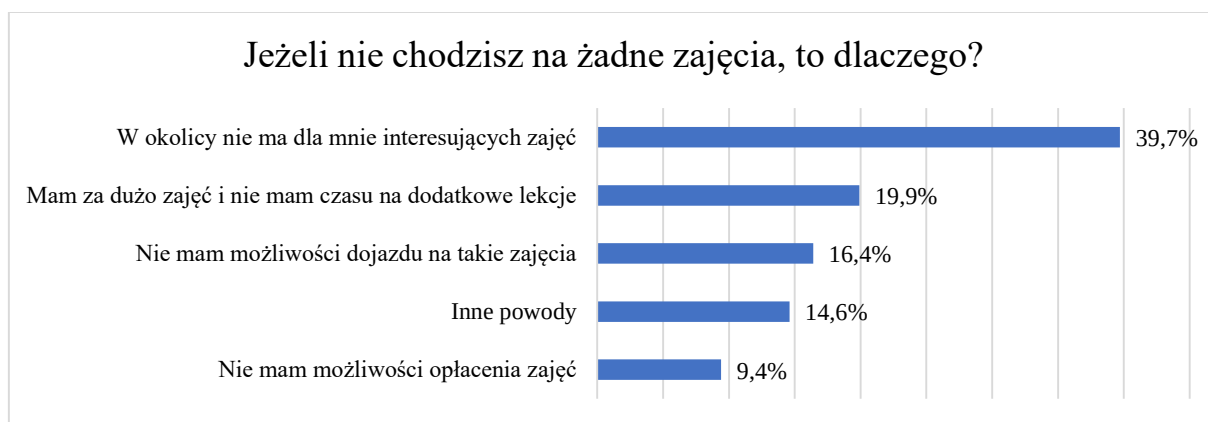
- aktywności sportowe, m.in. koszykówka, siatkówka, tenis, joga, piłka nożna, zapasy, basen, akrobatyka, jazda konna, itp. (44,4% wśród 54 odpowiedzi),
- zajęcia artystyczne, m.in. nauka gry na instrumencie, śpiewu, rysunku, modelarstwa, taniec towarzyski, pol dance, teatralne, itp. (31,5%),

- zajęcia edukacyjne m.in. korepetycje, historyczne, językowe, szachowe, robotyka, lotnictwo przygotowanie do zawodu, itp. (24,1%).

Wśród dodatkowych zajęć, które interesowałyby dzieci i młodzież, znalazły się zajęcia:

- sportowe, w tym koszykówka, siatkówka, tenis, joga, piłka nożna, zapasy, basen, akrobatyka, jazda konna, zumba, łyżwiarstwo, itp. (45,8% wśród 83 odpowiedzi),
- artystyczne, w tym nauka gry na instrumencie, śpiewu, rysunku, modelarstwa, taniec towarzyski, pol dance, teatralne, itp. (28,9%),
- edukacyjne, w tym korepetycje, historyczne, językowe, szachowe, robotyka, lotnictwo, przygotowanie do zawodu, itp. (25,3%).

Osoby, które nie korzystały z żadnych zajęć pozalekcyjnych, zostały zapytane o powody braku uczestnictwa w tego typu zajęciach. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią był brak interesującej oferty w okolicy (39,7%). Drugą barierą był nadmiar obowiązków i brak czasu (19,9%) oraz brak możliwości dojazdu na takie zajęcia (16,4%). Wyniki wskazują więc, że główną przyczyną braku uczestnictwa w zajęciach pozalekcyjnych dzieci i młodzieży jest niedopasowanie dostępnej oferty do ich zainteresowań. Istotne znaczenie mają również bariery organizacyjne, takie jak brak czasu i trudności z dojazdem. Wskazuje to na potrzebę lepszego dostosowania oferty zajęć do potrzeb dzieci i młodzieży oraz zwiększania ich dostępności w miejscu zamieszkania.



Źródło: badania własne, n=171.

Najczęściej wskazywanymi odpowiedziami dotyczącymi zajęć, na które młodzież nieuczestnicząca dotychczas w żadnych zajęciach pozalekcyjnych chciałaby uczęszczać, były zajęcia:

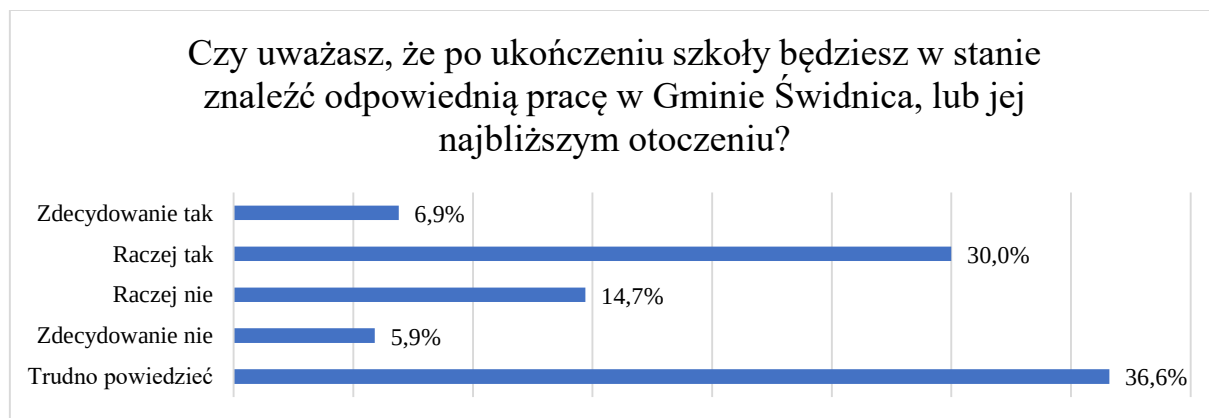
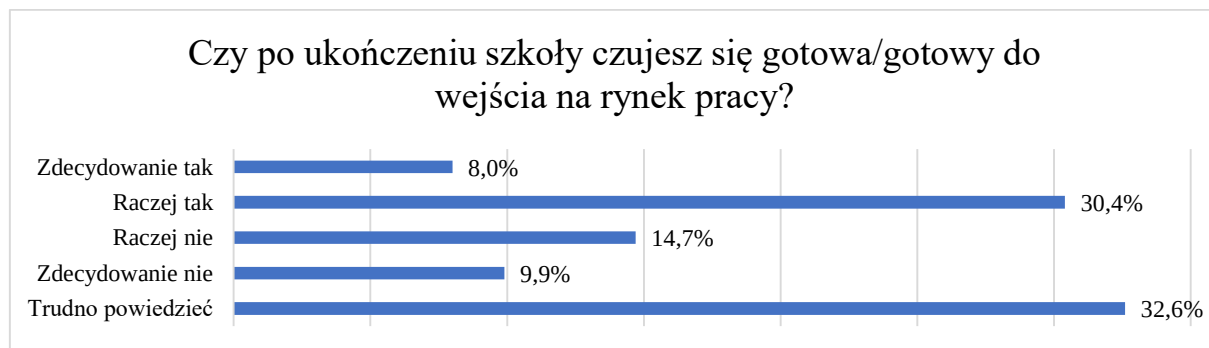
- sportowe, w tym koszykówka, siatkówka, tenis, joga, piłka nożna, zapasy, basen, akrobatyka, jazda konna, zumba, łyżwiarstwo, itp. (51% wśród 102 odpowiedzi),
- artystyczne, w tym nauka gry na instrumencie, śpiewu, rysunku, modelarstwa, taniec towarzyski, pol dance, teatralne, itp. (24,5%),
- edukacyjne, w tym korepetycje, historyczne, językowe, szachowe, robotyka, lotnictwo, przygotowanie do zawodu, itp. (24,5%).

Wyniki są więc spójne z odpowiedziami dzieci i młodzieży już uczestniczącej w zajęciach dodatkowych. W obu grupach widoczne jest zainteresowanie zajęciami sportowymi, a w dalszej kolejności – artystycznymi i edukacyjnymi.

W ankiecie oceniano również gotowość młodzieży do wejścia na rynek pracy po ukończeniu szkoły. Pytania te pozwalają stwierdzić, na ile uczniowie czują się przygotowani do podjęcia zatrudnienia oraz czy szkoła i otoczenie zapewniło im wystarczające wsparcie.

Gotowość do wejścia na rynek pracy zadeklarowało łącznie 38,4% respondentów, w tym 30,4% wskazało odpowiedź „raczej tak”. Z kolei łącznie 24,6% ankietowanych nie czuje się odpowiednio przygotowanych do podjęcia pracy, a 32,6% nie ma w tej kwestii jednoznacznego zdania. Podobnie przedstawiają się opinie dotyczące możliwości znalezienia odpowiedniej pracy w Gminie Świdnica lub jej najbliższym otoczeniu. Łącznie 36,9% badanych uważa, że po ukończeniu szkoły będzie w stanie znaleźć odpowiednią pracę, natomiast 20,6% jest przeciwnego zdania. Jednocześnie 36,6% osób nie potrafiło tego jednoznacznie ocenić.

Wyniki wskazują więc na potrzebę wzmocnienia działań przygotowujących młodzież do wejścia na rynek pracy. Są one również spójne ze stosunkowo niską oceną pomocy szkoły w planowaniu kariery i przygotowaniu do przyszłej pracy zawodowej, na jaką zwróciła uwagę młodzież we wcześniejszym pytaniu.

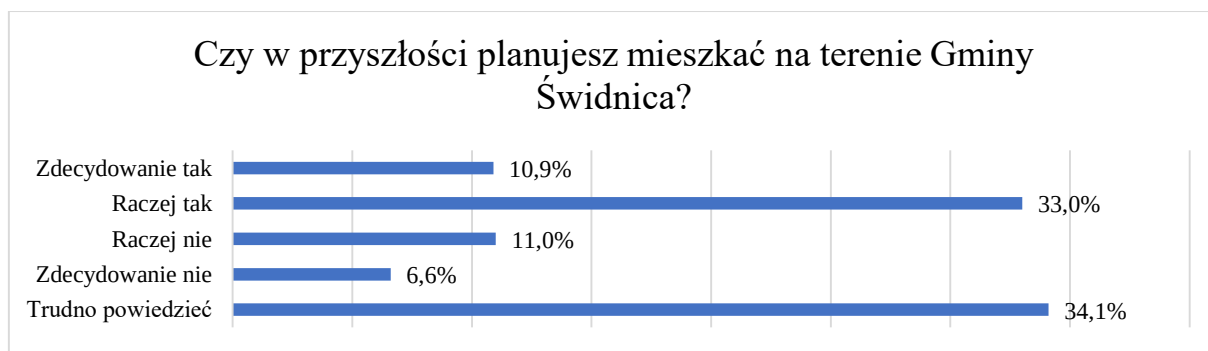


Źródło: badania własne, n=273.

Istotnym elementem badania było również poznanie planów młodych mieszkańców dotyczących dalszego zamieszkania na terenie Gminy Świdnica oraz powodów, które mogłyby ich skłonić do wyjazdu. Wyniki pozwalają lepiej ocenić, w jakim stopniu wiążą oni swoją przyszłość z gminą oraz jakie czynniki mogą mieć wpływ na ich przyszłe decyzje mieszkaniowe.

Łącznie 43,9% respondentów zadeklarowało, że w przyszłości planuje mieszkać na terenie gminy, w tym 10,9% wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak”. Odmienne plany ma 17,6% badanych, a 34,1% nie potrafiło jeszcze tego określić. Wśród najczęściej wskazywanych powodów ewentualnego wyjazdu pojawiały się: praca i rozwój zawodowy poza gminą (29,5%) oraz poszukiwanie lepszych warunków życia poza gminą (23,5%).

Wyniki wskazują więc, że duża część młodych mieszkańców wiąże swoją przyszłość z Gminą Świdnica, jednak dla części osób decyzje o pozostaniu w gminie będą zależały od perspektyw zawodowych i warunków życia. Oznacza to, że należy tworzyć warunki sprzyjające rozwojowi zawodowemu młodych osób oraz podnoszące jakość życia mieszkańców.



Źródło: badania własne, n=273.

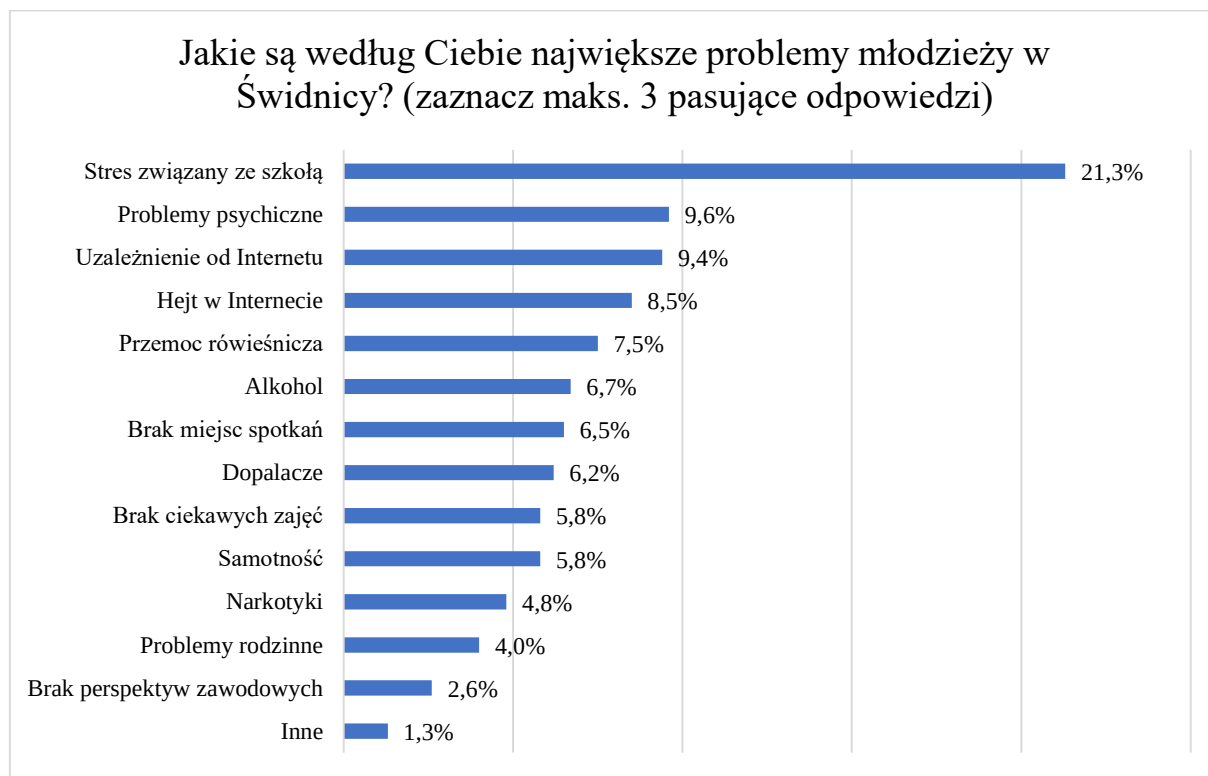


Źródło: badania własne, n=98.

Profilaktyka

Ostatnia część ankiety dotyczyła problemów i sytuacji ryzykownych, z którymi młodzi mieszkańcy spotykają się na co dzień, a także ich wiedzy o możliwościach uzyskania pomocy. Pytania pozwoliły wskazać najważniejsze zagrożenia z perspektywy dzieci i młodzieży, ocenić ich skalę oraz wiedzę na temat tego, gdzie mogą zwrócić się po pomoc.

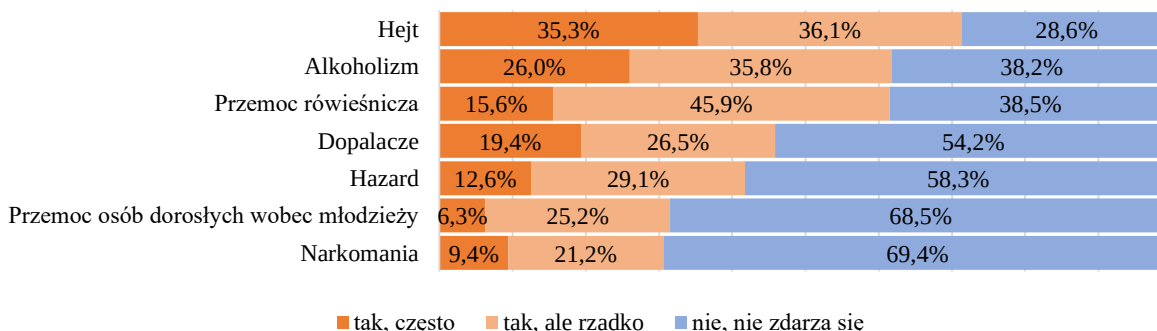
Do największych problemów młodzieży w Gminie Świdnica zalicza się stres związany ze szkołą, który stanowił 21,3% wskazań. W dalszej kolejności znalazły się problemy psychiczne (9,6%), uzależnienie od Internetu (9,4%), hejt w Internecie (8,5%) oraz przemoc rówieśnicza (7,5%). Wyniki wskazują, że najważniejsze trudności młodzieży koncentrują się wokół zdrowia psychicznego, funkcjonowania w środowisku szkolnym oraz relacji rówieśniczych.



Źródło: badania własne, n=930.

Najczęściej spotykaną sytuacją ryzykowną wśród dzieci i młodzieży był hejt (często spotykało go 35,3% badanych, a nie spotkało go 28,6%). Nieco rzadziej, choć stosunkowo często, doświadczany był alkoholizm (35,8% badanych miało rzadkie doświadczenia w tym zakresie, a 26% – częste) oraz przemoc rówieśnicza (45,9% doświadczało jej rzadko, a 15,6% często). Kolejne miejsca zajęły dopalacze, hazard i przemoc osób dorosłych wobec młodzieży (łącznie doświadczyło ich kolejno 45,8%, 41,7% i 31,5% badanych). Najrzadziej wskazywana była narkomania. Wśród badanych, 69,4% osób nie spotkało się z nią, a 9,4% osób spotykało się z nią często.

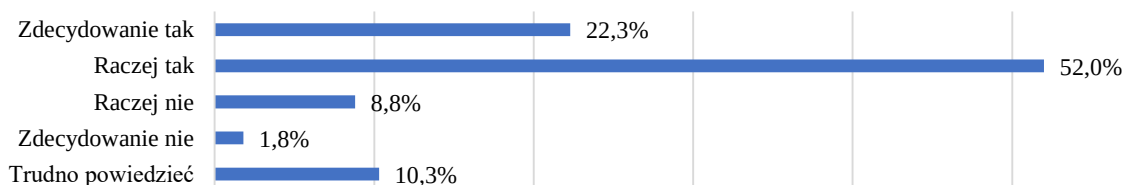
Czy zdarza Ci się napotykać sytuacje ryzykowne takie jak:



Źródło: badania własne, n=273.

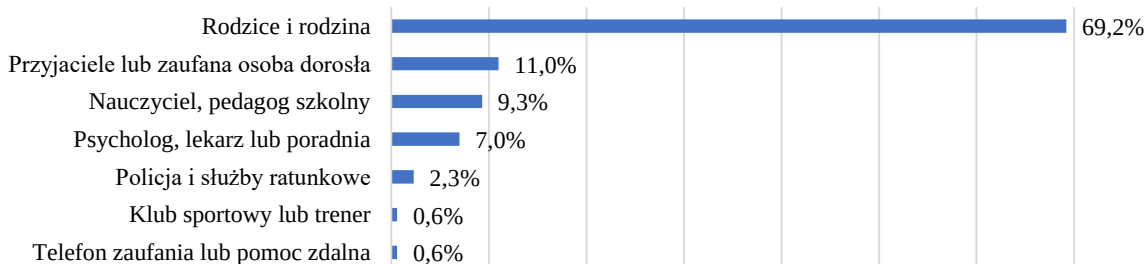
Większość młodzieży zadeklarowała, że wie, gdzie szukać pomocy w przypadku doświadczania wyżej wymienionych problemów. Odpowiedzi „raczej tak” i „zdecydowanie tak” stanowiły łącznie 74,3% wskazań, z kolei brak takiej wiedzy zadeklarowało łącznie 10,6% badanych. Do osób lub instytucji, u których młodzież szukałaby wsparcia, należą przede wszystkim członkowie rodziny (69,2% odpowiedzi), a następnie przyjaciele lub zaufana osoba dorosła (11%), nauczyciel, pedagog szkolny (9,3%) oraz psycholog, lekarz lub poradnia (7%). Wyniki wskazują, że młodzież w sytuacjach problemowych w pierwszej kolejności szuka pomocy wśród bliskich, natomiast rola instytucji i specjalistów jest wyraźnie mniejsza.

Czy wiesz gdzie udać się po pomoc/wsparcie w razie, gdyby któryś z wyżej wymienionych problemów (przemoc, hejt, itp.) dotyczył Ciebie osobiście?



Źródło: badania własne, n=273.

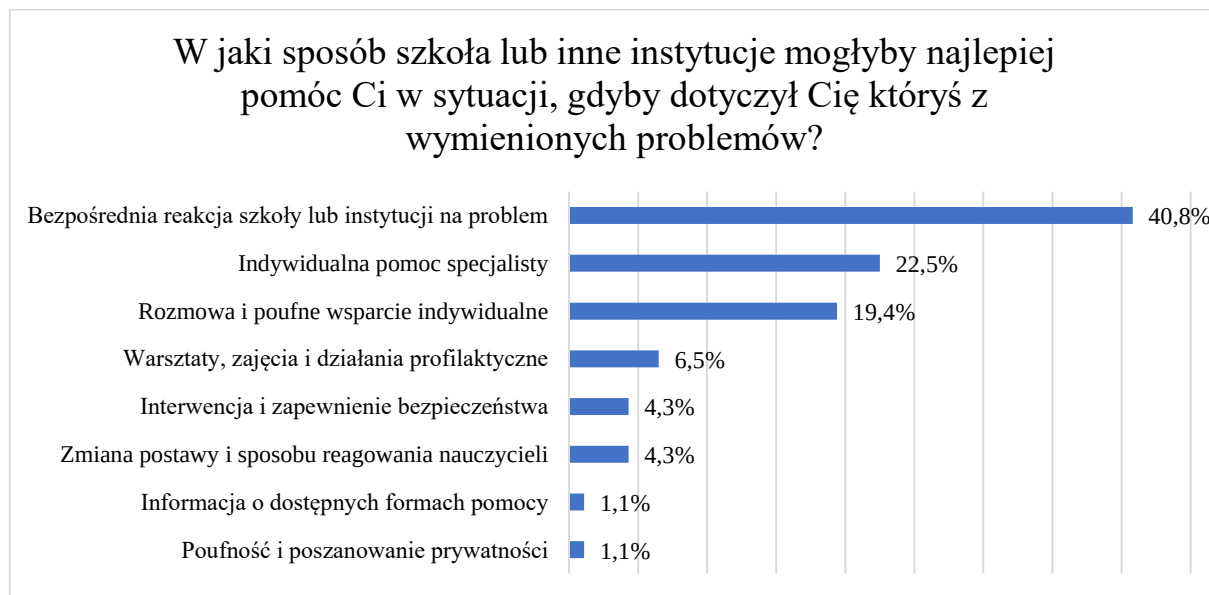
Gdzie, lub do kogo zwrócił(a)byś się po pomoc w razie, gdyby któryś z tych problemów dotyczył Ciebie?



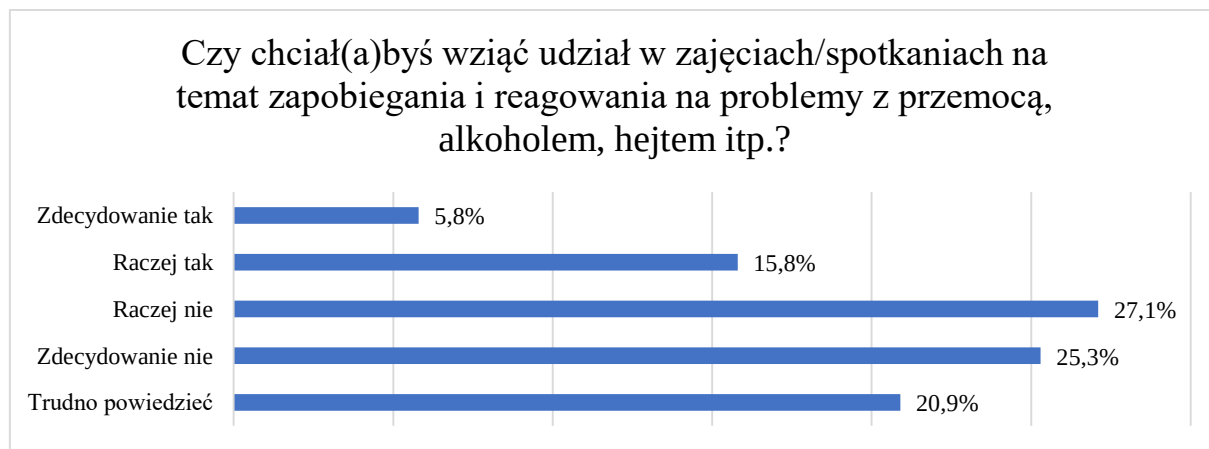
Źródło: badania własne, n=172.

W przypadku sposobów, w jakie szkoła lub inne instytucje mogłyby najlepiej pomóc młodym osobom w sytuacji problemowej, najczęściej wskazywano, że powinna to być bezpośrednia reakcja szkoły lub instytucji na problem (40,8%). Kolejne odpowiedzi dotyczyły indywidualnej pomocy specjalisty (22,5%) oraz rozmowy i poufnego wsparcia indywidualnego (19,4%). Należy jednak zauważyć, że zainteresowanie udziałem w zajęciach dotyczących zapobiegania i reagowania na problemy jest wśród dzieci i młodzieży ograniczone. Ponad połowa badanych nie chciałaby brać udziału w tego rodzaju zajęciach, a trudności z decyzją miało 20,9% badanych.

Wyniki pokazują, że młode osoby oczekują przede wszystkim szybkiej i bezpośredniej reakcji na problem oraz indywidualnego wsparcia. Wskazuje to na potrzebę wzmacniania dostępności specjalistycznej pomocy oraz tworzenia warunków, w których osoby te będą mogły bezpiecznie zgłaszać się po pomoc.



Źródło: badania własne, n=93.



Źródło: badania własne, n=273.

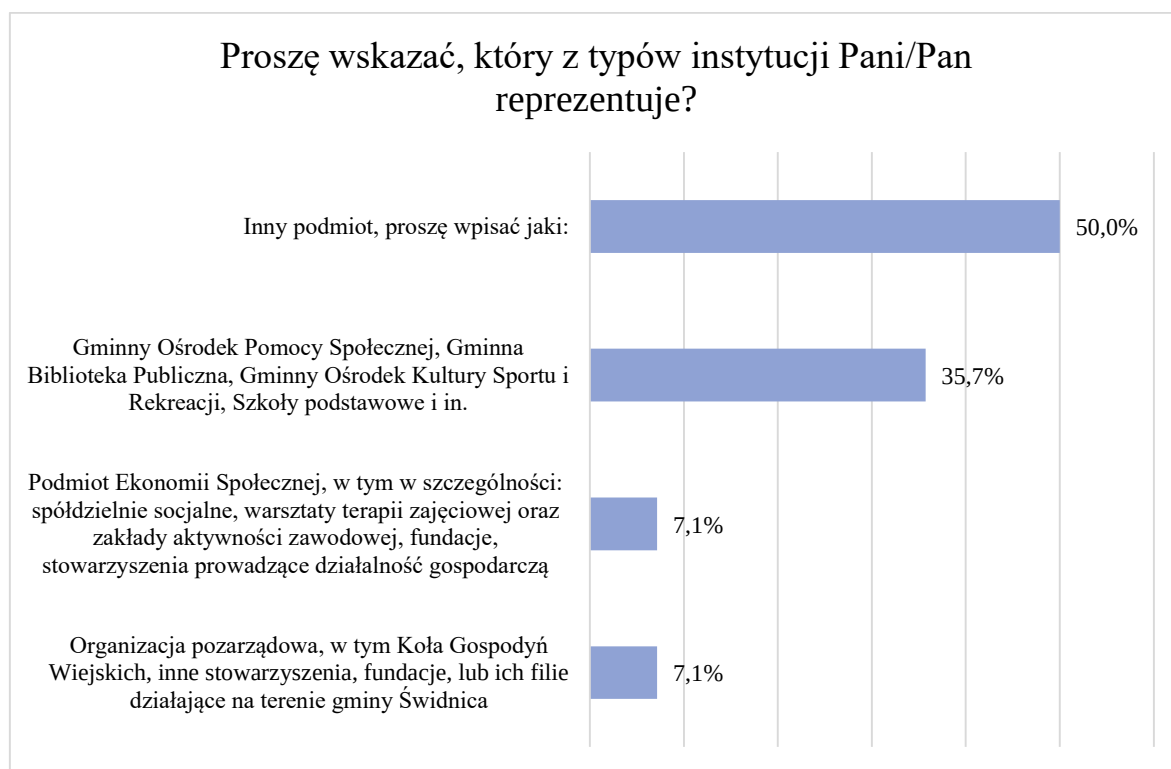
16.3 Przedstawiciele podmiotów realizujących lub planujących realizację usług społecznych

Informacje o respondentach i reprezentowanych przez nich podmiotach

O jakość i dostępność oferty udzielanego wsparcia na terenie Gminy Świdnica zapytano się również przedstawicieli instytucji publicznych, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów, z którymi CUS mógłby nawiązać potencjalną współpracę.



W badaniu uczestniczyło 14 podmiotów realizujących lub planujących realizację usług społecznych na terenie gminy. Spośród nich, 50% stanowili przedstawiciele innych podmiotów niewskazanych w podstawowym katalogu odpowiedzi, w tym 5 przedstawicieli Urzędu Gminy Świdnica. Z kolei 35,7% respondentów reprezentowało jednostki organizacyjne gminy (m.in. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminną Bibliotekę Publiczną, Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji oraz placówki oświatowe). Po 7,1% badanych reprezentowało organizacje pozarządowe oraz podmioty ekonomii społecznej.



Źródło: badania własne, n=14.

Respondenci w pytaniach otwartych zostali również zapytani o zakres i skuteczność działań podejmowanych przez swoje instytucje. Do kluczowych obszarów działalności reprezentowanych przez nich podmiotów należały: pomoc społeczna, utrzymanie terenu gminy oraz wsparcie m.in. osób z niepełnosprawnościami, osób samotnych, seniorów, osób doświadczających przemocy domowej, osób uzależnionych od alkoholu oraz dopalaczy. Głównymi odbiorcami pomocy społecznej tych podmiotów

byli w większości wszyscy mieszkańcy gminy, a w dwóch przypadkach wymieniano w szczególności osoby w trudnej sytuacji finansowej oraz osoby z niepełnosprawnością.

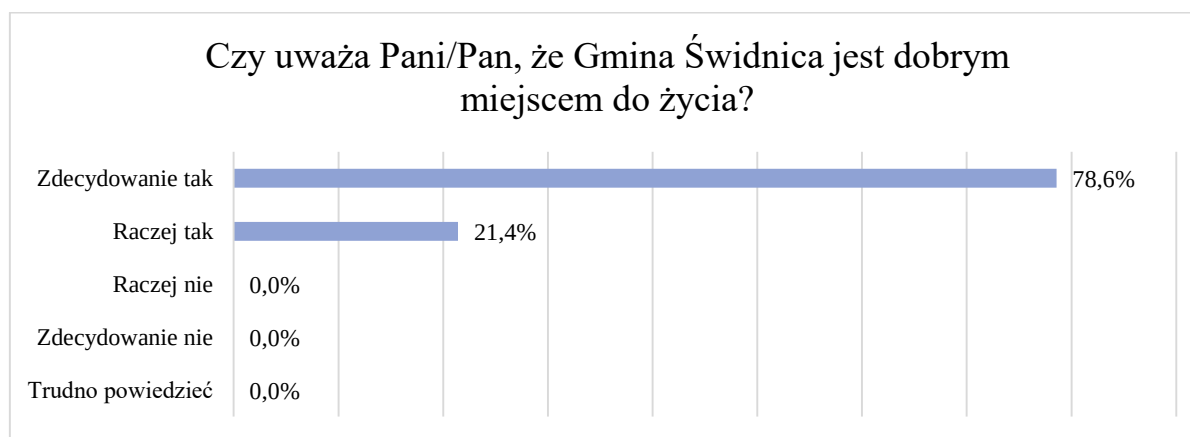
Wśród mocnych stron instytucji w kontekście działań prowadzonych na terenie Gminy Świdnica wskazywano dobrą znajomość społeczności lokalnej, zaangażowanie w pozyskiwanie funduszy, znajomość terenu oraz kadrę pracowniczą. Z kolei do słabych stron zaliczano: nastawienie działalności na wypłaty świadczeń, dużą odległość pomiędzy miejscowościami, brak środków, braki kadry pracowniczej.

Respondenci wskazywali również na rozwiązania, które mogłyby korzystnie wpłynąć na sposób funkcjonowania własnej organizacji. Wśród nich znalazły się: przekształcenie OPS w CUS, konieczność szybszego i bardziej bezpośredniego informowania lokalnej społeczności o awariach, inwestycjach czy wydarzeniach, a także zatrudnienie większej kadry pracowniczej oraz udział w szkoleniach i warsztatach.

Odpowiedzi respondentów wskazują, że lokalne podmioty dysponują dobrą znajomością potrzeb mieszkańców i doświadczeniem w pracy ze społecznością. Ich możliwości i działania ograniczają jednak kwestie kadrowe, finansowe oraz rozproszenie przestrzenne gminy. Wskazywane propozycje zmian koncentrują się głównie na zwiększaniu dostępności informacji, poprawie koordynacji usług oraz wzmocnieniu zasobów kadrowych i kompetencji pracowników, co może stanowić istotny kierunek dalszego rozwoju lokalnego systemu usług społecznych.

Ocena usług społecznych na terenie gminy

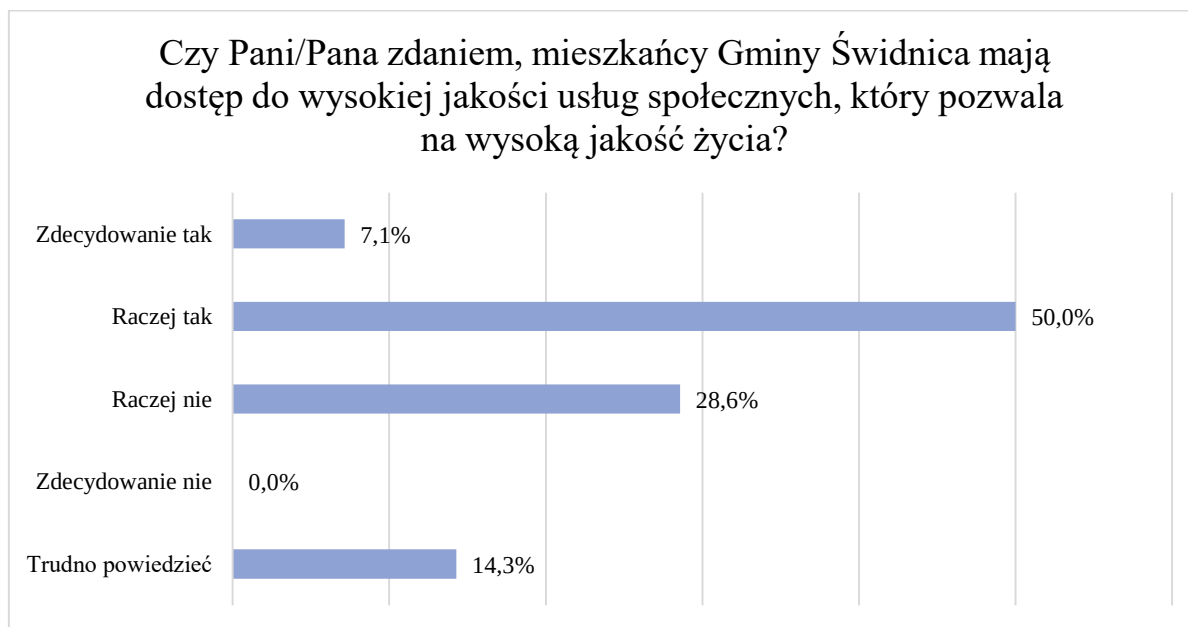
Wszyscy badani pozytywnie ocenili Gminę Świdnica jako miejsce do życia. Odpowiedź „zdecydowanie tak” wskazało 78,6% respondentów, natomiast 21,4% wybrało odpowiedź „raczej tak”. Na tle pozostałych grup objętych badaniem, ocena ta była więc najbardziej pozytywna.



Źródło: badania własne, n=14.

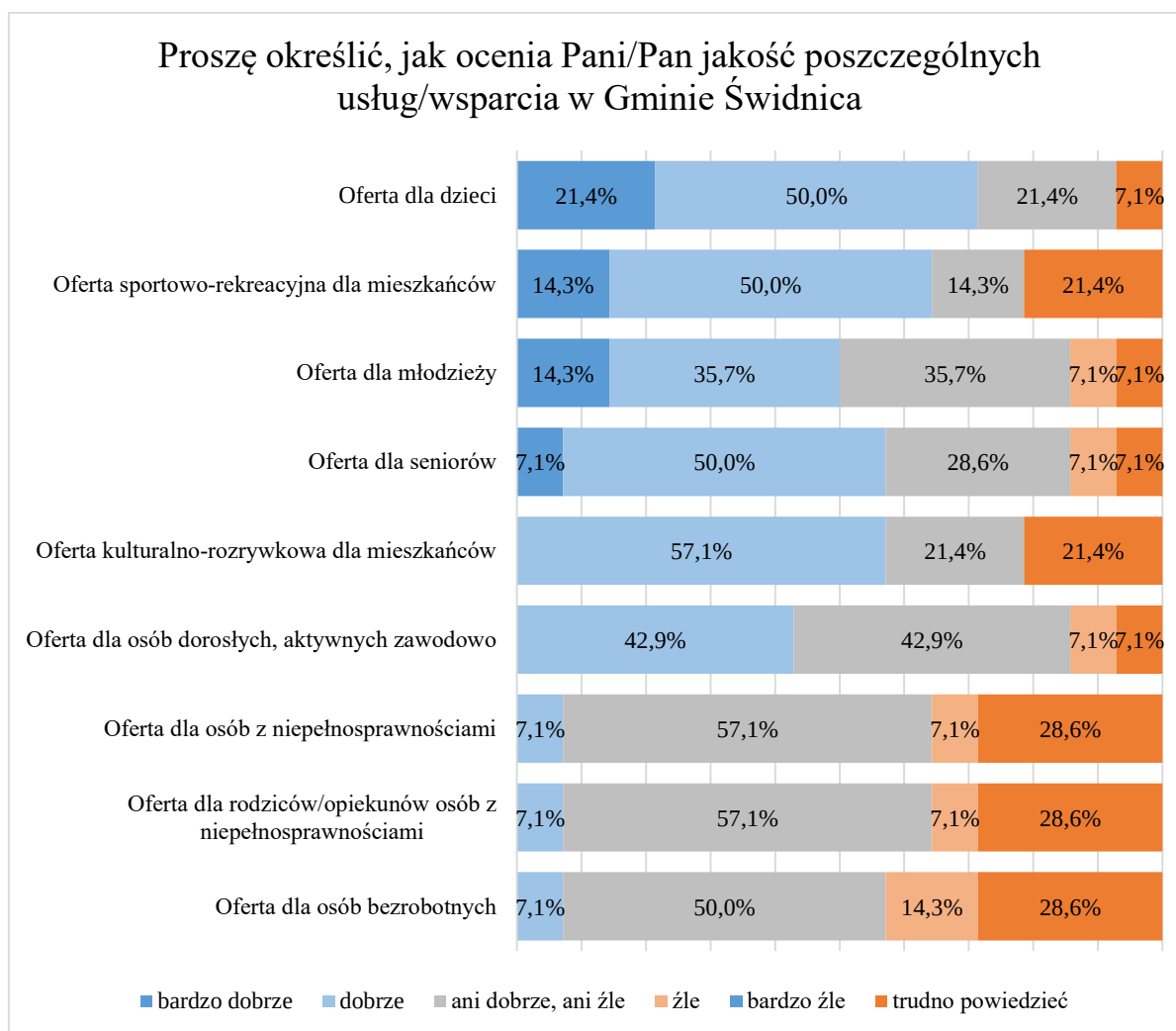
Ocena dostępu mieszkańców do wysokiej jakości usług społecznych była bardziej zróżnicowana. Łącznie 57,1% badanych uznało, że mieszkańcy mają dostęp do usług społecznych pozwalających na

utrzymanie wysokiej jakości życia. Na odpowiedź „zdecydowanie tak” wskazało 7,1% respondentów, a na odpowiedź „raczej tak” – 50%. Odmiennego zdania było 28,6% respondentów, natomiast 14,3% nie potrafiło jednoznacznie ocenić tej kwestii. Warto podkreślić, że żadna z osób nie wskazała odpowiedzi „zdecydowanie nie”, co wskazuje, że dostęp do usług społecznych w gminie nie jest oceniany jednoznacznie negatywnie.



Źródło: badania własne, n=14.

Najlepiej oceniana była oferta skierowana do dzieci. Łącznie 71,4% respondentów oceniło ją dobrze lub bardzo dobrze. Stosunkowo wysoko oceniono również ofertę sportowo-rekreacyjną dla mieszkańców (łącznie 64,3% ocen dobrych i bardzo dobrych), ofertę dla seniorów (57,1%), ofertę kulturalno-rozrywkową (57,1%) oraz ofertę dla młodzieży (50%). Z kolei najniżej oceniono ofertę dla osób bezrobotnych, ofertę dla rodziców i opiekunów osób z niepełnosprawnościami oraz ofertę dla osób z niepełnosprawnościami. W każdym z tych przypadków jedynie 7,1% badanych oceniło ofertę dobrze. Jednocześnie przeważały odpowiedzi neutralne, tj. „ani dobrze, ani źle” i „trudno powiedzieć”. Mogą one również wskazywać na ograniczoną znajomość tej oferty wśród respondentów.



Źródło: badania własne, n=14.

Dostępność poszczególnych rodzajów usług

Przedstawiciele podmiotów realizujących lub planujących realizację usług społecznych na terenie Gminy Świdnica zostali poproszeni o ocenę dostępności poszczególnych usług i wskazanie obszarów, w których występują największe braki. Pytania dotyczyły zarówno usług kierowanych do ogółu mieszkańców, jak i wsparcia adresowanego do konkretnych grup, tj. dzieci i rodzin oraz seniorów i osób z niepełnosprawnościami.

W zakresie usług kierowanych do ogółu mieszkańców największe braki dostrzegano w obszarze zdrowia. Po 57,1% respondentów wskazało, że brakuje specjalistycznych usług zdrowotnych oraz usług psychologicznych lub psychiatrycznych. W następnej kolejności znalazły się usługi w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz podstawowych usług medycznych. Obie kategorie zostały wskazane przez 50% badanych. Stosunkowo duże braki według respondentów dotyczyły również wsparcia dla osób uzależnionych od narkotyków lub dopalaczy (42,9% respondentów uznało, że w tym obszarze występują braki).

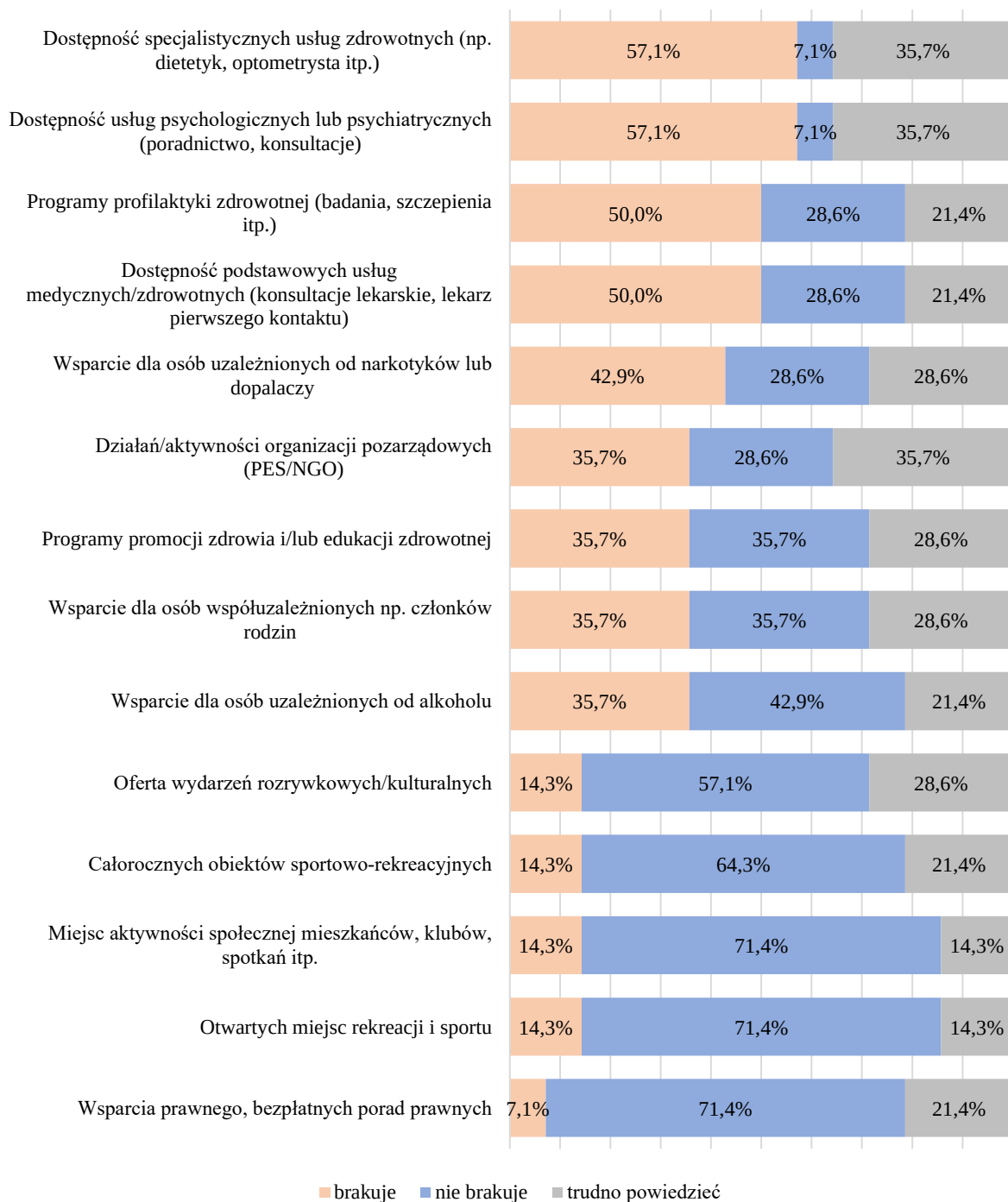
Wysoko oceniony został z kolei dostęp do infrastruktury i usług służących aktywności mieszkańców. Po 71,4% respondentów uznało, że w gminie nie brakuje otwartych miejsc rekreacji i sportu, miejsc aktywności społecznej i bezpłatnego wsparcia prawnego. W przypadku całorocznych obiektów sportowo-rekreacyjnych odsetek ten wyniósł 64,3%, a oferty wydarzeń kulturalnych i rozrywkowych – 57,1%.

Respondenci w pytaniu otwartym mogli również wskazać inne usługi społeczne, których ich zdaniem brakuje mieszkańcom. Na pytanie to odpowiedziało 5 ankietowanych, a wśród odpowiedzi znalazły się:

- usługi dla osób starszych, niesamodzielnych m.in. obiady, pralnia, pomoc w wykonywaniu drobnych napraw,
- zapewnienie transportu dla mieszkańców wykluczonych komunikacyjnie,
- ogólnodostępne specjalistyczne poradnie tj. stomatolog, logopeda, integracja sensoryczna, przetwarzanie słuchowe i inne,
- domy pomocy społecznej,
- dzienne domy opieki dla seniora i popołudniowe weekendowe dla dzieci i młodzieży,
- wsparcie dla rodzin, które opiekują się osobą chorą.

Wyniki wskazują więc, że największe braki koncentrują się w zakresie usług zdrowotnych, wspierających osoby niesamodzielne oraz usług psychologicznych i terapeutycznych, a w mniejszym stopniu dotyczą one infrastruktury czasu wolnego.

Z poniższego katalogu usług społecznych skierowanych do ogółu mieszkańców gminy, proszę wskazać te, których Pani/Pana zdaniem brakuje (nie ma ich, nie są dostępne, ale jest na nie zapotrzebowanie) oraz nie brakuje (są dostępne) na terenie Gminy Świdnica



Źródło: badania własne, n=14.

W przypadku dzieci i rodzin najczęściej wskazywano na braki w zakresie:

- usług zdrowotnych dla rodzin z dziećmi (71,4%),

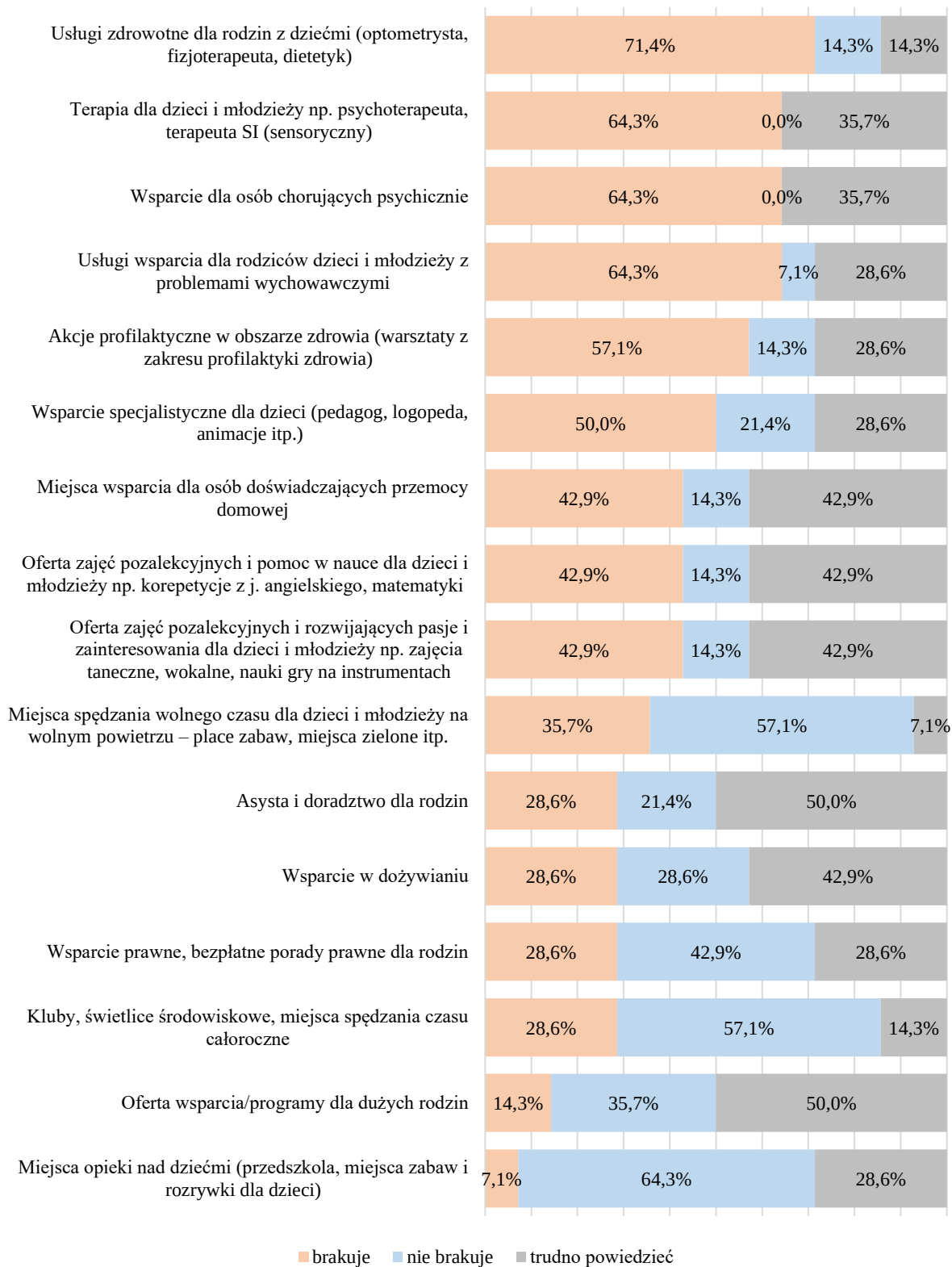
- terapii dla dzieci i młodzieży (64,3%),
- wsparcia dla osób chorujących psychicznie (64,3%),
- usług wsparcia dla rodziców dzieci i młodzieży z problemami wychowawczymi (64,3%),
- akcji profilaktycznych w obszarze zdrowia (57,1%),
- wsparcia specjalistycznego dla dzieci (50%),
- miejsc wsparcia dla osób doświadczających przemocy domowej (42,9%),
- oferty zajęć pozalekcyjnych i pomocy w nauce dla dzieci i młodzieży (42,9%),
- oferty zajęć pozalekcyjnych i rozwijających pasje dla dzieci i młodzieży (42,9%).

Poza zamkniętym katalogiem usług społecznych, dwóch ankietowanych wyraziło opinię, że w gminie brakuje również ogólnodostępnych specjalistycznych poradni, takich jak stomatolog, logopeda, integracja sensoryczna, przetwarzanie słuchowe i inne oraz wsparcia dla samotnych matek opiekujących się chorymi dziećmi.

Z kolei wśród usług, których według respondentów nie brakuje dzieciom i młodzieży, znalazły się miejsca opieki nad dziećmi tj. przedszkola, miejsca zabaw i rozrywki dla dzieci (64,3%), miejsca spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży na wolnym powietrzu (57,1%) oraz całoroczne miejsca spędzania czasu wolnego, kluby i świetlice środowiskowe (57,1%).

Podobnie jak w przypadku pytania dotyczącego ogółu mieszkańców, potrzeby w zakresie oferty dla dzieci i młodzieży dotyczą przede wszystkim rozwoju usług specjalistycznych, zdrowotnych i terapeutycznych. Rzadziej odnoszą się one do oferty spędzania czasu wolnego.

Z poniższego katalogu usług społecznych dedykowanych dzieciom i rodzinom, proszę wskazać te, których Pani/Pana zdaniem brakuje (nie ma ich, nie są dostępne, ale jest na nie zapotrzebowanie) oraz nie brakuje (są dostępne) na terenie Gminy Świdnica



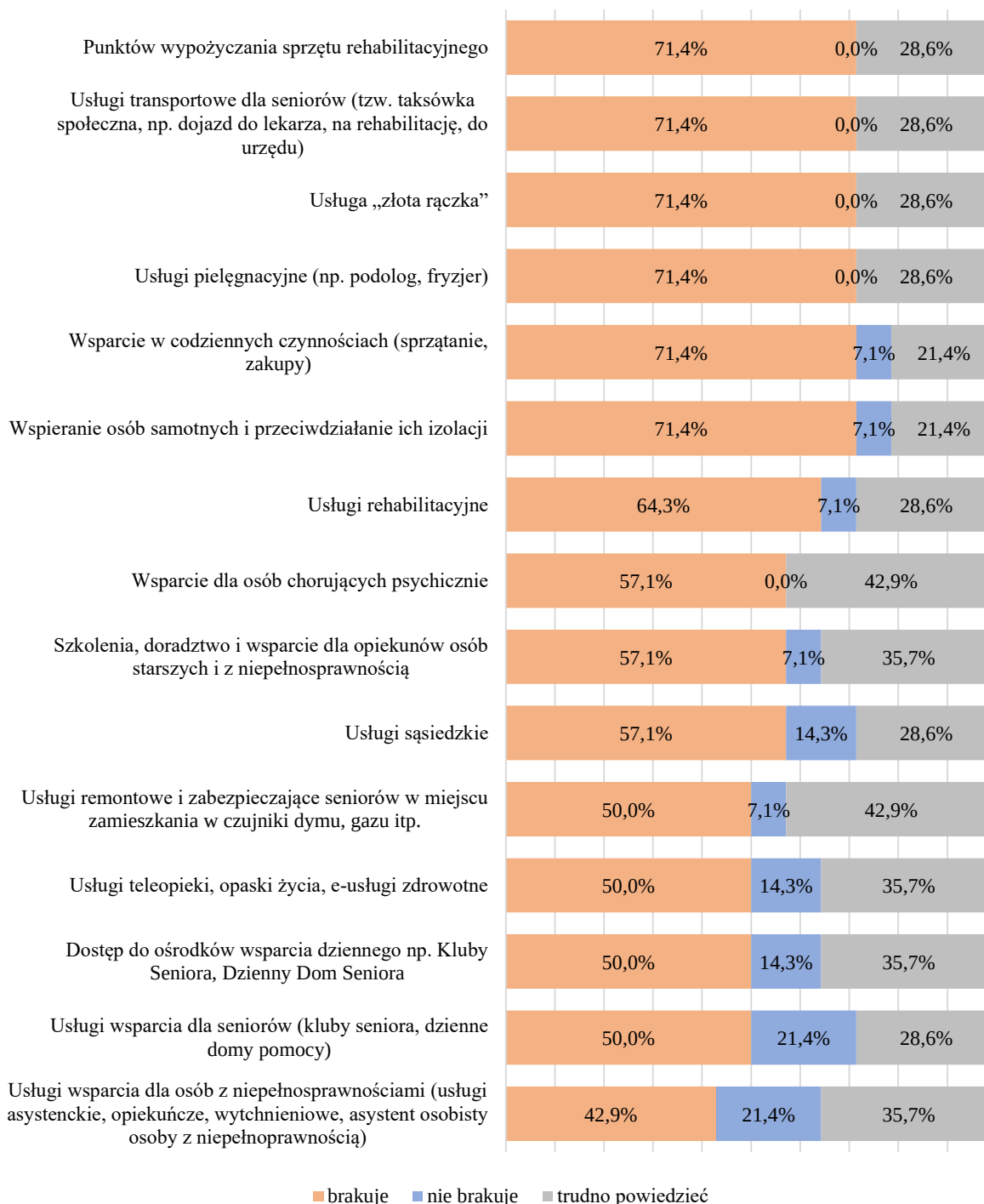
Źródło: badania własne, n=14.

Szczególnie szeroki katalog brakujących usług wskazano w odniesieniu do seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Po 71,4% badanych uznało, że brakuje punktów wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego, usług transportowych dla seniorów, usługi typu „złota rączka”, usług pielęgnacyjnych (m.in. podolog, fryzjer), wsparcia w codziennych czynnościach (np. sprzątanie, zakupy) oraz działań wspierających osoby samotne i przeciwdziałających ich izolacji.

Duże zapotrzebowanie wskazywano również w zakresie rehabilitacji (64,3%), wsparcia osób chorujących psychicznie (57,1%), szkoleń, doradztwa i wsparcia dla opiekunów osób starszych i z niepełnosprawnością (57,1%) oraz usług sąsiedzkich (57,1%). Ponadto według połowy respondentów brakuje również usług remontowych i zabezpieczających seniorów w miejscu zamieszkania (czujniki dymu, gazu itp.), teleopieki oraz dziennych form wsparcia (klubów seniora, dziennych domów pomocy).

Wyniki wskazują na potrzebę rozwoju usług umożliwiających osobom starszym i z niepełnosprawnościami możliwie długie i samodzielne funkcjonowanie w środowisku lokalnym.

Z poniższego katalogu usług społecznych dedykowanych seniorom i osobom z niepełnosprawnościami, proszę wskazać te, których Pani/Pana zdaniem brakuje (nie ma ich, nie są dostępne, ale jest na nie zapotrzebowanie) oraz nie brakuje (są dostępne) na terenie Gminy



Źródło: badania własne, n=14.

Grupy wymagające szczególnego wsparcia i priorytety działań

Badani zostali również zapytani o to, dla jakich grup społecznych w gminie brakuje oferty w szczególności. W pytaniu można było wskazać 3 odpowiedzi, a łącznie zebrano 37 odpowiedzi. Najwięcej z nich dotyczyło młodzieży szkolnej (16,2%), osób samotnych i osób z niepełnosprawnościami (po 13,5%) oraz seniorów i osób młodych wchodzących na rynek pracy (po 8,1%). Wyniki wskazują, że przedstawiciele instytucji działających w obszarze usług społecznych dostrzegają niedobory głównie wobec osób o ograniczonej samodzielności i zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz młodych mieszkańców gminy.



Źródło: badania własne, n=37.

Podobne kierunki widoczne są w odpowiedziach dotyczących priorytetów przyszłych działań. W pytaniu tym respondenci mogli również wskazać maksymalnie 3 odpowiedzi, a łącznie zebrano ich 48. Najważniejszymi obszarami działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych według ankietowanych było wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej (po 12,5%). W dalszej kolejności był to rozwój oferty wsparcia dla młodzieży (8,3%), a następnie wspieranie rodzin z problemami wychowawczymi, osób zagrożonych wykluczeniem

społecznym, osób samotnych i opiekunów osób z niepełnosprawnościami oraz wspieranie działań integrujących społeczność i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie (po 6,3%).



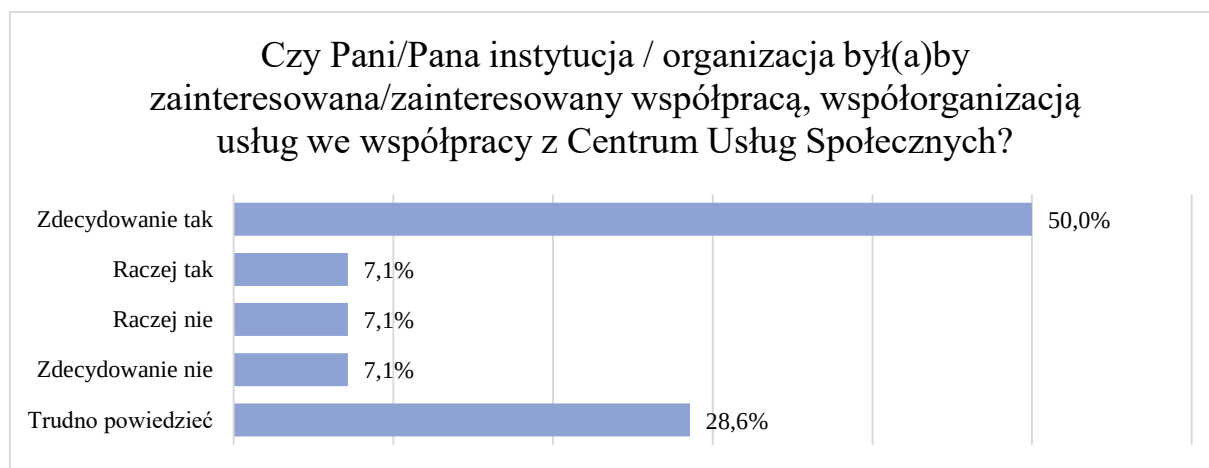
Źródło: badania własne, n=48.

Wyniki wskazują więc, że najważniejszymi kierunkami rozwoju usług społecznych jest wsparcie seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz dzieci i młodzieży, przy jednocześniej potrzebie wzmacniania działań skierowanych do rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Potencjał do współpracy w ramach CUS

Ostatnią częścią ankiety było rozpoznanie potencjału współpracy lokalnych instytucji i organizacji z planowanym Centrum Usług Społecznych. Współpraca ta jest podstawą do tworzenia zintegrowanego i dostępnego systemu usług społecznych. Pytania pozwoliły ocenić gotowość podmiotów do zaangażowania się we wspólną realizację usług oraz wskazać warunki, które mogą sprzyjać rozwijaniu trwałego partnerstwa w tym zakresie.

Wyniki badania wskazują na istotny potencjał współpracy lokalnych podmiotów z planowanym Centrum Usług Społecznych. Zainteresowanie współpracą lub współorganizacją usług zadeklarowało łącznie 57,1% respondentów, w tym połowa badanych wybrała odpowiedź „zdecydowanie tak”. Brak zainteresowania zadeklarowało łącznie 14,3% ankietowanych, natomiast 28,6% wskazało odpowiedź „trudno powiedzieć”.



Źródło: badania własne, n=14.

Badani, którzy zdecydowali się na podjęcie współpracy z CUS, odpowiedzieli, że mogliby w tym zakresie realizować usługi opiekuńcze, wspólne zadania oraz zająć się integracją i koordynacją usług w jednym miejscu. Z kolei osoby, które zaznaczyły odpowiedź „raczej nie” lub „zdecydowanie nie”, nie zdecydowały się na odpowiedź, co stoi na przeszkodzie, aby realizować działania we współpracy z CUS.

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło zaproponowania rozwiązań, które mogłyby korzystnie wpłynąć na współpracę podmiotów z CUS, w celu rozszerzenia działań społecznych w gminie. Odpowiedzi udzieliły tylko dwa podmioty, a wśród udzielonych odpowiedzi wskazywano na potrzebę realizacji wieloletnich programów oraz pozyskiwania środków finansowych.

Wyniki wskazują, że wśród lokalnych podmiotów istnieje potencjał do współpracy w ramach CUS, choć część z nich nie ma jeszcze sprecyzowanego stanowiska w tym zakresie. Dla rozwoju trwałego partnerstwa znaczenie mogą mieć przede wszystkim wieloletnie formy współpracy oraz zapewnienie odpowiednich źródeł finansowania wspólnie realizowanych usług.

17. Wyniki badań jakościowych

Prezentowane w niniejszym rozdziale informacje zostały przygotowane w oparciu o 3 indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z przedstawicielami władz samorządowych i osób zaangażowanych w przygotowanie koncepcji utworzenia Centrum Usług Społecznych. Dodatkowo przeprowadzono także 2 zogniskowane wywiady grupowe (FGI), w których uczestniczyli przedstawiciele instytucji publicznych, lokalnych organizacji społecznych oraz różnych grup społecznych, w tym młodzieży i seniorów.

Zgromadzony podczas wywiadów materiał poddany został analizie pod kątem najważniejszych problemów i wyzwań społecznych, aktualnej dostępności usług społecznych, zapotrzebowania mieszkańców na nowe formy wsparcia oraz potencjału instytucji gminnych, organizacji społecznych i innych podmiotów mogących uczestniczyć w realizacji usług społecznych.

17.1 Specyfika gminy i jej kluczowe wyzwania

Istotnym elementem prowadzonych wywiadów była próba zrozumienia specyfiki Gminy Świdnica oraz czynników wpływających na jakość życia i dostęp do usług. Według rozmówców, jedną z najbardziej charakterystycznych cech gminy jest jej znaczna powierzchnia i rozproszona struktura osadnicza. Jest to gmina obwarzankowa, otaczająca Miasto Świdnica, które stanowi odrębną jednostkę samorządową, ale jednocześnie stanowi centrum pracy, edukacji, usług, administracji i kultury dla znacznej części mieszkańców Gminy Świdnica. Na terenie miasta zlokalizowane są również najważniejsze instytucje gminne, tj. Urząd Gminy Świdnica, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji oraz Gminny Zespół Oświaty.

Położenie w bezpośrednim otoczeniu miasta oraz stosunkowo niewielka odległość od Wałbrzycha i Wrocławia sprawiają, że Gmina Świdnica jest atrakcyjnym miejscem do zamieszkania. W ostatnich latach obserwuje się napływ nowych mieszkańców, co odróżnia gminę od wielu innych gmin wiejskich borykających się z depopulacją. Jak wskazywał jeden z rozmówców:



„Nas przybywa, ale nie dlatego, że nas się rodzi więcej, tylko dlatego, że ludzie postrzegają gminę Świdnica jako miejsce atrakcyjne z różnych względów. Ze względu na położenie, ze względu na ceny nieruchomości, na właśnie dostęp do infrastruktury.”

Atrakcyjność osiedleńcza gminy wynika z możliwości połączenia bliskości większych ośrodków miejskich z walorami terenów wiejskich i rekreacyjnych:



„My jesteśmy takim trochę pomostem między tym, co ważne dla człowieka, czyli tą cywilizacją, ale z drugiej strony gwarantujemy łatwy dostęp do terenów otwartych, gdzie rekreacja po ciężkim dniu pracy też jest możliwa szybko do zrealizowania.”

Z drugiej strony, bliskość usług i rynku pracy, powoduje, że mieszkańcy traktują Gminę Świdnica jako sypialnię, co może osłabiać więzi lokalne. Jak wskazuje jeden z rozmówców:



„Mieszkańcy traktują wieś wyłącznie jako miejsce do spania. Zawodowo i towarzysko żyją w Świdnicy lub we Wrocławiu, natomiast tak naprawdę przyjeżdżają tylko do gminy, aby zrobić, odpocząć po pracy, a swoje życie takie zawodowe i towarzyskie prowadzą gdzieś poza. To oczywiście osłabia takie więzi lokalne.”

Jak wskazują rozmówcy, wzrost liczby mieszkańców wpływa również na wzrost zapotrzebowania na infrastrukturę techniczną, edukacyjną i społeczną. Jednocześnie rozproszenie przestrzenne gminy generuje wysokie koszty organizacji usług.

Jednym z najważniejszych wyzwań wskazywanych przez rozmówców była **dostępność transportowa**, zwłaszcza miejscowości położonych w dalszej odległości od miasta. Mimo funkcjonowania komunikacji publicznej, jej częstotliwość oraz zasięg nie w każdym przypadku odpowiadają potrzebom mieszkańców. Zwiększanie liczby połączeń jest jednak trudne ze względu na koszty ich utrzymania, które są niewspółmierne do liczby osób, które by z takich przejazdów korzystają. Niska dostępność transportowa ogranicza możliwość korzystania z usług społecznych, zdrowotnych, administracyjnych czy kulturalnych przez część mieszkańców:



„Taki minus główny to jest to, że w związku z tym, że jesteśmy tacy rozproszeni, skupiamy się wokół tej Świdnicy, komunikacja publiczna kuleje. To jest właśnie duża bolączka. Często mieszkańcy, którzy nie mają prawa jazdy, mają problem, żeby się po prostu wydostać ze swojej miejscowości. To są przede wszystkim starsi ludzie. Żeby jechać gdzieś do lekarza, na zakupy, muszą prosić inne osoby o pomoc. Ale często też tak jest, że osoby pracujące, które nie mają prawa jazdy, korzystają z komunikacji publicznej i nie mają jak wracać później po pracy do domu.”

17.2 Ocena aktualnej oferty usług społecznych

Z przeprowadzonych rozmów wynika, że ze względu na dużą powierzchnię gminy oraz rozproszenie zabudowy, oferta gminy nie jest równomiernie dostępna. W większych miejscowościach zlokalizowanych w pobliżu miasta, takich jak Pszenno czy Witoszów Dolny, koncentrują się placówki oświatowe, infrastruktura sportowa, rekreacyjna i kulturalna, a także większe przedsiębiorstwa wzmacniające potencjał gospodarczy tych terenów. Z kolei w mniejszych miejscowościach zakres usług jest mocno ograniczony, a mieszkańcy, aby zaspokoić swoje potrzeby muszą dojeżdżać do miasta.

Szczególnym zasobem, który może być wykorzystany do zwiększenia dostępności usług społecznych na całym obszarze gminy jest sieć świetlic wiejskich. Świetlicą dysponuje prawie każda miejscowość w gminie. Są one miejscami, wokół których już obecnie koncentruje się aktywność społeczna.

W obiektach tych działalność prowadzą m.in. koła gospodyń wiejskich, stowarzyszenia i inne grupy lokalne, spotykają się rady sołeckie, a także organizowane są wydarzenia kulturalne i integracyjne dla mieszkańców. Rozmówcy podkreślali, że zainteresowanie nimi jest tak duże, że wymaga to ustalania grafiku pomiędzy poszczególnymi grupami. Jednocześnie świetlice te mogą stać się miejscem realizacji usług społecznych skierowanych m.in. do seniorów, osób z niepełnosprawnościami, rodzin, dzieci i młodzieży.

Na pytanie, jakich usług społecznych najbardziej brakuje w gminie, część z rozmówców wskazywała, że *„brakuje wszystkich”*. Problem ten, ich zdaniem, nie wynika z funkcjonowania gminy, ale jest efektem ograniczeń obecnego systemu pomocy społecznej:



„Nie do końca jesteśmy w stanie zapewnić wszystkim opieki tak, jakbyśmy tego chcieli. Często są też ograniczenia finansowe. Chcielibyśmy coś zrobić, coś kupić, coś zapłacić, a niestety GOPS nie może tego zrobić, ponieważ to jest niezgodne z ich polityką, albo nie mają na to środków.”

Wyzwaniem jest również postrzeganie pomocy społecznej wśród mieszkańców, które nierzadko niesie ze sobą negatywne skojarzenia i stygmatyzujący obraz jej odbiorców. Wśród mieszkańców istnieje bowiem przekonanie, że pomoc społeczna jest kierowana do osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji życiowej i finansowej. W związku z tym potrzebna jest również zmiana sposobu postrzegania lokalnego systemu usług społecznych przez mieszkańców, a także rozszerzenie dotychczasowej oferty i umożliwienie korzystania z usług osobom, które nie są klasycznymi odbiorcami świadczeń pomocy społecznej:



„Należy troszeczkę odczarować tą pomoc, brać trochę inne narzędzia, żeby docierać też do innych grup społecznych, niż tylko te, które, że tak powiem, są najgorzej sytuowane.”

W świetle badań, zmiana postrzegania działalności GOPS oraz rozszerzenie zakresu usług społecznych o ofertę dostępną dla wszystkich mieszkańców jest jednym z wyzwań stawianych przed CUS. Należy również brać pod uwagę systemową zmianę sposobu finansowania tych usług, aby ich zakres odpowiadał oczekiwaniom i potrzebom wszystkich grup społecznych.

17.3 Zapotrzebowanie na usługi społeczne

W kolejnej części badań jakościowych respondenci zostali poproszeni o wskazanie największych problemów społecznych, które doświadczają mieszkańcy gminy oraz zaproponowanie przedsięwzięć i obszarów działań, które będą przeciwdziałać tym problemom. Poniżej zaprezentowano propozycję usług i działań wypracowanych w trakcie prowadzonych badań.

1. Usługi świadczone blisko miejsca zamieszkania

Jednym z najważniejszych wniosków z przeprowadzonych badań jakościowych jest potrzeba organizacji usług możliwie blisko miejsca zamieszkania. Wynika to z wykluczenia transportowego części mieszkańców oraz dużych odległości pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Istotnym zasobem w tym zakresie jest rozbudowana sieć świetlic wiejskich istniejących w praktycznie w każdej miejscowości. W obiektach tych mogłyby odbywać się zajęcia integracyjne, kulturalne, profilaktyczne oraz działania skierowane do seniorów, młodzieży i rodzin blisko miejsca zamieszkania.

2. Usługi transportowe „od drzwi do drzwi”

W odpowiedzi na niską dostępność transportową i ograniczoną mobilność mieszkańców często zgłaszaną usługą przez rozmówców, która mogłaby ten problem rozwiązać była usługa transportowa „od drzwi do drzwi”. Usługa ta umożliwiłaby transport od miejsca zamieszkania bezpośrednio do miejsca świadczenia usług oraz powrót do domu. Mogliby z niej korzystać seniorzy i osoby z niepełnosprawnością, dla których problemem jest samodzielne dotarcie do lekarza, rehabilitacji, instytucji publicznych i wydarzeń integracyjnych. Jak wskazywał jeden z rozmówców opisując osoby starsze i z niepełnosprawnością, które nie mają możliwości łatwego dotarcia do usług.

3. Usługi opiekuńcze, zdrowotne, wsparcie seniorów i osób z niepełnosprawnościami

Jednym z ważniejszych obszarów wymagających dalszego rozwoju są usługi skierowane do seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób mających trudności w codziennym funkcjonowaniu. Jak podkreślał jeden z rozmówców:



„Polityka opiekuńcza skupia się teraz na tych osobach, które są w złej sytuacji życiowej. A tutaj też myśleliśmy o innych ludziach, którzy potrzebują pomocy, bo nie każdy musi mieć niskie dochody, żeby taką pomoc otrzymać.”

Szczególnym problemem, na który wskazywali rozmówcy, była samotność osób starszych:



„Mamy właśnie dużo takich samotnych starszych osób, którzy często potrzebują pomocy nie tyle też medycznej, ale psychologicznej, ponieważ też się zmagają z tymi problemami dzisiejszego świata, z depresjami, z samotnością.”

Potrzeba ta widoczna jest również w codziennych kontaktach mieszkańców z instytucjami:



„Ludzie często do nas dzwonią, niekoniecznie chcąc rozwiązać daną sprawę, tylko chcą sobie po prostu pogadać, to są zazwyczaj osoby starsze.”

Dlatego istotne jest tworzenie miejsc i form aktywności umożliwiających regularny kontakt z innymi osobami:



„Seniorzy potrzebują ludzi, drugiego człowieka, po to, żeby zwyczajnie się spotkać, żeby pobyć razem.”

Ważnym obszarem jest także pomoc w wykonywaniu podstawowych czynności dnia codziennego. Dotyczy to zwłaszcza osób samotnych oraz osób o ograniczonej samodzielności i osób z niepełnosprawnością:



„Nie powinniśmy zapominać o takich ludziach, którzy mają problem z poruszaniem, ale niektóre są same w domu, nie mają kogoś, kto zrobi śniadanie, czy pomoże włączyć pranie. Takie zwykłe podstawowe czynności dnia codziennego. (...) Są osoby, które potrzebują kogoś, kto im w takich rzeczach pomoże.”

Wsparcie takie mogłoby być dostarczane w formie pomocy sąsiedzkiej wykorzystującej potencjał osób bardziej sprawnych i aktywnych:



„Ważna jest pomoc sąsiedzka, żeby sąsiad bardziej sprawny, mógł do tej osoby przychodzić. Taki wolontariat senioralny.”

Wśród form pomocy dla takich osób, rozmówcy wymieniali również usługi „złotej rączki”, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, pomoc prawną oraz prowadzenie zajęć mających na celu przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu.

Rozmówcy wskazywali również na potrzebę rozwoju usług asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami, szczególnie jeżeli chodzi o kursy i zwiększanie kwalifikacji asystentów osobistych.

Kolejnym ważnym kierunkiem jest zwiększanie dostępu do usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych tj. zajęć ruchowych, fizjoterapii i innych form aktywności pomagających jak najdłużej utrzymać sprawność. Ze względu na ograniczoną dostępność transportową części gminy, zgłoszony został również pomysł mobilnej przychodni lub mobilnych usług medycznych, pozwalających na świadczenie części usług bliżej miejsca zamieszkania odbiorców.

Rozwój usług opiekuńczych, asystenckich, zdrowotnych oraz różnych form pomocy w codziennym funkcjonowaniu powinien służyć jak najdłuższemu utrzymaniu samodzielności seniorów i osób z niepełnosprawnością w miejscu zamieszkania:



„Te osoby staną się bardziej zaradne życiowo i będą mogły jak najdłużej samodzielnie sobie radzić we własnym domu.”

Jak wskazywali rozmówcy, do najważniejszych usług, które powinny być rozwijane, należą więc usługi opiekuńcze, asystenckie, wspierające osoby samotne i niesamodzielne, a także usługi nastawione na profilaktykę zdrowotną i aktywność fizyczną. Istotnym jest również to, aby rozwijać ofertę usług polegających na włączeniu społecznym, pobudzaniu aktywności mieszkańców oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu osób starszych. Co ważne usługi te powinny stać się dostępne nie tylko dla osób ubogich, ale także o wyższym statusie majątkowym, które mogą w danym okresie wymagać wsparcia.

4. Wsparcie dzieci i młodzieży

Zdaniem części z rozmówców, oferta usług dla dzieci i młodzieży to „czarna plama na mapie gminy”. Rozmówcy wskazywali na kilka czynników, które mogą mieć na to wpływ. Jednym z głównych powodów jest brak miejsc i oferty dostosowanej do potrzeb młodzieży, w szczególności oferty sportowej oraz zadaszonych obiektów infrastruktury sportowej, aby młodzież mogła aktywnie spędzać czas również w okresie jesienno-zimowym. Zdarza się również, że młodzież nie zawsze może swobodnie korzystać z wybranych przez siebie miejsc ze względu na negatywne reakcje innych mieszkańców. Dużym wyzwaniem pozostaje również zachęcanie części młodzieży do wyjścia z domu, ponieważ wiele ich aktywności i kontaktów przeniosło się obecnie do świata wirtualnego.

Rozmówcy zauważają również problemy w bezpośredniej komunikacji i budowaniu relacji pomiędzy młodymi ludźmi:



„Nie tyle trzeba tworzyć miejsca dla nich, co młodzież musi się nauczyć ze sobą współpracować i rozmawiać. Umieją się porozumiewać przez komunikatory (...), ale jak już przyjdzie do rozmowy twarzą w twarz, oni po prostu mają problem z tym”.

Jednocześnie rozmówcy podkreślali, że młodzież rzadko wychodzi z inicjatywą i wymaga wsparcia dorosłych osób i liderów, które potrafiłyby ją zachęcić, zorganizować działania i pomóc w przełożeniu pomysłów na konkretne przedsięwzięcia.



„Problemami wśród młodzieży jest niskie zaangażowanie, niska aktywność, brak większych chęci do wspólnego działania.”

Jak wskazał kolejny z rozmówców:



„Żeby dotrzeć do młodych osób trzeba spojrzeć ich oczami.”

Oznacza to potrzebę większego włączenia młodzieży w proces projektowania przeznaczonych dla niej miejsc i działań. Istotne jest, aby młodzież mogła współdecydować o tworzonej dla niej ofercie, aby bardziej odpowiadała ona jej realnym potrzebom oraz zwiększała w nich poczucie odpowiedzialności za podejmowane działania. Jedną z form angażowania młodzieży w życie lokalnej społeczności i uwrażliwiania jej na potrzeby innych osób mógłby być wolontariat. Zdaniem rozmówców:



„Młodzież lubi się angażować w rzeczy, które mają sprawczość”.

Wśród pomysłów na zwiększenie atrakcyjności oferty dla młodzieży pojawiła się również organizacja zajęć wokalnych i artystycznych, a także małych grantów dla liderów i osób starszych na działania młodzieżowe, aby umożliwić realizację pomysłów młodzieży.

Głównymi działaniami dla dzieci i młodzieży, według rozmówców, powinny być zatem: rozwój infrastruktury sportowej, rozszerzanie oferty zajęć artystycznych i sportowych, poprawa kompetencji miękkich (współpracy, budowania relacji, wyrażania emocji), a także włączanie młodzieży w proces tworzenia dla nich oferty. Pozwoli to na lepsze dopasowanie działań do potrzeb młodych osób, skuteczniejsze przygotowanie ich do wyzwań współczesnego świata oraz zwiększenie ich zaangażowania w życie gminy.

5. Wsparcie rodziny

Ważną kategorię planowanych działań powinny być również usługi w zakresie wspierania rodziny. Zdaniem rozmówców:



„Mało mamy dla nich do zaoferowania. Rodziny chciałyby spędzać razem ze sobą czas, to na pewno. Chciałyby robić coś ciekawego i integrować się też z innymi rodzinami.”

Wśród planowanych rozwiązań wskazywano na kluby rodzinne, poradnictwo specjalistyczne oraz działania organizowane w świetlicach wiejskich. Mogłyby one służyć organizowaniu czasu wolnego, budowaniu więzi pomiędzy rodzinami i wzmacnianiu więzi społecznych.

6. Pomoc psychologiczna i poradnictwo specjalistyczne

Wśród usług, których obecnie brakuje na terenie Gminy Świdnica, znajduje się również pomoc psychologiczno-pedagogiczna i poradnictwo specjalistyczne:



„Dzisiaj pomoc psychologiczno-pedagogiczna to jest top of the top. To nie dotyczy tylko dzieci. To dotyczy też wielu osób dorosłych. Myślę, że takimi innymi grupami potrzebującymi wsparcia to są, albo osoby po kryzysach psychicznych. Czyli tutaj cierpimy na brak klubów samopomocy i warsztatów pomagających w powrocie do społeczeństwa, czy na rynek pracy.”

W przypadku seniorów problemy w zakresie zdrowia psychicznego wiążą się głównie z samotnością i poczuciem wykluczenia społecznego. Wśród młodzieży problemy dotyczą kwestii relacji z otoczeniem, emocji i trudnościami funkcjonowania w środowisku rówieśniczym. Natomiast wśród dorosłych z kryzysami osobistymi, rodzinnymi i problemami zdrowia psychicznego.

7. Opieka wytchnieniowa

Rozmówcy wskazywali również na opiekę wytchnieniową jako ważny obszar, który należy rozwijać w gminie. Nie powinna dotyczyć ona wyłącznie opiekunów formalnych osób z niepełnosprawnościami. Powinna dotyczyć również rodzin z dziećmi, dzieci, które zajmują się rodzicami, rodzeństwa itp. Celem takiego wsparcia byłoby czasowe przejęcie przez inną osobę obowiązków opiekuńczych tak, aby opiekun mógł odpocząć lub załatwić własne sprawy.

Potencjalnymi formami realizacji takiego wsparcia mogłyby być placówki wsparcia dziennego lub możliwość wykorzystania pomocy sąsiedzkiej. To drugie rozwiązanie mogłoby mieć szczególne znaczenie w mniejszych miejscowościach, gdzie mieszkańcy się znają i mogą wzajemnie sobie pomagać.

8. Aktywizacja i integracja mieszkańców

Obszarem wymagającym działań jest również aktywizacja mieszkańców i budowanie lokalnych więzi społecznych. Jest to szczególnie ważne w kontekście wspomnianego wcześniej problemu samotności wśród seniorów, trudnościami ze współpracą i komunikacją wśród młodzieży, a także potrzebą rozwoju działań sąsiedzkich i integracji rodzin. Ważne jest więc organizowanie działań, które będą sprzyjały nawiązywaniu bezpośrednich relacji, regularnym spotkaniom oraz większemu zaangażowaniu mieszkańców w życie gminy.

Szczególny potencjał rozmówcy dostrzegali również w integracji międzypokoleniowej. Mogłaby się ona opierać na wzajemnym dzieleniu się wiedzą i umiejętnościami między różnymi pokoleniami, tj. młodzież mogłaby wspierać seniorów m.in. w korzystaniu z nowych technologii i bezpiecznym poruszaniu się w Internecie, a osoby starsze mogłyby przekazywać młodszym swoje doświadczenie i wiedzę nabytą przez całe życie. Takie regularne spotkania mogłyby również przeciwdziałać samotności seniorów i dawać im dodatkowy „*powód, żeby wyjść z domu*”.

Ważnym elementem aktywizacji mieszkańców powinno być również wspieranie tworzenia i funkcjonowania Centrów Aktywności Lokalnej (CAL). Ich rolą mogłoby być włączanie mieszkańców w życie gminy, wspieranie oddolnych inicjatyw, organizowanie spotkań i działań integracyjnych oraz tworzenie przestrzeni do współpracy pomiędzy różnymi grupami mieszkańców. Jest to także rozwiązanie, które pozwalałoby na zwiększenie zaangażowania lokalnych liderów oraz organizacji pozarządowych w kształtowanie i realizację usług społecznych w gminie. Wpłynęłoby to na rozwój oferty kulturalnej, rozrywkowej i aktywizację mieszkańców. CAL może stanowić również element rozwijania potencjału inicjatyw oddolnych oraz włączania w tworzenie oferty społecznej, zasobów tkwiących w środowiskach lokalnych.

17.4 Potencjał instytucji gminnych, społeczności lokalnej i podmiotów gospodarczych

Istotnym elementem przeprowadzonych badań była również próba określenia zasobów, które mogą zostać wykorzystane przy organizacji usług społecznych.

Do najważniejszych z nich należą jednostki organizacyjne gminy, w tym Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji, Gminna Biblioteka Publiczna oraz placówki oświatowe. Instytucje te już obecnie współpracują przy organizowaniu wydarzeń i przedsięwzięć dla mieszkańców, co może stanowić punkt wyjścia do integrowania usług w ramach CUS.

Duży potencjał posiadają również organizacje pozarządowe i grupy nieformalne. Zgodnie z opinią rozmówców:



„W każdej miejscowości znajdzie się albo stowarzyszenie, albo grupa nieformalna, która ma na celu rozwój swojej miejscowości, albo koło gospodyń wiejskich, albo ochotnicza straż pożarna. Wszystko to są podmioty, które są w stanie wpływać na jakość życia na wsi.”

Obecnie wskazane podmioty zajmują się głównie organizacją wydarzeń integracyjnych, kulturalnych i sportowych. W przyszłości ich zakres działań mógłby zostać rozszerzony o inne usługi społeczne. Wymagać to jednak będzie dokładnego rozpoznania możliwości współpracy w ramach CUS, poszerzania ich kompetencji oraz przygotowania do podejmowania bardziej sformalizowanych działań.

W zakresie potencjału społeczności lokalnej do podejmowania oddolnych inicjatyw widoczny jest problem zmiany pokoleniowej lokalnych liderów:



„Były takie osoby, które prężnie działały, ale już niestety zdrowie i wiek im na to nie pozwala, a młodszy, młodsze pokolenie nie ma na to czasu. Młodzi nie chcą się w ogóle w to zaangażować. Tak jakby nie czuli takiej potrzeby robienia czegoś dla społeczności.”

Ważnym zadaniem organizatora społeczności lokalnej w ramach CUS będzie więc wyszukiwanie nowych liderów, wspieranie oddolnych inicjatyw oraz zachęcanie mieszkańców do angażowania się w działania na rzecz własnej miejscowości.

Warto również podkreślić, że na terenie gminy mieszkają również osoby z wąską specjalizacją lub kompetencjami, które mogą stanowić istotny zasób społeczności lokalnej i wspierać gminę w budowaniu oferty społecznej:



„Potrafią do nas wracać ludzie z bardzo bogatym doświadczeniem, z bardzo wąskimi specjalizacjami cenionymi na świecie. Więc w granicach swojej gminy na pewno mamy młode osoby, które na przykład pracują dla NASA. Mamy też młodych naukowców, którzy zajmują się ekonomią i zdobywają uznanie w tej gminie.”

Wśród potencjalnych partnerów CUS wskazywano również podmioty gospodarcze działające na terenie gminy, w tym posiadające gospodarstwa agroturystyczne, a także organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej działające na terenie powiatu świdnickiego i Wałbrzycha. Będzie to miało szczególne znaczenie w tworzeniu oferty w takich obszarach jak: promocja i ochrona zdrowia, wspieranie osób niepełnosprawnych oraz reintegracja zawodowa i społeczna.

17.5 Informowanie mieszkańców o ofercie CUS

Ostatnim istotnym zagadnieniem omawianym w ramach badań jakościowych był sposób komunikacji i informowania mieszkańców o ofercie przyszłego Centrum Usług Społecznych.

Jak zgłosili rozmówcy, ze względu na rozproszony charakter gminy, działania informacyjne powinny być prowadzone wielokanałowo. Jednym z najlepszych sposobów informacji będą media społecznościowe oraz strona internetowa, jednak rozmówcy zgodnie stwierdzili, że „*poczta pantoflowa działa najlepiej*”. Stąd istotną rolę, zwłaszcza dla osób starszych, będą miały bezpośrednie, tradycyjne kanały przekazywania informacji poprzez m.in. sołtysów, sąsiadów, grupy wiejskie, rady sołeckie, spotkania informacyjne w świetlicach wiejskich, informatory i ogłoszenia przy Urzędzie, w kościołach oraz na lokalnych tablicach ogłoszeń. W celu spójnego przekazywania informacji, mogłyby zostać również stworzony jeden format plakatu lub karta usług mieszkańca.

18. Wnioski z diagnozy

- **Rozproszona struktura przestrzenna jest jednym z podstawowych czynników kształtujących dostępność usług**

Jednym z najbardziej charakterystycznych uwarunkowań Gminy Świdnica jest jej rozproszona struktura osadnicza. Gmina obejmuje 35 miejscowości skupionych w 33 sołectwach. Znaczna część instytucji i specjalistycznych usług jest ponadto skoncentrowana w Mieście Świdnica lub większych miejscowościach gminy. Problem dojazdu jest szczególnie odczuwalny przez osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby o ograniczonej samodzielności.



Dostępność usług w Gminie Świdnica zależy więc w dużym stopniu od dostępności transportowej oraz możliwości korzystania ze wsparcia blisko miejsca zamieszkania. W praktyce sama obecność danej usługi nie oznacza jej rzeczywistej dostępności, jeżeli mieszkaniec ma trudność z dotarciem do miejsca jej świadczenia. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają usługi transportowe, mobilne formy wsparcia oraz wykorzystywanie lokalnej infrastruktury do świadczenia części usług w poszczególnych miejscowościach.

Wnioski te potwierdzają wyniki badania mieszkańców. Jedynie 17,6% respondentów uznało, że punkty wsparcia i usług społecznych są rozmieszczone optymalnie i nie występują trudności w dotarciu do nich. Kolejne 25,4% oceniło, że dotarcie do nich bywa uciążliwe, a 20,3% uznało, że dostęp do nich jest trudny i nie są one dostępne.

- **Potencjał gminy ograniczany przez niekorzystne trendy demograficzne**

Gmina Świdnica dysponuje istotnymi zasobami i potencjałami do prowadzenia polityki prorodzinnej – funkcjonującym żłobkiem, rozwiniętą siecią przedszkoli i szkół, relatywnie wysokim udziałem ludności

w wieku przedprodukcyjnym oraz dodatnim saldem migracji, wskazującym na atrakcyjność osiedleńczą. Jednocześnie barierę stanowią postępujący spadek liczby urodzeń i dzieci, ujemny przyrost naturalny oraz wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Oznacza to równoczesne występowanie potrzeb charakterystycznych dla rodzin z dziećmi oraz rosnącej grupy osób starszych. Problemem pozostaje także niski poziom objęcia dzieci wychowaniem przedszkolnym i nierównomierna dostępność części usług.

Bliskość Świdnicy, Wałbrzycha i Wrocławia zwiększa atrakcyjność gminy jako miejsca zamieszkania. Pozytywnie postrzeganie gminy znajduje potwierdzenie również w badaniach ankietowych. Ponad 80% pełnoletnich mieszkańców gminy uznało Gminę Świdnica jako dobre miejsce do życia, a wśród dzieci i młodzieży odsetek ten był jeszcze wyższy i wyniósł prawie 90%. Natomiast w odniesieniu do przedstawicieli podmiotów realizujących lub planujących realizację usług społecznych na terenie gminy pozytywną ocenę w tym zakresie wyrazili wszyscy respondenci.

Bliskość większych ośrodków powoduje jednak, że część mieszkańców gminy zaspokaja swoje potrzeby w zakresie usług, pracy, edukacji i kultury poza jej obszarem. Dodatkowo może to osłabiać więzi lokalne i ograniczać zaangażowanie mieszkańców, w tym osób nowo osiedlających się na terenie gminy, w życie poszczególnych miejscowości.

Zmiany demograficzne i osiedleńcze powodują zatem rosnące zróżnicowanie potrzeb mieszkańców gminy. Z jednej strony występuje zapotrzebowanie na wsparcie rodzin, dzieci i młodzieży, którym należy stwarzać odpowiednie warunki do pracy, edukacji i rozrywki. Z drugiej strony, wraz ze wzrostem liczby osób starszych, zwiększają się potrzeby w zakresie usług opiekuńczych, specjalistycznych, zdrowotnych, rehabilitacyjnych i profilaktycznych. Jednocześnie napływ nowych mieszkańców sprawia, że dużego znaczenia nabierają działania mające na celu wzmacnianie więzi lokalnych i integrację osób o różnym stopniu zakorzenienia w społeczności.

Pełniejsze wykorzystanie istniejących zasobów wymaga również zwiększania dostępności i elastyczności usług dla rodzin, szczególnie w zakresie opieki nad dziećmi, a także skuteczniejszego docierania z informacją o dostępnych formach wsparcia. Istotne pozostaje także monitorowanie, czy spadek liczby beneficjentów świadczeń rzeczywiście odzwierciedla zmniejszenie potrzeb rodzin.

- **Rosnące zapotrzebowanie na wsparcie rodzin, dzieci i młodzieży**

Lokalny system wsparcia obejmuje m.in. asystenturę rodzinną, pomoc społeczną, Zespół Interdyscyplinarny oraz możliwość korzystania ze specjalistycznej pomocy PCPR i Ośrodka Interwencji Kryzysowej. Jednocześnie rośnie liczba rodzin wymagających wsparcia, szczególnie z powodu trudności opiekuńczo-wychowawczych. Utrzymuje się także skala przemocy domowej i rówieśniczej, w tym cyberprzemocy.

Istotnym deficytem jest brak na terenie gminy placówki wsparcia dziennego, ograniczona dostępność lokalnej pomocy psychologicznej, pedagogicznej i rozwojowej oraz niedostateczna oferta zajęć pozalekcyjnych. Potwierdzają to wyniki badań ankietowych. Wśród mieszkańców najczęściej wskazywano na braki w zakresie usług zdrowotnych dla rodzin z dziećmi (68,2%), usług wsparcia dla rodziców dzieci i młodzieży z problemami wychowawczymi (62,5%), oferty zajęć pozalekcyjnych i pomocy w nauce dla dzieci i młodzieży (59,5%) oraz zajęć rozwijających ich pasje i zainteresowania (59,2%), a także akcji profilaktycznych w obszarze zdrowia (58%) i wsparcia dla osób chorujących psychicznie (57,5%). Problemy te znajdują odzwierciedlenie również w badaniu dzieci i młodzieży. Najczęściej dostrzegalnym brakiem były miejsca wsparcia dla osób, które chcą się czegoś nowego nauczyć, rozwijać zainteresowania (44,1%), osoby, które nie uczestniczyły w zajęciach pozalekcyjnych jako główną przyczynę wskazywały brak interesującej oferty w okolicy (39,7%). Dodatkowo młodzi mieszkańcy zwracali również uwagę na problemy związane ze stresem szkolnym, zdrowiem psychicznym, zagrożeniami w Internecie i przemocą rówieśniczą.

Zbliżone potrzeby dostrzegali przedstawiciele lokalnych podmiotów świadczących lub zamierzających świadczyć usługi społeczne. W tej grupie, 71,4% badanych wskazało na niedostateczną dostępność usług zdrowotnych dla rodzin z dziećmi. Dodatkowo po 64,3% respondentów dostrzegło braki w zakresie terapii dzieci i młodzieży, wsparcia dotyczącego zdrowia psychicznego oraz pomocy rodzicom dzieci i młodzieży z problemami wychowawczymi. Natomiast 50% wskazało na niewystarczającą dostępność specjalistycznego wsparcia dla dzieci.

Z badań jakościowych wynika jednocześnie, że potrzeby dzieci i młodzieży wykraczają poza pomoc edukacyjną i organizację czasu wolnego. W przypadku młodzieży zwracano uwagę na trudności w budowaniu bezpośrednich relacji, komunikacji i współpracy, niski poziom zaangażowania części młodych mieszkańców w życie gminy oraz potrzebę większego poczucia wpływu na działania kierowane do tej grupy. Wskazywano również na znaczenie dorosłych liderów zdolnych wspierać młodzież w przechodzeniu od pomysłów do konkretnych inicjatyw.

Potrzeby dzieci i młodzieży mają zatem charakter zarówno specjalistyczny, jak i środowiskowy. Wskazuje to na potrzebę dalszego wzmocnienia systemu wsparcia, w szczególności poprzez rozwój działań profilaktycznych, pomocy psychologicznej, pedagogicznej i terapeutycznej, asystentury rodzinnej. Ważne pozostaje również rozwijanie oferty zajęć pozalekcyjnych, kompetencji społecznych, relacji rówieśniczych, aktywności i poczucia sprawczości młodych mieszkańców.

- **Potencjał systemu wsparcia rodzin w ograniczaniu potrzeby korzystania z pieczy zastępczej**

Gmina posiada funkcjonujący system wsparcia rodzin, obejmujący m.in. asystenturę rodzinną i współpracę z systemem pieczy zastępczej na poziomie powiatowym. Spadek liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej w 2025 r. jest pozytywnym sygnałem, jednak utrzymujące się

trudności opiekuńczo-wychowawcze części rodzin oraz zmienna liczba dzieci wymagających pieczy wskazują na potrzebę dalszej profilaktyki i wczesnego reagowania.

Badania jakościowe pokazują również, że istnieje zapotrzebowanie na mniej sformalizowane formy wzmacniania rodzin. Jest to przede wszystkim potrzeba kontaktu z innymi rodzinami, budowania relacji, możliwości spędzania czasu oraz dostępu do poradnictwa i wsparcia specjalistycznego.

Kluczowe znaczenie ma zatem wzmacnianie rodzin na dwóch poziomach. Pierwszym z nich jest pomoc rodzinom już doświadczającym trudności, aby ograniczać ryzyko pogłębiania się problemów. Drugim natomiast jest podejmowanie działań o charakterze profilaktycznym i środowiskowym, umożliwiających wcześniejsze rozpoznanie problemów, zapobieganie ich eskalacji oraz wzmacnianie kompetencji opiekuńczych i wychowawczych.

- **System pomocy społecznej wobec szerszego zakresu potrzeb mieszkańców**

System pomocy społecznej w Gminie Świdnica, oparty na doświadczeniu GOPS, obejmuje różnorodne formy wsparcia – od świadczeń i pracy socjalnej po usługi opiekuńcze i pomoc kryzysową. Długookresowy spadek liczby beneficjentów wskazuje na ograniczenie skali korzystania z pomocy, jednak nadal występują złożone problemy związane przede wszystkim z ubóstwem, chorobą, trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi i niesamodzielnością. Dodatkowym obciążeniem pozostaje brak na terenie gminy DPS oraz placówki zapewniającej schronienie osobom w kryzysie bezdomności.

Kluczowym wyzwaniem jest zatem rozwój usług środowiskowych i profilaktycznych, które pozwolą mieszkańcom jak najdłużej funkcjonować samodzielnie w miejscu zamieszkania oraz ograniczać konieczność korzystania z bardziej kosztownych i zinstytucjonalizowanych form pomocy. Istotne pozostają również wzmacnianie pracy socjalnej i wsparcia rodzin, działania zapobiegające bezdomności oraz utrzymanie zdolności GOPS do szybkiego reagowania w sytuacjach kryzysowych.

Potrzebę rozwoju oferty usług społecznych potwierdzają również wyniki badania pełnoletnich mieszkańców. Łącznie 75,1% badanych wyraziło chęć skorzystania z oferty usług przyszłego CUS. Najczęściej wskazywano zainteresowanie korzystaniem z oferty dla dzieci i młodzieży, pomocy psychologicznej, rehabilitacji i fizjoterapii, oferty kulturalnej, sportowej i integracyjnej oraz wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.

Ponadto badania jakościowe wskazują, że potrzeby w zakresie wsparcia mieszkańców są szersze niż te, tradycyjnie kojarzone z pomocą społeczną. Zwracano uwagę, że z usług społecznych powinny korzystać również osoby, które nie znajdują się w trudnej sytuacji materialnej i na co dzień nie korzystają z pomocy społecznej. Widoczna jest również potrzeba zmiany sposobu postrzegania lokalnego systemu wsparcia, aby nie był on tylko kojarzony ze wsparciem osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji.

Wyniki diagnozy wskazują zatem na potrzebę stopniowego przechodzenia od systemu skoncentrowanego na pomocy osobom w trudnej sytuacji życiowej i materialnej do szerszego modelu

wsparcia dostępnego dla wszystkich mieszkańców gminy. W ten kierunek wpisuje się idea utworzenia Centrum Usług Społecznych. Polega on na stworzeniu zintegrowanego lokalnego systemu usług, odpowiadającego na zróżnicowane potrzeby mieszkańców. Celem CUS jest rozszerzanie dotychczasowego systemu pomocy społecznej poprzez łączenie i koordynowanie usług realizowanych w różnych obszarach przez różnych usługodawców (również tych mogących świadczyć usługi poza terenem gminy). Pozwala to na lepsze wykorzystanie dostępnych zasobów oraz bardziej kompleksowe odpowiadanie na potrzeby mieszkańców.

- **Rosnące potrzeby zdrowotne mieszkańców przy ograniczonych zasobach lokalnej ochrony zdrowia**

Gmina posiada podstawowe zasoby w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki, obejmujące lokalne placówki medyczne, dostęp do specjalistycznej opieki w Świdnicy oraz działania profilaktyczne dotyczące uzależnień. Jednocześnie barierą pozostaje ograniczona dostępność świadczeń, szczególnie specjalistycznych, a sytuację zdrowotną mieszkańców obciążają choroby przewlekłe, w tym nadciśnienie i cukrzyca, oraz rosnąca liczba przypadków otyłości i chorób nowotworowych. Istotnym problemem pozostają także zdrowie psychiczne oraz uzależnienia, powiązane m.in. z przemocą domową.

Występowanie deficytów w lokalnej ochronie zdrowia potwierdzają również wyniki badań ilościowych i jakościowych. W badaniu mieszkańców największe braki wskazywano w zakresie dostępności specjalistycznych usług zdrowotnych (76,6%), dostępności usług psychologicznych lub psychiatrycznych (76,4%), dostępności podstawowych usług medycznych/zdrowotnych (60,7%), programów promocji zdrowia i/lub edukacji zdrowotnej (55%) oraz programów profilaktyki zdrowotnej (54,8%). Wśród przedstawicieli lokalnych podmiotów wyniki były zbliżone. Po 57,1% z nich wskazało na niską dostępność specjalistycznych usług zdrowotnych oraz pomocy psychologicznej lub psychiatrycznej. Z kolei po 50% badanych uważało, że brakuje działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej i podstawowych usług medycznych. Jednocześnie wyniki badania dzieci i młodzieży wskazują, że młodzi ludzie często napotykają na sytuacje ryzykowne, takie jak hejt (71,4%), alkoholizm (61,8%) i przemoc rówieśnicza (61,5%).

Dostępność usług zdrowotnych jest związana również z dostępnością transportową. W przypadku części mieszkańców, szczególnie osób starszych i o ograniczonej mobilności, brak możliwości dojazdu do miejsca świadczenia usług stanowi istotną barierę w korzystaniu z potrzebnego wsparcia zdrowotnego, rehabilitacyjnego i specjalistycznego. Podczas badań jakościowych rozmówcy wskazywali również na stworzenie mobilnych form rehabilitacji i innych usług świadczonych bliżej miejsca zamieszkania.

Wyniki diagnozy wskazują zatem na potrzebę wzmacniania profilaktyki, wczesnego wykrywania chorób i promocji zdrowego stylu życia, przy jednoczesnym zwiększaniu dostępności opieki specjalistycznej i wsparcia w zakresie zdrowia psychicznego. Istotnym elementem pozostaje również

poprawa dostępności transportowej do miejsc świadczenia tych usług, szczególnie dla osób starszych i o ograniczonej mobilności. W tym kontekście widoczne jest zapotrzebowanie na usługi transportowe dla seniorów, np. w postaci transportu „od drzwi do drzwi”. Znaczenia nabierają także mobilne formy rehabilitacji i innych usług świadczonych bliżej miejsca zamieszkania. Zasadne jest także kontynuowanie działań dotyczących uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej.

- **Wzrost zapotrzebowania na kompleksowe wsparcie seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów**

Rozwijający się system wsparcia osób z niepełnosprawnościami obejmuje świadczenia, usługi asystenckie oraz działania GOPS. Większość budynków użyteczności publicznej jest już dostosowana do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Jednocześnie rosnąca liczba osób wymagających wsparcia, obciążenie rodzin i opiekunów oraz utrzymujące się bariery architektoniczne wskazują na niezaspokojone potrzeby. Ograniczona liczba osób korzystających z asystencji osobistej może dodatkowo świadczyć o niewystarczającej skali dostępnych usług.

Na skalę tych potrzeb wpływa również postępujące starzenie się mieszkańców gminy. Oznacza to rosnące znaczenie usług wspierających seniorów w codziennym funkcjonowaniu, w szczególności usług opiekuńczych, rehabilitacyjnych, zdrowotnych i transportowych. Zwiększa się także znaczenie działań przeciwdziałających samotności i izolacji społecznej. Nie bez znaczenia pozostaje wsparcie rodzin i opiekunów w opiece nad osobami starszymi i niesamodzielnymi.

Powyższe wnioski potwierdzają wyniki badań ankietowych i jakościowych. W ramach badania pełnoletnich mieszkańców gminy, we wszystkich kategoriach usług dedykowanych seniorom i osobom z niepełnosprawnościami dominowała odpowiedź dotycząca ich braku. Najczęściej wskazywano na niedostateczną dostępność usług transportowych (80,5%), usług typu „złota rączka” (78,7%) i usług rehabilitacyjnych (78,2%). Potrzeby te potwierdzają również przedstawiciele podmiotów świadczących lub planujących świadczyć usługi społeczne. Po 71% z nich wskazało na braki w zakresie wypożyczania sprzętu rehabilitacyjnego, usług transportowych, usług typu „złota rączka”, usług pielęgnacyjnych, pomocy w codziennych czynnościach oraz działań przeciwdziałających samotności. Badania jakościowe pogłębiają ten obraz. Wskazują na trudności osób starszych i niesamodzielnych związane z ograniczoną sprawnością fizyczną i codziennym funkcjonowaniem, a także na potrzebę kontaktu z innymi osobami.

Kluczowym wyzwaniem jest zatem dalszy rozwój środowiskowych i usługowych form wsparcia, zwiększających samodzielność osób starszych i z niepełnosprawnościami, a jednocześnie odciążających ich opiekunów. Szczególnego znaczenia nabiera zwiększenie dostępności usług asystenckich, opiekuńczych i rehabilitacyjnych, ale również usług wspierających codzienne funkcjonowanie, takich jak transport, pomoc sąsiedzka, usługi pielęgnacyjne czy dostęp do sprzętu rehabilitacyjnego. Należy również pamiętać o zapewnieniu wsparcia osobom samotnym mającego na celu przeciwdziałanie

izolacji i podtrzymywanie kontaktów z innymi osobami. Wyzwaniem pozostaje również ograniczanie barier w dostępie do usług publicznych.

- **Rosnące potrzeby uczniów oraz zróżnicowane potrzeby młodzieży**

Gmina dysponuje rozwiniętą i dostępną siecią sześciu szkół podstawowych, wspieraną przez transport szkolny, system stypendialny, modernizowaną bazę edukacyjną oraz udział w projektach rozwijających kompetencje i zainteresowania uczniów. Jednocześnie barierą staje się rosnąca liczba dzieci wymagających kształcenia specjalnego i pomocy psychologiczno-pedagogicznej, co zwiększa zapotrzebowanie na odpowiednie zasoby kadrowe i specjalistyczne oraz indywidualizację wsparcia.

Wyniki badania dzieci i młodzieży wskazują dodatkowo na potrzebę rozwijania doradztwa zawodowego i lepszego przygotowania uczniów do przyszłej pracy. Najwięcej ocen negatywnych dotyczyło pomocy szkoły w planowaniu kariery zawodowej (24,3%), a także przygotowania do przyszłej pracy i dostępności zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania (po 23,9%). Istotne pozostaje również lepsze dopasowanie oferty zajęć do zainteresowań młodzieży i zwiększanie ich dostępności blisko miejsca zamieszkania. Wśród najczęściej wskazywanych zajęć, których brakuje młodym mieszkańcom, znalazły się zajęcia sportowe (44,4%), a w dalszej kolejności zajęcia artystyczne (31,5%) i edukacyjne (24,1%).

Kluczowym wyzwaniem jest zatem dalsze dostosowywanie lokalnego systemu edukacji do zróżnicowanych potrzeb uczniów, przy jednoczesnym utrzymaniu wysokiej jakości i dostępności kształcenia. Szczęólnego znaczenia nabiera rozwój pomocy psychologicznej, pedagogicznej i terapeutycznej, wsparcie rodziców oraz współpraca szkół z rodzinami i instytucjami działającymi na rzecz dzieci i młodzieży.

- **Narastające bariery w dostępie do zatrudnienia**

Atutem gminy jest relatywnie niski poziom bezrobocia na tle powiatu i województwa, a także dostępność instrumentów aktywizacji zawodowej i współpraca PUP z GOPS. Jednocześnie wyraźny wzrost liczby bezrobotnych, szczególnie wśród osób młodych, mieszkańców w wieku 50+ oraz osób długotrwale bezrobotnych, wskazuje na narastające bariery w podejmowaniu i utrzymaniu zatrudnienia. Problem bezrobocia coraz wyraźniej przekłada się również na zapotrzebowanie na pomoc społeczną.

Szczęólnym wyzwaniem jest dopasowanie wsparcia do potrzeb różnych grup mieszkańców oraz ograniczanie ryzyka utrwalania się bezrobocia. Wymaga to wzmacniania aktywizacji zawodowej, podnoszenia kwalifikacji i kompetencji oraz dalszej współpracy instytucji rynku pracy i pomocy społecznej z pracodawcami.

- **Potencjał lokalnej infrastruktury kulturalnej ograniczany przez nierówny dostęp do oferty**

Gmina posiada znaczące zasoby sprzyjające rozwojowi aktywności kulturalnej – sieć 25 świetlic wiejskich, Gminną Bibliotekę Publiczną z filiami, działalność Fundacji „Krzyżowa”

i Międzynarodowego Centrum Spotkań Młodzieży oraz rosnącą liczbę organizacji pozarządowych. Zasoby te tworzą dobre podstawy do integracji mieszkańców i rozwijania lokalnej aktywności, jednak ich potencjał nie jest w pełni wykorzystywany. Niewielka liczba wydarzeń, spadek liczby czytelników i wypożyczeń oraz rozproszenie przestrzenne gminy ograniczają równy dostęp mieszkańców do oferty kulturalnej. Dodatkowym ograniczeniem jest lokalizacja głównych siedzib gminnych instytucji kultury poza terenem gminy.

Problem nierównego dostępu do oferty został również wskazany w badaniach jakościowych. Rozmówcy zwracali uwagę, że usługi koncentrują się głównie w większych miejscowościach i w pobliżu Miasta Świdnica. Mieszkańcy mniejszych miejscowości mają bardziej ograniczone możliwości korzystania z różnych form aktywności, a udział w nich często wiąże się z koniecznością dojazdu. Istotny potencjał do rozszerzania oferty kulturalnej i integracyjnej dla mieszkańców mają świetlice wiejskie, które są zlokalizowane w niemal każdej miejscowości. Są one już obecnie ważnymi miejscami życia lokalnego, z których korzystają lokalne stowarzyszenia i grupy nieformalne. Ich rozmieszczenie stwarza potencjał do prowadzenia działań społecznych bliżej miejsca zamieszkania. Ograniczy to również bariery wynikające z rozproszonego charakteru gminy.

Wyzwaniem pozostaje więc przede wszystkim rozwijanie bardziej zróżnicowanej i dostępnej oferty, odpowiadającej na potrzeby różnych grup wiekowych przy wykorzystaniu świetlic wiejskich jako lokalnych miejsc integracji. Szczególnego znaczenia nabiera zwiększenie oferty dla młodzieży, rodzin i seniorów oraz wykorzystanie świetlic i aktywności organizacji społecznych jako lokalnych miejsc integracji i uczestnictwa w kulturze.

- **Rozwijająca się infrastruktura sportowa i turystyczna jako potencjał gminy**

Gmina dysponuje dobrze rozwiniętym i systematycznie poszerzanym zapleczem sportowym, rekreacyjnym i turystycznym, w tym 32 obiektami sportowymi, działalnością klubów i rosnącą liczbą uczestników zajęć i wydarzeń sportowych. Ponadto w ostatnich latach odnotowano dynamiczny rozwój sieci szlaków i tras rowerowych, które tworzą dobre warunki do aktywnego spędzania czasu i integracji mieszkańców.

Jednocześnie rosnące zainteresowanie aktywnością sportową i rekreacyjną wskazuje na potrzebę dalszego rozwoju infrastruktury i oferty w poszczególnych miejscowościach. Wyzwaniem pozostaje pełne wykorzystanie potencjału turystycznego gminy, zapewnienie odpowiedniego utrzymania istniejącej infrastruktury oraz tworzenie atrakcyjnych i dostępnych miejsc aktywności dla różnych grup mieszkańców. Dalsze inwestycje w infrastrukturę sportową, pieszą, rowerową i rekreacyjną mogą wzmacniać nie tylko jakość życia mieszkańców, ale również atrakcyjność i potencjał rozwojowy gminy.

- **Rozwijająca się aktywność obywatelska i potrzeba wzmocnienia partycypacji społecznej mieszkańców**

Potencjał aktywności obywatelskiej opiera się na rosnącej liczbie organizacji społecznych, działalności KGW, OSP i klubów seniora oraz współpracy samorządu z sektorem społecznym. Relatywnie wysoka frekwencja wyborcza wskazuje na zainteresowanie mieszkańców sprawami publicznymi. Jednocześnie niższe niż w powiecie i województwie nasycenie organizacjami społecznymi oraz ograniczona liczba inicjatyw partycypacyjnych pokazują, że aktywność mieszkańców i lokalnych grup nie jest jeszcze w pełni wykorzystywana. Barierą pozostaje przede wszystkim niewystarczające wykorzystanie bezpośrednich form angażowania mieszkańców w sprawy gminy, w szczególności konsultacji społecznych i inicjatyw oddolnych.

Badania ankietowe wskazują jednocześnie na istniejący potencjał zaangażowania społecznego wśród mieszkańców, który nie jest jeszcze w pełni wykorzystywany. Prawie co drugi badany zadeklarował gotowość do udziału w wolontariacie, grupach samopomocowych lub współorganizacji lokalnych wydarzeń, podczas gdy członkostwo w organizacji pozarządowej zadeklarowało 12,6% badanych. Potencjał też zauważalny jest również wśród dzieci i młodzieży. Chęć zaangażowania się w wolontariat zadeklarowało 38,5% badanych, a 35,7% chciałoby się włączyć w działania na rzecz swojej okolicy. Wskazuje to na potrzebę tworzenia działań i przestrzeni, które zwiększałyby możliwość angażowania mieszkańców w działania lokalne.

Ponadto z badań jakościowych wynika, że następuje zmiana pokoleniowa wśród lokalnych liderów. Młodszy mieszkańcy nie zawsze przejmują rolę starszych, którzy ze względu na wiek ograniczają swoją aktywność społeczną. Potencjał nowych liderów dostrzega się wśród mieszkańców posiadających wysokie i specjalistyczne kompetencje, które nie zawsze wykorzystywane są w działaniach na rzecz lokalnej społeczności.

Wyniki badań wskazują również na potrzebę rozwijania działań mających na celu integrację i aktywizację mieszkańców, w tym wzmocnienie więzi międzypokoleniowych, rozwój wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej. Dodatkowo wzmocnienie współpracy z organizacjami pozarządowymi, KGW, OSP i grupami nieformalnymi oraz rozwijanie dostępnych form partycypacji może zwiększyć poczucie sprawczości mieszkańców, wzmocnić więzi lokalne i lepiej odpowiadać na potrzeby poszczególnych społeczności.

W tym kontekście istotny potencjał mają również Centra Aktywności Lokalnej (CAL). Ich istotą jest tworzenie lokalnej przestrzeni do spotkań, współpracy i podejmowania wspólnych działań przez mieszkańców. Mogą one służyć rozwijaniu oddolnych inicjatyw, integrowaniu różnych grup oraz angażowaniu mieszkańców w działania dotyczące ich miejscowości.

Organizowanie społeczności lokalnej jest również jednym z ważnych elementów funkcjonowania CUS. Jego istotą jest aktywizowanie mieszkańców i wzmocnianie ich udziału w życiu lokalnej wspólnoty, aby

byli oni postrzegani jako aktywni uczestnicy działań podejmowanych w swoim otoczeniu, a nie tylko jako odbiorcy wsparcia. Służą temu m.in. oddolne formy aktywności (wolontariat, samopomoc, pomoc sąsiedzka, lokalne sieci współpracy). Uzupełniają one profesjonalne usługi społeczne, a jednocześnie sprzyjają wzmocnianiu więzi lokalnych, integracji mieszkańców i większemu zaangażowaniu w życie wspólnoty.

- **Mieszkalnictwo jako element przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu**

Sytuacja mieszkaniowa w Gminie Świdnica wskazuje na utrzymujące się zapotrzebowanie na mieszkania komunalne i socjalne. Pomimo zwiększenia zasobu w 2025 r. nadal 44 osoby oczekiwały na lokal, a dodatkowym wyzwaniem pozostają rosnące koszty utrzymania mieszkań. Istotnym deficytem jest również brak mieszkań wspomaganych i treningowych.

Zasadne jest zatem dalsze zwiększanie zasobu mieszkań komunalnych, pozyskiwanie środków zewnętrznych na inwestycje oraz rozwój mieszkań wspomaganych i treningowych. Działania te powinny przyczyniać się do poprawy bezpieczeństwa mieszkaniowego i ograniczania ryzyka wykluczenia społecznego.

- **Jakość środowiska i bezpieczeństwo energetyczne mieszkańców**

Gmina Świdnica posiada znaczący potencjał środowiskowy, oparty na wysokich walorach przyrodniczych, rozwijanej infrastrukturze technicznej oraz podejmowanych działaniach na rzecz poprawy jakości powietrza i rozwoju odnawialnych źródeł energii. Jednocześnie istotnymi wyzwaniami pozostają niski poziom skanalizowania gminy, częste awarie sieci kanalizacyjnej, dominacja indywidualnych źródeł ciepła wykorzystujących paliwa stałe oraz utrzymujące się przekroczenia norm jakości powietrza. Dodatkowym obszarem wymagającym dalszych działań jest zapewnienie dostępu do Internetu szerokopasmowego na terenie całej gminy.

Zasadne jest zatem kontynuowanie inwestycji w rozwój i modernizację sieci kanalizacyjnej, poprawę efektywności energetycznej budynków, wymianę źródeł ciepła oraz rozwój OZE. Istotne pozostaje również racjonalne gospodarowanie wodą, dalsze zwiększanie poziomu segregacji odpadów, ochrona walorów przyrodniczych oraz rozwój infrastruktury cyfrowej. Podejmowane działania powinny łączyć poprawę warunków życia mieszkańców z ochroną zasobów środowiska i wzmocnianiem odporności gminy na wyzwania klimatyczne i energetyczne.

- **Możliwości reintegracji społecznej i zawodowej mieszkańców**

Istotną formą reintegracji osób z niepełnosprawnościami jest Warsztat Terapii Zajęciowej w Mokrzeszowie, jednak lokalny system wsparcia pozostaje ograniczony. Brakuje zinstytucjonalizowanych form reintegracji społecznej i zawodowej, takich jak kluby integracji społecznej, spółdzielnie socjalne czy zakłady aktywności zawodowej. Ogranicza to możliwości stopniowego powrotu osób zagrożonych wykluczeniem do aktywności społecznej i zawodowej.

Zasadne jest rozwijanie lokalnej oferty reintegracyjnej, obejmującej aktywizację społeczną, podnoszenie kompetencji, staże, praktyki i zatrudnienie wspierane. Ważne będzie również wzmacnianie współpracy między instytucjami, organizacjami społecznymi i pracodawcami, tak aby zwiększać mieszkańcom możliwości zdobywania doświadczenia zawodowego, rozwijania samodzielności i trwałego powrotu do aktywności.

- **Potencjał lokalnych instytucji i organizacji sprzyja integracji usług społecznych**

Na terenie gminy i w jej bezpośrednim otoczeniu funkcjonują podmioty posiadające doświadczenie, infrastrukturę i kompetencje do świadczenia usług społecznych. Są to m.in. GOPS, GOKSiR, Gminna Biblioteka Publiczna, placówki oświatowe, które już obecnie współpracują przy realizacji działań dla mieszkańców. Ważnym zasobem są ponadto organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich, OSP i grupy nieformalne działające w poszczególnych miejscowościach. Gmina ma również możliwość korzystania z potencjału podmiotów gospodarczych, placówek zdrowotnych oraz organizacji i podmiotów ekonomii społecznej działających m.in. na terenie powiatu świdnickiego i Wałbrzycha.

Potencjał współpracy potwierdzają także wyniki badania ankietowego. Wśród przedstawicieli podmiotów świadczących usługi społeczne, 57,1% z nich zadeklarowało zainteresowanie współpracą lub współorganizacją usług w ramach CUS.

Tworzy to potencjał do wykorzystania istniejących zasobów oraz ich połączenia w bardziej spójny system. Jest to zgodne z formułą CUS, która zakłada organizowanie i koordynowanie usług społecznych przy wykorzystaniu potencjału różnych usługodawców. W warunkach Gminy Świdnica może to sprzyjać łączeniu zasobów sektora publicznego, społecznego i prywatnego oraz ograniczaniu dotychczasowego rozproszenia usług.

- **Informacja o dostępnych formach wsparcia stanowi istotny element dostępności usług**

Badania wskazują, że barierą w korzystaniu z lokalnej oferty może być niewystarczająca wiedza mieszkańców o dostępnych formach wsparcia. Ma to szczególne znaczenie w Gminie Świdnica ze względu na rozproszoną strukturę osadniczą. Skala tego problemu widoczna jest w wynikach badania pełnoletnich mieszkańców. Prawie 40% respondentów wskazało, że w przypadku potrzeby skorzystania z usług społecznych nie wiedziałoby, gdzie udać się po wsparcie.

Nie powinno się więc tworzyć jednego kanału komunikacji. Istotne jest łączenie informacji przekazywanych za pośrednictwem strony internetowej, mediów społecznościowych oraz wykorzystywanie bezpośrednich form komunikacji. Mogą do nich należeć informacje przekazywane przez sołtysów, rady sołeckie, grupy wiejskie, a także informacje w ramach spotkań w świetlicach wiejskich oraz na tablicach informacyjnych. Dodatkowo wyniki badań pokazują, że wśród dzieci i młodzieży, największe znaczenie mają kanały internetowe (20,5%), które powinny być uzupełniane

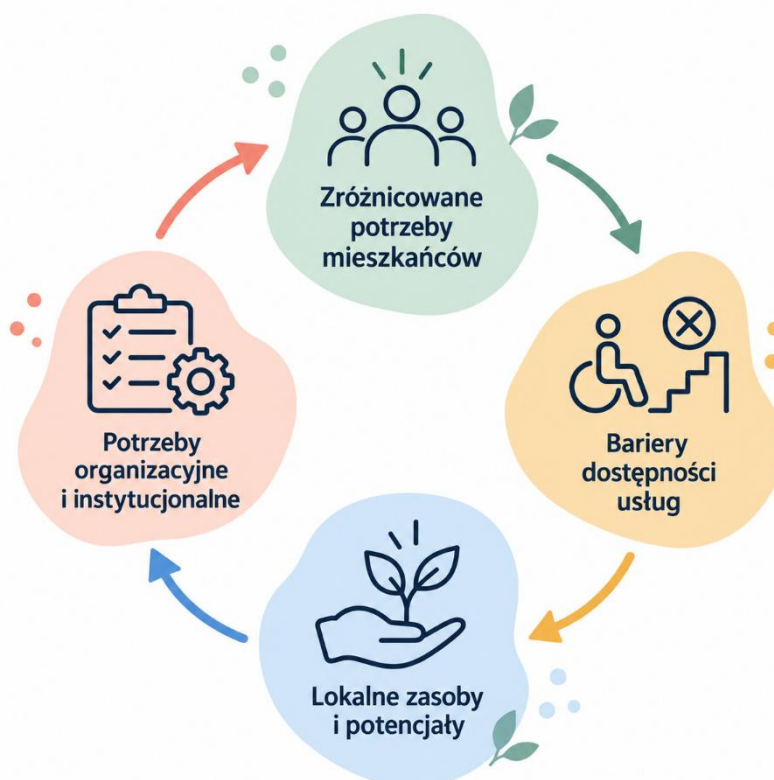
przez materiały drukowane, takie jak banery i plakaty (17,8%) oraz działania prowadzone bezpośrednio na terenie gminy, tj. imprezy promocyjne (12,4%).

• Podsumowanie

Wyniki diagnozy wskazują, że potrzeby mieszkańców Gminy Świdnica są zróżnicowane i coraz częściej wymagają łączenia wsparcia z różnych obszarów. Wynikają one również ze zmian demograficznych i społecznych. Wraz ze starzeniem się społeczeństwa i napływem nowych mieszkańców wzrastają potrzeby osób starszych i młodych rodzin. Wzrasta również potrzeba organizowania usług społecznych w szerszym kontekście niż tylko tradycyjnie rozumianej pomocy społecznej. Uwarunkowania przestrzenne gminy sprawiają, że znaczenia nabiera również dostępność wsparcia blisko miejsca zamieszkania oraz możliwość łatwiejszego dotarcia mieszkańca do usługi.



Jednocześnie Gmina Świdnica dysponuje zasobami, które można wykorzystać w tworzeniu bardziej kompleksowej oferty dla mieszkańców. Należą do nich instytucje publiczne, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, działające zarówno na terenie gminy, jak i w jej otoczeniu. Wnioski wskazują również na konieczność przejścia od rozproszonego katalogu usług do bardziej zintegrowanego sposobu ich organizowania. W ten kierunek wpisuje się utworzenie CUS, którego rolą jest integracja dostępnych zasobów i usług, ułatwianie mieszkańcom dostępu do wsparcia, wzmacnianie współpracy między podmiotami i lokalną społecznością oraz angażowanie społeczności lokalnej do tworzenia oddolnych inicjatyw.





- wsparcie rodzin z dziećmi
- wsparcie młodzieży
- wsparcie osób starszych
- wsparcie osób z niepełnosprawnościami
- wsparcie opiekunów nieformalnych
- aktywizacja i integracja mieszkańców
- przeciwdziałanie samotności
- reintegracja społeczna i zawodowa



- rozproszona struktura osadnicza
- trudności transportowe
- nierównomierne rozmieszczenie oferty
- ograniczona dostępność niektórych usług
- niewystarczająca wiedza mieszkańców o dostępnych formach wsparcia



- instytucje publiczne
- organizacje pozarządowe
- grupy nieformalne
- świetlice i przestrzenie lokalne
- infrastruktura sportowa
- zaangażowani mieszkańcy
- podmioty i usługodawcy działający w otoczeniu gminy



- poprawa koordynacji i integracji usług społecznych
- rozszerzenie zakresu wsparcia, wykraczającego poza tradycyjnie rozumianą pomoc społeczną
- zwiększenie dostępności usług bliżej miejsca zamieszkania
- współpraca z podmiotami działającymi także poza terenem gminy
- organizowanie społeczności lokalnej i wspieranie oddolnej aktywności mieszkańców

19. Rekomendacje

- **Rozwój CUS jako zintegrowanego i dostępnego systemu usług społecznych**



Rekomenduje się utworzenie i rozwijanie CUS jako podmiotu odpowiedzialnego za organizowanie i koordynowanie usług społecznych oraz łączenie ich w spójny system wsparcia. Powinien on stwarzać możliwość zgłaszania potrzeb przez mieszkańców w jednym miejscu i uzyskania informacji o dostępnych formach pomocy bez konieczności samodzielnego szukania właściwej instytucji. Ideą tworzenia CUS jest przejście od systemu wsparcia kojarzonego głównie z pomocą społeczną do szerszego, powszechnie dostępnego systemu usług społecznych. Takie podejście pozwala na rozszerzenie oferty usług i kierowanie jej do szerszych grup mieszkańców, zgodnie z ich rzeczywistymi potrzebami.

CUS wymaga również rozwijania współpracy pomiędzy jednostkami organizacyjnymi gminy, placówkami zdrowotnymi, organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii społecznej, przedsiębiorcami oraz innymi usługodawcami działającymi na terenie gminy i w jej otoczeniu. Nie wszystkie potrzebne usługi muszą być bowiem świadczone przez CUS. W przypadku usług specjalistycznych istotne jest wykorzystanie potencjału podmiotów działających na terenie powiatu oraz w pobliskich ośrodkach miejskich. Taka sieć współpracy pozwoli poszerzać dostęp mieszkańców do usług bez konieczności tworzenia wszystkich zasobów od podstaw.

Rozwój oferty usług społecznych powinien być powiązany również z odpowiednim sposobem ich finansowania. Rekomenduje się korzystanie z różnych źródeł finansowania usług, aby ich zakres mógł odpowiadać na potrzeby większej liczby mieszkańców. Należy łączyć środki własne gminy z dostępnymi środkami z budżetu państwa, funduszami europejskimi oraz innymi źródłami zewnętrznymi. W przypadku części usług, zwłaszcza tych zleczanych podmiotom spoza jednostek gminnych, możliwe jest również wprowadzenie odpłatności lub częściowej odpłatności mieszkańców. Zasady powinny być jednak określone przez gminę w taki sposób, aby wysokość opłat nie ograniczała dostępu do potrzebnego wsparcia. Takie rozwiązanie może zwiększać dostępność usług, a jednocześnie umożliwiać korzystanie z oferty różnych podmiotów, także tych nienależących do jednostek organizacyjnych gminy.

Ważnym elementem jest również stworzenie spójnego systemu informacji o dostępnych usługach. Jest to szczególnie istotne, ponieważ jeżeli mieszkaniec nie będzie wiedział o dostępnych możliwościach wsparcia, nie skorzysta z nich. Rekomenduje się zatem stworzenie czytelnego i wielokanałowego systemu informacji o ofercie CUS. Ważne jest również stworzenie łatwego punktu kontaktu, w którym mieszkaniec będzie mógł uzyskać informację o dostępnych formach wsparcia.

System usług społecznych powinien być rozwijany z uwzględnieniem zmieniającej się sytuacji demograficznej i społecznej gminy. Rekomenduje się zatem regularne monitorowanie wykorzystania poszczególnych usług i zgłaszanych potrzeb przez mieszkańców. Należy docierać z ofertą również do osób, które nie są aktywnymi uczestnikami życia społecznego. Wyniki monitoringu będą stanowić podstawę do modyfikowania zakresu usług i sposobu ich organizacji. Takie działanie pozwoli na większe dostosowanie działalności CUS do potrzeb lokalnej społeczności.

- **Zwiększanie dostępności usług blisko miejsca zamieszkania**

Ze względu na rozproszenie miejscowości i koncentrację części usług w Świdnicy rekomenduje się rozwijanie usług możliwie blisko miejsca zamieszkania ich odbiorców. Dotyczy to w szczególności osób starszych, osób z niepełnosprawnościami i osób o ograniczonej mobilności. Należy więc rozwijać usługi mobilne, środowiskowe i sąsiedzkie. Szczególne znaczenie powinny mieć usługi świadczone bezpośrednio w miejscu zamieszkania m.in. usługi opiekuńcze, asystenckie, rehabilitacyjne, pomoc w wykonywaniu codziennych czynności i działania przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu. Jest to również zgodne z kierunkiem deinstytucjonalizacji usług społecznych, zakładającym rozwój wsparcia środowiskowego i świadczonego w miejscu zamieszkania.

Równolegle należy szerzej wykorzystywać istniejącą infrastrukturę lokalną do rozwoju usług. Do najważniejszych zasobów w tym zakresie należy sieć świetlic wiejskich zlokalizowanych niemal w każdej miejscowości. Należy wykorzystać te przestrzenie nie tylko do działalności kulturalnej, ale także do prowadzenia spotkań, działań integracyjnych, edukacyjnych, profilaktycznych i aktywizujących. Pozwoli to rozszerzać ofertę w mniejszych miejscowościach i ograniczy bariery związane z koniecznością dojazdu.

W przypadku, gdy dana usługa nie będzie mogła być realizowana blisko miejsca zamieszkania, należy rozwijać usługi transportowe, w szczególności w formie taksówki dla seniora lub transportu „od drzwi do drzwi”. Dzięki temu mieszkańcy będą mogli dotrzeć do usług, których nie będzie można świadczyć bezpośrednio w ich miejscowości.

- **Rozwój kompleksowego wsparcia rodzin, dzieci i młodzieży**

Rekomenduje się rozwijanie wsparcia dla rodzin, dzieci i młodzieży. Szczęólnego znaczenia nabiera dostęp do pomocy psychologicznej, pedagogicznej i terapeutycznej, poradnictwa rodzinnego oraz działań wspierających kompetencje opiekuńczo-wychowawcze oraz wsparcie rodzin w kryzysie. Uzupełnieniem powinny być działania integracyjne skierowane do rodzin, np. w formie klubów rodzinnych, które umożliwiają budowanie relacji i wzajemnego wsparcia.

Nie należy przy tym zapominać o młodzieży. Oferta kierowana do tej grupy powinna odpowiadać na zainteresowania młodych mieszkańców, w szczególności obejmować zajęcia sportowe, artystyczne oraz działania rozwijające kompetencje społeczne. Istotne jest również wzmacnianie działań przygotowujących młodzież do wejścia na rynek pracy. Ważne jest także angażowanie młodych osób

w tworzenie kierowanej do nich oferty oraz dawanie im możliwości realizowania własnych pomysłów. Działania te mogą być realizowane poprzez Młodzieżową Radę Gminy, a także poprzez utworzenie Klubu Młodego Lidera. Klub ten służyłby rozwijaniu kompetencji społecznych, przywódczych i obywatelskich oraz promowaniu wolontariatu.

Ważnym kierunkiem jest również utworzenie placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Placówka ta powinna łączyć funkcję opiekuńczą z pracą podwórkową oraz zapewniać bezpieczną opiekę po zajęciach szkolnych, pomoc edukacyjną oraz działania profilaktyczno-wychowawcze.

- **Rozwój wsparcia seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów**

Rekomenduje się rozwijanie kompleksowego systemu wsparcia seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób mających trudności w samodzielnym funkcjonowaniu. Głównym kierunkiem powinno być umożliwianie tym osobom jak najdłuższego funkcjonowania w miejscu zamieszkania. Oferta powinna zawierać usługi opiekuńcze, asystenckie i rehabilitacyjne. Należy również zapewnić usługi mające na celu pomoc w codziennych czynnościach m.in. przygotowanie posiłków, zakupy, utrzymanie porządku, załatwianie bieżących spraw czy drobna pomoc techniczna w ramach usługi „złota rączka”.

Ze względu na ograniczoną mobilność części mieszkańców, ważnym kierunkiem powinien być również rozwój usług mobilnych. Dotyczy to mobilnej rehabilitacji prowadzonej przez fizjoterapeutę, teleopieki oraz innych form specjalistycznego wsparcia możliwych do realizacji w miejscu zamieszkania.

Należy również rozwijać działania służące utrzymaniu sprawności fizycznej. Mogą one obejmować zajęcia ruchowe i rehabilitacyjne prowadzone indywidualnie lub grupowo. W tym celu należy wykorzystać istniejącą infrastrukturę sportową do organizacji tego typu zajęć np. halę sportową lub basen. W celu wsparcia rehabilitacji mieszkańców należy również utworzyć wypożyczalnię sprzętu rehabilitacyjnego, który może być wykorzystany w miejscu zamieszkania.

Uzupełnieniem powinno być wsparcie psychologiczne i terapeutyczne, szczególnie dla osób doświadczających samotności lub kryzysów psychicznych. Warto rozwijać również rozwiązania zapewniające regularny kontakt z drugim człowiekiem, w tym formy wsparcia telefonicznego. Takie działania mogą przeciwdziałać izolacji, wzmacniać poczucie bezpieczeństwa i dawać mieszkańcom możliwość regularnego kontaktu z innymi mieszkańcami. Należy również podejmować działania przeciwdziałające wykluczeniu cyfrowemu seniorów.

Równolegle należy rozwijać wsparcie opiekunów faktycznych. Rekomenduje się rozwijanie usług wytchnieniowych umożliwiających czasowe odciążenie rodzin i opiekunów, aby zapewnić im możliwość odpoczynku lub załatwienia własnych spraw. Należy zapewnić im również poradnictwo, wsparcie psychologiczne i możliwość rozwoju kompetencji. Istotnym kierunkiem jest także zwiększanie dostępności wykwalifikowanych asystentów osobistych osób z niepełnosprawnościami. Warto zatem

wspierać organizację szkoleń i podnoszenie kompetencji osób, które mogłyby świadczyć usługi asystenckie na terenie gminy.

- **Wzmocnienie profilaktyki zdrowotnej i dostępu do specjalistycznego wsparcia**

Rekomenduje się również wzmocnianie działań z zakresu profilaktyki zdrowotnej i wczesnego wykrywania chorób dla wszystkich mieszkańców. Działania powinny obejmować edukację zdrowotną, promocję aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia. W tym celu należy rozwijać cykliczne spotkania i konsultacje ze specjalistami oraz działania ułatwiające samodzielne kontrolowanie podstawowych parametrów zdrowotnych np. w formie samoobsługowego punktu diagnostycznego. Ze względu na trudności komunikacyjne, część usług zdrowotnych powinna być organizowana w formule mobilnej.

Szczegółnej uwagi wymaga zdrowie psychiczne mieszkańców. Rekomenduje się rozwijanie lokalnego dostępu do konsultacji, poradnictwa i terapii oraz współpracę CUS z instytucjami i specjalistami w tym zakresie. Należy również kontynuować działania związane z profilaktyką uzależnień i przeciwdziałaniem przemocy domowej.

- **Wzmacnianie aktywności społecznej, integracji i lokalnych więzi oraz pobudzanie oddolnych inicjatyw**

Ważnym obszarem działalności CUS powinno być organizowanie społeczności lokalnej. Rekomenduje się wspieranie wolontariatu, samopomocy, pomocy sąsiedzkiej, inicjatyw mieszkańców oraz działań integrujących różne pokolenia. Ma to szczególne znaczenie w przeciwdziałaniu samotności osób starszych oraz budowaniu więzi pomiędzy mieszkańcami. Rozwój pomocy sąsiedzkiej i wolontariatu może również stanowić uzupełnienie wsparcia dla osób, które na co dzień opiekują się innymi członkami rodziny (w formie opieki wytechnieniowej). Pozwoli to na czasowe odciążenie opiekunów przy wykorzystaniu lokalnych sieci sąsiedzkich i samopomocowych.

Istotne jest również rozwijanie lokalnego przywództwa i wykorzystywanie kompetencji mieszkańców, którzy mogą angażować się w działania na rzecz swoich miejscowości. CUS, poprzez organizatora społeczności lokalnej, może wspierać wyłanianie liderów lokalnych, rozwój ich kompetencji oraz realizację inicjatyw. W działania te warto również włączać istniejące organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, które już obecnie pełnią funkcje integracyjne. W tym kontekście warto wykorzystywać także podejście Centrów Aktywności Lokalnej (CAL), których celem jest tworzenie przestrzeni do spotkań mieszkańców, współpracy i podejmowania wspólnych inicjatyw.

- **Rozwój pozostałych usług**

Poza wyżej wymienionymi usługami, rozwój usług społecznych powinien obejmować również działania w obszarze przeciwdziałania bezrobociu, reintegracji społecznej i zawodowej, mieszkalnictwa oraz ochrony środowiska.

W zakresie przeciwdziałania bezrobociu istotne jest dalsze wzmacnianie aktywizacji zawodowej osób mających trudności z wejściem lub powrotem na rynek pracy. Dotyczy to głównie osób młodych, osób w wieku 50 lat i więcej oraz osób długotrwale bezrobotnych. Działania te powinny dotyczyć podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych oraz wzmacniania współpracy CUS z Powiatowym Urzędem Pracy, pracodawcami i innymi instytucjami rynku pracy.

Należy również rozwijać formy wsparcia umożliwiające powrót do aktywności społecznej i zawodowej osobom zagrożonym wykluczeniem. Oprócz form wsparcia dostępnych na terenie gminy, w tym głównie Warsztatu Terapii Zajęciowej w Mokrzeszowie, CUS powinien rozwijać współpracę z podmiotami ekonomii społecznej, instytucjami publicznymi oraz pracodawcami funkcjonującymi na terenie powiatu i sąsiednich miast.

W obszarze mieszkalnictwa zasadne jest zwiększanie dostępności mieszkań komunalnych i socjalnych, a także rozwój mieszkań wspomaganych i treningowych. Tego rodzaju działania mogą stanowić ważne uzupełnienie systemu usług społecznych. Powinny przyczyniać się one do poprawy bezpieczeństwa mieszkaniowego, zwiększania samodzielności osób z niepełnosprawnościami i ograniczania ryzyka wykluczenia społecznego.

Ochrona środowiska pozostaje natomiast obszarem, w którym rola CUS powinna mieć przede wszystkim charakter informacyjny i edukacyjny. Dotyczy to m.in. udostępniania informacji o prowadzonych programach w zakresie ochrony środowiska, wsparciu finansowym oraz edukacji ekologicznej.

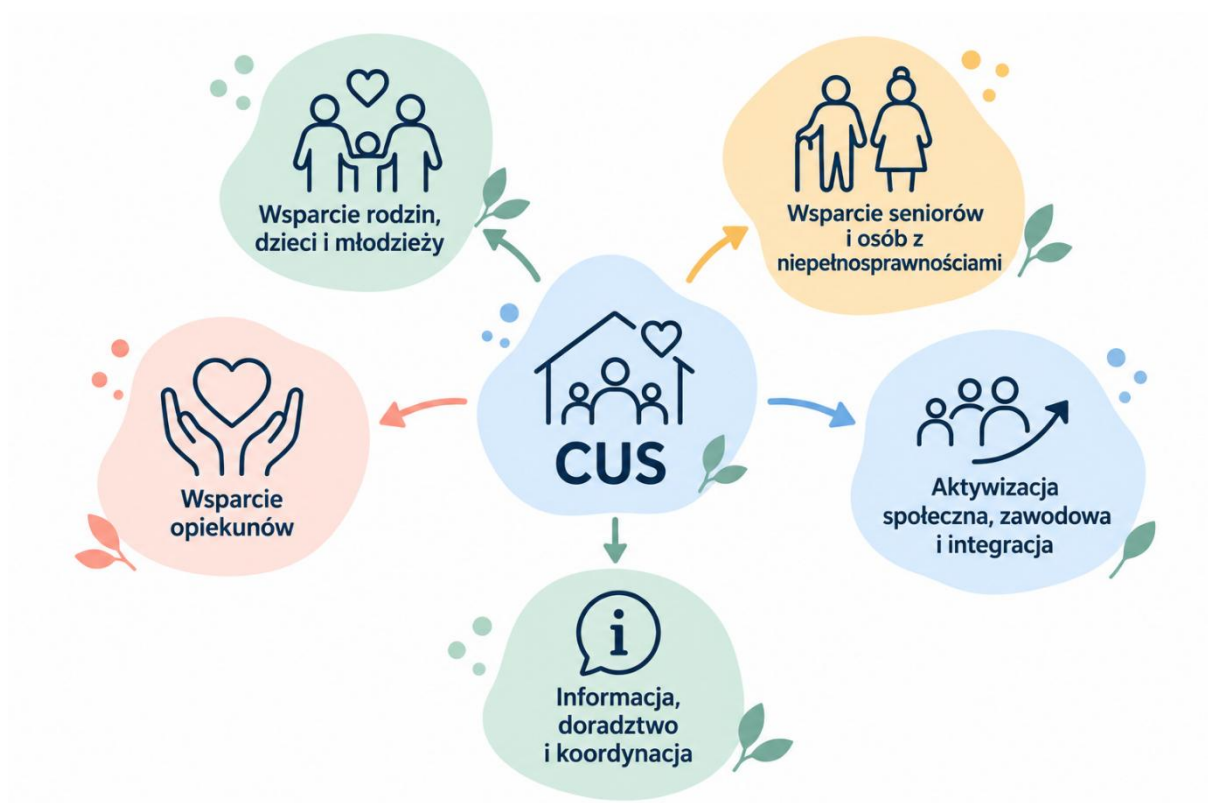
• Podsumowanie

W Gminie Świdnica występuje potrzeba zbudowania spójnego i dostępnego systemu usług społecznych wychodzących poza tradycyjne ramy pomocy społecznej.

Naprzeciw temu zadaniu wychodzi Centrum Usług Społecznych, które umożliwia koordynowanie i integrowanie różnych form wsparcia, rozwijanie współpracy pomiędzy podmiotami mogącymi świadczyć usługi społeczne, a także kierowanie oferty do szerszych grup mieszkańców.

W ramach tworzenia oferty dla mieszkańców szczególnie ważne jest rozwijanie usług możliwie blisko miejsca zamieszkania oraz poszerzanie oferty dla rodzin, dzieci, młodzieży, seniorów, osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów. Ważne jest również pobudzanie aktywności mieszkańców oraz wspieranie oddolnych inicjatyw. Całość powinna tworzyć elastyczny system, który będzie dostosowywany do zmieniających się potrzeb mieszkańców i możliwości gminy.





- integracja rodzin
- wsparcie pedagogiczne, psychologiczne i terapeutyczne
- wsparcie opiekuńczo-wychowawcze
- profilaktyka uzależnień i wsparcie w sytuacjach kryzysowych
- profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży
- zajęcia rozwijające zainteresowania
- placówki wsparcia dziennego
- wsparcie inicjatyw młodzieży, rozwój młodych liderów



- usługi opiekuńcze i asystenckie
- pomoc w codziennych czynnościach
- transport „od drzwi do drzwi”
- usługi mobilne i teleopieka
- rehabilitacja i wsparcie zdrowia psychicznego
- profilaktyka zdrowotna i dostęp do specjalistycznego wsparcia
- mieszkania wspomagane i treningowe
- przeciwdziałanie samotności



- opieka wytchnieniowa
- poradnictwo i rozwijanie kompetencji opiekuńczych
- pomoc sąsiedzka i wolontariat



- organizowanie społeczności lokalnej
- rozwój inicjatyw mieszkańców
- działania międzypokoleniowe
- wolontariat, samopomoc, pomoc sąsiedzka
- wsparcie lokalnych liderów i organizacji społecznych
- reintegracja społeczna i zawodowa



- organizowanie społeczności lokalnej
- rozwój inicjatyw mieszkańców
- działania międzypokoleniowe
- wolontariat, samopomoc, pomoc sąsiedzka
- wsparcie lokalnych liderów i organizacji społecznych
- reintegracja społeczna i zawodowa